

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTEN

LE SAGE DE FONTENAY

I DANMARK

København 1974

SLÆGTEN

LE SAGE DE FONTENAY

I DANMARK

ved
Madeleine de Fontenay
i samarbejde med
Rudolph Bertouch

Trykt som manuskript
København 1974

INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
Forord	7
Indledning	9
Første – syvende slægtled:	
Første slægtled	17
Andet slægtled	21
Tredie slægtled	53
Fjerde slægtled	101
Femte slægtled	145
Sjette slægtled	194
Syvende slægtled	241
Frank de Fontenay	247
Eksempler på underskrifter	257
Brevsamling (med register)	263
Bilag (med register)	277
Noter og henvisninger	297
Trykte og utrykte kilder	301
Personregister	305
Den Fontenay'ske slægtstavle	315

FORORD

Den franske slægt le Sage blev for snart 300 år siden repræsenteret i Danmark ved Antoine le Sage, der i 1680-erne kom hertil i følge med andre Huguenotter. Han blev således stamfader til den danske gren af slægten, der under navnet le Sage de Fontenay fæstede rod her i landet. De i Frankrig tilbageblivende medlemmer af slægten føjede de Villars, de la Colombière og de la Lochère til slægtsnavnet.

Tiden må nu være inde til at sætte ikke alene Antoine, men også generationerne efter ham et varigt minde ved brug af det kildemateriale og billedstof, der endnu er forhånden. Det hidtil eneste forsøg på at sammenfatte nogle oplysninger er gjort for næsten 100 år siden af provst, dr.phil. Reinhart Günther le Sage de Fontenay. Med hans optegnelser som baggrund er det foreliggende arbejde blevet lettet en del for adskillige undersøgelser, men nu har der til gengæld været mulighed for at uddybe disse samt at drage flere og hidtil ukendte sider af vore forfædres liv for dagens lys.

Når jeg ud fra disse kilder vil forsøge at give et rids af de enkelte personers liv og gerninger, kan det dog ikke blive helt fyldestgørende, idet der fra 1700-årene ganske savnes private breve – måske er meget gået tabt ved de store brande i København. Antallet af portrætter fra de første generationer er også relativt begrænset.

For Danmark var 1700-årene en opgangsperiode, og slægtens medlemmer valgte helt naturligt deres livsgerning indenfor marinen, der spillede en væsentlig rolle, og hvor flere af dem nåede frem i første række. Der kom dog andre tider i kølvandet på Napoleonskrigene. Flådens tab 1807 og Statsbankerotten 1813 med handelens stagnation som følge, lagde en dæmper på den enkeltes valg af erhverv, og chancerne for at nå toppen blev fåtallige. Børnerige familier måtte klare sig under beskednere forhold, nogle var endog nødsaget til

delvis at leve af legater. Disse vanskeligheder ramte til en vis grad også slægten Fontenay; først efter midten af århundredet fandt den igen et fast ståsted, men nu overvejende indenfor den akademiske verden. Fra slægtsmedlemmer i 1800-årene er adskillige breve bevaret, ligesom også mange portrætter forefindes, nu dog mest som fotografier. Når der i flere slægtled nævnes en del personer, der har stået fadder, er det for derigennem at give et lille indblik i familiernes omgangskreds.

Bogen standser med en skematisk omtale af syvende slægtled, da dette og de efterfølgende ikke er slægtled, der ”hører historien til.” Det må blive de næste generationers opgave! En enkelt undtagelse vil dog blive gjort med en oversigt over min faders, Frank de Fontenay’s liv og virke.

Jeg skylder en oprigtig tak til fru Ellen Rømer, f. de Fontenay, fru Gudrun de Fontenay, frøken Paula Rømer, ekspeditionssekretær Otto de Fontenay, overlærer Michael List, fru Ulla Trock-Jansen, direktør Walter Schües (Altona), samt mine søstre for med oplysninger, billeder, breve, genstande o.a. at have bistået mig i at samle alt som brikker i en mosaik.

Min tak gælder ikke mindre Rigsarkivet, Det kgl. Bibliotek, Landsarkiverne i København, Viborg og Aabenraa, Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Orlogsmuseet, Universiteterne i Kiel og Halle samt flere Klostre såvel i Danmark som i Slesvig. Billedmaterialet er fremskaffet dels fra de anførte Institutioner dels ved lån fra de nævnte personer, og i de tilfælde fotograferet af Lennart Larsen (Nationalmuseet) og Hans Christiansen (Mariibo).

En speciel tak retter jeg til boghandler Børge Jans for værdifuldt gennemsyn af manuskriptet.

M. de F.

INDLEDNING

Renaissancen var en uhyre splittet periode i Europas historie med indre og ydre stridigheder, der i 15- og 1600-årene udløste krige, snart for at tilfredsstille fyrsters erobringstyster eller arvekav, snart for at udbrede eller forsvare religioner. Med hensyn til religion vandt Luthers lære i store områder megen udbredelse men også megen modstand, hvilket sidste navnlig gælder Frankrig. Der hører vi første gang om reformationens udbredelse i midten af 1500-årene, da den trænger ind fra Schweiz i skikkelse, ikke af Luthers men af Calvins lære – navnet Huguenotter menes at hidrøre fra det schweiziske Eidgenossen.

Fra at være en religiøs bevægelse, der kraftigt modarbejdedes af katolikkerne, blev Calvinismen efterhånden desuden en politisk medfaktor, idet katolikkerne fandt støtte i det katolske Spanien og Huguenotterne i det protestantiske England samt i Nordtyskland. Udfaldet af striden vekslede alt efter de franske magthaveres stadige skiften. Under barnekongen Karl IX (1560-74), tog dennes moder, den magtsyge Katharina af Medici, styret i Frankrig. Foreløbig så hun ganske vist sin fordel ved at føre en moderat politik overfor Huguenotterne, som i ly heraf voksede i antal – omkr. 400.000 – og tiltog sig flere politiske og religiøse rettigheder; da Huguenotterne imidlertid af disse grunde efterhånden følte som en trussel overfor selve det franske styre, slog Katharina pludseligt om, grebet af forbitrelse og vrede, og besluttede at lade alle franske Huguenotter udrydde. Lejligheden hertil var oplagt, da de fornemste Huguenotledere fra hele Frankrig var samlet i Paris til hendes

datters, Margrethe af Valois' bryllup med Huguenotternes højeste beskytter, Henrik af Navarra. Følgen blev den blodige Bartholomæusnat den 24. august 1572, da der alene i Paris blev ombragt omkr. 2.000 mænd og kvinder og i det øvrige land ca. 6-8.000.

Dette slag lammede for en tid Huguenotterne, men knuste dem ikke; de samlede sig påny, og regeringen under Karl IX og hans efterfølger Henrik III gjorde dem endog visse indrømmelser. Ved Henrik III's pludselige død i 1584 stod Henrik af Navarra den franske trone nærmest; forinden tronbestigelsen (som Henrik IV) måtte han dog "gå til Canossa" og søge optagelse i den katolske kirke – "Paris vaut bien une messe." Huguenotterne ventede sig alligevel meget af den nye konge, deres hidtidige beskytter, men nu blev dennes indstilling til dem nødvendigvis mere forbeholden. Det var derfor først efter årelange og skarpe forhandlinger, at Ediktet af Nantes blev vedtaget i 1598. Dette gav Huguenotterne kulturfrihed med visse begrænsninger og borgerrettigheder med visse modifikationer. Ludvig XIII stadfæstede vel senere Ediktet, og Ludvig XIV respekterede det også i begyndelsen, men lidt efter lidt slækkedes der stærkt på overholdelsen heraf, hvorved store og grusomme forfølgelser af Huguenotterne tog til, og mange derfor til stadighed udvandrede. I 1685 ophævedes Ediktet helt.

Nu var målet fuldt, og trods militær bevogtning af land- og søgrænserne, flygtede Huguenotterne fra Frankrig i tusindtal til de omliggende lande – man regner med omkr. 200.000 – under de største farer og strabadser. Der er bevaret en mængde beretninger, som fortæller, hvorledes flygtningene skjulte sig i Ardennerskovene, forklædte sig, gemte fornemme kvinder i handelsskibe og børn i kurve med grøntsager, ganske som det kom til at ske hundrede år senere under den franske Revolution.

Stater som Schweiz, England, Holland og Brandenburg tog med glæde imod de mange dygtige og driftige mennesker. Også Danmark gjorde – omend i begyndelsen noget tøvendé på grund af en vis uvilje fra de danske teologers side – foranstaltninger til at jævne vejen og trække religionsflygtningene til landet. Allerede 1681 var der udgået kgl. ordre til de danske repræsentanter i udlandet om at bekendtgøre Hans Majestæts bevågne sindelag overfor flygtninge, der vilde tage ophold i hans lande, hvor der skulle indrømmes dem visse, men ikke nærmere definerede, friheder. Dette vage tilsagn fristede kun et fåtal, mest fra militære, embedsmænds og litteraters kredse. Danmark og Frankrig indgik derfor i 1682 en alliancetraktat, hvorved omkring 30 franske officerer, der var Huguenotter af fornem herkomst og ansås for "ubestikkelige", trådte i dansk tjeneste med bibeholdelse af deres franske militære charge.¹ Det danske Orlogsværft var netop under opbygning (det var færdigt 1685), og her var tilgang af officerer meget ønskelig.

Ved den lejlighed hidkom – som organisator af den danske hær – generalløjtnant F.C. de La Rochefoucauld og som oberst og chef for et dansk

HUGUENOTTERNES FLUGT FRA FRANKRIG
 efter gl. hollandsk stik

kavaleriregiment marquis Fr. de Suzannet de la Forest. Sidstnævnte havde flere sønner, hvoraf to omkom ved det gamle Amalienborgs brand 1689, medens to gik i dansk militærtjeneste. En slægtning, Jean Guichard, marquis de Peray fra Poitou, kom 1683 til Danmark og trådte ligeledes i dansk tjeneste. I samme år ankom den unge Antoine le Sage de Fontenay, der i 1684 blev løjtnant i 1. sjællandske Nationalregiment. Fra disse allerførst indkomne slægter er det idag alene slægten le Sage de Fontenay, der lever her i landet.

Da efterretningen om den skæbnesvangre ophævelse af Nantes-Ediktet nåede Danmark, overvandt man her endelig alle religionsbetænkeligheder. Christian V udstedte i 1685 to mere effektive reskripter til gunst for de huguenottiske flygtninge, væsentlig efter tilskyndelse af sin reformerte dronning, Charlotte Amalie, der forøvrigt selv privat skrev til den danske gesandt i Paris, Meyercrone, om at bistå de forfulgte mest muligt. Nu var portene slået op, og tilstrømningen af franske såvel som nederlandske og tyske

REFORMERT KIRKE OMKR. 1762

stik af W.A. Müller

Huguenotter blev hurtigt større. I denne periode var det overvejende fabrikanter, handlende, håndværkere osv., der søgte hertil, og for hvilke der var stærkt behov, da de tilførte landet initiativ og arbejdskraft.

En del af emigranterne standsede op og fik husly i Fredericia, der lå bekvemt på den lige vej sydfra, og da byen praktisk taget lå hen i ruiner efter svenskekrigen, fik de handledygtige folk rigeligt arbejde. Endnu lever der i Fredericia efterkommere fra disse indvandrere såsom Honoré, Bottelet, Dupont, Spindler, Devantier, Stahlschmidt o.a. De fleste drog dog helt til København, og her såvelsom i Fredericia skabte religionen et fast sammenhold blandt Huguenotterne. På det punkt fik de i dronningen deres bedste støtte. Charlotte Amalie, født prinsesse af Hessen-Kassel, var selv ivrig reformert og en forstandig kvinde, der gjorde meget godt i sit nye fædreland; hun viste sin kærlighed til det danske folk og det danske sprog, så Kingo med rette sagde: "Hun gjorde mange af dem til skamme, der måske i 30 år har ædt fædrelandets brød uden at ville lære 30 danske ord." Et smukt træk var det også, at dronningen flere gange besøgte Leonora Christina i fængslet, eller udtrykt med

INTERIEUR FRA REFORMERT KIRKE
stik i Den danske Vitruvius

Auguste Schaffners ord om dronningen i sit *Essai sur la vie de Jean de la Placette*: ". . . . un exemple de bonté, de vertue et de piété" (Paris 1885).²

Da spørgsmålet om at få bygget en selvstændig reformert kirke i København opstod, gik Charlotte Amalie hos kongen stærkt ind for at skaffe sine trosfæller den ønskede byggegrund. Kongen vilde give dem et areal på Christianshavn, men menigheden havde udvalgt sig en plads i Gothersgade overfor Rosenborg. Man skrev derfor i en ansøgning til majestæten angående grunden på Christianshavn: "Da denne plads er ganske tæt ved en kirke (Vor Frelsers Kirke), som man netop er i færd med at bygge" frygter man for, at de reformertes salmesang vil forstyrre og afbryde andagten for "Deres Majestæts naturlige undersaatte." Efter lange forhandlinger om petitesser fik de omsider det ønskede jordareal, og grundstenen blev nedlagt af dronningen, medens menighedens ældste, Daniel Abestée, rakte hende kalk og murske. Kirken blev opført af bygmestrene, brødrene Fr. og Nic. Müller, og indviet den 10. november 1689 i overværelse af Charlotte Amalie.

Forinden man nåede så vidt, havde man måttet holde andagter og

gudstjenester bl.a. i en sal i Vigant Mickelbeckers gaard, det sted hvor Prinsens Palæ nu ligger. Dronningen havde fra Paris indkaldt en præst, Philippe Mesnard, og denne medbragte lithurgier for den reformerte menighed i Frankrig, og i november 1685 havde man holdt den første gudstjeneste. I Fredericia havde man også i begyndelsen hjulpet sig med et privat hus, men ikke førend i 1736 stod den reformerte kirke færdig her; over kirkens dør er indsat en inskription til ære for Christian VI og Sophie Magdalene, der ved støtte til denne kirke hædrede mindet om Charlotte Amalie.

I gudstjenesterne i København deltog slægter, der nu efterhånden var tilkomne, og hvis efterkommere stadig lever, f.eks. Mazar de la Garde, Mourier, de Coninck, le Maire, de Jonquières o.fl., hvilket står opført i de ældste kirkebøger. Fra nu af mødtes man om søndagen til gudstjeneste i det smukke kirkerum, hvor hver slægt havde sin egen kirkebænk, dels på gulvet, dels på pulpituret. Her oppe er dronningens private "kirkestol" – et lille aflukket ottekantet rum, beklædt med gyldenlæder og i loftet et maleri med vingede genier og et skjold med Charlotte Amalies navnetræk og valgsprog: Homo proponit, Deus disponit. Ligeoverfor er den i træ udskårne, på en palme hvilende prædikestol, der ifølge traditionen symboliserer Kristendommen: stenene ved dens fod er Troen, palmestammen: Haabet, frugt- og blomsterdekorationerne: Kærligheden.

Nu først kunne emigranterne begynde at finde sig til rette og slå rod i deres nye land.

ANTOINE LE SAGE DE FONTENAY

FØRSTE SLÆGTLED

Antoine ca. 1660-1700

Deus spes sapientis

Emigranter i 1600-årene benævntes enten Réfugiés eller Emigrés, idet de førstnævnte var mennesker, der flygtede som følge af ophævelsen af Nantes-Ediktet, altså af religiøse grunde, medens de sidstnævnte var politiske flygtninge. Til les Réfugiés hørte Antoine le Sage de Fontenay. Hans slægt kan føres tilbage til 1200-årene i Picardiet i Frankrig. Her kendes Robert le Sage (Robertus Sapiens), og efter ham forgrener familien sig gennem århundrederne, indtil vi i 1600-årene finder ”le noble Philibert”, Philibert le Sage, Conseiller du Roi et Chancelier au Baillage d’Autun, i det daværende Hertugdømme Bourgogne, nu Département Saône-et-Loire. Han havde med sin hustru Claire Guillaume fire sønner, hvoraf den ældste Philibert blev boende i Autun og giftede sig med Elisabeth Roulet de Vereloy. Under Huguenotforfølgelserne flygtede de tre andre sønner. Bartholomé drog til Schweiz, medens Benjamin søgte til Holland, hvor han giftede sig med Elisabeth Gillis, og sluttelig døde som oberstløjtnant i 1712. Den yngste, Antoine, kom i 1680-erne til Danmark, hvor han, som kongen havde lovet, ganske rigtig fik ansættelse i den danske militærtjeneste som løjtnant.

Den 12. november 1689 blev Antoine forfremmet fra premierløjtnant til kaptajn og siden til chef for 12. kompagni ved Sjællandske infanteriregiment. Han turde derfor regne med fremtidigt at leve sit liv i dansk tjeneste og kunde nu indgå ægteskab. I 1689 grundede han sit hjem sammen med sin franskfødte hustru, mademoiselle N. Drélincourt, født ca. 1669, også kommet hertil som flygtning. Hendes fader (farfader?) var Charles Drélincourt, født i Sedan 1595

Det ældste le Sage våben
 udført som exlibris 1760
 for docteur en droit le Sage,
 avocat au parlement de Bourgogne

og død i Paris 1669; denne var protestantisk theolog i Frankrig og udgav "En troende Siæls Trøst imod Dødens Skræk." Bogen blev oversat til dansk af Frantz Vogelio i 1739 og findes averteret "til kiøbs" i Berlingske Tidende i maj 1769 for 4 Mrk. og 8 Sk.¹ Ægteparret Fontenay havde, som naturligt var, begge tilknytning til den fransk-reformerte menighed i København, og efter kirkens opførelse blev Antoine medlem af det første presbyterium. Det nu stiftede hjem blev i løbet af nogle år beriget med to sønner: Gaspar Frédéric født 1693 og Benjamin 1695.

Ved ankomsten her til landet førte Antoine slægtsnavnet: le Sage, og medbragte fra Frankrig det gamle le Sage våbenskjold: i blå felt en med en femodded rød stjerne belagt guldbjælke, ledsaget foroven af to sølvroser, forneden af en liggende sølvhalvmåne. Rimeligvis for at markere slægtens afstamning fra Frankrig skrev Antoine, som nævnt i forordet, slægtens navn som: le Sage de Fontenay, og denne betegnelse er siden blevet bibeholdt.

Det blev dog urolige tider, man gik imøde. Hertugen af Brunsvig-Lyneborg havde i begyndelsen af 1690-erne besat Sachsen-Lauenborg og forstærket landets fæstninger, medens hertug Frederik af Holsten-Gottorp i den gottorpske del af Slesvig lod anlægge fæstningsværker. Begge dele måtte Christian V anse som en trussel mod Danmark. Et troppekorps under feltmarskal Wedel blev derfor sendt til Lauenborg, hvor den befæstede by

Samme våben udført som signet
benyttet af slægten i Danmark

Ratzeburg blev bombarderet og indtaget, samtidig med at kongen lod de nye skanser i Slesvig sløjfe. Medens hertugen af Gottorp nu (1694) helt kastede sig i armene på Sverige, lykkedes det først i 1699 Danmark at slutte forsvarsforbund med Rusland og Polen, hvis herskere, henholdsvis zar Peter og kong August (Christian V' svigersøn), begge var svorne fjender af Sverige.

Spændingen havde nu nået bristepunktet. Frederik IV, der i året 1700 havde overtaget regeringen ved sin faders død, sendte straks tropper mod hertug Frederiks nye fæstning Tønning samt et korps under en württembergsk hertug som overgeneral til Sachsen-Polen som hjælp for kong August mod svenskerne. Gottorp og Sverige fik imidlertid uventet støtte ikke alene af Lyneborg men også af sømagterne England og Nederlandene. Et svensk-lyneborgsk korps tvang danskerne til at opgive belejringen af Tønning, medens England og Holland sendte en forenet flåde nordfra ind i Øresund, Sverige en anden sydfra. Den danske flåde under ledelse af Ulrik Christian Gyldenløve håbede at forhindre deres forening ved at spærre mellem Saltholm og Sjælland, men det lykkedes dog svenskerne under admiral Wachtmeister at komme gennem Flinterenden, der hidtil ansås for usejlbar, og forene sig med Englænderne og Hollænderne. De forsøgte nu et bombardement på hovedstaden, hvilket dog kunde afvises af den danske flåde. Værre var det, at Karl XII selv, i ly af den allierede flåde, var gået i land med en stærk hærstyrke lidt syd

for Espergærde. Ved snild optræden fik han hurtigt de sjællandske bønder til at levere levnedsmidler til sin hær.² Snart stod han derfor ved Enrum Skove i Vedbæk og håbede i løbet af få dage at kunne indtage København. Her herskede den bedste ånd og samfølelse, ikke mindst takket være enkedronning Charlotte Amalies opmuntring; bønder og borgere anlagde skanser udenfor Vester- og Nørreport, medens store dele af flåden lå rede i havnen.³ Imidlertid anså Frederik IV det dog for klogest snarest at opnå forhandlinger om en fredsslutning, der da også fandt sted i august samme år på Travendal Slot i Holsten.

Allerede i 1698 og påny i 1699 blev Antoine de Fontenay som kaptajn udkommanderet med sit kompagni, som indføjedes i hertugen af Württembergs troppekorps, bestemt for det førnævnte togt til Sachsen-Polen. Her indhentede skæbnen Antoine, idet han samme år blev angrebet af en pestepidemi, der hærgede rundt om under kampene i Sachsen. Denne mand, der havde ofret så meget for sin tro, mistet hjemstavn og position og været gennem en flugts strabadser og som endelig havde slået rod i et nyt land, fik nu ikke engang sit sidste hvilested dér.⁴

ANDET SLÆGTLED

1. Gaspar Frédéric, admiral	1693-1769
2. Benjamin, kommandør	1695-1749

Af Antoine le Sage de Fontenay's og hustrus omtalte to sønner kom den ældste, Gaspar Frédéric, til verden den 13. november 1693 og blev allerede den 17. samme måned holdt over dåben i den fransk-reformerte kirke. Selve dåbshandlingen udførtes af pastor Jean de la Placette, der indtil 1710 var præst i København; som faddere nævner kirkebogen generalmajor, brigadér Trampe og hans hustru Sophie Amalie, en datter af admiral Cort Adeler. Når forældrenes valg er faldet på Adam Friedrich v. Trampe skyldes det sikkert, at denne indtil 1690 havde været chef for sjællandske regiment og således Antoines foresatte; Trampe blev iøvrigt senere generalløjtnant og i året 1704 af kejser Leopold ophøjet i den tyske rigsgrevestand.

Gaspar Frédéric skulde efter alt at dømme kunne se en god barndom i møde, men skæbnen vilde det anderledes. Allerede som syvårig begyndte livets alvorlige sider at vise sig for ham, idet han og den to år yngre broder Benjamin som nævnt mistede deres fader. Også på anden måde rykkede det barske liv de to drenge på nært hold, da den svenske konge, Karl XII, med sin hær i sommeren 1700 truede København.

Antoine de Fontenay's enke, der nu stod alene med de to sønner, skrev 1709 til majestæten for at søge dem optaget på kadetskolen. Dette blev bevilget og skulde vise sig at blive indledningen til en lang række år i marinens tjeneste, år fyldt af spændende aktivt arbejde.

Krigstjenesten begyndte for Gaspar Frédéric's vedkommende allerede 1709, da den Store nordiske Krig nu blussede op med angrebet på Helsingborg

GASPAR FRÉDÉRIC DE FONTENAY
maleri

dette år, og under hele krigen måtte danske flådeenheder patruljere i farvandene og konvoyere danske handelsskibe på havene. 1712 er Gaspar med ombord i orlogsskibet "Fyen" under kommandørkaptajn Knoff's træfning med svenskerne og deltager også i affæren ved Fladstrand (Frederikshavn) samme år. I 1714 møder vi Gaspar som løjtnant og chef på mindre fartøjer såsom snauen "Ræven" og snauen "Pakan", også kaldet "Svenske Pachan", hvormed han om sommeren krydsede langs den svenske kyst og deltog i flere

MARIE MADELEINE DE FONTENAY

f. Formont de la Forest, maleri

mindre træfninger for at erobre fjendtlige fartøjer.¹ Ved adskillige af disse lejligheder gjorde han sig særlig bemærket af Tordenskiold, der som Peter Wessel med fregatten "Løwendahls Galley" foretog rekognoseringsstogter. "Løwendahls Galley", tømmersmanden Jørgen Pedersens mesterstykke af en hurtigsejler, var en nybygget fregat, 100 m. lang med 12 sekspundige og 6 firepundige kanoner.

Krigen tog nu en alvorligere vending til søs, i hvilken henseende den

Baptême. F. Du 17 Novembre 1693
 Après la prédication faite par le sieur de Fontenay et
 le sieur de Monfieur de Fontenay et
 le sieur de Madama Bréincourt on épousa le
 13. succourant et présent de
 Baptême par Monsieur le Brigadier
 Stampé et Madama son épouse, et
 a été nommé Gaspar Frédéric
 de Fontenay

Indførel i kirkebogen 1693 af Gaspar Frédéric's dåb
 den første af slægten født i Danmark. Landsarkivet

danske flådes slagkraft ret gjorde sig gældende, da den danske og den svenske flåde stødte sammen udfør Colberg Heide i Pommern, dengang en svensk besiddelse. Her fandt flere episoder sted, og en af de største var slaget den 8. august 1715, i hvilket admiralerne Sehested og Raben vandt en stor sejr over svenskerne. Til slut måtte den svenske generaladmiral Wachtmeister stryge flaget og overgive sig til den unge løjtnant Wessel, men forinden kastede Wachtmeister sin kårde i havet. Viceadmiral Just Juel og to svenske admiraler, Lillje og Henk, mistede livet. Fontenay deltog i slaget som chef for snauen "Sø-dragonen" og fik for sin optræden ved denne lejlighed megen ros af sine overordnede, og admiral C.T. Sehested indstillede ham til forfremmelse fremfor mange andre i betragtning af udvist mod og konduite.²

I september samme år lykkedes det den danske flåde, bl.a. ved udnyttelsen af en fralandsvind, at drive den svenske flåde bort fra Rügen og derved gøre det muligt for de dansk-preussisk-hannoveranske hærstyrker at besætte øen, hvorved man erobrede en stor svensk transportflåde på mere end 70 skibe, der enten blev ødelagt eller taget som bytte. Da den danske flåde yderligere formåede at hindre svenskerne i at bringe forsyninger frem fra søsiden til det belejrede Stralsund, måtte byen overgive sig inden årets udgang. Forinden havde Karl XII, som ledede forsvaret af byen, forladt denne hemmeligt og var om natten sluppet igennem den danske flåde til Sverige. Den danske flådes manøvrering under træfningen med svenskerne ved Rügen er fremstillet i tegning af G.F. de Fontenay.

Året efter var Fontenay chef for snauen ”Gravensteen” med hukkerten ”Andromeda” underlagt. Det var her ombord, at han i en skriftlig forholdsordre af 6. september 1716 fra Tordenskiold samtidig modtog anmeldelse af dennes besøg ombord for herfra at følge transportskibene til deres bestemmelsessted (brevsaml. nr. 1).³ Af et følgende brev af 7. september skrevet af Tordenskiold på ”Gravensteen” ses det, at han faktisk var ombord på denne.

Da Karl XII brat falder under belejringen af Frederiksten 1718, går krigen så at sige i stå. Fontenay, der nu sejlede i konvoyering fra Limfjorden til Sundet, blev den 11. december 1719 udnævnt til premierløjtnant og kom året efter på rekognosering til Kattegat og Nordsøen; derfra skulde han med sit skib tjene som understøttelse for prammen ”Gief-Paa”, der skulde føre vigtige forsyninger frem til Tordenskiold ved Marstrand, hvilket hverv han udførte til sine overordnedes fulde tilfredshed.

Den Store nordiske Krig afsluttedes med freden på Frederiksborg 1720. Fontenay blev derefter sendt på en tur til Holsten for at besørge transporten af materialer til nogle kongelige bygninger. I 1721 går turen atter til Marstrand, dennegang med snauen ”Hummeren” for at eskortere nogle pramme, men ”Hummeren” var ikke stærk nok og måtte efterlades på Helsingør Rhed. Tidligt på året 1722 er han som chef for ”Hummeren” ved Reval for at agte på russernes bevægelser, og i juli sender han indberetning derfra om den russiske flådes tilstand og fordeling.⁴ Senere på året bliver han kaptajn-løjtnant og indsender fra ”Neptunus” i november 1722 et regnskab til Admiralitetet. Også et spisereglement findes anført fra september 1724, hvoraf fremgår, hvad kadetterne nød til måltiderne. Til middag var det gerne suppe af forskellig slags gryn eller ærter, dertil oksekød eller surkød, røget flæsk og et par gange om ugen fisk: klipfisk eller bergfisk med sennep og smør. Til aftensmad: byggryns- eller boghvedegrød kogt i mælk eller vand, dertil brød og smør. Ugens fire første dage var vekslende, derefter begyndte man forfra.

Admiralitetets Copibog for 1723 meddeler, at ”Sø-capitainleutenant velædle Gaspar Friderich le Sage de Fontenai beordres herved at hand paa togt af dette antræder paa orlogsskibet Justitia, og den som ham anfortroende tjeneste saaledes iagttager som han kand tilsvare og bekiendt være . . .” Underskrevet 19. juli 1723 af P. Raben og F. Trojel. Man ser således, at Fontenay om sommeren det år har sejlet på inspektion, medens han om efteråret både 1723 og 24 blev sendt i særlig mission til St. Petersborg – hvortil han dog rejste over land. For denne tjenesterejse bevilges der ham i april 1725 ved kgl. resolution efter Sø-Etatens memorial af marts 1725 2 Rdl. dgl. i diætpenge under hans ophold i Rusland. Disse tjenesterejser har imidlertid bevirket, at en ansøgning fra ham om tilladelse til at rejse til Frankrig nogle måneder i et familieanliggende ikke kunde imødekommes (brevsaml. nr. 2).

I foråret 1726 rustede Danmark sin flåde, da kejserinde Katharina I af Rusland efter sin tronbestigelse syntes fjendtlig indstillet; England sendte en

Au Roy

Sire

La veuve de Fontenay se jette encore aux
 pieds de Vostre Majesté, est la Suppliee tres-
 humblement de souffrir ses importunités
 reiterées, que les tendresses d'une mere, qui sou-
 haiteroit avant que de mourir de voir ses deux
 enfans établi, rendent excusable. Elle a déjà
 Supplie Vostre Majesté de faire pour le Choix
 ce quelle a eu la charité de faire pour l'aine
 qui est de lui acorder une place dans la Comp-
 pagnie des Cadets. Elle l'en supplie encore avec
 toute l'ardeur dont elle est capable, est prie Dieu
 du fond de son coeur pour la sante est prosperité
 de Vostre Majesté, est de toute la maison Royale,
 est avec le dernier respect

Sire De vostre Majesté

Estres humble es obeissante etres
 fidelle servante
 La veuve de Fontenay

Le 12 Avril 1709

Ansøgning af 1709 fra Antoinettes enke om sønnernes
 optagelse på Kadetakademiet. Rigsarkivet

TORDENSKIOLD VED SVERIGES KYST

G.F. de Fontenay øverst t.h. Lith.

flådestyrke til Østersøen for at hjælpe med at bevare freden i Norden, og disse to flådeenheder dannede blokade ved Reval. I den danske flåde var Fontenay kommandant på fregatten "Hvide Ørn", hvorfra han i maj indberettede, at "russerne ekviperer flåden og galejer for fuld kraft." Med "Hvide Ørn" forholdt det sig sådan, at Wessel efter sejren ved Colberg Heide i marts 1715 som belønning af kongen havde fået overdraget kommandoen på den erobrede svenske fregat "Hvita Örnen", der nu blev omdøbt til "Hvide Ørn".⁵ I efteråret 1726 så det imidlertid ud til at krigsfaren var drevet over, og de allierede dansk-engelske enheder vendte hjem.

Søkadetkompagniet var oprettet allerede 1701 af Ulrik Christian Gyldenløve og undervisningen foregik på Bremerholm, fra 1728 i det tidligere operahus på hjørnet af Bredgade og Fredericiagade, senere i egne lokaler forskellige steder, indtil skolen endelig i 1869 flyttede til Nyboder. Gaspar

Frédéric de Fontenay blev i 1727 tilkommanderet søkadetkompagniet og udnævntes april 1728 til chef for dette; samtidig hermed blev han kaptajn. Året efter forespurgte man ham, om han vilde beholde dette embede eller hellere have et kompagni, der var ledigt, men hertil svarede han den 10. juni 1729, at han vilde beholde dette embede, da "det er ham bekendt, at kongen ønsker det,"⁶ hvorefter han beklædte chefsposten indtil 1751. Fontenay's tiltrædelse skete med stort ceremoniel; kadetterne paraderede under gevær, og kommandørkaptajn Hoppe holdt afskedstale for den afgående chef. Den nye chef blev derpå forestillet og indsat som chef af schoutbynacht Hagedorn.⁷

For G.F. de Fontenay blev det nogle interessante og virksomme år, idet uddannelsen af søofficerer mere og mere tog form, da man indså nødvendigheden af at have en vel udrustet flåde med dygtige folk, fordi dette forsvar så afgjort i de år var Danmarks bedste værn. Der oplærtes på dette tidspunkt på akademiet 40 kadetter, 12 reformekadetter og 41 volontærer. De skulde først møde til morgenbøn i Holmens kirke, hvor bønnen forelæstes skiftevis på dansk og tysk, og hvem der ikke mødte blev "bragt i Arrest." Undervisningen begyndte hver dag kl. 8 om morgenen og varede ved til kl. 6 om eftermiddagen. På skolen undervistes i navigation, regning, tegning, fransk, engelsk, kristendom, geometri o.m.m., et par gange om ugen i dans samt eksercits med flinter. Som chef skrev Fontenay til Admiralitetet: "Og som en søkadet skal optrækkes og animeres til søen, saa henstiller jeg underdanigst, om ikke der maatte blive anvist en stor chaluppe eller baad med behørig sejl til, hvormed kadetterne om sommeren kunde fare ud for at lægge lande og grunde af i kort og gøre landtoninger." Der skulde dog endnu gå tre år, før hans ønske blev realiseret.⁸

I slutningen af 1730-erne var en fransk søofficer med en eskadre i København. Efter et besøg på søkadetkompagniet skrev han i sin dagbog: "Der findes endvidere et meget vel udrustet Kompagni Garder-Marinere, som er indkvarteret i en stor og smuk kaserne, hvor de holder øvelser med den største Regelmæssighed og under en meget streng disciplin. Deres chef er en franskmand ved navn Fontenay."⁹

Forhen havde sø- og landkadetter modtaget undervisning sammen, men fra 1738 blev de adskilt, og der udrustedes hvert år et dertil beregnet krigsskib til opøvelse af søkadetter. Uddannelsen blev yderligere udvidet ved, at der skulde aflægges særlige eksaminer for kadetchefen, marineintendanten og en admiral. Til undervisningen havde man hidtil gjort brug af franske og engelske søkort, og Fontenay fandt det derfor i 1741 nødvendigt at oversætte disse til foreløbig brug. Hertil kom endvidere hans arbejde med udvikling af søkrigstaktikken. Siden slutningen af 1600-årene var der ikke sket nogen forandring i denne taktik, fraset at man i stedet for at søge afgørelsen i søkrig med blanke våben stræbte efter at hidføre den med det svære skibsskyts.¹⁰ Iøvrigt indledtes og gennemførtes kampene altid med flåderne sejlene i kølvandslinie,

SANDBØSSE AF SØLV
initialer G.F., årstal 1727

SOLUR MED INDBYGGET KOMPAS
tilh. G.F. de Fontenay, o. 1720

Søe-
EVOLUTIONER
 eller
En Orlogs-Flodes
ORDENER
 og
Bevægelser,

Haavel i Higte af Sienden, som udaf Higte,
 i Tild af Bataille og andre Tilfælde.

Uddragne

af

P. PAUL HOSTES Skrif:

L'ART DES ARMEES NAVALES.

Og

med endeel Anmærkninger

forbedrede

af

Commandeur-Capitain C. F. L. de FONTENAY.

*****

R I B S E N S H A S N,

trykt hos Ernst Henrich Berling, 1743.

TITELBLAD TIL SØE-EVOLUTIONER

udarb. af G.F. de Fontenay

Det kgl. Bibliotek

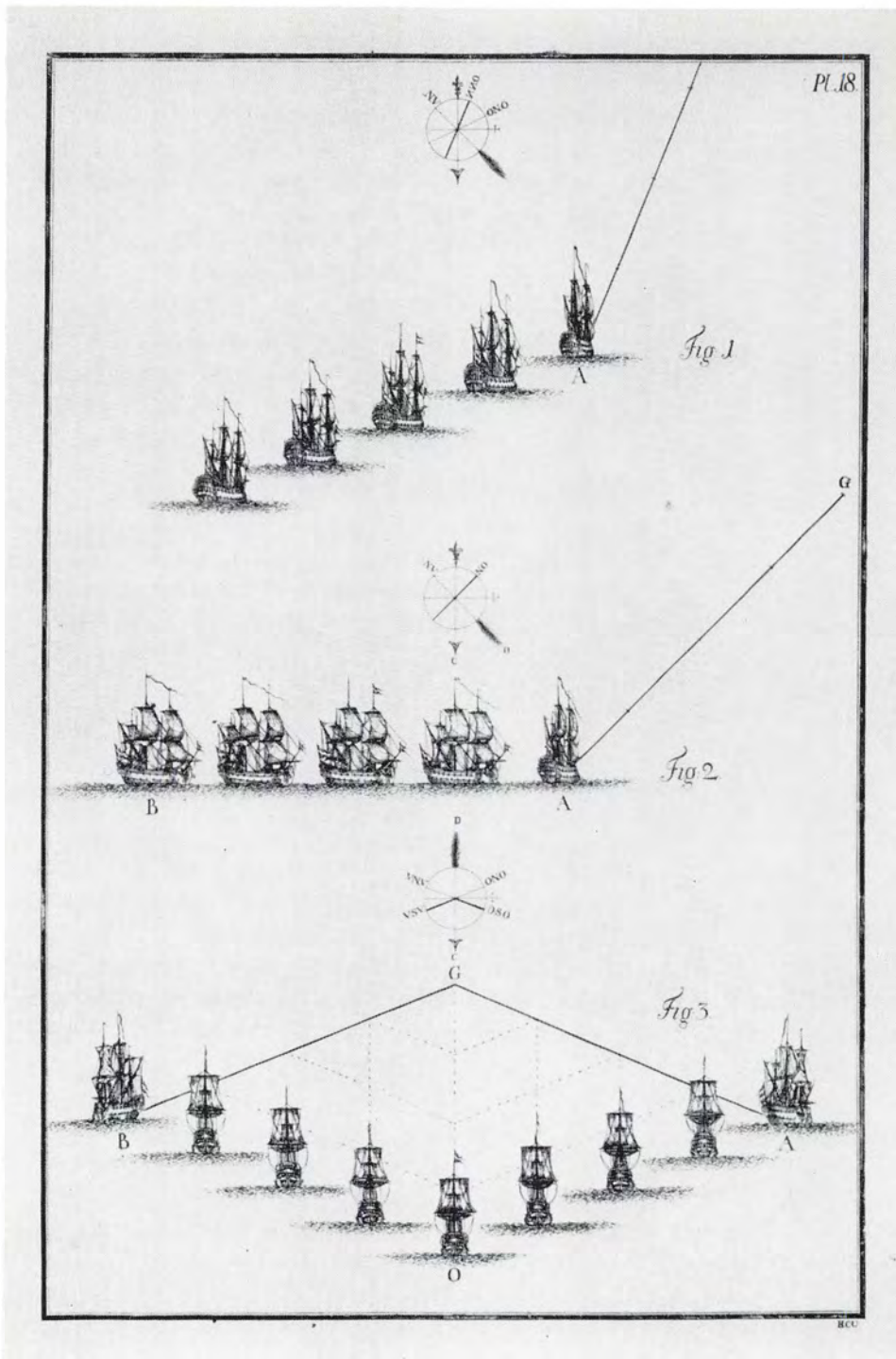
Fig. H.C. Ulrich. Livet de Mars.

FORSIDEBILLEDE TIL SØE-EVOLUTIONER

stik af H.C. Ulrich

Det kgl. Bibliotek

Opmarch når vinden skifter under et slag
 tegning i Søe-Evolutioner
 Det kgl. Bibliotek

og bestræbelserne gik da ud på at holde denne linie så sluttet som muligt. Videre kunde man søge at "vinde luven" dvs. at komme op på vindsiden af sin modstander, hvilket gav større manøvfrihed, medens modstanderen omvendt fra sin vindside havde bedre skydemulighed end fra læsiden. Det var egentlig først Niels Juel, der ved sit gennembrud af fjendens linie i slaget i Køge Bugt 1677 viiste nye muligheder for at skaffe sig forbedrede manøvrepositioner. Både i England¹¹ og Frankrig vakte denne taktik stor opsigt, men herhjemme i Danmark blev man først langt ind i 1700-årene opmærksom på de nye muligheder. Det var under admiralerne le Sage de Fontenay, siges det i Generalstabens værk, at søtaktikken blev behandlet som en videnskab og grundigt studeret. G.F. de Fontenay ud- og omarbejdede således den førende franske søkrigs-teoretiker P. Paul Hoste's værk fra 1690: "L'art des Armes navales"; det fremkom 1743 på dansk i en både grundig og smuk, næppe heller billig, udgave – Fontenay erholdt til trykningen 2.000 Rdl., en efter datiden overordentlig stor sum. Bogen findes nu kun i ganske få eksemplarer.¹²

Selvom pligterne ved søofficersskolen krævede det meste af Fontenay's tid, forekom der dog ind imellem togter til søs. 1731 blev han beordret til sammen med kadetterne at assistere navigationsdirektør L. Lous i at "opmaale Farvandet mellem Dragør og Kastrup og optage Korter derover."¹³

I 1732 blev G.F. de Fontenay kommandørkaptajn, og allerede året efter gik turen til Norge som chef for fregatten "Pommern", et skib med 36 kanoner og 270 mands besætning. "Pommern" deltog som led i en eskadre på 2 orlogsskibe, 2 fregatter og 2 gallioner, der under ledelse af admiral Rosenpalm skulde føre Christian VI, hans dronning og deres følge ombord på "Prinsesse Charlotte Amalie" fra Frederikshavn til de nordlige egne af riget. Norge havde som bekendt dengang fælles konger med Danmark, og som kommandant gennem mange år på fæstningen Akershus residerede den danske general Georg Bertouch. Dennes forældre var på grund af deres protestantiske tro flygtet fra Sydtyskland til Helmershausen i Franken, og derfra kom sønnen siden til Danmark. Den danske eskadres ankomst til Norge formede sig meget festligt for kongen og hans gemalinde; de blev i kongechaluppen roet fra Moss op til Akershus, hvis kanoner saluterede. Den gamle fæstning med det statelige slot, hvis historie går tilbage til omkring 1300, stod som Christian IV havde ombygget det. Da Christian VI nu kom til byen, blev der foranstaltet mange festlige arrangementer, og i disse har orlogsflådens chefer naturligt deltaget. Selvom pietismen også var nået til Norge, var der dog optræden af skuespillertrupper samt større privat selskabelighed, og dertil var kommandantboligen ved Akershus velegnet; hele opholdet i Norge varede nogle måneder.¹⁴

Efter togtet til Norge fulgte der for Fontenay igen nogle år i København med uddannelse af kadetter og andre opgaver. Således blev han 1736 medlem af kommissionen til undersøgelse af skibsbygger Benstrups konstruktioner, men fritoges atter derfor på grund af sit arbejde ved Søkadetakademiet. I 1741

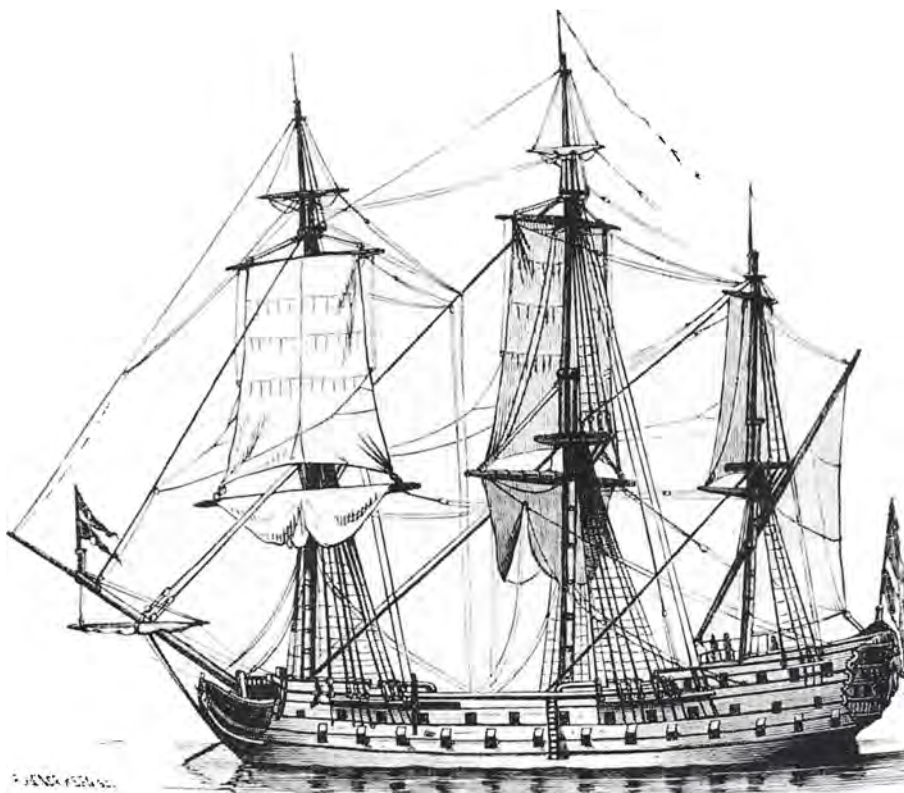
kom Fontenay på et længere togt på vej mod Island som chef for lineskibet ”Markgrevinde Sophia Christiana”, et skib med 60 kanoner og 449 mands besætning. Rejsen til Island var dengang temmelig hård og adskilligt langsommere end idag. Den 29. juni stod man ud fra Rheden mod Nordsøen, men ved Shetlandsøerne blev hele eskadren overrumplet af en kraftig orkan, som beskadigede alle orlogsskibene og især ”Prinsesse Charlotte Amalie”, der fik ødelagt master og bovspryd, hvorfor hele eskadren måtte søge ind til Norge og derfra gå tilbage til København.¹⁵ Det påbegyndte togt til Island har sikkert ligesom så mange andre været et led i de inspektionsrejser, som den danske konge med mellemrum lod foretage eller selv deltog i til de forskellige egne af sit vidtstrakte rige. Ifølge Admiralitetets indberetning af 26. september til kongen, oplyses da også, at eskadren var bestemt til Island for at overvåge, at ”de mod fremmedes handel og fiskeri ved dette land fastsatte bestemmelser overholdtes.”

Ekspeditionerne til Island medbragte af og til kommissærer og embedsmænd, der skulde undersøge om lov og orden blev overholdt. Allerede under Frederik III var indsamlingen af nordiske oldskrifter begyndt, og i 1702 var den lærde Arne Magnusson sejlet til Island på Frederik IV’s befaling for at ”gøre der en General Jordebog eller Matriculairbog over det heele Land;”¹⁶ men hvad der har gjort Arne Magnusson mest berømt, er dog hans samling af uhyre mængder af håndskrifter indsamlet under store besværligheder rundt i hele Island.

Fontenay avancerede i året 1744 til kommandør og chef for 3. division, og blev i de følgende år medlem af flere kommissioner, således i 1749 af ”kommissionen til fastsættelse af ny grundtakst i København.” Da reskriptet om Amalienborgs bebyggelse udkom i 1749, viiste det sig, at tømmerpladserne bagved var udlejede, dels til private, dels til anvendelse som brændemagasin, og dette var man ikke til sinds at ophøre med. Da det yderligere viiste sig, at der forefandtes 6 foustager tjære og et stenkulsoplæg, indså man imidlertid, at det var for farligt for den kongelige flåde, og kommissionen fik til opgave at få denne sag bragt i orden.¹⁷ Marts 1751 bliver han medlem af ”kommissionen for Holmens og Flådens fornødenheder,” og skal i efteråret sammen med flere officerer revidere ”Signalbog for Flåden.” December 1754 nedsattes en kommission med Københavns kommandant, general Numsen i spidsen og blandt medlemmerne G.F. de Fontenay.

Stillingen som chef for Kadetkompagniet havde Fontenay fratrukket i 1751 ved udnævnelsen til schoutbynacht – en titel lånt fra den hollandske marine men atter afskaffet i 1771 og erstattet med titlen contreadmiral. Som schoutbynacht fik han den ære i sommeren 1752 at ledsage Frederik V’s brud, prinsesse Juliane Marie, over Store Bælt, på vej til brylluppet i juli på Frederiksborg Slot.¹⁸

Gaspar Frédéric stod nu midt i glansperioden for sin karriere, idet han

LINESKIBET "DRONNING JULIANE MARIE"
bygget 1752. Det kgl. Bibliotek

1754 blev viceadmiral og fem år senere admiral, under kongens besøg i 1759 ved eskadren, og i hvilken anledning han erholdt 4.000 Rdl.¹⁹ Han fik i disse år overkommandoen over flere store søtogter, men allesammen i hjemlige farvande, selvom Danmark netop da også sendte krigsskibe viden om på grund af sine vidtspændende interesser på verdenshavene. Handelen udbyggedes på de Vestindiske Øer, som gav en indbringende sukkeravl ved hjælp af neger-slaver.²⁰ Til generalguvernør udnævntes en vis baron von Pröck. Den engelsk-franske kolonikrig, hvori en række europæiske magter blev indviklet, prøvede J.H.E. Bernstorff at holde Danmark udenfor, for muligvis ved neutralitet at høste økonomiske fordele for dansk handel og skibsfart. En ekspedition blev i 1756 sendt til Tranquebar (Ostindien), ved hvilken lejlighed ingeniørløjtnant Tanck også tog Nicobarerne i besiddelse i kongens navn, en besiddelse der dog kun blev af kort varighed.

I årene 1754-59 var G.F. de Fontenay medlem af Admiralitets- og Generalkommissariats Kollegiet, hvilket dog senere (1766) blev delt i to selvstændige kollegier, efter hvad bl.a. Luxdorph anfører i sin dagbog under den 13. september 1766. Fontenay blev deputeret i Admiralitetskollegiet sammen med admiral Hoppe og de to viceadmiraler Danneskiold-Laurvig og Rømeling.

Som nyudnævnt admiral i 1759 fik Fontenay overbefalingen over en eskadre på 12 linieskibe og 6 fregatter. Flåden lå udrustet hver sommer på Københavns Rhed, og linieskibet "Dronning Juliane Marie" tjente ham som flagskib;²¹ med i denne eskadre var sønnen, Antoine Nicolas, som kaptajn på "Slesvig". I 1761 blev orlogsskibet "Dannebrog" flagskib, men da der ingen fjendtligheder fandt sted, blev eskadren liggende på Rheden. Senere samme år fik G.F. Fontenay atter en dusør på 4.000 Rdl. som eskadrechef.

Endnu en stor og ærefuld opgave blev betroet admiral Fontenay – som den mest ansete admiral²² – da krigsfaren i januar 1762 var overhængende for landet. Hertug Peter Ulrich af Holsten-Gottorp var blevet zar af Rusland under navnet Peter III, og han stillede straks fordringer til Frederik V om afståelse af den gottorpske del af Slesvig, hvilket den danske konge selvfølgelig ikke kunde gå ind på. Situationen så nok så truende ud, da zaren havde sluttet forbund med Frederik den Store af Preussen, medens Danmark stod alene. Det blev derfor nødvendigt at ruste såvel til lands som til søs. Til lands rykkede 30.000 mand danske tropper under overgeneral, greve Saint Germain, ind i Mecklenburg for at standse fjenden ved Wismar. Da Frederik V havde fået vished for Sveriges neutralitet i dette spørgsmål, regnede han med, at en flådestyrke på 14 linieskibe, 8 fregatter og 2 mindre skibe måtte være tilstrækkelig foreløbig, og at man med den under ledelse af admiral Fontenay var russerne langt overlegen;²³ en udrustning af denne størrelse kostede staten 2 millioner Rdl. Denne krigsflåde lagde sig fuldt kampberedt i Østersøen under admiralens overkommando. Admiralskibet var "Fredericus Quintus" med 90 kanoner og 800 mands besætning; med i eskadren var linieskibet "Jylland" med 70 kanoner og 667 mand, hvis chef var Fontenay's ældste søn, kommandør Charles Frédéric, og orlogsskibet "Fyen" med næstældste søn Antoine Nicolas. Den 13. juli stod man ud fra Københavns Rhed med Bornholm som foreløbigt mål, for her at afvente, hvad Rusland agtede at gøre, og i givet fald var man rede til slag. Men skæbnen vilde det anderledes. Peter III blev som offer for en sammensværgelse – ledet af hans gemalinde – myrdet i juli, og hans efterfølger på tronen kejserinde Katharina II var ikke indstillet på krig og kaldte øjeblikkelig de russiske stridskræfter tilbage. Da faren således var drevet over, kaldte Frederik V sine land- og søtropper hjem. G.F. de Fontenay ankrede atter op på Københavns Rhed i slutningen af august. Også derefter fik han som chef en dusør på 4.000 Rdl.²⁴

De nærmest følgende år var Fontenay beskæftiget med arbejdet i

Admiralitetet, øvelser på Rheden og i 1766 overopsyn med forbedring og indretning af Helsingør Toldbods Bro. Frederik V brugte uhyre summer på marinen, han lod mange gamle ubrugelige krigsskibe udgå og lod i stedet 18 lineskibe, 11 fregatter og 21 mindre skibe bygge. Han indså til fulde, hvor nødvendigt det var for landet, at flåden var krigsdygtig.²⁵ Takket være disse foranstaltninger blev Danmark ikke i slutningen af 1700-årene indviklet i større krigshandlinger, men også til at opretholde freden på havene var en stærk flåde nødvendig. Den dansk-norske handelsflåde, der efter den Store nordiske Krig var svundet så stærkt ind, at den ved Christian VI's død i 1746 lå 40% under tallet fra 1704,²⁶ var nu atter blomstret op og bestod af 2.069 skibe, som gik i fragtfart på alle verdenshavene, og disse skibe måtte beskyttes. Der var således nok at tage vare på for den virksomme og handlekraftige admiral, og han fortsatte da også sin gerning til sin sidste stund. Sommeren 1767 tillagdes der ham et årligt tillæg på 300 Rdl., hvorved hans gage blev 2.500 Rdl. (ved kgl. bevilling).²⁷

For hans tro tjeneste og indsats for den danske flåde i de mange farefulde situationer, flåden ofte befandt sig i, gjorde Frederik V den 16. oktober 1760 G.F. de Fontenay til Hvid Ridder (Storkorsridder af Dannebrog). Han valgte som devise: Dieu est mon guide. Dannebrogordenen var stiftet af Christian V og uddeltes første gang 1671, men statutterne er først underskrevet 1693. Korset er af guld og hvid emaille, ordensbåndet hvidt med røde kanter og bæres som skærf over højre skulder og ordensstjernen på højre side af brystet.

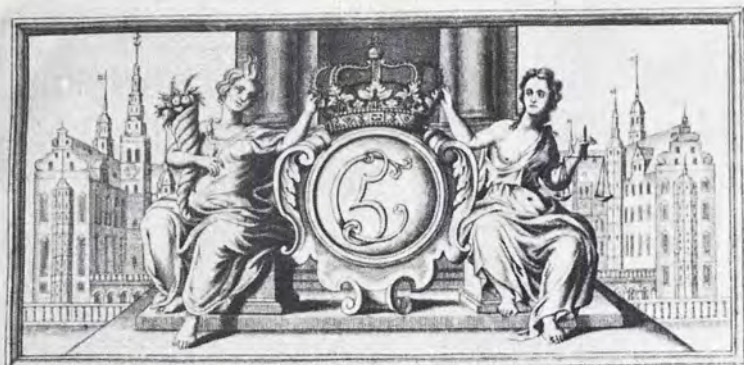
I forbindelse med denne udmærkelse, og formentlig tænkt som en loyalitetserklæring overfor Danmark, foranledigede Gaspar Frédéric – i forening med sine to sønner kommandørkaptajnerne Charles Frédéric og Antoine Nicolas – et nyt våbenskjold tegnet og stukket til brug for den i Danmark bosiddende gren af slægten.²⁸ Dette våben, der var stærkt afvigende fra det fra Frankrig i 1680-erne medførte, viiste et delt skjold, hvor 1. felt var tværdelt af guld og blå, i øverste halvdel tre røde bjælker, i nederste tre hvide tændte granater; 2. felt i sølv med en stær (den Vise = le Sage) siddende på en med grøn sidegren forsynet lav stub. Det nye våbenskjold, der blev ført af de tre admiraler og deres nærmeste efterkommere, var dog kun i brug lidt over 100 år, idet man i 1880-erne gik tilbage til det oprindelige franske skjold (slægtled V).

Trods al omtale af G.F. de Fontenay's store aktivitet i sit embede, må man dog ikke glemme at fortælle om hans familieliv. I 1723, da han netop efteråret forinden var blevet kaptajnløjtnant, fik han mulighed for at sætte bo og få sit eget hjem; hans valg faldt på en ung kvinde, Marie Madeleine Formont de la Forest, fra den kreds af Huguenotter, som hans forældre havde holdt sammen med efter flugten fra Frankrig, og begges fædre havde tjent i sjællandske regiment. Marie Madeleine var født den 7. maj 1701 i København som datter af infanterikaptajn Nicolas Formont de la Forest og hustru

DANNEBROG RIDDER ORDENS STATUTER
titelblad fra 1693

Den Femte

af Guds Raade
 Konge til Danmark og Norge/
 de Benders og Bothers; Her-
 tugudi Slesbig/ Holsten/ Stor-
 marn og Dytmersten; Brebe udi
 Oldenborg og Helmenhorst;
 Al Dio-

Det af slægten de Fontenay
i årene o. 1760–1886 i Danmark
benyttede våben udført som
exlibris for C.F. de Fontenay

Susanne, født d'Agar,²⁹ han var søn af Nicolas Formont de la Forest, seigneur de Vaux, commissaire du Roi à Paris, og Marie Girardot,³⁰ begge emigranter, der døde i København henholdsvis 1695 og 1729. Susanne d'Agar var datter af kongens hofskildrer Jacob d'Agar, der i 1680 havde forladt Frankrig for efter venners råd at bosætte sig i Danmark; her vandt han hurtigt hoffets bevågenhed og blev 1683 "premier peintre du Roi" og kammerjunker hos dronning Charlotte Amalie.³¹ Jacob d'Agar hørte således til den reformerte menighed og var tilsynsførende ved opførelsen af kirken, hvortil han også skaffede en større pengesum ved en indsamling i Brandenburg.³² Såvel Marie Madeleines som Gaspars fader var død under krige rundt i Europa, den første i Verona 1702, den anden i Sachsen 1700, og vielsen forrettedes derfor i brudens hjem den 30. juli 1723 af pastor Paul Eyraud; som vidner finder vi løjtnant Benjamin de Fontenay, Gaspars yngre broder, samt en anden officer, d'Escorbiac de la Valèze, der ligeledes var medlem af menigheden.

Hvor de nyligtede fik deres bolig vides ikke, måske i nærheden af den reformerte kirke eller nær Holmen, det kan kun blive gisninger; givet må det dog være, at det var indenfor Voldene, thi den 28. oktober 1728 sender Admiralitetet til kongen en fra Gaspar modtaget Memorial om, at hans hele hus og indbo er brændt ved den store ildebrand. Han søger derfor om tilladelse til at bo på Kadetakademiet, hvilket blev ham bevilget, så meget mere som han på det tidspunkt netop var blevet chef herfor.

Da Gaspar i 1724 havde fået afslag på en ansøgning om at måtte foretage en privat rejse til Frankrig, søgte han atter i juni 1728 om tilladelse for sig og

Det samme våben
udført som signet
for slægten de Fontenay

sin broder Benjamin til nu at gøre denne rejse – som grund anføres en falden arv. Denne gang er de kommet af sted, men om rejsens resultat veed vi intet nærmere.

Efter freden i 1720 efter den Store nordiske Krig og navnlig i Frederik V's tid udfolder den "florissante" tidsperiode sig i Danmark. Ved kraftigt initiativ fra offentlig og privat side blomstrer handel og industri op. Det Asiatiske Compagni grundes 1732, og der etableres en række danske handelspladser i Ostindien og i Kina – "Kineseriet" holder sit indtog i danske hjem. I Vestindien køber den danske stat øen St. Croix af Frankrig 1733 og senere overtages St. Thomas og St. Jan. På Guineakysten oprettes befæstede støttepunkter for danske handelsskibe. Kommercekollegiet oprettes 1735 og det følgende år grundlægges Curantbanken (den første private bank). Ved kongeligt magtbud opføres i 1700-årene flere slotte og offentlige bygninger. Også videnskab og kunst støttes og udvikles. 1742 stiftes således Det kgl. Videnskabernes Selskab og 1745 Selskabet for Historie og Sprog. Det kgl. Teater på Kongens Nytorv afløser 1748 Teatret i Grønnegade som ramme om Holbergs skuespil, der kommer til at danne en dansk modvægt mod Hofteatrets tyske, franske og italienske komedier og syngestykker – disse fandt et publikum ikke blot hos de tyske og franske immigranter men også i byens fornemme borgerskab. Sorø Akademi indvies i 1749, og Akademiet for de skønne Kunster 1754. Endelig sender Staten 1761, ganske vist på lidt fantastisk grundlag, en videnskabelig ekspedition ud for at finde "det lykkelige Arabien".

Alle disse begivenheder i byens offentlige liv afspejlede sig naturligt i befolkningens private tilværelse. Gaspar og hans familie har deltaget i selskabeligt samvær med slægtninge og de mange emigrantfamilier, som vedblev at holde sammen. Sproget var almindeligvis fransk eller tysk; ofte forøgede flere af de indvandrede familier deres indtægter ved at give undervisning, således veed vi bl.a. at selv Holberg havde fået fransktimer hos præsten ved den reformerte kirke J. de la Placette.³³

Familien Mazar de la Garde var kommet til Danmark i de samme år som familien de Fontenay og mellem dem bestod et nært venskab. Der findes hos F.L. Mourier en malende beskrivelse af hjemmet hos Mazar. ”... Man samledes ved Thebordet, ikke så meget for at spille kort, hvilket slet ikke var noget, den gode kone fandt smag i, som for fornøjelsens skyld, den, samtalen skænkede, der sædvanligvis var fransk. Man opførte også musik, et talent, som fru Mazar dyrkede med held, da hun havde en overmåde behagelig stemme. Sædvanligvis blev man der uden videre for at spise til aften. Enhver fremmed, der kun havde nogen levemåde, enhver anstændig mand, lærd, kunstner og videnskabsmand måtte besøge Mazar’s hus; det var vittighedens og den gode levemådes segl. Det hørte ikke til hine pragthuse, hvor ejerens overdåd og indflydelse indbyder til at gøre opvartning . . . . nej, Mazar’s hus var et venskabs tempel, vittighedens og smagens hellige samlingsplads, et hus, der besøgte af personer af høj stand, men især af tidsalderens skønneste ånder, der viste agtelse for konens karakter, imedens de beundrede hendes vid og fandt sig dér befriede for tvang; et mødested for enhver, udlænding og indfødt, der udmærkede sig i hvilket fag det end var; et ypperligt tilflugtssted for enhver, der vidste at sætte pris på godt selskab. Enhver fortjent og oplyst mand, som engang var indført der, vedblev der bestandigen at være velkommen. De, som besøgte dette hus og endnu lever, tænker sig aldrig den tid tilbage og mindes dette hus uden fornøjelse og savn . . . .”³⁴

Familien Mazar havde efter 1747 deres bolig på Købmagergade, og man må gå ud fra, at selskabeligheden blandt de andre franske slægter har været ganske lig den her beskrevne, og da alle boede i den indre bykerne, var gensidige besøg naturlige. Desuden var familierne Mazar, Mourier, Eyraud og Fontenay indgiftede i hinanden. Endvidere finder man også efter 1754 med bopæl i Nybrogade Carl Rudolph Bertouch, en søn af kommandanten, med hvem Gaspar havde sluttet venskab i 1733 under togtet til Norge. Som nyankommen til hovedstaden har C.R. Bertouch naturligt hos Fontenay fundet et hjem, hvor han blev ven med sønnerne Charles Frédéric og Antoine Nicolas.

En anden side af livet betød også meget for Gaspar, nemlig hans og familiens tilhørsforhold til den reformerte kirke. Her havde han haft sin gang fra han som barn fulgtes med forældrene, og her hørte også hans hustrus familie til. Han var selv fadder til flere af deres venners børn, bl.a. i 1736 til

pastor Mouriers datter, i 1750 sammen med admiral S.E. Suhm til Jeanne Villars og senere samme år til Frédéric P.B. Mazar. Fontenay tog aktivt del i menighedens virke og i marts 1746 blev han sammen med sin nære ven geheimeraad F.C. Gram indvalgt blandt kirkens Ældste, Presbyteriet, og havde således medindflydelse på kirkens og menighedens hele virke. Når Gaspar ikke var på søtogter, mødtes han hver søndag i kirken med familie og venner, og han havde sin bestemte plads som faderen før ham, på gulvet under pulpituret med "Dronningestolen".

Hjemmet var i årenes løb blevet udvidet med tre sønner, siden fulgte to døttre, og i årene 1733-39 fulgte endnu fem børn. Marie Madeleines kræfter slog ikke til, hun døde juni 1739, kun 38 år gammel, muligvis i barselseng. Det blev derved overladt Gaspar at opdrage og vejlede de endnu mindreårige piger, hvorimod de to ældste sønner på dette tidspunkt allerede var gået ind i marinen og var kadetter, medens den tredje søn på 13 år stod redø til også at træde i faderens fodspor.

De 30 år Gaspar levede efter sin hustru bragte ham mange både glæder og sorger; til disse sidste hørte ulykken, der ramte ham, da hans søn André døde kun 32 år gammel. Til gengæld var glæderne store. Alle hans tre sønner delte hans maritime interesser og ofte var han sammen med de to ældste på togter. Børn og opvoksende børnebørn flokkedes i det hele taget om ham, slægtsoverhovedet, og betragter man billedet af ham, forstår man, at han var afholdt og beundret af venner og slægtninge.

G.F. de Fontenay lod sig efter sin udnævnelse til Hvid Ridder portrættere – hans hustru var allerede blevet malt ca. 1738, kort før sin død. Hvem der har udført disse portrætter vides ikke, kun fremgår det af malemåden, at det ikke kan være samme kunstner. Admiralen fremtræder halvt sidevendt, men med blikket vendt fremad mod beskueren. Han er iført en stålblank rustning, over hvilken han bærer båndet som Hvid Ridder. Der er en holdning og sober farveglæde over billedet, der synes at pege hen på maleren Peder Als. Det kan, da admiralen som nævnt bærer storkorsordenens bånd, som han modtog i 1760, være malt kort efter Peder Als' hjemkomst fra Italien i 1762, da han udfoldede sig som den meget yndede hofportrætmaler, men inden 1769, Gaspars dødsår. Portrættet af hustruen er et svagere arbejde, hvis kunstner hidtil ikke synes erkendt af sagkundskaben; men et ved komposition og portrætlighed tilsvarende maleri af fru Rantzau, f. Krabbe, er muligvis udført af samme maler.³⁵

Gaspar Frédéric afgik pludselig ved døden den 9. maj 1769, antagelig ramt af et hjerteslag. P.E. Gähler skriver nemlig den 20. maj til Saint Germain: "L'amiral Fontenai est mort subitement une heure après avoir quitté le collège; cela s'appelle mourir en selle."³⁶ Det må have været et hårdt og uventet slag ikke blot for hans nærmeste, men også for hans mange venner, og som Gähler skriver til den senere amtmand U.A. Holstein: "La mort de Fontenais que je

regrete comme un galant homme que nous avons perdu, approche un pas de plus le c'te de Laurvig a la sphere qui de tout tems s'est ouvert pour lui.”

En uge efter blev Gaspar Frédéric bisat fra fransk-reformert kirke af svigersønnen pastor F.M. Mourier med alle de æresbevisninger, der tilkom ham, og hans kiste blev nedsat i krypten under alteret ved hans hustrus side. Idag, tohundrede år efter, er hele begravelseskrypten under kirkegulvet forsvundet efter den sidste store restaurering, der knapt er færdig, men efter tegninger bl.a. i Vilh. Lorenzens bog om kirken veed vi, hvor deres kister har været hensat.

ORLOGSSKIBET "FREDERICUS QUINTUS"
agterspejl. Rigsarkivet

BENJAMIN DE FONTENAY
maleri

Antoine de Fontenay's anden søn fødtes den 18. december 1695 og fik den 5. januar 1696 navnet Benjamin, da han døbttes i den fransk-reformerte kirke af pastor Philippe Mesnard. Antoine har antagelig haft sin broder Benjamin i tankerne og derfor opkaldt sin søn efter ham; de to brødre gensås aldrig efter flugten fra Frankrig. Som faddere står opført marinekaptajn Armand Lalouché du Perron og Madame Madeleine Rambouillet de la Sablière, f. Henry, og gift med Nicolas, gentilhomme. Om Nicolas de Rambouillet³⁷ vides, at han i Frankrig havde ejet store godser i omegnen af Chartres. Ved religionsforfølgelserne flygtede han og hans hustru, men måtte for en tid efterlade døttrene i Paris, hvor den danske gesandt Henning Meyercrone tog sig af dém, såvel som af mange andre; i denne uforfærdede mands hus fandt de forfulgte et tilflugtssted. Rambouillet blev vel modtaget i København, specielt af dronningen; han var den første og egentlige stifter af den franske menighed og var desuden ved venskab knyttet til familien de Fontenay.

Benjamin og den kun to år ældre broder, Gaspar Frédéric, har gennem barndom, opvækst og kadetuddannelse haft et nært tilknytningsforhold, vel også fordi de tidligt blev faderløse. Efter moderens ønske påbegyndte Benjamin sin maritime løbebane i en ung alder (jfr. brev til kongen); hans muligheder og evner var lige så fremtrædende som broderens, og deres karrierer er da også nogenlunde sideløbende, men Benjamins bliver afbrudt ved hans tidlige død, kun 53 år gammel.

I 1709 blev han kadet med en årlig gage på 100 Rdl. og deltog de kommende år under den Store nordiske Krig i den udvidede konvoyering i de danske farvande mellem Frederikshavn og København. Han var bl.a. på fregatten "Lossen" i 1711, i 1716 med fregatten "Søridderen",³⁸ i foråret 1717 med snauen "Phoenix" og 1717-19 som chef for hukkerten "Andromeda"; denne sidste var erobret ved den svenske kyst af en lille eskadre, som i juli var udsendt og bestod af galejerne "Ulysses" og "Proserpino". I 1718 blev Benjamin månedsløjtnant og i 1719 sekondløjtnant. November 1722 (brevsaml. nr. 3) søgte han om at blive premierløjtnant og henviste til sin lange kadettid, hvor han faktisk i flere år under krigen havde gjort løjtnanttjeneste, men som så mange andre i de år blev forbigået på grund af Tordenskiolds mange forfremmelser.³⁹ Han blev derefter premierløjtnant i sommeren 1723 og fik efter skrivelse fra Admiralitetet af 10. juli ordre til "at anmelde sig hos søcapitainen velædle Johan Conrad Wodroff og gaa ham flittig til haande ved Eqvipperingen af det kongelige Skib "Anna Sophia" saavel som og ellers sin tjeneste derved iagttage saaledes som han kand tilsvare og være bekiendt." De nærmest følgende år sejler han med forskellige fregatter bl.a. 1726, hvor han er med fregatten "Raae" i en eskadre til Reval, medens hans ældre broder, Gaspar Frédéric, som ovenfor nævnt var chef på "Hvide Ørn" i samme eskadre. I 1728 erholder begge brødre tilladelse til at rejse til Frankrig i familieanliggende angående en arv; deres faders ældste broder var blevet boende i Frankrig, og

15de November 1722.

Kjærs Excellence
 Gøglø og Kallbaafens
 Gøglø Kammerherre og Obersecretær
 i Naadig Lov.

Jeg kjærs Underdanigst Kjærs Excellence i et
 Ansøgning optagne, at jeg fordrifter mig med
 stor, & Submission, at forstille Kjærs Excellence
 med længe tid og for Naadig Lov og for
 Formid og for Second Lieute og for Vacante
 som nu staaet og da forstille Lieute. I en stor
 forsvaret mig fra nogle og forsvaret
 brochen af mange yngre Cadetter Naadig Lov
 saa og af et forsvaret Cadetter og Volontærs, som
 forstille Admiral Tordenhiold, forstille Lov
 avanceret, Naadig Lov 1719. som nu staaet for
 mig i Rullen, forstille og forsvaret
 fordrifter mig, at udbrød med Naadig Lov
 Kjærs Excellence og forstille Vacante Premier
 Lieute. ghatmaath sig, ind forsvaret

Tregatten Løvedalskøle
 15de November 1722.
 Indsendt og forsvaret.

Underdanigst
 B. De Fontenay

der kan muligvis være tale om arv fra ham eller bedsteforældrene. Benjamins rejsepas er udstedt på latin den 9. august.

Benjamins løbebane var nu den for søofficerer sædvanlige, idet de hvert år sendtes på inspektionsrejser eller vogtede de danske kyststrækninger. Han bliver kaptajn i 1732 uden først at have været kaptajnløjtnant, og i sommeren 1733 er han næstkommanderende på orlogsskibet ”Dronning Lovisa”; året efter på orlogsskibet ”Prinsesse Sophia Hedevig”, der blev sendt til Nordsøen i anledning af nogle uoverensstemmelser med Hansestaden Hamborg. Dette skib og dets søsterskib ”Markgrevinde Sophia Christiana” var typiske for Holmens skibsbygger Benstrups fartøjer.⁴⁰ På denne tid var der stigende vanskeligheder ved at skaffe vokset tømmer af tilstrækkelig størrelse, hvorfor det ofte blev nødvendigt at anvende sammensatte tømmerkonstruktioner. Alligevel viiste ”Prinsesse Sophia Hedevig” sig at være et fortrinligt skib, om hvilket det berettes, at tømmerforbindingen i meget stormfuldt vejr ”stod som en mur”. Kaptajn B. de Fontenay udtalte, at ”han med 26 års officers-erfaring kunde sige, at intet af flådens skibe havde været dette lig i godhed og de fornødne kvaliteter, et orlogsskib burde have, navnlig også i henseende til lav krængningsgrad”.

Året 1736 førte B. de Fontenay ud på en længere rejse, idet han som chef for fregatten ”Blaa Heyren” gik på inspektionsrejse til Grønland, Danmarks nordligste koloni. Da han afsejlede fra København, havde han ordre om at ”gå ad Nordsøen til” og først ved Skagen måtte han, ifl. brev af 3. april 1736 fra Christian VI til Fr. Dannekiold-Samsøe, bryde den ham medgivne instruktion.⁴¹

Grønland var på den tid et af danske i almindelighed ret ukendt land. Ganske vist var Hans Egede i 1721 rejst derop for at missionere blandt efterkommere af de omkring år 1000 indvandrede kristne nordboere, idet man i Danmark var uvidende om, at disse forlængst var blevet fortrængt af eskimoer og gået til grunde – og med dem var kristendommen i Grønland blevet udsløttet. Med Hans Egedes ankomst knyttedes imidlertid en ny og fastere forbindelse med Grønland, og flere kolonier grundlagdes – som den første Godthaab i 1728. Den direkte årsag til, at Christian VI i 1736 sendte en fregat derop, synes at have været den omstændighed, at hollandske fangere gennem lange tider havde forsøgt at udelukke de indfødte i Grønland fra hvalfangsten og fra handelen dermed. Derfor tilstræbte regeringen som helhed at gøre handelen på Grønland til et statsmonopol. Desuden har kongen ud af sit pietistiske sind og under påvirkning af den herrnhutiske grev Zinzendorf sikkert ønsket at støtte Hans Egedes mission, der var blevet forøget med flere medlemmer.

Nogle år efter dette togt blev Benjamin kommandørkaptajn og chef for vagtskibene i Øresund med fregatterne ”Raae” og ”Hoyendahl”. I 1741 og 42 anvendtes ”Raae” som kadetskib, hvormed Benjamin var udkommanderet til

Georgius Fridericus Schinckel, Bille, Gullfere
1728 Wecke, Hagedorn.

Admiraltetet
den 25de Junii 1728.

— visio. Matthiæsen

C. 1720.

Apud Lei gratia electa: ta. omnibus
Latinis & singulis act quos presentes Sæteræ
Reich-Rath pervenerunt Salutem. (Quandocumque
per Exhibitor presentium & Nobilis Nobis
Sintenant quæ dilectus, ac fidelis Benjaminus Bon.
Fontenay tenax classium nostrarum navalis
& d. anno subeenturio, verum suarum
Georgius domesticarum gratia Galliarum
1728 petitoris, illum et eo tutius iter
suum perficere prospit Sæteris hinc
Salvi fundiculis munitis non alio
pore dixerunt. Treutensburgidignosus
& Georgius 1728.
Sætera Salvi fundiculis subeenturio
Fontenay Concesse.

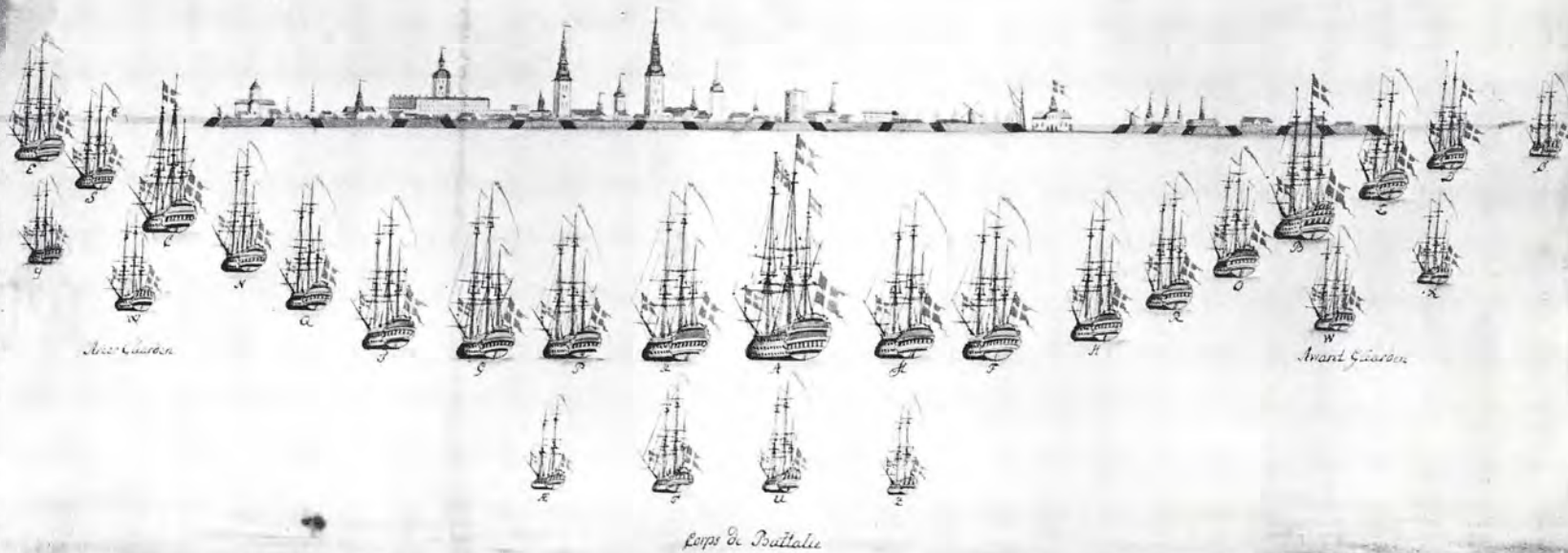
at øve kadetterne. 1743 hærgedes Tyrkiet af pest og alle vagtskibene i de danske farvande havde ordre til at overvåge, at ingen skibe, der kom fra Levanten "uden tilstrækkelig Renselse maatte erholde adgang til Kongens Riger."⁴² Der udlagdes derfor ikke orlogsskibe på Rheden før i begyndelsen af juni måned og heriblandt var "Tre Løver" under kommando af Benjamin.

Danmarks mange interesser også i Middelhavslandene i disse år, specielt i Algeriet, fordrede, at man i foråret 1746 sendte en større eskadre af sted, for at vise, at man havde midler til at tvinge dem til fred. Den afgik fra København midt i maj måned under kommando af grev U.A. Danneskiold-Samsøe ombord på sit flagskib "Oldenburg". Som chef for orlogsskibet "Sydermanland", et skib med 46 kanoner og 300 mands besætning, var kommandørkaptajn B. de Fontenay, og på "Delmenhorst" kaptajn F. Günthelberg. Allerede året før, 1745, var der indledt forhandlinger med deyen i Algier, men algerierne kendte imidlertid ikke Danmarks styrke som sømagt og gjorde sig kostbare. I den anledning var fregatten "Falster" blevet stationeret i Marseille til støtte for justitsraad Hansen, der førte forhandlingerne, og nu tilsluttedes "Falster" de nyankomne skibe.⁴³ Man havde ordre til eventuelt at bombardere Algier, såfremt aftalen ikke blev sluttet, da danske og norske handelsskibe havde vanskeligheder med at klare sig mod de mange sørøvere. Aftalen blev dog omsider undertegnet af Danneskiold-Samsøe, kommerceraad L. de Hammeken og kaptajn G. Sievers fra dansk side og deyen af Algier med sine forhandlere fra den anden side.⁴⁴ Deyen lovede bl.a. at danske skibe ikke måtte angribes, og at danske statsborgere ikke måtte sælges eller mishandles i Algier. Til gengæld skulde den danske konge hvert år sende krudt, kugler, tømmer osv. til deyen.⁴⁵ Såfremt der skulde være tilstødt U.A. Danneskiold-Samsøe noget undervejs, havde Fontenay den danske stats bemyndigelse til at føre forhandlingerne videre,⁴⁶ hvad yderligere fremgår af et brev af 21. maj 1746 fra F. Danneskiold-Samsøe til Fontenay og adresseret til Lissabon, hvor flåden lagde ind undervejs (brevsaml. nr. 4). Efter vel afsluttet traktat skrev den danske skibspræst på "Delmenhorst" velærværdige Hr. Niels Seidelin Bøgh et digt på 170 sider til forherligelse af togtet.⁴⁷

Et af versene angående en gave fra algerierne lyder:

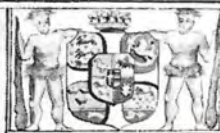
Ombord lod de os den anden dag tilføre
 tolv stude, faar og brød samt allehaande frugt.
 Ved denne godhed blev Esqvadren vel til mode
 og byen takket strax af skibene med skud.
 Nu kunde vore folk ret gjøre sig til gode,
 de holdte ordentlig et artigt gjæstebud.

En Flåde Bestaaende af 18 Kongelige Danske Orlog Skibe 6 Fregatter og Brigatiner Liggende for Residensen Kiøbenhavn Anno 1743.
 Førendes Under Commando af Hans Høj Gæmelige Cælerse General Admiral Leutnant F. DANNSKILD. SAMSOE

A. Svanen 60 Can. Cap. General C. Danneberg
 B. Skildua 30 Can. Cap. Admiral Pennington
 C. Danneberg 70 ..... Vice Admiral Krøgt.
 D. Sjømand 70 ..... Ad. Bøghnaelt Pølygaard
 E. Nørre Elm 70 ..... Comandeur Tonder
 F. Carlotta 60 ..... Comandeur Lyngby
 G. Nordstjerne 70 ..... Comandeur Prülitz

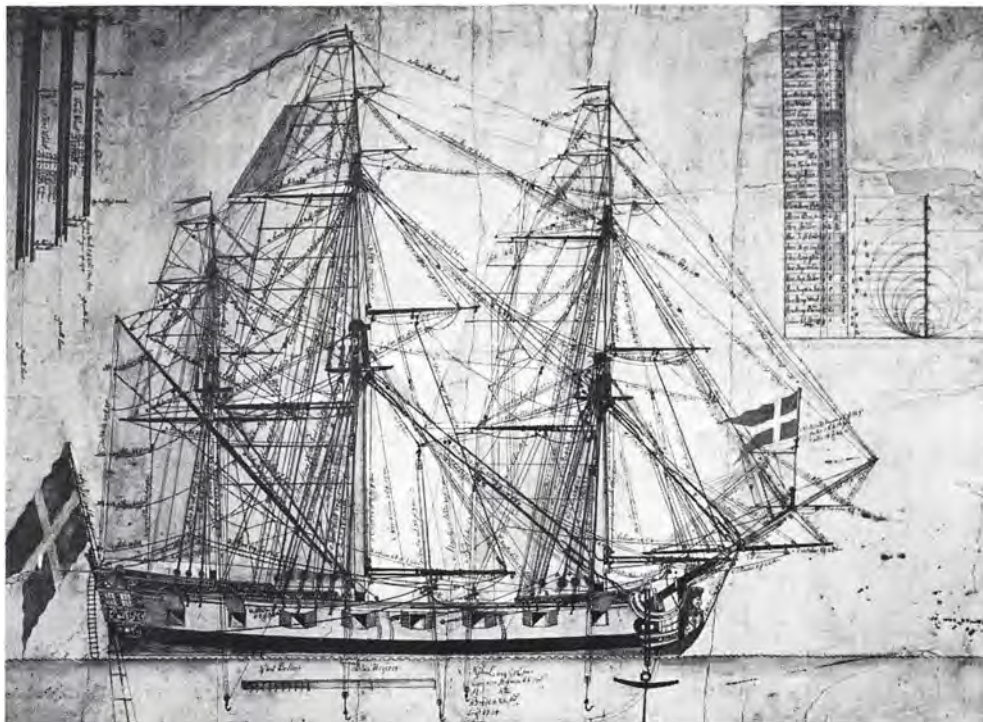
H. Polybia Helweg 60 Can. Cap. Von Linné
 I. Svanen 60 ..... Comandeur Mønstorf
 K. Ellipswilen 70 ..... Comandeur Jørgensen
 L. Sjømand 60 ..... Comandeur Mønstorf
 M. Oldenborg 60 ..... Capitan Pinder
 N. S. Løve 60 ..... Capitan Jørgensen
 O. S. Løve 60 ..... Capitan Pølygaard

P. Svanen 60 Can. Cap. Capitan Jørgensen
 Q. Svanen 60 ..... Capitan Westergaard
 R. Svanen 60 ..... Capitan Westergaard
 S. Svanen 60 ..... Capitan Westergaard
 T. Svanen 60 ..... Capitan Westergaard
 U. Svanen 60 ..... Capitan Westergaard
 V. Svanen 60 ..... Capitan Westergaard
 W. Svanen 60 ..... Capitan Westergaard
 X. Svanen 60 ..... Capitan Westergaard
 Y. Svanen 60 ..... Capitan Westergaard
 Z. Svanen 60 ..... Capitan Westergaard

FLÅDEN PÅ YDERRHEDEN MED BYEN I BAGGRUNDEN 1743.

Akvarel. Ukendt kunstner. Nationalmuseet.

FREGATTEN "BLAA HEYREN"
bygget 1734, Orlogsmuseet

Og ved fredsslutningen hedder det:

Saa stor en naade har vi for Guds øjne funden
og hand saa dyrebart har holdt det danske blod
vi uden mands forlis har største seyr vunden
thi al vor sejer i den ædle fred bestod.
Det var hans Villie, der skulde ingen draabe
udaf det danske blod på Tyrken blive spildt.

Det er en avgjort sag, at tale sig til rette
Er meget bedre end at slaa sig selv til fred!
En større pris kand man saa vidt paa freden sætte
og gjerne vente sig bestandig ærlighed.

Ved hjemkomsten til København i slutningen af oktober blev Fontenay udnævnt til kommandør. Det skulde vise sig, at dette blev højden af hans karriere, idet det nylige togt beklageligvis blev afslutningen på hans løbebane,

eftersom han få år senere døde i København den 18. september 1749, klokken 10 om aftenen.

Selvom Benjamin kom vidt omkring, førte han dog også en tilværelse herhjemme med familien. Han havde så sent som den 22. april 1739 giftet sig med den tyve-årige Maria Magdalena Tigh (They), datter af den engelske konsul Robert Tigh i Helsingør.⁴⁸ Ægteparret fik seks børn, af hvilke tre dog døde som spæde.

Benjamin havde som de andre i slægten hele sit liv hørt til den fransk-reformerte menighed og efterlod i sit testamente 100 Rdl. til kirkens fattige. I kirken var han flere gange fadder til nogle af vennernes børn, bl.a. i 1746 til Marie Benjamine Frédérique, en datter af Jean Maire, planteur de tabac. Som den første af sin slægt blev Benjamin bisat fra kirken, fulgt af sin hustru, deres endnu mindreårige børn og den øvrige familie. Ser man på billedet af Benjamin, får man indtrykket af en alvorlig og tænksum mand, måske mere en stille lærd end en søens mand.

Hans hustru overlevede ham i mange år; hun indsendte i slutningen af 1749 ansøgning om at hensesidde i uskiftet bo, og dette blev hende tilstået ved kgl. resolution. I 1764 fik hun yderligere 200 Rdl. i pension. Endvidere havde hun arvet 500 Rdl. efter Jens Schmidt, gift med hendes moders søster. Hun boede med sin søn Robert Antoine og sin datter Maria Magdalena i en gård, hun selv ejede i Nye Kongens gade, matr. nr. 235. I huset var yderligere to faste tjenestepiger, en hjælpepige og en tjener. Benjamins enke døde i 1795 og blev begravet fra den reformerte kirke ved sin mands side.

TREDIE SLÆGTLED

Gaspar Frédéric's børn:

1. Charles Frédéric, admiral	1723-1799
2. Antoine Nicolas, kontreadmiral	1725-1787
3. André, kaptajnløjtnant	1726-1758
4. Marguerite Susanne, gift Mourier	1730-1803
5. Antoinette Charlotte, ugift	1731-1795
6. Guillaume Benjamin	1733-1733
4 unavngivne	

Benjamin's børn:

7. Ulrica Margrete, gift Fontenay	1741-1801
8. Robert Antoine, kaptajn	1743-1783
9. Dorthea	1744-1745
10. Maria Magdalena, gift Winterfeldt	1746-1820
11. Dorthea	1747-1747
1 unavngiven	

Gaspar Frédéric og Marie Madeleine fik ialt ti børn. De fem yngste døde som helt spæde, fire unavngivne, medens en søn fik navnet Guillaume Benjamin. Han levede kun en måned, og pastor Eyraud havde døbt ham den 23. januar 1733 i fransk-reformert kirke; som faddere findes anført admiral Rosenpalm, viceadmiral Bille, kontreadmiral Hagedorn og farbroderen, kaptajn de Fontenay samt yderligere madame Gram. Blandt de øvrige børn var de tre ældste sønner, der alle gik i faderens fodspor, den ene datter blev gift, den anden forblev i hjemmet.

Den ældste søn, Charles Frédéric, fødtes december 1723 og blev døbt den 30. samme måned i fransk-reformert kirke af pastor Paul Eyraud. Hans faddere var forældrenes nære ven Frederik v. Gram, amtmand i Frederiksborg og Kronborg amter, og oberstløjtnant ved kavaleriet v. Gabel, der dog var stedfortræder for sin broder, admiral, marinechef Chr. Carl v. Gabel. Som gudmoder var barnets mormoder, fru Susanne Formont de la Forest.

Efter faderens ønske blev Charles Frédéric tidlig volontær kadet og i en alder af 10 år, kadet. Han viiste allerede da så fremragende evner, at Christian VI, vel nok i forbindelse med sin påskønnelse af faderens virke, gjorde drengen til officer, da denne kun var 16 år. Han udnævntes således i 1740 til sekondløjtnant og året efter til premierløjtnant.

Disse år var for landet ret fredelige, der foregik ingen krigshandlinger, men flåden blev hvert forår udrustet til kystbevogtning og konvoiering af handelsskibe. For en ung mand, der gerne vilde bruge sine kundskaber og uddanne sig videre var det ikke tilstrækkeligt; mange unge officerer fik derfor tilladelse til at gå i fremmed tjeneste. I marts 1742 erholdt Charles Frédéric en sådan tilladelse, men blev ifølge en indberetning beroende i Admiralitetet kaldt hjem igen i december. Han kom dog atter ud og var nu et par år i engelsk tjeneste til gavn for sin uddannelse. Ved hjemkomsten til Danmark blev han straks på grund af sin dygtighed ansat som lærer ved Kadetkompagniet, for hvilket hans fader på den tid var chef.¹

Grundlæggelsen i 1700-årene af de fjerne handelskolonier krævede, som tidligere nævnt, en stærk sømagt til sin beskyttelse. Ikke alene kontrollerede i disse år danske orlogsskibe de hjemlige farvande og konvoierede danske handelsskibe under uroligheder i europæiske farvande, men sendtes i alle retninger over verdenshavene. Et af de mest frygtede farvande var Middelhavet, hvor sørøvere fra Barbareskstatene på den afrikanske nordkyst drev deres spil, og derfor krævedes flådens indsats. Danske krigsskibe besøgte gentagne gange disse områder, og det lykkedes da også omsider gennem årene 1746-56 at forpligte de pågældende stater til at sikre sejladsen ved traktater – først med Algeriet (1746), siden med Tunis (1751) og Tripolis (1752). Nu manglede kun Marokko, og det hastede, for her havde fra 1752 premierløjtnant F.C. Kaas og flere andre, der gjorde patruljetjeneste i Middelhavet, siddet i fangenskab. 1753 udrustedes en eskadre med C.F. de Fontenay – i 1746 var han blevet kaptajnløjtnant – som chef på fregatten ”Blaa Heyren” og med yderligere et antal mindre skibe.

Dansk Posttidende 1753 beretter efter en ”Journal, holden om Bord paa Fregatten, den blaae Heyren kaldet, ført af Hr. Cap. L. Fontenay, angaaende hvad der er passeret til Tunis og Tripolis”, at: ”Den 13. februar arriverede Hr. Capitaine-Lieutenant Fontenay med bemeldte Kongelige Fregat og Skibet Haabet kaldet, ført af skipper Povl Sonne.” Beyen² Sidi Mahomet havde bestemt, at de kongelige skibe skulde salutes på samme måde som de seneste

CHARLES FRÉDÉRIC DE FONTENAY

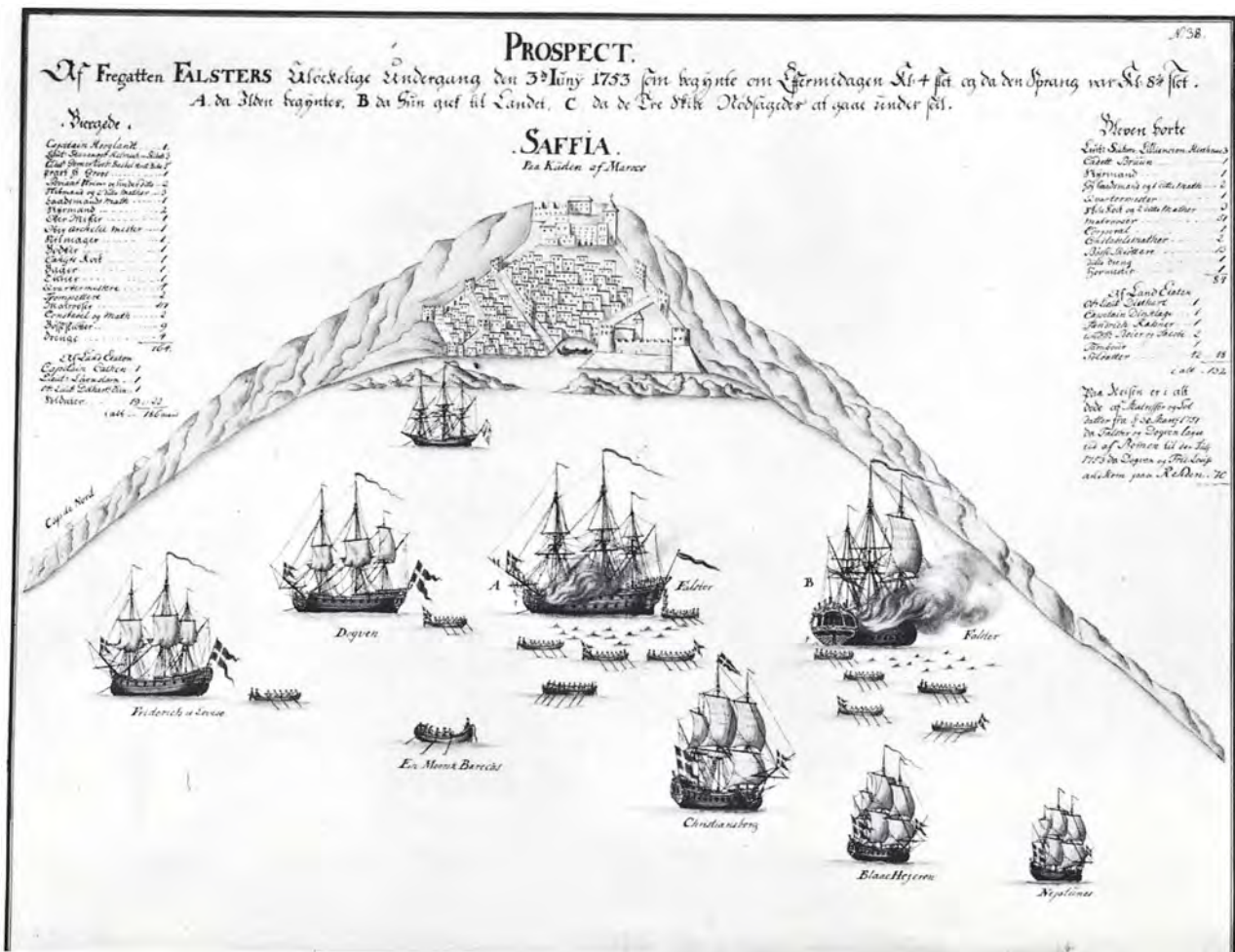
maleri

franske orlogsskibe. Næste dag saluterede slottet med 23 kanonskud, og da Fontenay gik i land, med yderligere 7 kanonskud. Der blev nu berammet audiens, og Fontenay og kommerceraad Hammecken blev med megen høflighed modtaget af prinsen. De fik endda forevist gemakkerne, og der blev talt om presentier til den danske konge. Der udveksledes de følgende dage visitter mellem de engelske, svenske, hollandske og danske konsuler og gjort gentagne besøg hos beyen. Den 29. februar blev der fra dansk side bragt gaver til beyen Sidi Mahomet og hans broder Sidi Soliman. Først den 14. marts tog

Fontenay afsked med beyen og takkede for den beviiste høflighed. Beyen svarede på hans kompliment, ”at han vilde ønsket, at hans fader, den gamle Bassa, måtte have haft den fornøjelse at see ham og bevise ham sin højagtelse.”

Den 18. marts sejlede eskadren videre til Tripolis, hvor det ligeledes var bestemt, at skibet skulde salutes som ”andre Troners Orlogs-skibe, som levede i Fred med Republicuen.” Der blev altså saluteret med 27 skud og svarede med lige så mange. Også her fandt flere audienser sted og viistes stor høflighed fra begge sider, yderligere bragte og modtog man presenter. Den 31. var det den danske konges fødselsdag, ”saa lod Hr. Capitaine-Lieutenant Fontenay bede Hans Excellence, at Ally Effendy, som har været i gesandtskabet udi Holland og Frankrig, samt hans øverste ministre, maatte komme om Bord og spiise hos ham, hvilket blev bevilget. De bleve tracterede, og viiste sig meget fornøiede over denne Festin”. Da skibet skulde sejle, erklærede beyen, at han vilde lade bringe nogle heste og andre dyr til kongen, men Fontenay undskyldte sig med, at der ikke var plads ombord og beholdt kun en arabisk sadel til den danske majestæt. Den 9. april blev vinden gunstig, og man lettede anker; nogle dage senere kom ”Blaa Heyren” ind i stærk storm og måtte søge tilflugt i havnen på Malta. ”Her mødte (Malteserordenens) Stormesteren Fontenay med venskab og høflighed og lod ham complimentere. Der blev en del visitter og kontravisitter, indtil vejret igen stilled, og Stormesteren lod ham bringe sine bedste ønsker om en god rejse videre”. Fregatten afgik nu for fulde sejl og anløb Cadix Bay, hvor man samledes med de andre danske skibe på tjeneste i Middelhavet. Den forenede eskadre afsejlede nu til Marokko’s vestkyst og kastede anker på Saffia’s Rhed, hvor man afventede afslutningen af de igangværende forhandlinger.

Endelig i maj kom en traktat i stand; de danske søofficerer blev frigivet og kom ombord i eskadrens skibe, og alt så tilsyneladende godt ud; men pludselig en eftermiddag udbryder der brand i fregatten ”Falster” på grund af en tømmerlærlings uforsigtighed med flydende harpax, og trods alle anstrengelser lykkes det ikke at få ilden slukket. De andre fregatter sendte straks barkasser med sprøjter og brandspande til assistance, men arbejdet besværliggjordes ved, at vandet omkring det brændende skib snart var fyldt med svømmende mennesker, der var sprunget overbord. Det blev hurtigt klart, at skibet ikke stod til at redde, så det armerede skib ”Neptunus” og fregatterne ”Christiansborg”, under kommando af kommandørkaptajn v. Lützow, og ”Blaa Heyren” under C.F. de Fontenay måtte kappe ankertovene og stå til søs for ikke selv at komme i brand. Fregatten ”Doquen” og defensionsskibet ”Frederik og Lovise” blev derimod liggende for mulig hjælp til folkene. Hen på aftenen begyndte nogle mindre eksplosioner, og resten af besætningen kom fra borde i rette tid, inden ilden nåede krudtkammeret; ”Falster” sprang kort efter i luften ”med frygtelig Knald og Lysning”.³ Da forhandlingerne med Marokko

FREGATTEN "FALSTER"'S BRAND PÅ SAFFIA'S RHED 1753
 stik i Frederik V's Atlas. Det kgl. Bibliotek

nu ellers var slut, stævnedes eskadren hjem mod Danmark, og Post-Tidende meddeler for 20. august 1753: ”I Løverdags arriverede de tvende kongelige Krigsskibe Christiansborg og den blaa Heyren kaldet, førte af Hr. commandeur-capt. v. Lützwow og Hr. capit.-lieut. Fontenay fra de africanske Kyster, lykkeligt her paa Rheden”.

Charles Frédéric blev nu kaptajn og 1754 næstkommanderende ved Kadetkompagniet med 68 Rdl. tillæg. Samme år blev han chef for fregatten ”Christiansø”, der sejlede som kadetskib i Østersøen, men samtidig var udsendt som følge af de udenrigspolitiske forhold, i hvilken anledning bl.a. Kronstadt, Stockholm og Carlskrona blev anløbet. Året efter, 1755, bliver han chef for orlogsskibet ”Slesvig”, der er underlagt kommandørkaptajn Zimmer på orlogsskibet ”Fyen”, og man sejler i eskadre til Algier for atter at overrække gaver til deyen. Vejen hjem blev dog længere end oprindeligt beregnet, idet man på grund af nogle stridigheder med England angående salutforpligtelser måtte gå norden om Skotland.⁴

De nærmestfølgende år fører ham atter på bevogtningstogter, i 1757 som flagkaptajn i schoutbynacht Rømelings eskadre og i 1758 med fregatten ”Slesvig” under viceadmiral O.F. Fischer i Nordsøen. Fontenay bliver nu i en alder af 35 år (1758) kommandørkaptajn og får i afdøde kommandørkaptajn A.F. v. Lützwow’s⁵ sted posten som chef for Søkadetkompagniet – den samme post hans fader havde beklædt gennem mange år – hvilket hverv han beholder indtil 1770.

C.F. de Fontenay ansås for en meget kundskabsrig mand, og i sin nye stilling indlagde han sig fortjeneste ved at bidrage til højnelse af Søkadetakademiets anseelse, idet der i hans chefstid skete store forbedringer.⁶ Han veg heller ikke tilbage for at komme med forslag til Admiralitetet og ledsagede disse med så velovervejede grunde, at de næsten altid blev vedtaget. Gennemlæser man hans indberetninger, vil man se, at glæden ved den oplysningens tidsalder, der var fremherskende i Europa, hvor der dagligt skete store fremskridt i videnskaber, har besjælet hele hans arbejde og livsindstilling. Man føler, hvilken tilfredsstillelse det har været for ham, at kunne vejlede og bibringe sine kadetter de mange videnskabelige resultater. Som flere andre af oplysningstidens mænd har han her mod slutningen af 1700-årene været overbevist om, at den menneskelige ånd var i en så rivende udvikling, at en ”guldalder” var ved at nærme sig.

Fontenay havde et vågent øje og særlige evner for at se, hvilke af hans kadetter, der havde usædvanlige anlæg og hjalp dem i så fald til videreuddannelse. Som han skrev til Admiralitetet: ”Jeg gør den forskel mellem begreb og geni, at ved begreb forstår jeg, at de (kadetterne) kan fatte og med forstand dømme om, hvad de lære; derimod forstår jeg ved geni at kunne finde på noget fremmed og applicere den kundskab, som haves, til nye opdagelser” – en efter den tids forhold særdeles god definition.⁷

Det fremgår også af forskellige beretninger med hvor megen humanitet, men tillige fasthed han optrådte overfor kadetterne. Et brev til en kadet-moder understreger hans takt og behændighed i at udtrykke sig. Vedkommende dreng opførte sig nærmest horribelt og "forførte" de andre kadetter til grove uartigheder, hvorfor Fontenay i høflige vendinger anmoder moderen om at tage drengen hjem igen og forsøge at indgive ham bedre sæder. I betragtning af drengens alder vil han (Fontenay) så tage ham tilbage og uddanne ham videre; men såfremt moderens indflydelse ikke gør sig gældende, ser han sig desværre nødsaget til at anmelde ham, og han vil da blive helt bortvist. Så slutter beretningen: "den liden person" forbedrede sig ikke og blev "udsat af Kadetkorpset."

De ovennævnte udtalelser bekræftes noksom af Walter Christmas i "Illustreret Tidende" for 28. april 1901 i anledning af Kadetakademiets 200-års jubilæum med følgende ord: "I året 1758 blev kom.kap. C.F. de Fontenay (den yngre) udnævnt til chef for Kadetskolen, og denne udnævnelse indvarslede en ny æra for institutionen. Fontenay kan med rette betegnes som skolens første reformator. Han var en ualmindelig dygtig søofficer, en fint dannet mand med åbent øje for tidens brøst, en idealist, der stiledede mod så høje og mærkelige mål som menneskeåndens udvikling . . . ." Blandt de mere bekendte søofficerer, som uddannedes under Fontenay, kan nævnes Olfert Fischer, Otto Lütken, Henrik Fisker og Steen Andersen Bille.

Blandt de særlig foretrukne kadetter, som Charles Frédéric i tidens løb oplærte, var den senere kommandørkaptajn H. Gerner. Der kom til at bestå et nært venskabsforhold mellem lærer og elev, hvorfor Gerner da også, da han 2. juledag 1787 ret pludselig blev syg, sendte bud efter den daværende viceadmiral. Denne kom i følge med provst Tybring og den senere kontre-admiral Sneedorff; Gerner var ved at blive åreladt og havde også sendt bud efter justitsraad Hennings. Fontenay trøstede den syge så godt det lod sig gøre, og denne svarede ham: "Deres Excellence, jeg har Dem at takke fra min første ungdom, jeg beder Dem sige Hs. K. Høyhed (kronprins Frederik), at jeg ønsker, det må gå ham bestandig vel . . . . Jeg beder Dem sørge for, at mine papirer ej komme i røveres hænder." Da Fontenay vilde gå, sagde Gerner til ham: "Deres Excellence, tænk på min kone. . . ." Admiralen forsikrede ham da om, at alt hvad han ønskede "skulde han til Punkt og Prikke, såvidt det stod i hans magt, opfylde." Senere på dagen døde Gerner, men noget af det sidste han sagde til Sneedorff, der var til stede, var: "Sig Fontenay, at mit 80 Canon-Skib er færdig . . . . Det er et godt og smukt skib."⁸

I 1763 fik Charles Frédéric indført faste eksaminer og bestemmelser om, hvad der skulde gennemgås og bestås, før en kadet kunde komme i betragtning til indstilling til officer. Et af hans forslag til Admiralitetet gik ud på at få anskaffet en del nyttige instrumenter til undervisning i navigation og bøger om søvidenskab, ligesom beretninger om tidligere søheltes bedrifter, således at

kadetterne kunde tage ved lære deraf. Indkøbet af de foreslåede instrumenter og bøger vilde beløbe sig til 533 Rdl., og denne sum bevilgede kongen omgående. I søtaktik havde han stor indsigt og interesse og udgav i 1779 en "Signalbog for den danske Flaade", der særlig tilsigtede at simplificere ordregivning under kamp.

Til trods for chefsposten ved Akademiet var Fontenay på forskellige eskadretogter i 1760-erne med vekslende skibe som "Grønland" og "Jylland". I foråret 1762 var han i eskadre under viceadmiral grev Danneskiold-Laurvig, der med 5 lineskibe og 2 fregatter skulde overføre 2.700 mand af landhæren til Eckernførde, hvorfra de skulde gå mod Rusland. Senere på sommeren var Fontenay med sit skib "Jylland" under faderens overkommando afventende den overhængende krigsfare ved Bornholm. Orlogsskibet "Fyen" havde hans broder Antoine Nicolas som chef. Kommandør bliver Charles Frédéric 1766 og nogle år efter schoutbynacht, hvorefter han 1771-75 indstilles som chef for 4. division. A.P. Bernstorff karakteriserer ham i et brev af 25. marts 1774 til Ditlev Reventlow således: ". . . Fontenay et Schindel à qui je crois une vraye capacité".⁹ Der tillægges ham 1775 ved kgl. resolution 2.000 Rdl. i gage. 1776 bliver han viceadmiral.

1777 bliver C.F. Fontenay medlem af Sødefensions-kommissionen sammen med chefen for Holmen, kaptajn J.P. Wleugell, ingeniørmajor H.E. v. Peymann og fabrikmester kaptajn Gerner. Allerede Christian VI havde indset nødvendigheden af et stærkt kystforsvar for København, men planerne strandede; nu genoptoges disse, men først 1784 fremlagdes en plan, hvorefter man skulde have 3 søforter: batterierne Stubben, Tre Kroner og Prøvestenen som faste holdepunkter. I 1787 påbegyndtes bygningen af Tre Kroner, der allerede i 1801 og 1807 kom i aktiv anvendelse. Det trak dog i langdrag med den videre udførelse af planen på grund af de store omkostninger. Endvidere blev Fontenay formand for kommissionen til "Gennemgang af reglement for Takkellads- og inventariiegods i flådens skibe".

Admiralitets- og kommissariatskollegierne var i 1778 atter blevet forenede under eet, og i dette nye kollegium indtrådte Fontenay, først som 3. militærdeputeret, siden som 1. deputeret ved F.C. Rosenkrantz' afsked. Yderligere var han medlem af endnu flere forskellige kommissioner såsom "til fælles anskaffelse af krigsfornødenheder til hær og flåde", 1789 medlem af kommissionen "angående anlæg af en ny dok", og samme år medlem af direktionen for "den almindelige enkekasse."

Eftersom krigsfaren lurede rundt om på grund af den amerikanske Frihedskrig 1776-81, blev disse år betydningsfulde for den danske flåde; flere europæiske stater deriblandt Danmark var direkte berørte ved i 1780 at indgå et væbnet neutralitetsforbund med Rusland, Sverige og Nederlandene. Den danske konge beordrede, at flåden skulde ligge klar på Rheden, og yderligere skulde handelsskibe gå i konvoy mellem Danmark og Norge. Ingen skibe, der

HVID RIDDER DIPLOM

Gratia Rex Daniae, Norvegiae, Vandalorum Gothorumque,
Dux Slesvici, Holsatiae, Normanniae ac Ditmarsiae, Comes in Oldenburg et Delmenhorst:

Hic licet patenti bus Nostro Nostrorumque Huiusmodi Ducesseorum nomine palam testamur, et in scriptis ac singulis actum
facimus. Quod quicquid nullo magno incitamento ad virtutem accitatus, stimulatibus mortalium animi, quoniam tenore
ac gloria, et diversis pectora tum animi confidantur, ad gloria honorum, templum impetu feruntur, et ad vitam per illu.
stra, facinora, grassantur, quae p. Regali Fratris, Danorum, contactu subterfuge, statuunt. Ego, et Nos ac illustres
Nostros, regiarum classis, Nostros, Regium, Nobis, dilectum, Domestico, Carolum, Fridericum, et Fontenay,
ut ac posteris, singulari gratiae, benevolentia, qui Insum con, plectimus, memoria transmittatur, Scipion, Rector, a vicem
porreximus Ego, in numerum Curatorum, a Danmarche, Equitum, rursus, cooptamus, omnibus, privilegia, honoris,
bus ac dignitatibus, quibus alii hominum Nostrorum, Regiarum ac Ditmarum, Equitum, quidem, Ordinis, nunc, gaudent, fruuntur,
aut in posterum, gaudeant, fruuntur, gaudere, frui, volumus, jubemus, peris, a quoniam, contra, haec, aut in fraudem,
hujus, Nostros, Diplomatis, quoniam, prohibemus, vitamus. In quorum, omnium, fidei, hanc, patentes, Nostros, literas, manu, N.
S. P. A. subscripsimus, et praececi, Nostros, Ordines, Rigide, corroborari, iussimus, Dabatur, in, Anno, Nostros, Regia, Christi,
Anno, Christi, Millesimo, Septingentesimo, Sexagesimo, Secundo, die, quarta, Martii, Regni, Nostros, unanime, r.

Christo R.

Fontenay

HVID RIDDER DIPLOM 1776 FOR C.F. DE FONTENAY
Rigsarkivet

var kommet i konvoy måtte forlade denne før bestemmelsesstedet, og konvoybetalingen gik i den danske statskasse.

I 1779 fik Fontenay som viceadmiral overbefalingen over en eskadre på 10 lineskibe og 6 fregatter og højste admiralsflaget på orlogsskibet ”Elephanten”, et skib med 70 kanoner og 679 mands besætning. Denne eskadre skulde nu i påkommende tilfælde hævde Danmarks neutralitet overfor fjendtligsindede. Man havde hovedstation på Rheden, men gennemkrydsede ellers alle de danske farvande og lå en tidlang ved Helsingør. I sommeren 1779 kom også en svensk flåde, men da Danmark og Sverige betragtede hinanden med mistillid, indgik de intet forbund om fælles optræden. Svenskerne var under kommando af viceadmiral Jägerskiöld og havde yderligere Hertug Carl af Södermanland (Carl XIII) ombord. ”Kendere sagde, at kun to af de svenske Skibe i Henseende til Bygningen kunde sættes i Lighed med vore, og at de overhovedet hverken uden eller inden Skibsborde vare saa reenlige eller pyntede som de danske.” Den danske viceadmiral Fontenay var inviteret ombord med sine skibschefer, men traktementet var kun mådeligt og vinen yderst knap. Da Fontenay skulde være vært, havde man gjort sig megen umage med anretningen, men pludselig blev vinden gunstig for svenskerne, og de stod uopholdelig til søs, så der intet gæstebud blev.¹⁰

Fulde tre år lå flåden klar; i 1781 og 82 var Fontenay’s flagskib ”Justitia”, og han krydsede flere gange Nordsøen, sejlede i Sundet eller mellem Skagen og Norge. Ombord på orlogsskibet ”Sofie Frederikke”, der var med i eskadren under admiral, grev Moltke, var kaptajn H.S. Sneedorff; denne giver senere i nogle optegnelser, skrevet under et ophold på Mariager Kloster i 1791, en beretning om en episode ved den norske kyst. Der var foruroligende mange kapere ved fjordene, og man løb ind i Flekkerø Havn, hvor en engelsk flåde på 8 skibe var stationeret under admiral Hyde Parker og en svensk på 10 skibe under admiral Grubbe. Medens alle chefer var til middag hos grev Moltke på ”Sofie Frederikke” kom der melding om, at en hollandsk flåde af kapere havde lagt sig tæt udenfor; man brød omgående op, og der udviklede sig nu et drabeligt slag med mange omkomne og sårede.¹¹

Et par år senere trak det igen op til uroligheder, denne gang med Sverige, hvorfor man i 1784 atter måtte tænke på forsvarsforanstaltninger,¹² og i begyndelsen af april blev der udskrevet 97 styrmænd og 5.200 matroser, som ved ankomsten til København lagdes under hvervning. Charles Frédéric fik atter kommandoen over den sejlbare eskadre af 6 orlogsskibe, 6 fregatter, 1 snau og 1 kutter. En spændt situation opstår, da Gustav III, som har planlagt et angreb på Rusland, i 1787 kommer til København for at opnå et dansk tilsagn om neutralitet, men afvises bestemt af Bernstorff under henvisning til den dansk-russiske forbundstraktat – netop efter denne traktat krævede Katharina II på sin side Danmarks støtte. Den svenske gesandt i København, d’Albedyhll, arbejdede alligevel fortsat på at opnå en neutralisering af

NATURALISATIONSPATENT AF 1778
af Buds Raade Lov til Danmark og Norge, de Fjenders og Bøthers,
af Slesvig, Holsten, Stormarn, Pommern og Oldenburg,

Antoine Nicolai de Fontenay, Robert Anthon de Fontenay, Danse Adel, Caplain de Fontenay, Contr'Amiral de Fontenay, Arringer, Danse Adel, De Peres Egie Horn og Livs

Under For Kongelige Haand og Signet.

Christen Rex.

NATURALISATIONSPATENT AF 1778 FOR SLÆGTEN DE FONTENAY
Pergament. Rigsarkivet

Danmark. Vel som led i disse bestræbelser søger han gennem Fontenay om tilladelse til sammen med sin broder at bese den danske flåde (brevsaml. nr. 5)¹³. Imidlertid udbryder krigen samme år (1788) mellem Sverige og Rusland, og fra dansk side marcherer en hærstyrke under prins Karl af Hessen fra Norge mod Göteborg, men krigshandlingerne standses kort efter på engelsk og preussisk foranledning.

Højdepunktet af sin maritime karriere nåede C.F. de Fontenay i 1790, da han blev admiral. I kollegiet fortsatte han under de indviklede internationale forhold til 1796, hvor han efter ansøgning fratrådte som deputeret med 1.000 Rdl. i pension og endvidere gik helt ud af aktiv tjeneste.

Indenfor familiens kreds blev Charles Frédéric ved sin faders bortgang i 1769 den danske slægts overhoved, eftersom heller ikke hans eneste farbroder, Benjamin, levede mere. Han var i 1776 blevet Hvid Ridder (Storkorsridder)¹⁴ med valgsproget: På Forsynet grundes mit Haab. Ordensdiplomet hertil er affattet på latin på pergament og forsynet med vokssegl i en trækapsel med ornamenteret låg (bilag nr. 2).

Slægten le Sage de Fontenay havde på det tidspunkt tjent deres nye fædreland i henved hundrede år; dens medlemmer havde høje embeder indenfor landets forsvar, navnlig i flåden, og de har givetvis følt sig fuldtud som danske. Forbindelsen med Frankrig var blevet spinklere, og efter ordningen af arvesager i 1728 er de franske forhold afviklet. Det gjaldt nu deres fremtidige løbebaner her i landet. For sin families og deres efterkommeres skyld tog Charles Frédéric – på baggrund af loven om Indfødsret (1776) – initiativ til at søge slægten naturaliseret som dansk adel. Vedlagt en redegørelse for slægtens oprindelse (bilag nr. 3) indsendte han en ansøgning om optagelse for sig selv, sin broder Antoine Nicolas og fætterten Robert Antoine, eneste søn af hans eneste farbroder, således at begge slægtslinier blev repræsenteret. Bevillingen forelå for alle tre nævntes vedkommende den 3. juni 1778, idet de på samme dag erholdt patent for sig og efterkommere som danske adelsmænd (bilag nr. 1).

Charles Frédéric havde i februar 1759 giftet sig med sin 18-årige kusine, Ulrica Margrete, født 1741. Brylluppet fandt sted i Holmens kirke, antagelig på grund af faderens og hans egen stilling indenfor søetaten, skønt de begge tilhørte den fransk-reformerte kirke. Admiral Gaspar de Fontenay har formentlig holdt bryllupsfesten for sin søn og sin afdøde broders datter. Den efterhånden talrige familie og vennekredsen har flokkedes om brudeparret, der er holdt taler og afsunget sange til deres ære. Den her afbildede elegant trykte sang er forfattet af Andreas Danielsen Uldrich, og måske kan man gå ud fra, at illustrationerne antyder, at brudeparret har holdt af at musicere og danse (bilag nr. 4). En anden bryllupssang,¹⁵ forfattet af Johan Christopher Kraft, har følgende titel:

Da
 Den høyædle og velbaarne Herre,
 Hr. CARL FRIDERICH
 dé FONTENAY,
 Commandeur-Capitaine i Hans kongelige
 Majestæts Søe-Etat og Chef
 for Søe-Cadet Corpset,
 ved en
 Christ sømmelig Bryllups-Høytiid
 Indtraadde sit Ægteskab
 med
 Den Ham i Dyd og Byrd Liige
 følgelig
 Ligesaa Dyd-fuldkomne
 som
 Høyædle og Velbaarne Frøiken
 Fr. ULDERICA MARGARETA
 dé FONTENAY,

Kiøbenhavn
 d. 28de Febr. 1759

Bleve disse Linier ydmygst indsendt
 af

Imprimatur.
 C.F. Wadskiær.

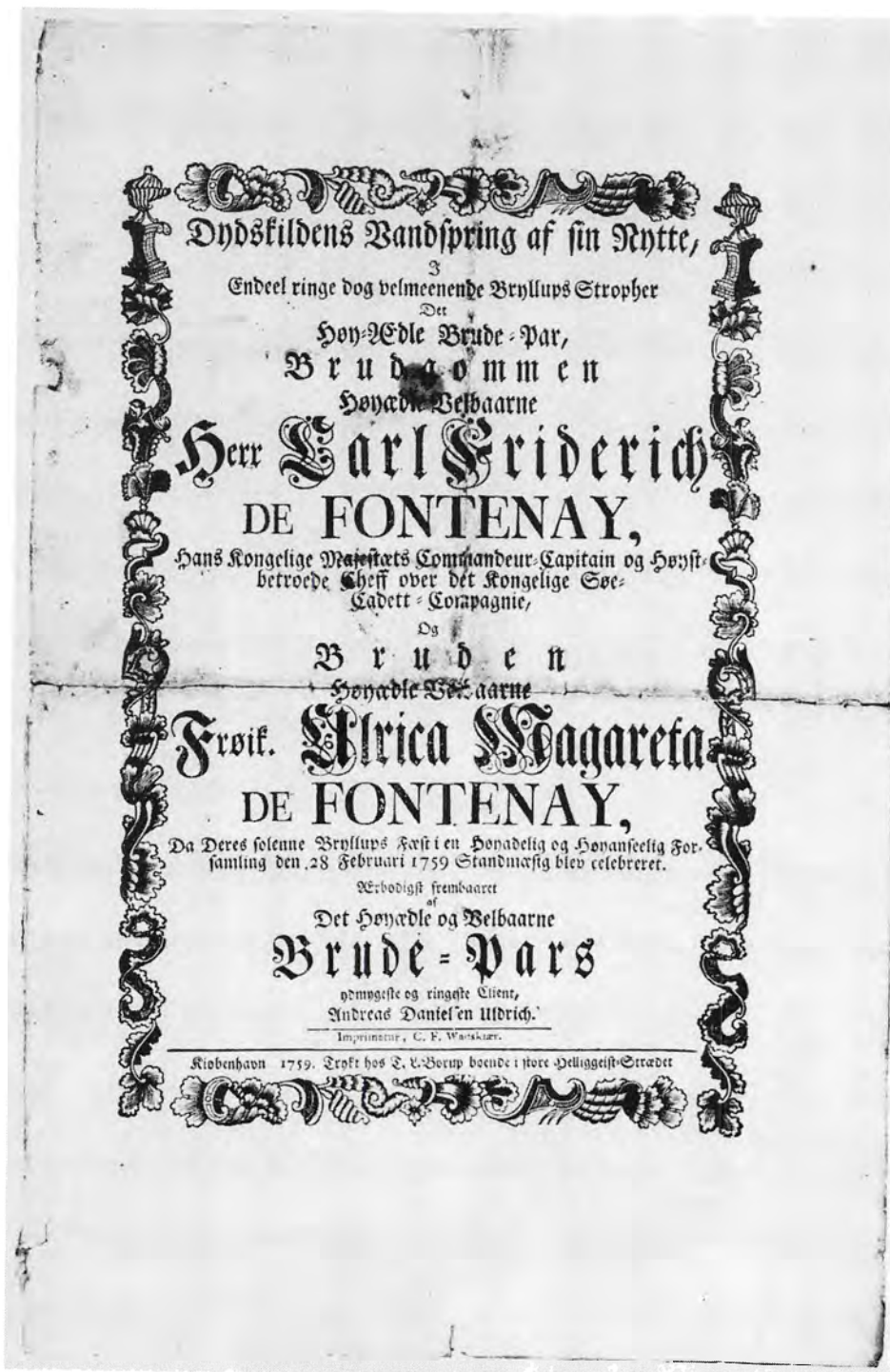
Det Høye Brude-Pars
 tjenstforbundne skyldigste Tiener
 Johan Christopher Kraft.

KIØBENHAVN,

Trykt hos Directeuren over Hans Kongel. Majestæts og Universitets
 Bogtrykkerie Johan Jørgen Høpfner.

På dette tidspunkt boede Charles Frédéric på Søkadetakademiet, hvis chef han var, og her er brudeparret flyttet ind og har boet, så længe han beklædte chefsposten. De havde i 1762 tre tjenstepiger, en ordonnans og en matros i huset.¹⁶

Livet i det dengang ikke så vidtstrakte København var levende, præget af åndfuldhed og C.F. de Fontenay og hans hustru har deltaget i dette liv, foruden at de var omgivet af en større familie- og vennekreds. I tidens løb var de begge ofte faddere for venners børn f.eks. i 1748 for Anne Charlotte Steinmann og i 1779 for Louis C.F. de Coninck samt for børn i skibsbygger Appelbye's familie. Fra midten af 1700-årene var det almindeligt i de højere kredse at lade bygge palæer og lystvillæer i København eller nærmeste omegn, og de store handelsfyrsters hustruer begyndte at holde saloner, hvor tidens skønånder mødtes. Man kan således nævne Schimmelmann, der kom til Danmark 1761 og siden blev finansminister, de Coninck fra Asiatisk Kompagni, baron Iselin og Bosc de la Calmette, der henimod slutningen af århundredet lod det lille lystslot Liselund bygge på Møen til sin hustru, Lise Iselin. Ejendommen var efter tidens typiske smag opført af bygmester A.J.

BRYLLUPSSANG TIL C.F. DE FONTENAY OG HUSTRU

Rigsarkivet

Antiquiteternes Historie fortæller,
 At fordyt Tid en Vryd, hvor Stadens Nymphe-Chor
 Kom for at drage Vand, den sig blant Steder malder
 Som yndigt udaf hvad, vort Dye komme for.

Et Engle-værdigt Søn ved Brenden sig indstiller,
 Et Dyds beprøvet Par først saae hinanden der;
 Sin Jacob Dye sit paa Rachel, som ham stiller
 Ved Frtsheds Standen, men Ham gior til Slave tier.

Ikterlighed det Par ved første Blik hiert-fattes,
 I Keenheds Elske-Glod oplødes deres Sind,
 De som henrykte saar, en sandser, hvad berettes;
 I Hiertet midlertid Cupido slipper ind.

Mens mærkeligt; en Brønd det Steds Gloir skal være,
 Hvor dette Dødens Par anlagger Elskovs Tid,
 En Brønd, som perle-reen sit Vandfald kand frembære
 Blot af Naturen, en ved Kunstens svage Flid.

Kirkerup og indvendig udsmykket af J.C. Lillie. De nævnte handelsfyrster hørte til den fransk-reformerte menighed, eftersom de ved Huguenotternes flugt var draget fra Frankrig til Holland og derfra videre til Danmark.

En af byens rigeste mænd var storkøbmanden Constantin Brun, der indtog en fremtrædende stilling i datidens København, bl.a. som administrator for den vestindiske handel. Hans slægt stammede fra Lübeck og Wismar; selv havde han i St. Petersborg oparbejdet en indbringende forretning og blev her 1777 beskikket til dansk konsul. Dette førte siden til, at han tog ophold i Danmark, hvor han i 1783 blev gift med Frederikke Münter, en datter af præsten ved St. Petri kirke, dr. theol. Balthasar Münter. Som Constantin Bruns hustru vandt hun stor yndest ved sine soiréer og litterære sammenkomster, først i deres hjem i Amaliegade, fra 1796 i palæet på hjørnet af Bredgade og Dr. Tværgade (senere Moltkes palæ), foruden på landstedet Sophienholm.¹⁷

Charles Frédéric erhvervede også i disse år en landejendom for sig og familien. I maj 1761 finder vi en ansøgning fra ham til Admiralitetet om tilladelse til at tilbringe sommeren på landet i nærheden af København (brevsaml. nr. 6).¹⁸ Den omhandlede ejendom bar navnet Gammel Vartov gaard. Allerede 1607 nævnes Vartov gaarden som beboelse for gamle og syge, der var flyttet herud fra Helligåndshuset bag Helligåndskirken i byen. Hertil vendte de dog tilbage, da Vartov gaarden i 1630 indgik i Christian IV's nye befæstningsanlæg, og navnet Vartov tog de med. Gården kaldtes derfor siden Gammel Vartov. Det var iøvrigt her, at forhandlingerne med svenskerne i 1659 fandt sted.¹⁹ Senere overgik ejendommen med sine jorder i privateje. Omkring 1731 blev den delt i to dele, således at der af jordene vest for Strandvejen oprettedes et landbrug med navnet Lille Tuborg, medens Strandmarken ud til Sundet forblev ved Gammel Vartov øst for Strandvejen, altså dér, hvor Tuborg Bryggerierne nu ligger. Det var sidstnævnte ejendom, der således lå udenfor byens volde og byporte, som C.Fr. de Fontenay købte i 1761. Til de gamle gårdlænger var der kommet en nybygning i "to etager med altan til haven og udstyret med egekarme og engelske vinduesrammer; altan var endnu en sjælden ting og karakteriserede en landbygning som et fornemt lyststed. Haven var anselig med et stort teglhængt bindingsværks-lysthus."²⁰

I 1784 afhændede Fontenay dog igen denne ejendom, og købte i stedet i december måned en gård med tilliggende fæstejord i Borsholm by i Hornbæk-Hellebæk sogn for 4.000 Rdl. af generalkrigskommissær John Brown og hustru, født Applebye. Fæstejordene bestod af: ager og eng 13 tdr., 2 skp., 2 fdk. og 2 alb. samt skovskyld 1 skp. og 2 alb.²¹ Her på landet har familien, som i tidens løb blev forøget med 15 børn, ret kunnet nyde livet i sommermånederne.

Om vinteren har Charles Frédéric og familien boet forskellige steder i det indre København; efter hans fratræden som chef for Søkadetakademiet i 1770 flyttede de til Kultorvet, og omkring 1774 til Gothersgade 176. Her er de

antagelig blevet boende, indtil han i 1778 blev 1. deputeret i Kommissariatskollegiet og ”forundes gaarden ved Collegio til fri beboelse ved kgl. Resolution”, beliggende i Størrestræde (nu Holmens Kanal) overfor Holmens Kirke.²² Ved den store ildebrand i 1795, hvor betydelige dele af byen lagdes i aske, brændte også kollegiebygningen.

C.Fr. de Fontenay fungerede i mange år som medlem af Presbyteriet ved den fransk-reformerte kirke, valgt ind i 1771 efter sin fader. 1784 nedlagde han imidlertid dette hverv på grund af sin embedsstillings krævende arbejde, men blev dog i 1792 anmodet om igen at indtræde i Raadet. Statutterne, som var indstiftet af dronning Charlotte Amalie, skulde nu hundrede år efter revideres og àjourføres, og man lyttede gerne til hans mening.²³ De nye ”Réglements” blev sanktioneret af kongen, Christian VII, den 13. februar 1793 og består i det væsentligste stadig. Fontenay tilhørte således hele sit liv denne kirke og havde som sin fader og bedstefader før ham, sin bestemte stolerække for sig og sin familie.

I november 1790 blev Charles Frédéric's og Ulrica Margretes testamente confirmeret på Christiansborg med bestemmelse om, at supplikanternes døttre skulde arve lige med sønnerne. For at sikre sin hustru havde Charles Frédéric ved indgåelsen af sit ægteskab indbetalt 1.000 Rdl. til enke-kassen, hvorved hans enke vilde få udbetalt 400 Rdl. årlig.

Den 18. januar 1799 afgik C.Fr. de Fontenay ved døden og blev begravet i kirkens krypt; hans hustru døde to år efter af nervebetændelse og blev bisat ved sin mands side.

I den franske menigheds kirkebog står følgende om Charles Frédéric:

”Il a été enseveli sans pompe, d’après son ordre exprès, samedi matin le 26. janvier 1799, dans notre temple. Le tombeau, où il a été mis, appartenant à la famille, porte le numéro 10.

F.L. Mourier.”

Den næste i rækken af Gaspar Frédéric's børn blev født den 3. januar 1725 og nogle dage senere døbt i fransk-reformert kirke af pastor Jean-Ferdinand Mourier. Han fik navnene Antoine Nicolas, opkaldt efter begge sine bedstefædre Antoine de Fontenay og Nicolas Formont. Som faddere er anført viceadmiral v. Rosenpalm og kommandørkaptajn Hoppe, begge nære venner af forældrene; desuden admiralinde v. Gabel og frk. d'Agar, hvilken sidste hørte til familien.

Der har ikke hersket tvivl om, at Antoine Nicolas fra fødselen var bestemt for søetaten, og efter datidens sædvane indtræder han kun 5 år gammel som volontær kadet. Efter den reglementerede tid antages han som kadet, og bliver som 17-årig sekondløjtnant. Som sin ældre broder vil også han gerne dygtiggøre sig ved tjeneste i udlandet og får ved kgl. resolution 1744 tilladelse til at gå i fremmed tjeneste. Han melder sig sammen med 12 andre officerer til marinen i England, og deltager herved i den østrigske Arvefølgekrig (1741-48). Denne førtes mellem Østrig, England, Rusland og Nederlandene på den ene side og Bayern, Spanien, Frankrig, Sverige og Neapel på den anden. Sidstnævnte lande bestred Marie Theresias arveret til tronen efter Karl VI, og derfor lå det meste af Europa i indbyrdes krig. 1741 blev Prag erobret af franskmændene, medens østrigerne i 1742 indtog München; 1744 trængte østrigerne ind i Elsass-Lothringen, medens englænderne var franskmændene overlegne til søs. Det har været i flere af disse søslag, som England var indviklet i, at Antoine og hans venner deltog. Endelig sluttedes freden i Aachen 1748, hvor alle enedes om at anerkende Marie Theresia. Endnu inden freden var helt sluttet, vendte dog de danske officerer hjem efter tre års udlændighed.

Antoine Nicolas bliver nu premierløjtnant og er i årene 1749-51 udkommanderet med hukkerten "Læsø" til Norge, hvor han gør vagttjeneste. Efter hjemkomsten herfra kommer han som næstkommanderende under kaptajn G. Sievers på fregatten "Bornholm" til Koromandelkysten i Ostindien. Dermed forholdt det sig sådan, at Danmark allerede i 1730-erne havde annekteret visse strækninger på den bengalske kyst ved det indiske Ocean, og i den anledning måtte der udrustes skibe for at overvåge lov og orden i disse besiddelser. Til supplerung af eskadren, der afsejlede den 1. december 1751, blev der fra Jylland og Slesvig udskrevet 50 matroser, som i forening med den faste besætning udgjorde mandskabet på orlogsskibet "Nellebladet", ført af kommandørkaptajn J.H. Reichardt, og siden, da denne døde i Tranquebar, af

ANTOINE NICOLAS DE FONTENAY

maleri

kaptajnløjtnant O. Hansen. "Bornholm" medførte yderligere 350 mand infanteri under kommando af oberstløjtnant Strøbel, og man havde til opgave "der til Kongens "Glorie" og det Asiatiske Compagni og Handelens almindelige Bedste efter Directionens nærmere Instruction at udføre de Expeditioner paa Kysterne og til Bengalen, som Skibscheferne og Gouverneuren efter de fleste

En ærbødigt

1079
Bryllups-ARIA

til

Brudgommen

Høyædle og Velbyrdige

H e r r

SONEN,

Bestaller Capitaine ved Hans Majestæts Søe-Stat.

Og til

Bruden

Høyædle og Velbaarne

F r ø k e n

von SEMER,

Paa Deres Høy-ansæftige og Høy-gledelige Bryllups-Dag her i Residens-
 Staden den 2den Maj 1758.

Af det

Høyædle Brude-Huusets

underdanige Client og Tjenere

Hans Wilhelm Kaalund,

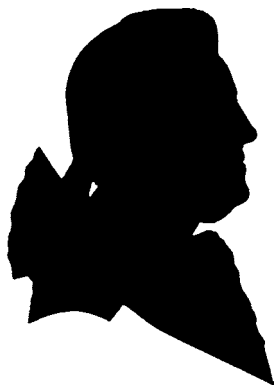
Mag. Philos.

Imprimatur. C. F. WADSKJÆR.

Kiøbenhavn, trykt hos Lars Nielsen Svære, boende
 i Skindberggaden.

BRYLLUPSSANG TIL A.N. DE FONTENAY OG HUSTRU

forsideblad. Den 2. maj 1758

ANTOINE NICOLAS DE FONTENAY
silhouette

SUSANNE MARIE DE FONTENAY
f. v. Hemmert. Silhouette

Stemmer maatte anse fornødne”.²⁴ Ikke alene var vejen til Ostindien lang og farefuld, men også de mange hverv derude gjorde, at hele togtet kom til at strække sig over flere år. Opholdet medførte en del sygdom blandt det store mandskab, og i oktober 1753 afgik kaptajn Sievers ved døden i Tranquebar. Som næstkommanderende blev det nu Fontenay's opgave at videreføre og afslutte arbejdet; på grund af de mange dødsfald blev det nødvendigt, for at bringe skibet hjem, at hverve 40 hollandske matroser på kostbare betingelser, og først i juli 1754 anløb man atter Københavns Rhed.

Under sit fravær var Antoine Nicolas blevet forfremmet til kaptajnløjtnant og blev i 1754 kommitteret i konstruktions-kommissionen. Allerede året efter måtte han igen ud på et længere togt, og denne gang til den modsatte side af kloden, nemlig til de vestindiske Øer: St. Croix, St. Thomas og St. Jan.

Så tidligt som 1671 havde Danmark taget St. Thomas i besiddelse og i 1684 St. Jan, som i 1716 blev koloni. I 1733 købte Christian VI St. Croix af Frankrig for 160.000 Rdl., men det var først, da Frederik V overtog alle Øerne og Ostindisk Compagnis ejendomme for 1½ mill. dollars, at de i 1750-erne

A.N. DE FONTENAY
 bronze-buste udført af L. Grossi

fuldtud blev betragtet som kolonier i kongens navn.²⁵ Der skulde i den anledning i sommeren 1755 flere embedsmænd med familier og tjenestefolk derud. Disse udgjorde 150 personer, endvidere skulde 100 soldater med til støtte og beskyttelse; alle blev taget ombord dels på fregatten "Doquen" under kaptajn H.L. Fisker og dels på fregatten "Christiansborg" med 24 kanoner og 214 mands besætning, ført af kaptajnløjtnant A.N. de Fontenay,²⁶ yderligere medfulgte nogle koffardiskibe, "Jægersborg" og "Emanuel".²⁷ Alle skibene

A.N. DE FONTENAY'S LANDHUS I FREDERIKSDAL
maleri

afsejlede fra København i maj måned 1755, men havde ordre om, ikke at gå gennem Kanalen mellem Frankrig og England og ikke at føre vimpler, men fløje, for at undgå salutstridigheder med engelske orlogsmænd, der vedblivende forlangte sejlstrygning af fremmede orlogsmænd ved deres kyster. Fregatterne sejlede derfor nord om Skotland og ankom til havnen i Charlotte Amalie på St. Thomas den 28. juli. Flere af mandskabet blev syge derude og døde, så der måtte træffes særlige forholdsregler om deres begravelse. "Christiansborg" mistede 25 mand og "Doquen" 30 mand, foruden flere soldater fra landmilitseren. Orlogsskibene blev liggende vinteren over ved Øerne, hvor chefer såvel som menige deltog i mange sammenkomster i byerne. Ikke før i maj 1756 kom skibene tilbage til København.

A.N. de Fontenay blev nu kaptajn og deltog i de nærmestfølgende år i adskillige togter, således i 1757 som chef for fregatten "Hvide Ørn" i et kombineret dansk-svensk, efter en med Sverige sluttet aftale om beskyttelse af

BOUQUETIÈRE
 udført på Den kgl. Porcelainsfabrik

den neutrale handel. 1759 og 61 er han med fregatten "Slesvig", og i 1762 med orlogsskibet "Fyen" til Eckernførde med infanteri til krigen mod Rusland. Hen på sommeren, den 29. juni, får han ordre til at forene sig med hele flåden under ledelse af faderen, admiral Gaspar Frédéric; med sit skib skal han krydse mellem Bornholm og Rostock, medens en hukkert bliver liggende i København parat til at bringe ordrer. To orlogsskibe skal spærre russerne adgangen til Warnemünde, og fregatten "Havfruen" skal spærre ved Elben, hvorfor den lille ø, Fettel, ovenfor Hamborg besættes med et slesvigsk kompagni og 6 kanoner. Fontenay krydsede med orlogsskibene mellem Møen, Darsser Ort i Pommern og Bornebusch på Rügen, hvorved han spærrede adgangen til Rostock og samtidig holdt sine skibe samlede. Hans styrke lå da i, at han med denne taktik hele tiden var kampklar, hvorimod den russiske admiral Spiridow var nødt til at anvende 17 orlogsskibe til sikring af linien Reval-Colberg. For at lette forbindelsen til den danske flåde havde amtmand Møsting på Møen en skipper liggende klar til at bringe breve ud til Fontenay. Alt tegnede således til en overlegen dansk sejr, hvis det skulde komme til kamp, også fordi den russiske avantegarde endnu midt i juli ikke var kommet

BOUQUETIÈRE
 udført på den kgl. Porcelainsfabrik

frem til sit første mål: Warnau.²⁸ Som bekendt blev zaren myrdet, og flåden kunde sejle hjem.

Mange vekslende togter førtes under kommando af admiralerne Rømeling, G.F. de Fontenay og Danneskiold-Laurvig, og var alle beregnet til patruljering ved de danske kyster, eller som vi har set til overførsel af landhæren. 1763 bliver A.N. de Fontenay kommandørkaptajn.

Der blev bygget et nyt orlogsskib "Prins Frederik" med 70 kanoner og 667 mands besætning, og i 1766 skulde dette skib på prøvesejlads i Østersøen, i hvilken anledning Antoine Nicolas udkommanderedes som besejlskommisær. De næste par år bliver han chef for orlogsskibet "Prinsesse Wilhelmine Caroline" i eskadren under grev Danneskiold-Laurvigs kommando, samt yderligere medlem af kommissionen til anlæg af batteriet Lynetten. Han bliver derefter kommandør.

1771-72 bliver kommandør Reiersen på grund af nogle uoverensstemmelser for en tid suspenderet fra sit embede som overekvipagemester på Holmen, og Fontenay bliver konstitueret ad interim, ifølge en ordre fra Struensee underskrevet på Hirschholm Slot den 28. juni 1771.²⁹ Efter denne kortvarige

AFTENTASKE MED APPLIKEREDE BLOMSTER
pastelfarver, tilh. S.M. de Fontenay

periode herhjemme fører han i 1773 orlogsskibet ”Prins Frederik” under admiral Kaas i eskadre; et år senere bliver han sendt med fregatten ”Basilisken” til Christianssand i Norge for som formand for en kommission på 5 medlemmer at undersøge mulighederne for anlæg af en flådestation, da den hidtilværende i Frederiksværn skulde nedlægges på grund af manglende plads. Den derefter af kommissionen udarbejdede plan viste sig dog uigennemførlig, da hele arbejdet vilde beløbe sig til 160.000 Rdl.; i stedet herfor blev den gamle flådestation udvidet, hvilket drejede sig om et væsentligt mindre beløb.³⁰

1775 efterfulgte Antoine Nicolas sin broder, Charles Frédéric, som chef for 4. division og blev herefter medlem af adskillige kommissioner i administrationssager under Marinen, medens broderen endnu i mange år gjorde praktisk tjeneste til søs. Antoine Nicolas blev i slutningen af 1776 kontre-

AFTENTASKE AF HVID SILKE
lukkert med laksegl

admiral med anciennitet fra marts 1770. Søetaten skulde nu flytte fra det gamle Kvæsthus til Christianshavn, i hvilken anledning en kommission nedsattes med Fontenay som formand; ligeledes blev han formand i kommissionen til Krudtets opbevaring og behandling. Senere bliver han deputeret i Admiralitetet, hvor han fungerer som referent, medens kammerherre E.A. v. Bertouch er i Commissariatet. I Generalkrigsretten er han sammen med Winterfeldt og Kaas assessor vedrørende en sag mod kaptajn Schönning. A.P. Bernstorff³¹ skriver i den anledning den 4. juni 1781 til D. Reventlow: "Ils sont intègres, quoique sévères et rigides." Samme år bliver Fontenay tillige medlem af Overadmiralitetetsretten for at pådømme i sagen mod opbragte engelske og amerikanske kapere.³²

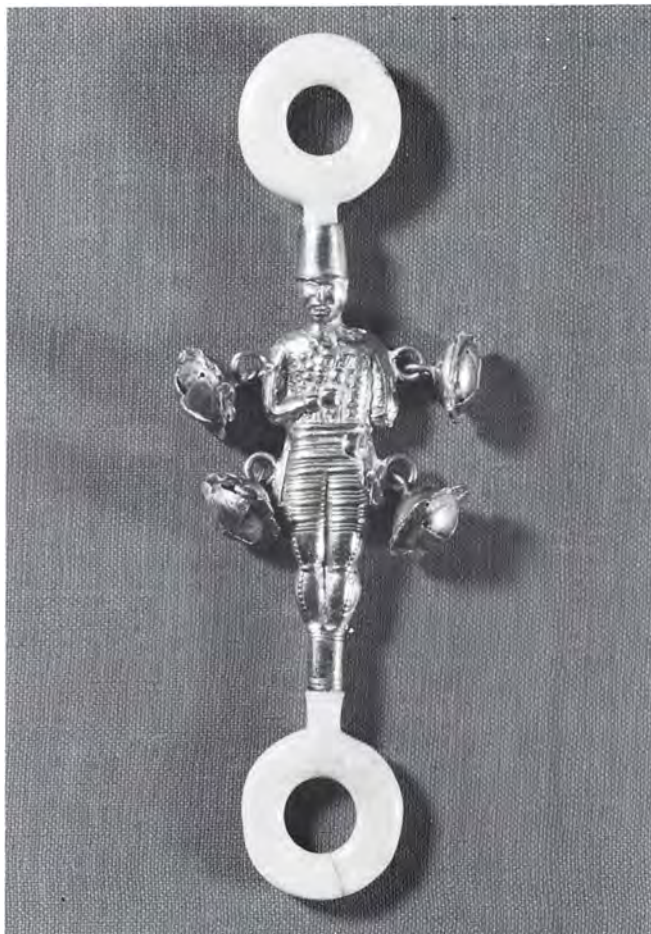
Ved sammenlægningen af Admiralitets- og Commissariatskollegierne i 1784 bliver A.N. de Fontenay medlem af det samlede kollegium under statsminister Fr. Chr. Rosenkrantz' præsidium og med ret til at underskrive ligebyrdig med Schindel, Krabbe, Bertouch, Moltke og Lunding. Samme år bliver han medlem af kommissionen til fastsættelse af principper for mellemværender mellem søetaten og de kongelige finanser. Alle disse mange hverv beholdt han lige til sin altfor tidlige død, kun 62 år gammel.

NAVNEBRODERI ANNO 1757

tilh. S.M. de Fontenay

A.N. de Fontenay holdt den 2. maj 1758 bryllup i tysk-reformert kirke med Susanne Marie von Hemmert. Hun var født juni 1738 som datter af etatsraad Joost v. Hemmert og hustru Petronelle Elisabeth Mestecker, enke efter Anthony Behagen. Joost v. Hemmert havde i 1727 erhvervet dansk borgerskab; han drev betydelige bankforretninger og grundlagde handelshuset "Joost v. Hemmert og Sønner". I en årrække var han desuden direktør for Asiatisk Compagni. Han var søn af Pierre de Hemmert, der nedstammede fra en nederlandsk slægt, men som i slutningen af 1600-årene fra Holland var kommet til Danmark, netop på det tidspunkt, hvor den danske konge udstedte privilegier til så mange franske Réfugiés og protestantiske flygtninge fra andre lande. Slægten v. Hemmert hørte til de tysk-reformerte. Efter kirkens indvielse i 1689 blev menigheden ret hurtigt delt i to grene, en fransk og en tysk-hollandsk; i sidstnævntes presbyterium havde Pierre de Hemmert sæde.

SØLVRANGLE FRA BEGYNDELSEN AF 1700-ÅRENE
 forestiller antagelig en russisk kurér, der holder
 et brev i hånden bag ryggen. Formentlig hjembragt af
 G.F. de F. ved hans sendelse til Sct. Petersborg 1724

Senere blev Susanne Maries fader og efter ham hendes brødre indvalgt i menighedsrådet; her sad også baron Iselin, hvis gård i Kjøbmagergade v. Hemmert siden købte.

Slægterne v. Hemmert og de Fontenay blev nu beslægtede gennem dette ægteskab mellem Susanne Marie og Antoine Nicolas (bilag nr. 5). Det nygifte ægtepar flyttede ind i Frimands Quarter, matr.no. 4., men siden til Gaarden No. 8 på Amagertorv. I ægteskabet fødtes seks børn, af hvilke de tre døde i en tidlig alder, medens de tre andre giftede sig og førte slægten videre.

Ægteparret vides flere gange at have stået fadder til vennernes børn, bl.a. var Susanne Marie fadder til Antoine Gaspard, søn af Dominique Rchette (François sculpteur, proffessant la Religion Catholique Romaine) og Antoine Nicolas til Pauline Antoinette Monsoré.

Som skik og brug i tidens højere kredse erhvervede også den daværende kommandør Fontenay en landejendom, hvilket fremgår af en ved kgl. resolution given tilladelse i 1767 til at ligge på landet ved Frederiksdal. Susanne Maries fader, etatsraad J. v. Hemmert, og dennes broder, Gysbert v. Hemmert, havde i 1745 erhvervet byggeplads af Frederik Jørgensen Skov, ejer af "Nybrosuset." Brødrene lod opføre et "landhus" på denne skønt beliggende plads, og familien ejede det århundredet ud. De fik fæstebrev af grev Schulin i 1746 og senere blev jordstykket udvidet ved endnu et fæstebrev, så landstedets bygninger og jord kom til at ligge på begge sider af vejen, med have til såvel sø- som landsiden. Joost v. Hemmert blev eneejer 1752, og dette "landhus" har han først lånt sin datter og svigersøn Antoine Nicolas, siden har hans enke solgt "landhuset", som det stadig kaldtes, til svigersønnen. Efter dennes død har Susanne Marie endnu beholdt ejendommen en del år, men solgte den i 1791, hvorefter skiftende ejere har besiddet den, heriblandt præsten ved den fransk-reformerte menighed J.A. Raffard. I 1854 erhvervede dr.phil. lensgreve Gregers Raben stedet og kaldte det "Tusculum", hvilket navn det stadig bærer.³³

For A.N. de Fontenay som for hans broder og hans fætter skete det store vendepunkt i familiens historie, da de den 3. juni 1778 blev naturaliseret som tilhørende dansk adel. I 1782 blev Antoine Nicolas Hvid Ridder som tidligere hans fader og ældre broder. Hans valgsprog var: Honor, vita, caritas.

I Luxdorfs dagbøger findes mange optegnelser om mennesker, som han har haft besøg af eller været til taffel med, og jævnlig findes Antoinens navn deriblandt. Den 7. august 1782 noterer Luxdorff, at han har "spiist om Middagen ved Taffelet med Moltke, Ahlefeldt, Krabbe og Fontenay", og tilføjer: "Dronningen stod fra bordet, fordi hendes snørelidse sprang." For 26. marts 1783 noterer han: "Kammerherre Bertouch forlovet med Anthoni Fontenay's datter."³⁴ Siden står igen optegnet for 14. april 1784 "Spiist ved kongens Taffel med Hertug og Hertuginde Bevern, Ahlefeldt, Guldberg, Krabbe, Fontenay, Hein (kammerherre A.C. v. Heinen) og Schütz."

Endelig noterer dagbogen for 20.1.1787: "Contre-Adm. Fontenai døde i gaar Aftes." Antoine Nicolas havde efter nogen tids sygdom sluttet sit liv i hjemmet i Amaliegade (bilag nr. 6). Han blev som sin fader bisat i reformert kirkes krypt, som naturligt var.

Susanne Marie overlevede sin mand i 32 år, men flyttede, antagelig til Norgesgade (nuværende Bredgade). I pension fik hun først 80 Rdl., hvilket dog siden blev forhøjet til 220 Rdl. årlig, ligesom hun fik bevilling til at henseside i uskiftet bo.³⁵ Yderligere havde Antoine den 25. april 1758, få dage før sit

A.N. DE FONTENAY
relief

bryllup, indbetalt 100 Rdl. dansk Courant til enkekassen for at sikre sin tilkommende hustru. I testamente af 15. februar 1788, efter at hun er blevet enke, søger hun bevilling:” . . . til datter fru kammerherreinde M.M. Bértough lige arv tages med sønner.”

Susanne Marie døde over 80 år gammel i 1819 og blev bisat fra reformert kirke.

Som sine to ældre brødre valgte også André at gå ind i marinen, men der findes ikke ret meget efterladt om ham. Han var født den 15. november 1726 og blev en uge senere døbt i den fransk-reformerte kirke; hans faddere var farbroderen Benjamin, mormoderen madame Formont, monsieur André Girardot fra Holland og madame Formont la Tour.

Efter tidens og familiens skik begyndte han som volontær kadet i 7-års alderen, for siden at avancere til kadet og i 1746 til sekondløjtnant. André kom i 1751-52 med fregatten ”Falster” til Marokko og Middelhavet, hvorfra

han 10. april 1752 vendte hjem med rapport om fredsslutning med Tunis. Det vides ikke, med hvilket skib han kom tilbage, men "Falster" blev som bekendt liggende på Saffia's Rhed, hvor den året efter sprang i luften.

Fontenay blev premierløjtnant 1752 og et par år senere kaptajn­løjtnant; i disse år var han som alle andre på togter i de hjemlige farvande. 1757 kom han atter ud på et længere togt, som skulde vise sig at blive hans sidste; han afgik ved døden undervejs den 3. februar 1758, medens eskadren, han deltog i, lå i Konstantinopel. Han var udkommanderet med orlogsskibet "Neptunus" under Lützwow og Fisker til Middelhavet, hvor de gjorde patroljetjeneste.

André endte således sin korte løbebane ude i det fremmede i en alder af 32 år; han havde aldrig indgået ægteskab.

Den ældste af Gaspar Frédéric's døttre var Marguerite Susanne, der fødtes 1. januar 1730 og døbttes i fransk-reformert kirke af pastor J.F. Mourier, hendes senere svigerfader. Som faddere nævner kirkebogen Mlle d'Agar, madame la comtesse Gyldenløve og madame Perronet fra Paris; endvidere Mr de Joncourt og som stedfortræder for H.E. le comte Gyldenløve er Benjamin de Fontenay.

Kun 9 år gammel mistede Marguerite Susanne sin moder, så hun og den et år yngre søster, Antoinette Charlotte, har antagelig været stærkt knyttet til hinanden, overladt til sig selv som de var på grund af faderens og brødrenes mange togter. Sandsynligvis har de begge fået undervisning efter tidens skik og brug, lært at læse, skrive, brodere, tegne og musicere, måske gået til privatundervisning i hjem, hvor lærdomskyndige damer gav børn de første lektioner. Under Frederik IV dukkede forskellige af den slags pigeinstitutter op, medens præster oprettede fattigskoler – kirkeskoler – rundt om i København, og på landet fandtes efter 1721 over 200 skoler (rytterskoler), samt et antal skoler på godserne.

Da Marguerite Susanne var 27 år gammel, blev hun den 23. november 1757, viet i den fransk-reformerte kirke af pastor P.P. Eyraud til Frédéric Moïse Mourier, præst ved samme kirke. Ægteskabets indgåelse lettedes ved, at de begge var reformerte og derfor ikke faldt ind under bestemmelsen i det kgl. reskript af 7. september 1736. Dette fastsatte nemlig, at der i modsat fald skulde træffes aftale om, hvilke og hvor mange af deres fælles børn, der skulde opdrages i den ene eller anden religion. Langt senere, den 31. januar 1772, stadfæster kongen, at dette reskript vedblivende skal stå ved magt.

Frédéric Moïse var søn af Jean-Ferdinand Mourier fra Rolle, kanton Vaud i Schweiz. Her ernærede dennes forældre sig som gæstgivere og sukkerbagere, efter at de som Réfugiés i 1686 var flygtet fra deres gods i Frankrig og først havde været bosat i Genève. J.F. Mourier blev født 1692 og

FRÉDÉRIC MOÏSE MOURIER
 fotografi

studerede i Genève og Lausanne, hvor han 1717 var færdig uddannet som præst. I 1721 blev han kaldt til København for at overtage et ledigt præsteembede ved den reformerte kirke, hvilket han beholdt til sin død 1754.³⁶ Han havde giftet sig i København med Anna Henriette Mazar (1703-57), en datter af pagehovmester og sproglærer Mazar de la Garde. Blandt ægteparrets elleve børn var foruden Frédéric Moïse også en datter, der blev gift med pastor Eyraud ved fransk-reformert kirke. I 1748 havde J.F. Mourier udgivet: *Réponse au plaidoyer de la Spectatrice-danoise en faveur des francsmaçons, par Philothée.*

Sønnen Frédéric Moïse, født november 1727, fik, trods sin opvækst i København, dog sin teologiske uddannelse i Genève og Lausanne som sin fader og modtog også dér sin præsteordination i 1751. Han vendte nu tilbage til hjemmet i Danmark, men da intet embede var ledigt, søgte og fik han et ved den fransk-reformerte kirke i Amsterdam, efter dog at have fået løfte om at få det første ledige herhjemme. Ved faderens død i 1754 kom han til reformert kirke i København og forblev her resten af livet.

Marguerite Susanne og Frédéric Moïse har færdedes i samme kredse, da hendes fader, Gaspar Frédéric, var medlem af kirkerådet og hans fader var gift ind i slægten Mazar, som hørte til Fontenay's ældste venner. Ægteparret

Mourier flyttede ind i præsteboligen i Aabenraa, en ejendom den franske menighed havde købt, efter at dronning Charlotte Amalie i 1696 og 1701 udstedte to gavebreve – det ene på 2.200 Rdl. – til anskaffelse af passende boliger for præsterne ved de to menigheder. Den tyske menighed erhvervede huset i ”Gotter-Strasse” ved siden af kirken, medens franskmændene lod ejendommen i Aabenraa – opført efter tegning af pastor Köne – istandsætte.³⁷ Huset står idag i det væsentligste som dengang, men anvendes nu som musik-historisk museum. Der boede yderligere i præstegården en gæst, Joh. Dunbavin fra Vestindien, og til hjælp havde de en tjener Vilhelm Reyn fra Berlin, en kokkepige Helle Trolle fra Jylland og en stuepige Caren Holm fra Haderslev.

Mourier og hans hustru har levet et travlt beskæftiget liv, hun med hjem, børn og mange gæstebud, han med sin præstegerning. Han udgav en samling ”Sermons” og oversatte ”Niebuhrs Rejse til Arabien” til fransk (udg. i Bern). Efter hans død blev der publiceret: ”Une traduction d’un livre populaire, recueil de traits mémorables etc., par O. Malling.”³⁸ Men der var også andet at tage vare på; således skriver Luxdorph 13. oktober 1762, at de fire reformerte præster Stubenrauch, Wilhelmi, Eyraud og Mourier fik en skarp påmindelse af biskop Harboe om i fremtiden at ”vise mere égard for Stedets ordentlige Øvrighed”, fordi de nægtede at tage indkvartering.

Mouriers hjem var stærkt præget af 1700-årenes litterære og kulturelle strømninger, ikke blot i udlandet men også herhjemme. Tiden var i rivende udvikling, og fremtrædende damer holdt ikke alene saloner for kunstnere og videnskabsmænd, men begyndte også selv at skrive: dagbøger, noveller o.lign., hvori de gav udtryk for deres tanker og følelser, stærkt facetteret af livets mange sider. Madame de Sévigné havde allerede i slutningen af 1600-årene skrevet sine berømte breve til sin datter; herhjemme var en af de første kvinder, som udviklede sig til en alsidig skribent Charlotte Dorothea Biehl (1731-88). Først og fremmest er hendes selvbiografi: ”Mit ubetydelige levnedsløb” særlig kendt, men dernæst oversatte hun Don Quijote, skrev mange historiske breve og ”Moralske Fortællinger”, samt en del noveller.³⁹ Hendes brevveksling med Johan Bülow til Sanderumgaard er bevaret og kilde til megen viden om datiden.⁴⁰ Det var tiden, der begyndte for dyrkelsen af naturen og for de store sværmerier; Rousseau skrev ”La nouvelle Héloïse” (1761), som tretten år senere efterfulgtes af Goethes ”Leiden des jungen Werthers”.⁴¹ Alt dette kulminerede her i Danmark i den store guldalderperiode. Disse begivenheder og rørelser blev levende diskuteret, når man mødtes – også et præstehjem har altid været et åndspræget samlingssted.

Allerede i 1786 mistede Marguerite Susanne sin mand; hun levede nu som enke i en årrække, men Frédéric Moïse havde sikret hende en årlig pension på 400 Rdl. ved at indbetale 1.000 Rdl. til Pensionskassen for Land-Militair Etaten. Hun døde i hjemmet hos sin ældste søn, artillerikaptajn

FRANSK-REFORMERT PRÆSTEBOLIG I KØBENHAVN
nu musik-historisk museum

Frédéric G.H. Mourier, den 28. november 1803. Begravelsen foregik fra den fransk-reformerte kirke, blandt hvis menighed hun og hendes mand havde haft deres livs virke; nu blev hun stedet til hvile ved hans side.

I juni 1783 var der overgået pastor Mourier og hans hustru en stor sorg, idet de mistede begge deres ældste sønner, Gaspar Frédéric, f. 1760 og Pierre Ferdinand, f. 1764 – opkaldte efter bedstefædrene, som var faddere tillige med forskellige andre familiemedlemmer, da de blev døbt i fransk-reformert kirke af pastor Eyraud. De unge mennesker var som løjtnanter udkommanderede med orlogsskibet ”Indfødsretten” til Ostindien, men på tilbagevejen ved Kap det Gode Haab kom skibet i uvejr og forliste.

I Marguerite Susannes ægteskab var yderligere fem børn,⁴² hvoraf to dog døde som små. En søn, Frédéric Guillaume Henri, fødtes 1766; han døbt af faderen og havde som faddere monsieur de Gram, le comte d’Ahlefeldt, madame Mazar og madame Marie M. de Fontenay. Han gik militærvejen og blev 1799 af arveprins Frederik valgt til lærer i de militære videnskaber for den senere Christian VIII.⁴³ 1794 giftede han sig med Louise Rothe, en datter af

etatsraad C.P. Rothe til Urup og Møldrupskrog. I 1820 afgik han ved døden på Dorothealyst, men efterkommere af ham og hans hustru har ført slægten Mourier videre til nutiden, dels i Danmark, dels i Amerika og Tyskland.

Endnu en søn, René Pierre François, fødtes 1768; også han døbt af sin fader i kirken og som faddere nævnes mons. Iselin, Joost v. Hemmert og mons. Bretonville samt madame de Fontenay, f. v. Hemmert og Mlle Louise Mazar. Efterkommere af denne søn og hans hustru, født Christiane Frederikke Fabricius,⁴⁴ har ligeledes ført slægten videre til nutiden i Danmark.

Gaspar Frédéric's og Marie Madeleines yngste datter var Antoinette Charlotte, som blev født natten mellem den 20. og 21. februar 1731. Hun døbt af pastor Mourier i fransk-reformert kirke; som hendes faddere nævnes le comte Antoine d'Altembourg, Hans Excellence Løvenørn samt amtmand Gram; på spindesiden madame Gram og madame Formont, barnets mormoder. Om hendes levnedsløb iøvrigt vides ikke meget. Otte år gammel blev hun moderløs og var som omtalt nært knyttet til den et år ældre søster Marguerite Susanne sammen med hvem hun fik sin oplæring.

Da søsteren i 1757 havde giftet sig, blev Antoinette Charlotte alene tilbage med faderen, der aldrig giftede sig igen efter sin hustrus tidlige bortgang. Selv har hun nok haft en del veninder blandt menighedens medlemmer og familiens omgangskreds. Hun blev hos faderen til han 75 år gammel lukkede sine øjne og har fulgt ham med søskende og børnebørn til hvilestedet.

Ugifte damer optoges på den tid enten i klostre eller boede hos familie, hvem de ofte måtte gå til hånd; Antoinette Charlotte var ved faderens bortgang 38 år, og det vides, at hun herefter har opholdt sig hos familie, muligvis hos svogeren, pastor Mourier, der var indsat som hendes værge. Her levede hun indtil sin død i januar 1795. Hun blev begravet fra reformert kirke af pastor Mourier, som i kirkebogen bemærker: "L'enterrement s'est fait dans notre temple." Under 6. januar 1791 havde hun oprettet et testamente, ifølge hvilket hendes søster Marguerite Susanne Mourier skulde arve lige med broderen Charles Frédéric og den afdøde broders, Antoine Nicolas', børn.

I Benjamin og Marie de Fontenay's ægteskab fødtes ialt seks børn, men heraf døde de tre ret tidligt. Dorteia kom til verden i december 1744, men døde allerede i marts året efter; hun var blevet døbt i Holmens kirke og blev nu også begravet herfra. Det samme var tilfældet med et barn født november 1747; også hun fik navnet Dorteia i Holmens kirke, men levede kun en måned, og blev begravet fra samme kirke. Endnu et barn døde kort efter fødselen, dog uden at blive navngivet.

Ældst af de tre andre børn var datteren Ulrica Margrete, der fødtes september 1741 og døbt i Holmens kirke. Selvom faderen var både døbt og viet i fransk-reformert kirke, hvor slægten hørte til, har han, åbenbart på grund af sin tilknytning til marinen, ladet de fleste af sine børn døbe i Holmens kirke. Som hendes faddere nævner kirkebogen grev Danneskiold, Envoyé Extraordinaire of Engelland, mr. Tigh, kommandør Fontenay, grevinde Laurvigen og comtesse Danneskiold.

Ulrica Margrete blev 18 år gammel gift med sin ældste fætter. Om deres ægteskab og levnedsløb, se Charles Frédéric.

Benjamins eneste søn var Robert Antoine, der fødtes 31. januar 1743 og blev, ene af børnene, døbt i fransk-reformert kirke af pastor Eyraud. Hans faddere var morfaderen monsieur Tigh, le comte de Laurvig og madame Fischer, née de Hemert.

Som der længst var tradition for i familien gik Robert Antoine ind i marinen. Takket være Frederik V's værdsættelse af slægtens overhoved, Gaspar Frédéric, blev drengen kun 6 år gammel virkelig søkadet med 52 Rdl. i gage, da han samme år mistede sin fader.

Robert Antoine fik sin første oplæring på Kadetskolen og kom siden med kadetskibene ud til praktisk øvelse. 1759 bliver han sekondløjtnant og kommer med orlogsskibet "Fyen" på et længere konvoyeringstogt til Middelhavet; året efter kommer han igen til de sydlige breddegrader, idet han sejler med orlogsskibet "Sejeren" til Marokko. 1763 bliver han premierløjtnant og sejler næste år med fregatten "Falster" som kadetskib til St. Petersborg og Karlskrona. 1766 er han næstkommanderende på fregatten "Wildmanden", der ligger som vagtskib på Københavns Rhed. 1767 avancerer han til kaptajnløjtnant og fører orlogsskibet "Island" i eskadre. I årene 1771-72 kommer han igen på et langvarigt togt med orlogsskibet "Mars" i en stor eskadre, der skal til Algier for i Middelhavet som sædvanligt at være til støtte for handelsskibene.

Kort efter hjemkomsten fra denne tur bliver Fontenay chef for fregatten "Christiansborg", der sammen med fregatten "Tranquebar" i november 1772

skal sejle statholderen Prins Karl, landgreven af Hessen, til Norge.⁴⁵ Karl af Hessen-Kassel kom 1756 til Danmark og vandt stor indflydelse ved hoffet, hvorfor han hurtigt steg til høje militære poster. Han blev siden gift med kongens, Christian VII's, søster Luise, men så tabte majestæten pludselig interessen for ham, og han flyttede til Hertugdømmerne; et par år efter udnævntes han til statholder. Efter Struensee's fald spillede han igen en rolle i Danmark, da det trak op til krig med Gustav III af Sverige efter statskuppet; den danske regering anså det af den grund for ønskeligt at få en prins, der var nært knyttet til kongehuset som kommanderende general i Norge. Samtidig ophævede man klogeligt en forhadet ekstraskat deroppe og håbede ved alt dette at vinde nordmændene for større loyalitet. Prins Karl og hans gemalinde ankom med fregatten "Christiansborg" til Christiania og blev vel modtagne af befolkningen, og Nordahl Brun hilste dem endda som "det himmelsendte par."⁴⁶ Der fulgte imidlertid så megen selskabelighed, udflugter o.lign. med fyrsteparret, at det voldte byen ubehagelige udgifter, hvorfor glæden over deres besøg vendte sig til misfornøjelse. Efter knap to års ophold rejste de igen bort og opholdt sig fra nu af i Hertugdømmerne.

Fregatten "Christiansborg" havde i denne periode været oplagt i Frederiksværn, og herfra førte Robert Antoine den tilbage til København i 1774, selv ombord på fregatten "Christiansø". I december 1775 bliver han kaptajn, og efter i de følgende år at have ligget med forskellige skibe i de nærmeste farvande, således med fregatten "Tranquebar", der havde vagt i Sundet og fregatten "Langeland", der var vagtskib på Københavns Rhed, forfremmes han 1780 til chef for 6. Matroskompagni af 4. Division. Han bliver derpå næstkommanderende på orlogsskibet "Prins Frederik" i eskadre i Nordsøen, men undervejs natten mellem 29. og 30. september strander skibet på Kobbergrunden ved Læsø, og herom giver chefen, kommandør Lous, ham i sin rapport "et godt og upaaklageligt vidnesbyrd" (Konduiteprotokollen). De fleste besætningsmedlemmer blev bjerget ind til Læsø, men 8-10 mand druknede, og skibet blev fyldt med vand. Nogle dage senere ankom 2 skibe, afsendt af Admiralitetet, med proviant til besætningen og tog derpå dem, der ikke anvendtes i bjergningsarbejdet, med til København.

Året efter, 1781, er R.A. de Fontenay hjemme i Sundet med fregatten "Færø", men allerede i maj 1782 udkommanderes han med fregatten "Perlen" til at konvoyere danske handelsskibe i fragt til Vestindien, hvorfra man vendte tilbage i august.⁴⁷

Dette togt til Vestindien har tilsyneladende været Robert Antoinnes sidste udenlandsfærd, eftersom han i december 1783 afgår ved døden i København. Om hans private liv vides ikke meget, bortset fra at han boede Høybroestræde 75, når han ikke sejlede. Ifølge Anna Beckers dagbog var Robert Antoine jævnlig gæst i hjemmet hos hofapotekeren og hans hustru, såvel i byen som på deres landsted Heinstrup Gaard, hvor man samledes om sommeren med

vennerne. Der fandt ofte kortspilafstener sted, hvor der dyrkedes Troissept, Quadrille, Tarok eller L'hombre med 2, 5 eller 7 spilleborde (se slægtled IV, note 36).

En mærkepæl har det været for ham, da han den 3. juni 1778 sammen med sine to fættre blev naturaliseret som henhørende til dansk adel. I 1782 bliver han yderligere udnævnt til kammerherre.

Da Robert Antoine ingen efterkommere fik, udgår med ham den yngre mandlige linie af slægten; den kvindelige fortsætter på den måde, at hans ældste søster Ulrica Margrete var gift med sin fætter Charles Frédéric, og således førte de to sammen den ældre og yngre linie videre. Idag er dog også denne gren uddød i Danmark, så slægten nu alene er repræsenteret ved efterkommere af Antoine Nicolas, næstældste søn af Gaspar Frédéric.

Det yngste af Benjamins børn var Maria Magdalena, født 24. marts 1746 og døbt i Holmens kirke. Hendes faddere var kommandør Tønder, kommandørkaptajn Rømeling og lieutenant Rømeling samt fru kommandør Mechlenborg og frøken Ployart. Barnet var kun tre år, da faderen døde, hvorfor moderen har været ene om at opdrage hende. Disse to, moder og datter, har boet sammen i hjemmet i St. Kongensgade i mange år, eftersom den ældste søster giftede sig tidligt og broderen var på Kadetskolen. Maria Magdalena var 36 år, da hun blev gift med søofficeren Jørgen Balthasar Winterfeldt, der allerede gennem en årrække ved venskab var knyttet til familien Fontenay.

Winterfeldt var ud af en brandenburgsk slægt; forældrene, løjtnant ved de holstenske kyradserer Erik Winterfeldt og hustru Nille Dalhoff, var bosiddende i Fredericia, da drengen blev født i oktober 1732 og døbt i Michaelis kirke. To år gammel bliver han livsfarlig syg af kopper, der desværre efterlader et varigt mén på hans syn og i hans sidste år gør ham næsten blind.

Det var almindeligt i 1700-årene, at drenge, der skulde uddannes til militær- eller hofstjeneste, tidligt blev tjenstgørende pager hos majestæterne eller hos standspersoner. J.B. Winterfeldt gør som ti-årig pagetjeneste hos prinsesse Wilhelmine Augusta af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Pløn, gift med Conrad Ditlev greve Reventlow til Reventlow, Brahetrolleborg, Krenkerup m.m. Efter nogen tids forløb fratrådte han imidlertid som page og gik ind i marinen, hvor han blev kadet, først reformé, siden rigtig kadet.

Den unge mand må have viist gode evner og teknisk dygtighed, for allerede 1750 førend han endnu var blevet officer, ansættes han som auskultant i Konstruktionskommissionen; dette blev dog ikke den karriere han fulgte, men han valgte hellere aktiv tjeneste i søetaten.⁴⁸ 1753 bliver han

sekondløjtnant og kommer 1755-56 på sit første længere togt, der fører ham til Vestindien med fregatten "Christiansborg". Den 2. maj afsejler man fra København og ankrer 28. juli op i St. Thomas' havn. Eskadrechefen på fregatten "Christiansborg" var kaptajn A.N. de Fontenay, en fætter til Winterfeldts senere hustru; Fontenay giver ham følgende skudsmål i sin rapport til Admiralitetet: "Second-Lieut. Winterfeldt forestaar sin tjeneste ganske vel, men er lidt blyefærdig i sin commando og noget langsom i sit foretagende, ellers ført en meget god conduite" (brevsaml. nr. 7).⁴⁹ Iøvrigt blev Winterfeldt alvorlig syg og var døden nær, medens man lå i Vestindien, hvad der vel har hæmmet hans foretagsomhed noget.

I foråret 1757 var han med orlogsskibet "Nellebladet" i en allieret dansk-svensk eskadre i Nordsøen, men her kom skibet ud for et voldsomt uvejr, da det en kort overgang lå i Flekkerø Havn på den norske kyst. Lynet slog ned og splintrede forstangen og sprydet. Winterfeldt gjorde tegning til en buk, hvormed de fik indsat et nyt spryd.⁵⁰ Samme år avancerede han til premierløjtnant og i 1760 til kaptajnløjtnant, idet han samtidig blev næstkommanderende på fregatten "Vildmanden" i de hjemlige farvande.⁵¹

I januar 1761 sejler Winterfeldt med orlogsskibet "Grønland" på togt til Middelhavet og med ombord er den store arabienforsker og opdagelsesrejsende Carsten Niebuhr, der som astronom og naturforsker skal til Levanten med en ekspedition.⁵² Denne videnskabelige ekspedition til Arabien kom i stand som følge af kongens beslutning om i tidens ånd at være med til at befordre udbredelse af kundskaber. Det danske orlogsskib "Grønland" under kommando af kommandørkaptajn H.L. Fisker får til opgave at sørge for ekspeditionens medlemmer. Man startede den 7. januar, men skibet kom allerede i Kattegat ud for en frygtelig storm og måtte gå tilbage til Helsingør Rhed. Flere forsøg bliver gjort, men endnu i februar er man ikke kommet af sted; Niebuhr bruger tiden til en del udregninger, hvorved han konstaterer, at logglinen er for kort, og at halvminut-glasset løber ud på 28 sekunder. Officererne på skibet forklarer ham dog, at sådan skal det være – og sådan er det stadig! Endelig den 10. marts lykkes det at forcere Kattegat og Skagerak og komme ud i Nordsøen, hvor imidlertid en ny storm kaster skibet ind under Islands kyst. Men så pludselig lægger vinden sig, og den 31. marts oplever alle ombord på orlogsskibet det herligste vejr, men så skriver Niebuhr i sin dagbog: ". . . blot var det fuldstændig vindstille, så at vi hele dagen ikke kom ud af stedet!" Af sted kom de dog, og nu gik rejsen stik syd, og den 21. april får de for første gang igen land i sigte, d.v.s. Portugals kyst.

Snart kommer de direkte ind i Middelhavets forår og sol, og Niebuhr anmoder kommandørkaptajnen om at anløbe en spansk havn for at få frisk vand, det de havde med var efterhånden udrikkeligt, men dette lod sig ikke gøre. I stedet stævner man videre, og får den 5. juni om eftermiddagen øje på fire skibe, som viste sig at være engelskmænd. Ganske vist levede Danmark i

JØRGEN BALTHASAR WINTERFELDT
fntl. malt af Stunder

fred med England på det tidspunkt, men man kunde aldrig vide! Alle skibets kanoner blev gjort skudklare og alle, såvel mandskab som passagerer, fik udleveret geværer og rumsterede kampberedte rundt på dækket. Under hele dette postyr havde Niebuhr imidlertid kun øje for sine måleapparater; netop i de dage viste planeten Venus sig i sin løbebane foran solen. Som Thorkild Hansen siger om Niebuhr i sin bog "Det lykkelige Arabien": ". . . .Der er noget gribende ved billedet af den alvorlige astronomus, der står oppe på

fordækket travlt optaget af sine instrumenter, medens matroserne regerer omkring ham . . . . En af grundene til, at verden ikke er gået under endnu, er måske den, at der selv i de mest dramatiske øjeblikke næsten altid fremkommer en eller anden, som uanfægtet kikker den anden vej. På nogle cirkler i sandet! På et gavlparti i Delft! . . .”⁵³ Det lykkedes imidlertid Fisker at afvise de engelske skibe og få dage efter anløb man havnen på Malta. Her fik kommandørkaptajn Fisker besøg af en italiensk marquis; denne udgav sig for dansk adelsmand og kaldte sig baron af Lister. Een af hans forfædre havde beværtet Frederik IV, som så til gengæld havde givet ham og hans efterkommere denne titel. Under opholdet her nåede man også at besøge forskellige seværdigheder, først og fremmest Malteserordenens kirke, St. Johannes, der var meget rigt udsmykket og besad store værdier.

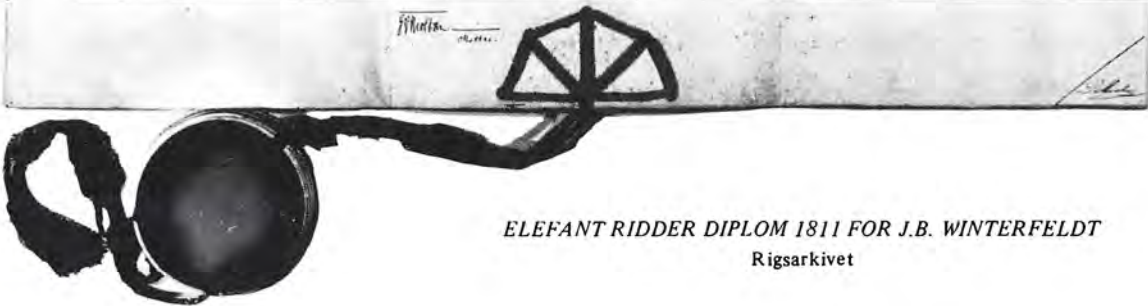
”Grønland” vendte 1762 tilbage til København, og Winterfeldt begav sig kort efter til Nyborg, hvor han opholdt sig nogle år som chef for vagtskibsstationen. Imedens han er i Nyborg, kommer en forespørgsel til ham fra overkrigssekretæren, om han ”kunde have lyst til at destinere Deres tid og studie på videnskaberne”, da han i så fald vil blive bragt i forslag. Det har muligvis været hans svage syn, som gav anledning til henvendelsen. Winterfeldt takker, men mener ikke at have tilstrækkelige anlæg.⁵⁴

1765 bliver han næstkommanderende på orlogsskibet ”St. Croix”, der skal til Bergen i anledning af nogle uroligheder, forårsaget af ekstraskatter og deling af de store bøndergårde. Chef for eskadren var C.C. von Basballe og med ombord var viceadmiral Rømeling samt flere i embeds medfør. Slut på året vendte alle dog tilbage til København. Winterfeldt bliver 1767 adjutant hos Admiralitetet og hos grev Danneskiold-Laurvig med et årligt tillæg af 200 Rdl. I 1770 får han ved kgl. resolution et forskud på 500 Rdl. til at betale noget gæld med, men disse bliver skænket og eftergivet ham ved en ny kgl. resolution.

Winterfeldt undlod ikke at give sine meninger til kende, når der efter hans skøn var grund dertil, og han udviklede da også sine tanker i flere skrivelser og deltog i den polemik, der fremkom i 1771, da Struensee indførte trykkefriheden. Sålænge F.C. Rosenkrantz var statsminister, blev Winterfeldt imidlertid ustandselig modarbejdet, tiltrods for sin store dygtighed og sine mange kundskaber.

Da dronning Caroline Mathilde efter den dramatiske fængsling den 17. januar 1772 var ført til Kronborg, vidste ingen endnu, hvilken bestemmelse der skulde tages med hensyn til hendes videre opholdssted. De foreløbige planer gik ud på, at dronningen skulde forvises til Aalborg, og her var så J.B. Winterfeldt udset til at være hendes vogter. Han var af den grund blevet fritaget for sin tjeneste i søetaten, sålænge bevogtningen skulde vare. Men det kom til at gå anderledes. Man havde ikke ved planlægningen tænkt på den engelske konge og hans nidkære gesandt, oberst Keith. Selvom Georg III ikke

FREDERICKS
 Dei gratia Rex Danicae, Norvegiae, Vandalorum Gothorumque
 Dux Slesvici, Helstatiae, Stormariae, Ditmarsiae ac Oldenburgi
 Haec litterae patentibus Vestris, Vestrorumque Hereditum Norvegiae nomine patenti testantur et universis ac singulis actum fore. Nos, h.
 testamur. Vestrum Claque penamum Regiam. Nobis dilectum Dominum Georgium Balthasarum Winterfeldt jure
 unico. Sancti Ordinis Equitibus utriusque et sui patris singulis gratia honorabilibus, qua spem complectimur, maxime honorabilibus, nosse per
 que in omnibus. Nobilissimi Ordinis Elephantini recipiendi et accepti. Quod facultatem et solentiam Regalis Gratiae sig
 nant in presentibus Dominum Georgium Balthasarum Winterfeldt hanc libentius vestre voluntatis, quanta est justis et late
 mentur. Nos enim vestrum genere, et non una esse in. Nos regiamque. Vestram domum invidiam fidei et veritate. Prudentia spiritibus
 maxime vestris. Et unum igitur et laqueum. Spem vobis omnia privilegia, immunitates et prerogativas quibus illa tenent. Vestrorum Regi
 eorum ac Slesvici Ordinis Equites dignitate. Nobilissimi Societatis Fratres, nosse quidem presentibus, nos in presentibus
 quodlibet presentibus, foreque a conspectu vestro hinc aut in presentibus hinc. Vestri Diplomatis quodlibet presentibus, etiam. In quocumque
 fidei hinc presentibus. Vestras litteras. Manu Vestra subscripimus, et magis presentibus. Nobilissimi. Vestri Ordinis Equitis, etiam
 can presentibus. Patamur in Regia. Vestra Sede Helstatiae. Die XXVII Januarii. Anno MDCCXI. Regni nos. Vestri testis

ELEFANT RIDDER DIPLOM 1811 FOR J.B. WINTERFELDT
 Rigsarkivet

ligefrem vilde gå i krig for sin søster, så skulde hun dog behandles med en vis hønnør, så han udrustede en flådeafdeling. De to regeringer mødtes nu på halvvejen i deres drøftelser, hvorefter Danmark opgav at holde dronningen i forvaring, og den engelske konge gav hende sit ubenyttede slot i Celle til bolig.⁵⁵

Inden Winterfeldt gik i tjeneste igen, fik han i juli 1772 tilladelse til at rejse til Holsten i 3 måneder i private forretninger.⁵⁶

I 1774 kom J.B. Winterfeldt på togt og sejlede med ”Sophia Christina” til Algier med gaver – ammunition og tovværk – til deyen. Skibet tilhørte kommercekollegiet som befragter og generalmajor J.F. Classen som reder. Det var armeret med 13 stk. 4 pundes kanoner og havde 25 mand foruden kaptajnen (Winterfeldt), der som militær chef havde pligt til at forsvare skibet i en eventuel krigerisk situation. Fra Kap Finistère til Algier skulde skibet føre kongelig vimpel, men det var provianteret til hele rejsen af Classen.⁵⁷ I 1775 er Winterfeldt chef for orlogsskibet ”Holsten”, der oplægges ved Trosvig i Norge, hvor han forbliver ved skibet til han i 1776 fører det hjem igen. I 1776-77 bliver han atter chef for et togt, der har Algier som bestemmelsessted, men aldrig når så vidt. Denne gang er det med orlogsskibet ”Slesvig”, hvor man kommer ud for havari. Den 23. november beretter han, at han i Atlanterhavet har lidt svær skade på sit skib og rejsning; stormasten, mesanmasten og forstangen gik overbord i en overhaling, der var 6’ vand i skibet, og for at redde dette måtte han lade 5 kanoner fra øverste dæk og nogle tusinde kanonkugler kaste overbord for blot at bjærge skibet tilbage og ind til Egersund (Norge), hvortil han ankom 20. november.⁵⁸ Han sender en senere beretning om reparation af skibet i Norge, og når endelig København den 31. maj 1777 med nødrejsning.⁵⁹ I 1779 fører han orlogsskibet ”Indfødsretten” på togt til Nordkap.

Efter disse mange togter blev Winterfeldt i en årrække 1781-92 chef for Søkadetakademiet, hvor han foretog en del reformer og forbedringer. Hvorvidt han har været i aktiv søtjeneste i disse og de nærmest følgende år vides ikke, men han var efterhånden henvend de halvfjerds år. Han blev kommandør og siden i 1796 kontreadmiral, for tre år senere at blive viceadmiral og endelig 1804 admiral. Han havde foretaget en privat rejse et par måneder i sommeren 1797 til Sachsen, hvilket han ved kgl. resolution den 11. maj havde fået tilladelse til.

Winterfeldt har tilsyneladende ikke deltaget ombord på noget skib i krigen 1801, selvom han selvfølgelig på anden måde var med; han blev da også i 1807 sammen med kommandør Steen Andersen Bille og kommandør Otto Lütken udpeget til medlem af krigsrådet, som general Peymann den 6. september sammenkaldte. Der var tale om forhandlinger angående våbenstilstanden, og her viste Winterfeldt sit rette danske sindelag og sin sunde tankegang, idet han foreslog, at man ødelagde skibene i stedet for at udlevere

dem til fjenden. Winterfeldt fortæller selv til ”Ny Minerva” 1808, at forberedelserne hertil allerede var truffet.⁶⁰ Det mentes også at være kronprinsens ønske, men at denne ikke fik mod til at udstede befaling derom, før han var kommet til Kiel⁶¹ – men da var det for sent, sendebudet blev opsnappet af englænderne, og Peymann fik aldrig ordren. Den eneste, der støttede Winterfeldts forslag, var kommandør Bille, der også nægtede at skrive under og forlangte at måtte gøre endnu et udfald med alle, der kunde føre våben. De to mænds forslag blev afvist, og flåden udleveret til englænderne. Næsten 150 år senere, i 1943 under den Anden Verdenskrig, forekom en tilsvarende situation, bortset fra at det denne gang var tyskerne, der forlangte flåden udleveret, men admiral Vedel påbød i tide skibenes ødelæggelse – og fik det gennemført.

Sin sidste store embedsopgave fik Winterfeldt, da kongen i 1812 ”befalede” ham at skrive Søetatens Historie. Værket skulde begynde ved året 1736, da F. Danneskiold-Samsøe blev Intendant de Marine. Men det havde i høj grad sine vanskeligheder med at få skrevet et sådant værk, for de søofficerer, der skulde levere materiale i den udstækning den enkelte havde kendskab til, holdt sig tilbage; Admiralitetet måtte derfor igen i 1816 udstede ordre til officererne, om at yde Winterfeldt de nødvendige oplysninger. Efterhånden var hans syn blevet mere og mere svækket, hvorfor han fik kommandørkaptajn C.A. Rothe som medarbejder.⁶²

Winterfeldts interesse for søetaten og alt, hvad der angik den, bragte med sig, at han i efteråret 1816 erholdt tilladelse til at holde ugentlige forelæsninger for de unge officerer i sit eget hjem; hans erfaringer var utallige og hans store viden og indsigt i søvæsenet ubestridelig, så han mente, at samtaler vilde være til gavn for de unge.

Det Winterfeldt’ske hjem i Amaliegade var i det hele taget præget af ånd og viden; interesse for al lærdom var begge ægtefæller medfødt og en vidtstrakt omgangskreds gjorde sit dertil. Hans egen interesse for videnskabelige sysler førte også til, at han i 1807 optoges som æresmedlem af Videnskabernes Selskab, der var stiftet i 1742. Han var stedse en meget flittig mand og skrev adskillige afhandlinger. Først og fremmest Dagbogsoptegnelser, men også skrifter som: ”Tanker om Skrivefriheden har givet Anledning til”, 1777; ”Tanker om Meningerne disse Tidens vigtige Tildragelser har givet Anledning til”, 1794; ”Indledning til filosofiske Samtaler for unge Søkrigere”, 1821. Nogle mennesker mener endda, at han næsten indlagde sig større agtelse og fortjeneste som skribent end som militær.⁶³

Winterfeldt var 1773 blevet kammerherre, 1801 Hvid Ridder (bilag nr. 7) og oplevede endog i 1811 at blive udnævnt til Ridder af Elefanten (bilag nr. 8). Han blev karakteriseret som brav og hjælpsom, med et vist lune og almindeligvis ligevægtig. Temperamentet kunde dog godt løbe af med ham, som det fortælles, da de menige matroser 1771 gjorde oprør. I Struensee’s tid

var det gået stærkt ud over materiellet, som ikke havde så stor interesse for ham, som det departementale, derfor manglede den faste stok øvelse, og lønningerne var slette, selvom staten alt i alt brugte 1½ mill. Rdl. til marinen.⁶⁴ Nu gik derfor 2.400 matroser bevæbnede mod Hirschholm Slot, hvor kongen opholdt sig og fremsatte deres klager. Dette gik efter Winterfeldts mening for vidt, og han vilde gå til modangreb, men kom forinden til besindelse.

Ægteparret Winterfeldt havde ingen børn, men de ses begge ofte at have været faddere til families og venners børn. De anvendte en del af deres formue på almindelig godgørelse samt ved en pengegave at muliggøre oprettelsen af en stiftelse i Asminderød ved Fredensborg som et hospital for gamle og svage. De fattige skulde også have husly dér, men pastoratets fattigvæsen sørge for deres underhold. Ved Winterfeldts død i 1821 rådede man over 1.300 Rdl., men summen voksede stadig, og en af byens borgere, kammerraad J.F. Voss, trådte til og skænkede sin ejendom "Betzys Hytte" med tilhørende have. Man blev således i stand til at få beboelse for 16 fattiglemmer, og stiftelsen fik derfor navnet Den Winterfeldt-Voss'iske Stiftelse.

Ligeledes skabte Winterfeldt og hans hustru i 1805 "Trøstens Bolig". Initiativet hertil tog Winterfeldt på baggrund af den store boligmangel, der opstod efter Københavns brand i 1795; det viste sig nemlig, at der mange steder kun opførtes eet nyt hus i stedet for to, der var brændt, og dette fandt han ganske urimeligt. Efter et indlæg i "Borgervennen" 1799 vandt han tilslutning for sine tanker om at oprette en stiftelse, og en passende grund blev købt i Hoppens Længe, det senere Hindegade nr. 9 i København. Der skulde fortrinsvis gives boliger for familier af håndværks- eller arbejdsklassen, mennesker der fortjente brødet ved hænderns arbejde, samt enker og ugifte kvinder. Lejlighederne bestod mest af 2 værelser med køkken og spisekammer. I bestyrelsen sad foruden Winterfeldt selv, bl.a. mænd som kammerherre J.F. Lindenchrone, justitsraadmand C. Pontoppidan og postkasserer Mazar de la Garde, medens de Coninck havde skænket et større beløb. 1844 købte stiftelsen en ny grund i Klerkegade (nu nr. 25), og opførte dér en ny 5-etages bygning – denne Winterfeldt'ske Stiftelse eksisterer stadig.⁶⁵ Bestyrelsen, hvis formand altid er en højststående søofficer, har siden sat en mindeplade i muren på Stiftelsens bygning ud mod den lille have.

I juli 1820 havde Winterfeldt den sorg at miste sin hustru, og han overlevede hende da også kun et års tid. Straks efter hendes bortgang udfærdigede han et testamente, ifølge hvilket kammerraad Robert Antoine de Fontenay, hans hustrus nevø, skulde være executor.⁶⁶ Forskellige enkeltpersoner var betænkt med pengegaver, således skulde Fontenay's to ugifte søstre (slægtled IV), samt dennes fire ugifte døtre (slægtled V) have en større sum hver. Også sin egen familie betænkte Winterfeldt, idet pastor Dalhoff, en fætter til ham, havde nogle ugifte døtre, der hver fik flere hundrede Rdl.

MINDETVLE FOR J.B. WINTERFELDT OG HUSTRU

Holmens kirke

Dalhoff, der var præst i Ønslev på Falster, havde overtaget en faldefærdig præstebolig, som måtte ombygges, og dette havde gjort hans pengeforhold elendige, hvorfor kongen bevilgede ham 1.500 Rdl.; alligevel så Dalhoff sig nødsaget til at afslå et provsteembede, som han ikke mente at have kræfter til.⁶⁷

Endvidere betænkte ægteparret Winterfeldt nogle af deres venners børn. Ifølge hans og hustruens ønske skulde jomfru Susanne Hedevig Ledertoug, der havde tjent i huset hos dem i 32 år, have rådighed over en tidligere tildelt obligation på 500 Rdl. og nu yderligere udbetalt i sølv 2.000 Rdl., samt så længe hun levede, renterne af endnu 1.200 Rdl. i obligationer. Ved hendes død skulde det tiloversblevne af alle disse midler dog tilfalde kammerraad de Fontenay og hans familie. Winterfeldts hustru havde selv inden sin død været medbestemmende i disse testamentariske gaver og desuden ønsket, at den unge tjenestepige Marie skulde betænkes med 200 Rdl. sølv.

Af testamentet kan vi udlede, hvor godgørende disse to mennesker må

have været overfor nødstedte, ikke mindst blandt de yngre i familierne. I januar 1821 får ”Den værdige Olding”, admiral Winterfeldt, et årligt tillæg på 720 Rdl. sølv, men nåede ikke at få glæde deraf, idet han afgik ved døden i sit hjem i juli samme år. Hans arbejdsværelse på 1. sal i den ham tilhørende ejendom i Amaliegade nr. 43 var fyldt med bøger, papirer, skrivelser o.lign.⁶⁸ Han blev begravet i dybeste stilhed om natten efter sit eget ønske i Urtegården ved Holmens kirke ud mod Kanalen ved sin hustrus side (bilag nr. 9). Senere er en gravtavle for ægteparret indsat i muren på Holmens kirke.

Winterfeldts valgsprog var: ”Med Ærlighed og Forsigtighed”, og ved hans bortgang skrev H.S. Snedorff:

Din Sjæl var idel Tanke, Pligter ej allene,
Men Lunet hylded’ den, og langt fra dem, hvis Dyd
I stolten Strengthed øver, saaes Du at forene
Athenes Visdom med Skalmejens muntre Lyd.

FJERDE SLÆGTLED

Charles Frédéric's børn:

1. Maria Magdalena, konventualinde	1759-1839
2. Friderica	1761-1761
3. Caspar Friderich, ritmester	1763-1822
4. Benjamin, kommandør	1764-1823
5. Susanne, gift Knuth	1766-1812
6. Friderica L.Ch., ugift	1767-1817
7. Peder Anthonie	1768-1771
8. Andreas, sekondløjtnant	1770-1799
9. Anthoni Nicolai, branddirektør	1772-1846
10. Charles Frédéric, kaptajn	1773-1847
11. Ulrica Margrete	1775-1778
12. Anthonette Charlotte	1776-1777
13. Robert Antoine, kaptajnløjtnant	1778-1857
14. Margrethe, stiftsdame	1780-1844
15. Pierre, toldinspektør	1781-1857

Antoine Nicolas' børn:

16. Elisabeth	1759-1766
17. Marie Madeleine, gift Bertouch	1760-1827
18. Frédérique Justine	1762-1764
19. Susanne Antoinette	1764-1764
20. Caspar Frédéric, toldinspektør	1766-1829
21. Juste, sekondløjtnant	1773-1796

I Charles Frédéric's ægteskab med kusinen Ulrica Margrete fødtes ialt 15 børn. Børnedødeligheden var dengang stor og ramte også disse to mennesker, idet fire af deres børn ikke levede ret længe. En datter fødtes 1761 og blev straks døbt i Holmens kirke, hvor hun fik navnet Friderica, men hun døde seks dage efter. Som nummer syv i rækken kom Peder Anthonie i 1768; også han blev døbt i Holmens kirke, men levede kun få år og blev den 19. april 1771 begravet fra tysk-reformert kirke. Siden fødtes endnu to piger i 1775 og 76; begge blev døbt i Holmens kirke og fik henholdsvis navnene Ulrica Margrete og

Anthonette Charlotte, åbenbart opkaldt efter moderen og fasteren, men heller ikke disse to fik nogen lang levetid. Ulrica Margrete døde 1778 og blev begravet den 13. februar; Anthonette Charlotte var allerede død i 1777 og begravet den 4. december, begge fra tysk-reformert kirke.

Alle de øvrige i den store børneflokk – født med ca. 1 års mellemrum – voksede imidlertid op. Den ældste var en datter, Maria Magdalena, født juleaften 1759 og døbt nytårsaften i Holmens kirke. Tilsyneladende har Charles Frédéric, ligesom farbroderen Benjamin, ladet de fleste af sine børn døbe i Holmens kirke, kun tre af sønnerne i den fransk-reformerte.

Om Maria Magdalena findes ikke mange efterretninger. Hun blev 1772 indskrevet som konventualinde i Roskilde adelige Jomfrukloster, men har aldrig haft bolig i klosteret. Dengang var det gerne de ugifte døttres kår enten at henleve deres dage i et kloster eller ”spise Naadsens Brød” hos familien; de fleste fædre, indenfor adelen og den højere embedsstand, sørgede i god tid for, at døtrene blev indskrevet i en sådan stiftelse og derved sikret et opholdssted såfremt en passende frier ikke indfandt sig.

Da admiral Winterfeldt (slægtled III) døde barnløs i 1821, havde han og hans hustru, f. Fontenay, testamenteret en sum penge til Maria Magdalena, som desuden senere skulde dele en større sum med sin søster og broder, Robert Antoine, når Winterfeldts husbestyrerinde jomfru Ledertoug ikke mere levede. Disse midler har måske kunnet forsøge hende tilværelsen noget, og sætte hende i stand til oftere at besøge familie og venner i København eller rundt om i landet. Flere gange ses det også af kirkebøgerne, at hun har stået fadder til slægts og venners børn, således hos familien Applebye.

Slægten Fontenay var efterhånden ved at blive vidtforgrenet, eftersom børnene af Charles Frédéric og Antoine Nicolas voksede op, stiftede hjem og desuden ofte bosatte sig og fik embeder udenfor hovedstaden. Med datidens diligencer kunde man tage på besøg hos hinanden, og Maria Magdalena har dermed haft mulighed for at besøge sin broder Anthoni Nicolai og sin kusine Marie Madeleine, der begge som gifte boede i Tønder; hun kunde også køre til Lolland og Falster, hvor hendes broder Benjamin havde sit embede, og søsteren Susanne var gift på Rudbjerggaard.

Den 22. december 1839 veed vi i alle fald, at hun har været på besøg på Vallø hos sin søster Margrete, der her var stiftsdame; hun afgang nemlig ved døden dersteds på denne dag. Antagelig har de to søstre sammen skullet fejre Maria Magdalenas 80-års fødselsdag juleaften, men skæbnen vilde det åbenbart anderledes. Hun blev begravet den 28. december fra Valløby kirke.

Det tredje barn hos Charles Frédéric, Caspar Friderich, fødtes i juni 1763 og døbt i Holmens kirke med følgende tilstedeværende faddere overkrigs-

sekretær Rosenkrantz, admiral Rømeling, kammerherre Rumohr, frøken Adelaide Fischer og som gudmoder frøken Susanne v. Hemmert. Familien har sikkert, da det var midt om sommeren, boet på landet på Gammel Vartovgaard, som faderen et par år forinden havde købt.

I modsætning til den øvrige familie gik Caspar Friderich ind i landhæren og blev 1783 sekondløjtnant à la suite i 1. husarkorps. Han følger nu graderne regelmæssigt og bliver 1788 virkelig sekondløjtnant, 1790 premierløjtnant og i 1791 ritmester à la suite med 100 Rdl. vartpenge. Han har boet hos forældrene i byen, når han ikke var indkaldt, men da moderen, som den længstlevende af forældrene er død i 1801, slår han sig sammen med sin yngre broder Pierre, og de får fast bopæl i St. Kongensgade 50 i København.

Efter at være blevet ritmester trådte Caspar udenfor nummer og tog 1816 sin afsked. Han har muligvis været svagelig hele sit liv og har derfor ikke formået at gennemføre en videre karriere, i alle fald indhenter døden ham allerede i 1822. Han indgik aldrig ægteskab. Yderligere om hans liv og færden vides ikke.

Benjamin fødtes 1764 og blev opkaldt efter sin farfaders broder og derfor indenfor familiens kreds altid benævnt Benjamin den yngre. Dåben fandt sted i Holmens kirke den 26. september 1764, og hans faddere var kommandørkaptajnerne Hooglant, Fischer og Schindel, major Bessel, købmand Iver Braun (Brown?) og frøken Holst.

Efter slægtens tradition begyndte Benjamin sin løbebane ved i en alder af seks år at blive volontær kadet, i 1778 rigtig kadet; som sekondløjtnant kom han 1784 med orlogsskibet "Oldenborg" til Middelhavet, antagelig i en eskadre til hjælp for handelsskibene. I 1790 blev han premierløjtnant, men det kan ikke nærmere præciseres med hvilke skibe han i den mellemliggende tid sejlede, muligvis har det ikke været større togter, men kystbevogtninger i de omliggende sunde. Selvom han valgte søens liv, ser hans livsskæbne alligevel ud til at have formet sig væsensforskellig fra faderens og farfaderens.

I maj 1790 rejste Benjamin således til Herrlöf i Skaane, hvor han giftede sig med jomfru Christiane Marie Heckscher, datter af en mægler og klarerer ved Københavns Toldbod. Hun var fire år yngre end han selv og må efter billedet at dømme have været smuk. Benjamin foretog dog dette vigtige skridt uden i forvejen at have indhentet tilladelse i Admiralitetet til at gifte sig, hvad der dengang var pålagt ved lov. Følgelig måtte han ved hjemkomsten til København i august tage sin straf herfor, og denne bestod i degradation til matros i tre måneder; i slutningen af august blev dommen imidlertid ved kongens mellemkomst mildnet til fire ugers arrest på Gammelholms Hovedvagt.

Problemet med søofficerers ægteskaber er nok ved denne lejlighed blevet taget op til overvejelse, for herefter afskaffedes degradation af officerer til menige i en slig anledning og forandredes til fire ugers fæstningsarrest.¹

Det er ikke til at vide, om årsagen, til at Benjamin undlod at indhente tilladelse, kan ligge i, at han var ængstelig for at få afslag, eftersom jomfru Heckscher var født jødinde, hvad måske hverken hans forældre eller Admiralitetet vilde affinde sig med. De to unge mennesker må have kendt hinanden gennem en årrække, for allerede et år tidligere havde hun skiftet religion og ladet sig døbe.

Ægteskabet var imidlertid nu en kendsgerning, og sammen er de draget til Tønsberg i Norge, hvor han i oktober 1795 ansattes som indrulleringsofficer for dog året efter at blive forflyttet til Porsgrund, men i samme stilling.² Han har nu tilsyneladende gjort tjeneste her, indtil han i året 1800 bliver kaptajnløjtnant og samtidig får ordre om at flytte til Aalborg. Han melder i den anledning til Admiralitetet at han ”ved første givne Skibs-lejlighed agter at rejse til sin post i Aalborg”,³ og i november melder han fra Aalborg, at han nu er ankommen. Han har derefter boet i Aalborg i en årrække, selvom han flere gange søger forflyttelse. Således anmoder han i september 1802 Admiralitetet om at måtte komme til Bragnæs distrikt i Norge efter afdøde kommandør Paul Bierre; som en meget vægtig grund angiver han, at han har været subaltern officer i Bragnæs og har boet i Porsgrund i flere år og derfor kender distrikterne, befolkningen og de lokale tilstande.

I maj 1803 søger han tilladelse til at rejse til København i en måned for at ordne nogle økonomiske forhold, der ikke kan afgøres skriftligt. Han foreslår, at Morten Anders Brinch, som er en pålidelig løjtnant, imedens overtager ”den mig paalagte pligt med Enrollering”. Tilladelsen er åbenbart blevet givet ham, idet hans næste skrivelse, hvormed han ansøger om at få opholdstilladelsen prolongeret, er dateret København august 1803. Også dette er ham bevilget, for i oktober opholder han sig stadig i hovedstaden, og ansøger ”det høje Collegie” om underdanigst at ”tillade mig at forblive her i København, indtil den første bekvemme eller passende skibslejlighed gives herfra til Aalborg.”

Efter dette lange fravær fra Aalborg, synes han nu atter at have passet sit arbejde – men kun et års tid! Så vil han igen gerne til København og søger om orlov til at være i hovedstaden fra november 1804 til udgangen af januar 1805, for at ordne ”mine oekonomiske og andre affairer”, og atter foreslår han Anders Brinch som sin afløser. Dette gentager sig året efter, hvor han beder om tilladelse til at opholde sig i København fra oktober 1805 til udgangen af januar 1806, men det er ham den gang ikke længe nok, i januar beder han om forlængelse til april måned. Samtidig med at han er i København, søger han embede som indrulleringschef i Friedrichshalds Distrikt i Norge, da dette ved kommandørkaptajn Wiiums død er blevet ledigt.

I nogle år lader alt nu til at være gået roligt og støt, for først fra april

CHRISTIANE DE FONTENAY

f. Heckscher, miniature

BENJAMIN DE FONTENAY

miniature

1808 findes igen en skrivelse fra hans hånd, hvori han ansøger om at blive kaptajn; i slutningen af april får han derefter udnævnelsen, som han "takker det høje Collegie" for, men bliver foreløbig i Aalborg. De næste år indsender Benjamin forskellige skrivelser til Admiralitetet, hvori han beretter hvad der foregår, bl.a. at han er i Fladstrand i 1810 på grund af manøvrer, og ligeledes om en auktion vedrørende en kanonbrig. Sidst på året 1810 finder forskellige flådebevægelser sted, hvorfor han skriver om deres af- og tilsejlinger. I 1811 er han på sessionsrejse til Skagen og siden igen til skibsauktion i Aalborg. I slutningen af august 1811 søger han om tilladelse til at rejse over land til København i 6-8 uger, da hans "ældste søn nu er i den alder, at jeg må sørge for hans videre forfremmelse." I oktober samme år melder han, at han nu er returneret til Aalborg.

Benjamin de Fontenay har således været travlt beskæftiget med allehånde hverv. I juni 1812 beretter han, at han "går til Hals på 6 à 8 dage" for at undersøge en "af købmand Berthel Christensen i Aalborg indkommen klage" over lodsen i Hals. Endvidere har han søgt om at få udbetalt de ham tillagte 400 Rdl. som fungerende medlem eller assessor i Aarhus krigsret fra den 16. juni indtil den 2. september, og som han endnu ikke har fået. Siden avancerer Fontenay 1815 til kommandørkaptajn og overtager ved kgl. resolution

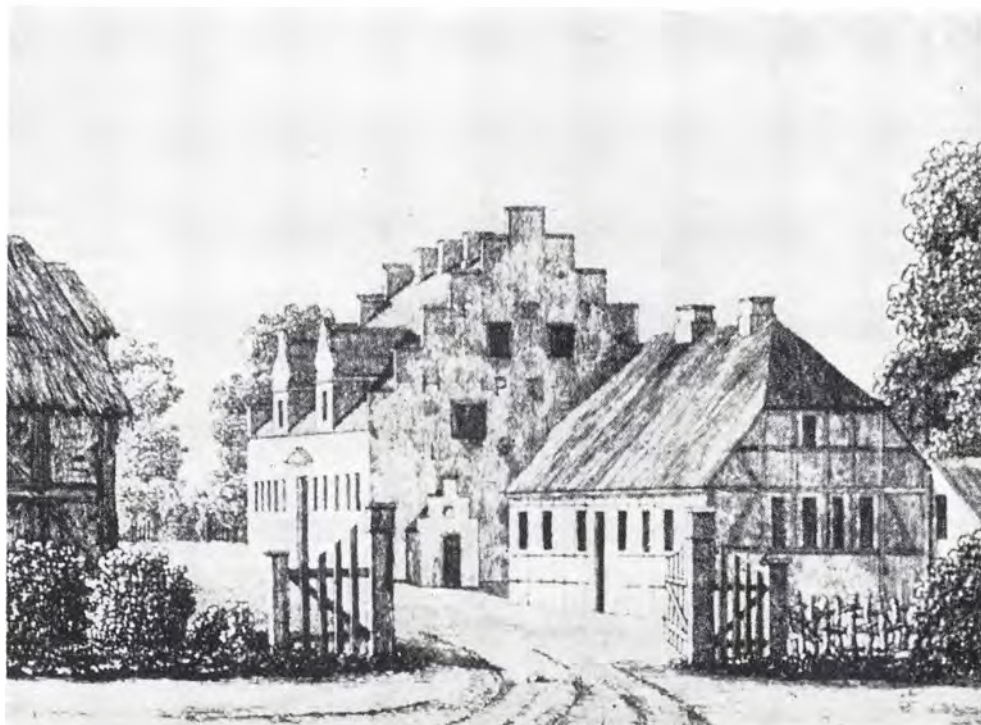
embedet som indrulleringschef og overlods for Laaland, Falster og Møen efter kommandør H. de Günthelberg.

Forinden han rejser til Nykøbing forespørger han i september 1815, om det må tilstedes ham at blive i Aalborg indtil en påtænkt offentlig auktion er færdigbehandlet. I 1816 er han ankommet til Falster og indberetter nu herfra adskillige gange om sit arbejde.

I 1817 bliver han udnævnt til kommandør og bortset fra nogle enkelte ophold i København har hans gerning ligget i Nykøbing Falster resten af livet. Man må formode, at han sammen med sin hustru har boet i byen eller nærmeste omegn. Her afgik han ved døden 1823, endnu inden han havde taget sin afsked fra embedet. Kort tid efter bliver der bevilget hans enke Christiane Marie et gratiale på 200 Rdl. til begravelsen. Hvorvidt hun er blevet boende i Nykøbing vides ikke, men hun lever kun til den 11. december 1824.

Efter de omtalte to sønner hos Charles Frédéric fulgte nu en datter, Susanne. Hun blev født februar 1766 og døbt i Holmens kirke; som faddere nævnes kammerherre Kaas, kommandør Torbiørn, kommandørkaptajn Mourier, kammerjunker Juul, kaptajn Basballe, majorinde Maleville og frøken Rost. Få år efter blev Susanne samtidig med sin ældre søster indskrevet som konventualinde i Roskilde adelige Jomfrukloster. På tidspunktet for hendes fødsel boede forældrene endnu på Søkadetakademiet om vinteren og på Gammel Vartovgaard i sommermånederne.

Hendes brødre gik på skoler eller Kadetakademiet, Susanne og hendes søstre kom i pigeinstitutter for at lære at læse og skrive, medens de hjemme blev undervist i musik og broderi. De har måske gået ture med deres guvernanter i gaderne omkring Amalienborg – i hvis nærhed de boede – og som netop i disse år var ved at tage form. Frederik V havde i 1749 nedlagt grundstenen til Marmorkirken og i tilknytning hertil vilde han skabe et fint bykvarter, hvorfor han gav nogle nærliggende grunde til fire adelsmænd, mod at de forpligtede sig til at bygge hver sit palæ. Allerede omkring 1760 stod de fire palæer færdigbyggede efter tegning af Nic. Eigtved (han selv døde inden de blev fuldførte). Et kvart århundrede senere indføjede Harsdorff Kolonnaden, som forbinder to af palæerne. I taknemmelighed over majestætens vågne interesse for de oversøiske forbindelser bestod Asiatick Kompagni opstillingen midt på slotspladsen af en rytterstatue af kongen – udført af franskmanden Saly. Fra Amalienborg kunde de unge fortsætte spadsereturen langs havnen med de mange kajer og anløbsbroer, hvor skibe lå forankrede eller sejlede forbi.

FREDSHOLM HERREGAARD 1844

samtidig radering

Men var de sammen med fættrene Mourier, sønner af deres faders søster, gift med præsten ved reformert kirke, var vejen nærmere til Kongens Have. Her lå Rosenborg Slot, her kunde guvernanterne sidde på bænke rundt om og snakke, medens børnene legede. Oprindelig havde hele Haven været til rådighed for kongefamilien, men den demokratiske Struensee fik visse dele åbnet for folket, og af og til kunde man se kabinetsministeren og dronning Caroline Mathilde spadsere i det lille indelukke helt op til Slottet. Hvis man ellers trængte til afveksling kunde man gå hen og se på den nye kaserne (Garderkasernen), der var under opførelse; den betragtedes af samtiden som "en stor vandalisme", og misfornøjelsen bredte sig blandt byens borgere.⁴

Legetiden svandt imidlertid og afløstes af ungdomsselskaber; her mødte Susanne den fem år ældre Carl Conrad Gustav Knuth, med hvem hun den 18. maj 1790 blev gift i Holmens kirke, med begge fædre som forlovere. Carl C.G. Knuth var søn af kammerherre, højesteretsassessor Conrad Ditlev baron Knuth til baroniet Conradsborg, og Conradine Augusta, født komtesse Reventlow. C.C.G. Knuth var født november 1761. Han tog juridisk embedseksamen 1785

og indtrådte kort efter i Rentekammeret, hvor han var ansat på tidspunktet for brylluppet. I 1801 blev han medlem af direktionen for Generalpostamtet og deltager i 1808 i forhandlinger i Hamborg om ophævelsen af det derværende danske postkontor.⁵ Kort forinden var han blevet udnævnt til kammerherre.

Imidlertid var hans forældre begge afgået ved døden, og han selv trods sin alder, 48 år, svagelig, hvorfor han i 1809 tager sin afsked fra embedet og trækker sig tilbage til sine godser Rudbjerggaard, Fredsholm, Gottesgabe og Kallehaugegaard på Lolland.⁶ Her har ægteparret haft familiebesøg fra hovedstaden, måske også hendes ugifte søstre, der var klosterdamer. Desuden bosatte hendes yngste broder, Pierre, sig i 1812 i Rødby og giftede sig med en niece til hendes mand. Selskabeligheden dengang strakte sig ofte over flere dage, da man med hest og vogn ikke kom så hurtigt frem, og vejene hyppigt var dårlige. Allerede i 1812 afgik Susanne ved døden; hun blev bisat fra Holmens kirke i København, hvor hun både var døbt og viet. Knuth overlevede sin hustru i nogle år og døde på Rudbjerggaard 1815.

I ægteskabet var en søn, Carl Conrad Gustav, der var født 1796. Han overtog efter faderens bortgang Rudbjerggaard, men solgte 1819 gården til etatsraad S.A. Dons, for dog få år efter at købe den tilbage, hvorefter Knuth og hans hustru Emilie, født Brüel, boede der til hans død 1855. Emilie Knuth vedblev efter sin mands bortgang at have forbindelse med hans mødrene familie, de Fontenay, bl.a. hans kusiner (slægtled V).

Om Friderica Lovise Charlotte, Charles Frédéric's næste barn, vides uendelig lidt, skønt hun levede i 50 år. Hun blev døbt den 13. august 1767 i Holmens kirke, hvor kirkebogen som faddere nævner baron Haxthausen, kammerherre Holstein, kommandør Rejersen, komtesse Friderica Lovise Charlotte Danneskiold og frøken Rømerling; man kan vel gå ud fra, at komtesse Danneskiold har været gudmoder, eftersom barnet har fået hendes fornavne.

Sandsynligvis har Friderica tilbragt hele sin tilværelse i hjemmet hos forældrene, da hun aldrig indgik ægteskab. Det har dog ofte været et afvekslende liv, da forældrene havde mange venner i byen og på landet, hvor sommermånederne tilbragtes. Efter at faderen i 1784 havde købt John Browns gård i Borsholm ved Hellebæk var der rig lejlighed til at køre rundt i omegnen på besøg hos gode venner; således skriver grevinde S.L. Holck-Winterfeldt fra Fredensborg den 17. september 1793 til sin veninde C.M. Brown (kaldet Polly), senere gift Hock-Winterfeldt: ". . . . Nu i Aften kom Frøken Fontenay, hendes Svoger bragde hende her, mend da det blev en stærk Regn og Torden, sad hun sig med Justits Raad Sprein, Herr Wilbrecht og hans Kone i

Kareten, som di havde værd i Byen og kom tilbages. Knuth kom efter i Calaischen. . . . .”⁷

Efter moderens død i 1801 – hun var den længstlevende af forældrene – har Friderica antagelig boet hos andre af familien, eftersom hun ikke ses at være indskrevet i noget kloster. Hun selv afgik ved døden i 1817.

Andreas blev født september 1770 og døbt i Holmens kirke en uge senere med følgende faddere kommandør Bille, etatsraad Ryberg, kaptajnerne Stibolt og Malville, fru Eyraud og frøken Fontenay. Han skulde komme til at føre en omskiftende tilværelse i de 29 år, det blev ham forundt at leve.

Andreas søgte ind i marinen, hvor han tidligt blev volontær kadet og 1783 rigtig kadet. I 1788 er det meningen, at han skal med fregatten ”Pommern” til Vestindien, men da det trækker op til krig med Sverige, kommer man ikke længere end til Norge, hvor skibet afventer begivenhedernes udvikling. Gustav III af Sverige var optaget af et angreb på Rusland, medens kejserinde Katharina netop var engageret i krig med tyrkerne.⁸ Der blev imidlertid mytteri blandt de svenske officerer i Anjala, og da en krigserklæring samtidig indløb fra Danmark, gav det svenskekongen anledning til at sætte sig i spidsen for en national-patriotisk bevægelse; England og Preussen tvang dog Danmark til at opgive angrebet, og kong Gustav kunde atter vende sig mod Rusland (jfr. C.F. de Fontenay).

For Danmark fulgte nu udenrigspolitisk set nogle rolige år, hvor man brugte flåden til afpatuljering af farvandene. Efter i 1789 at være blevet sekondløjtnant var Andreas de Fontenay med i forskellige togter bl.a. ombord på fregatten ”Cronborg”, der fungerede som kadetskib i 1790.

Efteråret 1792 indtraf for Fontenay et kedeligt uheld, idet han en dag var udeblevet fra morgenparaden, og derfor om formiddagen blev arresteret i sit logi af divisionschefen; men uheldet vendte sig til det bedste, idet han samme dag blev benådet, takket være den almindelige glæde over kronprinsesse Mariés lykkelige nedkomst.⁹ Hun havde haft den sorg året før at miste sit førstefødte barn, en søn, så glæden over den nu heldig overstæede forløsning har bevirket jubel i hele hovedstaden.¹⁰ Marie Sophie Frederikke var datter af landgreve Karl af Hessen og blev i 1790 på Gottorp Slot viet til kronprins Frederik (Frederik VI) af Danmark.

Det er imidlertid som om Andreas de Fontenay ikke har fundet sit rette ståsted endnu, for i 1793 ansøger han om tilladelse til at gå i hollandsk tjeneste, og dette bliver ham bevilget. Han kommer til Amsterdam om sommeren og skal afsejle til Middelhavet med orlogsskibet ”Gelderland”, men

melder så i stedet den 22. marts 1794 fra Trondhjem i Norge, hvad der er passeret ham. Han havde fået det hollandske Admiralitets tilladelse til at besøge sin familie og afsejlede fra Holland med et dansk skib.¹¹ Dette kom ud for 14 dages vedholdende og kraftig storm og var sluttelig strandet midt i januar måned ved Numedalen, 20 mil nord for Trondhjem. Besætningen havde været så heldig at redde sig i land, inden skibet sank, men øen, de kom til, var aldeles ubeboet og ubeboelig. Forliset var dog blevet observeret, og hele mandskabet blev den følgende dag reddet ind til fastlandet.¹² Andreas selv var stærkt medtaget af forfrysninger og har muligvis her fået det knæk, der så tidligt gjorde ende på hans liv.

A. de Fontenay opholdt sig nu nogle år i Danmark, hvor han kom ud på mindre togter, bl.a. med orlogsskibet "Kronprinsesse Maria" i en kombineret dansk-svensk eskadre. I slutningen af året 1796 søger og får han sin afsked på grund af en svagelighed "som er aldeles ubekvem" og med en gratifikation på 200 Rdl. samt eftergivelse af en gæld på 240 Rdl.

Andreas har sandsynligvis nu prøvet at leve et stille liv i København, og han gifter sig i februar 1797 med Marie Cathrine Werle (Werligh). Rejselysten eller trangen til at leve i et varmere klima har dog atter grebet ham, for den næste meddelelse om ham lyder på, at han er død oktober 1799 i Tranquebar. Af hvilken grund han er taget netop dertil, kan man kun gisne. Ægteparret efterlod ingen børn. Hans hustru, der var forblevet i København, giftede sig igen senere.¹³

Anthoni Nicolai blev født den 15. februar 1772 og døbt i Holmens kirke. Han har tilsyneladende fået navn efter sin farbroder, men han valgte ikke som denne og sin fader at gå ind i marinen, derimod i landhæren, hvor han i 1789 blev fænrik ved Prins Frederiks Regiment. I 1795 blev han sekondløjtnant ved 1. batallion af Sjællandske lette infanteri, for dog nogle år senere i 1799 at søge derfra og få embede som digekommissær i Husum, Slesvig-Holsten. Denne by såvel som hele landsdelen var i slutningen af 1700-årene præget af danskhed; bl.a. havde arkitekten C.F. Hansen i sin glansperiode fast bopæl i Altona og byggede huse, palæer og kirker i hele egnen. Således har også Husum ham at takke for sin klassiske kirke, Mariakirken, der iøvrigt i mangt og meget minder om et andet af hans værker, Hørsholm kirke.

A.N. de Fontenay's ophold i Husum varede nogle få år, hvorefter han i 1801 søgte stillingen som digekonduktør i Tønder. Dette var et avancement for ham, og meget tyder på, at Anthoni Nicolai har befundet sig vel i Tønder, thi her lever han nu resten af sit liv. I 1802-08 er han kaptajn i slesvigske Infanteriregiments 6. batallion, men træder så ud af aktiv militærtjeneste og

HEDEVIG CHRISTIANE DE FONTENAY
f. Lawaetz, fra R. G. de F.'s portrætsamling

ANTHONI NICOLAI DE FONTENAY
fra R.G. de F.'s portrætsamling

bliver branddirektør for byen, hvilket hverv han passer til almindelig tilfredshed. Det var i de tider et krævende arbejde, eftersom der fandtes særdeles mange træbygninger i byen, således adskillige stalde – deriblandt stalden på Tønder slotsvold – vandmøller, blegehuset og grynmøllen.¹⁴ Han blev i 1818 justitsraad og fik i 1839 tildelt Ridderkorset af Dannebrog.

Inden Anthoni Nicolai i 1799 flyttede til Husum, havde han giftet sig med den næsten jævnaldrende Hedevig Christiane Lawaetz, født 22. marts 1775; hun var datter af etatsraad og deputeret ved Commercekollegiet Christian Otto Lawaetz og Margretha Elisabeth, f. Andresen. Brylluppet fandt sted den 15. marts i St. Petri kirke i København, hvor pastor H.D. Marezoll – han var meget søgt af de højere kredse trods sin rationalistiske indstilling – forrettede vielsen, medens begge fædre var forlovere. Det nygifte par er straks draget til Slesvig-Holsten, og her er deres fire børn født. Anthoni Nicolai og Hedevig Christiane har dog næppe nået at få fodfæste i Husum; kun deres første barn blev født her.

I Tønder har de derimod hurtigt fundet sig til rette, vel også takket være hans lidt ældre kusine, Marie Madeleine, der allerede i flere år havde været bosiddende her med sin mand, amtmand Bertouch. De nytillflyttede er blevet optaget i kredsen af åndsfæller i Tønders kulturelle og politiske liv. De store

forberedelser til mulig krig og indkvartering i byen og omegnen satte imidlertid deres præg på livet, og man forstår af et brev (brevsaml. nr. 8) skrevet af hans kusine til dennes svoger, at Anthoni i 1808 har ligget i lejr i Eckernförde i 3 måneder. Samtidig får vi at vide, at han på tilbagevejen sammen med kone og børn har mødt svogeren C.C.G. Knuth i Rendsborg, da denne var på vej til Hamborg angående forhandlinger for Generalpostamtet. Ligeledes holder hans svoger, Lawaetz, ham underrettet om de politiske forhandlingers forløb, eftersom denne i 1807 befinder sig i kongens følge i Rendsborg.

Trods krigen i Europa i begyndelsen af 1800-årene forandredes det kulturelle liv i Tønder dog ikke meget. I den faste kreds af venner omkring ægteparret Fontenay finder vi universitetsprofessor M. Tønsen, amtsforvalter Claussen, stiftsphysikus J.G. Krichauff, dr. Hansen, dr. Dircks, dr. Repsold o.fl.a.¹⁵

Efter at de fransk-russiske tropper i 1813-14 en kort tid havde gjort ophold i Tønder, fandt byen hurtigt tilbage til sin rolige tilværelse, hvor livet atter har gået sin normale gang. Anthoni og hans hustru får i tidens løb endnu tre børn, men alle efterkommere af denne gren af slægten er forblevet i Slesvig-Holsten, selv efter adskillelsen fra Danmark; den direkte mandlige linie er dog idag uddød.

Anthoni Nicolai og Hedevig Christiane har i årenes løb ofte gjort rejser rundt i landsdelen for at besøge børn og børnebørn, der efterhånden bosatte sig i Slesvig og Kiel, indgiftede i slesvig-holstenske familier. Også kusinen Marie Madeleine, har de besøgt i Slesvig by, hvortil hun var flyttet efter sin mands bortgang. Det stærke familiesammenhold, som har præget slægten gennem alle 1700-årene, fulgte dem også i 1800-årene. Anthoni og hans hustru levede til henholdsvis 1846 og 1844 og blev begge begravet i Tønder.

Efter Anthoni Nicolai fulgte igen en dreng, som kom til verden den 1. juni 1773 og en uge senere blev døbt af pastor Eyraud i fransk-reformert kirke. Han fik sin faders navne Charles Frédéric. Kirkebogen nævner som faddere etatsråd Hoppe, pastor Fr. Mourier (hans onkel) og løjtnant Bemann; af kvindelige faddere finder vi madame Tønder, gift med kaptajn i marinen C. Tønder og ven til drengens forældre, samt frøken Pauline Eyraud. Vi ser det samme her som ved dåben af alle Charles Frédéric's øvrige børn, hvorledes mange af hans venner fra søetaten eller blandt hovedstadens kendte mænd optræder som faddere og blandt damerne deres fruer eller døttre; man kan heraf tydelig danne sig et billede af alle de mennesker, admiral Fontenay og hans hustru er kommet sammen med.

Den unge Charles Frédéric var page hos Christian VII og kronprins

CHARLES FRÉDÉRIC DE FONTENAY

miniature

Frederik fra 1786 og indtil 1. april 1791. Det har antagelig været en skuffelse for faderen, at heller ikke denne søn gik ind i marinen, men valgte landhæren. Han blev 1803 premierløjtnant ved nordre sjællandske Landeværns-Regiment, 1808 ved danske Livregiments 4. batallion og siden à la suite ved Kronens Regiments 3. batallion. Allerede 1810 tager han sin afsked, men bliver dog 1815 kar.kaptajn.

17. marts 1913 havde Charles Frédéric giftet sig i Asminderød kirke med Magdalene Petersen, født den 20. september 1773 i Nykøbing Falster (bilag nr. 10), og ægteparret tog fast ophold i Fredensborg. Efter 1820-erne har han og hans hustru boet i stiftelsen, som hans onkel, admiral Winterfeldt, havde oprettet, og han hjælper til ved det dertil hørende hospital. Han har dog stadig søgt ind i forskellige embeder som toldinspektør i årene 1817-19 i Sæby, Aalborg, Store Heddinge o.a., medens han fra 1826-30 søgte som told- og konsumtionsinspektør bl.a. i Stubbekøbing, Nykøbing Sjælland, Hillerød og Stege, men han har tilsyneladende ikke fået nogen af stillingerne. Flere gange har Charles Frédéric eller hans hustru søgt højere instanser og navnlig geheimeetatsraad J.G. Adler om hjælp i form af penge, som de nok skal betale tilbage.¹⁶

Ægtefællerne døde med kun et års mellemrum i 1846 og 47, og er begge blevet begravet på Asminderød kirkegård; de efterlod ingen børn.

Fredag den 28. august 1778 henimod klokken 5 om eftermiddagen blev Robert Antoine hjemmedøbt af pastor Eyraud på forældrenes landsted, Gammel Vartov, hvor familien åbenbart stadig i slutningen af august har haft sommerophold. Herom står optegnet i kirkebogen: "J'ai baptisé dans la maison de campagne de S.E.mons. le vice-amiral de Fontenay et Mme son Epouse née aussi de Fontenay. L'enfant est née le 17e du sus-dit mois, à 6 heure du matin." Som faddere er nævnt farbroderen Antoine Nicolas, kaptajn i marinen Claus Tønder og barnets morbroder kaptajn Robert Antoine de Fontenay; på spindesiden finder vi Mme Brown, f. Applebye og drengens ældste søster Maria Magdalena.

Robert Antoine begyndte sin løbebane ved at gå i fædrenes fodspor i marinen, hvor han 1789 bliver volontær kadet og 1794 rigtig kadet. I 1799 bliver han sekondløjtnant og sejler som sådan 1800-01 med fregatten "Freja" og koffardiskibe mod Middelhavet under kommando af Peter Greis Krabbe.

Konvojen afgik fra Flekkerø havn med 6 skibe den 21. juli 1800, men kort efter ved indsejlingen til Kanalen mødte man 4 engelske marinefartøjer, der forlangte at visitere skibene.¹⁷ Dette var imod Krabbes ordre, så han nægtede englænderne adgang, men disse satte deres krigsskibe ind mod koffardiskibene, og der udspandt sig nu en timelang kamp. Frankrig var, efter ordre fra Napoleon, ophørt med al kapring af handelsskibe for at tækkes de neutrale lande; det ansås derfor for en fjendtligsindet handling fra Danmarks side at konvoyere, hvorfor englænderne tiltog sig visitationsret. Efter dette sammenstød lovede man herhjemme fra at ophøre med al konvoyering, i det mindste til man var kommet overens i striden.¹⁸ Da "Freja" var næsten synkefærdig, strøg Krabbe flaget for overmagten, og fregatten blev tillige med de øvrige skibe slæbt ind til Downs Rhed. Herfra indberettede Krabbe straks det forefaldne til Admiralitetet, og to uger senere at man stadig lå i havnen med en engelsk vagt ombord, men at der ellers intet blev foretaget. Admiralitetet svarer, at sagen er gået til kongens afgørelse.¹⁹ Efter en måneds forløb kan Krabbe melde, at nu er konvojen frigivet, men at fregatten først må gå til Sheerness for at blive repareret – for dansk regning. Endelig i november lykkes det hele konvojen at komme af sted, således at koffardiskibene nåede Middelhavets byer. Da man midt i januar 1801 anløb Malagas havn, mødte kommandør C.A. Koefoed med en udtalelse fra majestæten om dennes store tilfredshed med Krabbes konduite og overrakte ham i overværelse af skibscheferne og den danske konsul kongens æressabel i guld.

*Robert
Fontenay*

ROBERT ANTOINE DE FONTENAY

silhouette

SUZANNE FRANÇOISE DE FONTENAY

f. Jeanty, miniature

Da dette dramatiske togt var endt og Fontenay således vendt hjem, kom han i 1804 på opmåling i Store Bælt med lodsbåden "Grimstadt."²⁰ September 1805 skriver Fontenay: "Efter det høje Collegies mundtlige tilladelse tager jeg mig den underdanige frihed at ansøge om at rejse til Flensburg for dér at opmåle havnen og at forblive dér så længe arbejdet udfordre det, og tillige om det høje Collegie ville være af den nåde at forstrække mig med 100 Rdl., som jeg underdanigst ved given lejlighed skal betale."²¹ I marts 1806 skriver han igen til Admiralitetet om, at han ". . . nu tror at det er den bekvemmeste tid at fortsætte den påbegyndte opmåling i Flensburg havn . . .", hvorfor han anmoder om permission hertil. Arbejdet er så blevet fortsat, for den 26. juli samme år findes en skrivelse fra ham til "Deres kongelige Høyhed, allernådigste kronprins og Herre." Han takker heri for den nåde, at det er forundt ham at opmåle Flensburg havn; arbejdet er nu fuldført, og han er tilbage igen. Samtidig beder han om, at kronprinsen vil hjælpe ham til at overtage kaptajn Koss' hus, når det bliver ledigt ". . . med hvilket jeg fremfor noget andet kan være tjent." Hensynet til fremtiden og familiens dårlige formueforhold tvinger ham til denne ansøgning, for derved vil

SUZANNE FRANÇOISE DE FONTENAY

f. Jeanty, maleri

han ”... sættes istand til at udføre en for min økonomi meget fordelagtig plan, som består i at overtage tvende mig tilbudne unge mennesker imod god betaling i mit hus.”

En overgang fik han permission, fordi han den 11. maj 1807 søgte Admiralitetet om tilladelse til at rejse til Hillerød og blive til udgangen af juni, da han havde løfte om landmålerarbejde dér i omegnen. I juni ansøgte han så igen om forlængelse af sin permission til udgangen af november måned, men opgav dog at uddanne sig til landmand,²² og vendte tilbage til marinen,

eftersom han nu var blevet premierløjtnant.²³ Ved sin tilbagekomst til hovedstaden var han ude for en ubehagelig episode. Tilstandene blandt menige soldater og marinere har nok på grund af den spændte krigssituation med England været noget anstrengt, og en dag, da Fontenay skal bringe en besked fra admiral Wleugell til general Lemming, kan han ikke komme frem gennem gaderne ved Kronprinsessegade og ned på Gammel Holm, ej heller kan han få hjælp, hvad han forsøger ved Hovedvagten, overalt farer marinere frem og går til angreb. Alt dette fortæller han udførligt om i en rapport af 2. juli 1807 til admiral Wleugell.

Kort efter den omtalte episode udnævntes R.A. de Fontenay til chef for kanonbådene, som havde undgået udlevering. 1808 fører han to kanonbåde ved Samsø og siden under den jydsk kyst; han er stationeret i Aarhus og derfra skriver han bl.a. om nogle kanonchalupper, der er utætte og fugtige, så krudtet bliver vådt.²⁴ Det meste af dette år er Fontenay stationeret ved Lilleøre, hvorfra han indsender adskillige rapporter til Admiralitetet om alt, hvad der forekommer, bl.a. har han sidst i august hård ”kuling af Vesten Vind, da jeg opdagede en fjendtlig Convoy, som sejlede sydefter igennem Seyerø Dyb.” Vinden var imidlertid konvoven gunstig, så det ikke lykkedes de danske skibe at sejle den op; men man havde da observeret, at den bestod af 2 linieskibe, 2 fregatter, 3 brigge og 2 kuttere samt 38 koffardiskibe.

Der følger dog også andre pligter med, således melder han i september, at en månedsløjtnant Calle opfører sig meget dårligt, men ”. . . jeg har på den mest langmodigste måde forestillet ham sine fejl, men forgæves.” I november må han så melde, at månedsløjtnant Sonne er blevet meget syg, og ”. . . beder det høje Collegium at det maa tillades ham at rejse til Aarhus for at blive helbredt . . . saa han kunde faa den pleje hans sygdom udfordres.” Tre uger senere skriver Fontenay så, at nu er Sonne i bedring, men først ind i januar 1809 kan han berette, at Sonne igen har meldt sig til tjeneste.

I slutningen af året 1809 bliver Robert Antoine næstkommanderende på blokskibet ”Hester Marie” ved Københavns defension, og siden bliver han indrulleringschef i Sjællands Distrikt. En overgang (1810-11) er han igen stationeret i Aarhus, hvor hans familie også bliver boende i længere tid. Herefter opererer han i farvandene ved de sydlige øer, idet han bliver chef for flådebatteri nr. 5 i Grønsund og for en kanonbådspeleton ved Vordingborg. I slutningen af 1811 søger han derfor tilladelse til at rejse til Aarhus for at besøge familien, og efter en måneds forløb anmoder han om prolongation. Februar 1812 fortæller han om et opbragt og derefter prisedømt galejskib Christine Marie, ført af skipper Stüdemann, og en måned senere, at det opbragte skib er sat til 9.000 Rdl., og at beløbet er indkommet og anmeldt til justitsraad Smith. Fra stationen i Grønsund foreligger yderligere en hel del indberetninger om vekslende manøvrer. Samtidig skulde han sørge for opmåling af Bælterne mellem Fejø, Femø og Askø.²⁵ I december 1812 søger

han tilladelse til at bo med sin store familie i Vordingborg, da hans økonomiske forhold ikke tillader ham at bo i København en vinter; både i februar og marts 1813²⁶ beder han om forlængelse af denne tilladelse, og hver gang indstiller general P.V. Løvenørn hans ansøgning til bevilling. I 1814 ligger han ved batteriet Tre Kroner, men får orlov for at hente familien, der igen er i Aarhus. Da hans hus imidlertid er udlejet, anmoder han om, at familien må bo hos ham på batteriet, indtil huset er ledigt.

Indenfor marinen avancerer R.A. de Fontenay i 1815 til kaptajnløjtnant, efter i maj dette år at have skrevet til Admiralitetet at ". . . af premierløjtnant-gage er det mig ikke muligt med min store familie at leve." Når vi her og i det følgende hører så meget om Robert Antoinés og andre familiemedlemmers økonomiske trængsler, skyldes disse uden tvivl Statsbankerotten og pengenes dermed hastigt synkende værdi.

Fontenay tager nu sin afsked fra aktiv tjeneste, men skriver oktober 1815 til kongen, at han på grund af afskeden er i den ulykkelige situation derved at miste det hus, han beboer i Nyboder, og han spørger, om han må blive boende så længe til han finder passende bolig for sig og sin familie.

I juni havde han søgt embede som kontrollør i Flensburg, hvor han før har været på opmåling. Han skriver i den anledning til kongen, at ". . . min kone mangler det nødvendige og mine fem børn den lærdom, som de bør have . . . . mit helbred er langt fra at være godt." Han får ikke embedet, men bliver i stedet 1815 havnefoged i København. Alligevel forsøger han i 1817 at få et embede som kontrollør og patruljebetjent ved grænsen mellem Jylland og Slesvig. 1820 og 21 prøver han at komme til Haderslev, Ringkøbing eller som fyrinspektør på Anholt, og i løbet af de nærmest følgende år vil han gerne have andre stillinger for at få en større gage, men han vedbliver at være havnefoged. Heller ikke hjælper det, at han i juli 1840 sender en skrivelse til J.G. Adler, som er ham bekendt fra hans tid i Sønderjylland, om at hjælpe ham.²⁷ Sluttelig tager han i 1845 sin endelige afsked og lever derefter en halv snes år i fred. R.A. de Fontenay var i 1817 blevet kammerraad og senere justitsraad.

Robert Antoine havde i januar 1803 holdt bryllup med Suzanne Françoise Jeanty, født 26. december 1779 som datter af en fransk hushovmester ved det russiske hof.²⁸ Vielsen fandt sted i fransk-reformert kirke, og man kan vist gå ud fra, at Weyse sad som organist ved orgelet og lod instrumentets usædvanlig skønne toner klinge ud i kirkerummet. I de år var Weyses navn på alles læber, ham var det, at byens unge damer fra de velhavende kredse skulde have musikundervisning hos. Men brudeparret måtte gennem endnu en vielse, og denne foregik i den katolske kirke.

Efter brylluppet og indtil videre har Suzannes ene søster, bryggerenken madam F.A.M. salig Smith, tilsagt dem "fri spisning og bolig i sin bryggergaard så længe til hans majestæt kongen kan og vil benaade dem med denne;" bryggergården lå i Borgergade 167.

ROBERT ANTOINE DE FONTENAY
farvelagt fotografi

SUZANNE FRANÇOISE DE FONTENAY
f. Jeanty, farvelagt fotografi

I de nærmestfølgende år blev ægteparret beriget med seks børn, men dette har naturligt nok været en hård belastning for hans lille gage. De må have haft nær tilknytning til hans onkel, admiral Winterfeldt (slægtled III) og dennes hustru, som livet igennem har været til støtte for Robert og Suzanne. Det er ganske givet også Winterfeldt, der har foranlediget to af deres døttre indskrevet i Vemmetofte Kloster, og yderligere gav alle fire ugifte døttre en sum penge i arv. Fontenay var endvidere udset til at være executor i boet efter Winterfeldt og hans hustru og skulde selv arve en del.

Suzanne og Robert har imidlertid også haft en anden mæcen, der har stået familien bi i dens nød. Fra de år Robert var stationeret i Aarhus, stammer antagelig hans bekendtskab med geheimeraad F.J.C. Güldenchrone,³⁰ der her var stiftamtmand. I alle fald findes nogle breve til amtmanden, hvori Fontenay fortæller om sin elendige situation og i et brev fra marts 1814 lykønsker han Güldenchrone til dennes fødselsdag, samtidig med at han sender ham sin ". . . inderligste tak for Deres Godhed imod mig og min Susette . . . føler jeg mig Dem forbunden for de 1.000 Rdl., som De har været saa god at udbetale min kone . . . . Min skæbne ser ud til at blive sørgelig . . ." Til slut formelder han sin højagtelse for "Hendes Naade Fru Baronessen og Deres hele Familie!" I slutningen af samme år tilbyder Fontenay excellensen en ridderkappe for 194

THESKEER AF SØLV
indgraveret R.F. og S.F.

SNUSDAASE AF SØLV
fntl. tilh. Robert og Suzanne de F.

Rdl., og året efter skriver han fra batteriet Tre Kroner og giver Guldencrone tilbud på Winterfeldts kappe fra kroningsfesten for 100 Rdl. Man ser af alt dette, hvor det har ligget Robert stærkt på sinde at sørge godt for sin familie, men det vilde ligesom ikke rigtig lykkes for ham at nå videre ad embedsvejen.

Fra nytår 1815 findes bevaret en mere privat hilsen til geheimeraad Guldencrone og hustru fra Suzanne og Robert, hvori de ønsker deres velgørere alt godt og lykkeligt i fremtiden (brevsaml. nr. 9). I en skrivelse fra august 1815 anmoder han Guldencrone om hjælp, når kreditorerne forlanger, ". . . at jeg skal betale dem, min stilling er skrækkelig, jeg har ikke en gang det, som jeg kan tage af til denne uges udgang", og lidt længere nede i samme brev: ". . . min stakkels Susette føler saa inderlig herved . . .", og det munder ud i, at han beder om et lån på 600 Rdl., som han vil betale tilbage med 8 Rdl. månedlig og møblerne i pant. Inflationen synes at have ramt hårdt, og automatisk lønregulering fandtes ikke dengang.

Ser vi nøjere på billederne af Robert Antoine og Suzanne Françoise fra deres senere år, finder vi et par usædvanlig hyggelige og rare mennesker med hjertet på rette sted. Han har sikkert været meget slægtsinteresseret, i alle fald har han omsorgsfuldt gemt og værnet om de gamle papirer fra sin gren af slægten, for at lade dem gå videre til sin eneste søn. Hvad de har haft af indbo, veed vi ikke nøjagtigt, men de her afbildede theskeer og snusdåsen har tilhørt dem; på bagsiden af skeerne står R.F. og S.F.

Fra det tidspunkt (1815) hvor Robert blev havnefoged i København, har han med sin kone og deres børn samt en tjenestepige boet Kongens Nytorv nr. 6 og 7. Ægtefællerne er afgang ved døden med få års mellemrum, han i juni 1857, hun i januar 1860. Da Robert er død, erhverver Suzanne et gravsted på fransk-reformert kirkes afdeling på Assistens kirkegård og betaler dette med 46 écus og 3 mark Rigsmønt og har dermed betinget sig dets tilhør til familien i 100 år (bilag nr. 11). Suzanne Françoise levede til hun var 80 år, hvor hun døde af brystbetændelse, og hun blev begravet samme sted som sin mand; senere fik yderligere de to af deres døtre her det sidste hvilested.

Den næste i børneflokken var Margrethe, der kom til verden i august 1780 og blev døbt i Holmens kirke. Om hendes barndom og ungdom veed vi intet særligt, men hun er vel vokset op sammen med sine søskende i forældrenes hjem i København eller på gården i Borsholm.

Margrethe blev indskrevet i Vallø adelige Kloster i 1801 og er 1813 blevet stiftsdame, 33 år gammel. Året efter, den 23. august 1814, skriver hun til Kabinettsarkivet og anmoder om, at den årlige pension på 80 Rdl., som hun hidtil har fået fra Finanskassen, nu hvor hun er blevet stiftsdame og derved

sikret højeste hævnning, i stedet for må udbetales til hendes stærkt trængende broder Caspar Friderich de Fontenay. Som sin ældre søster Maria Magdalena, arvede hun i 1821 en større sum penge efter sin tante og onkel (Winterfeldt). Margrethe har kunnet modtage gæster i sin klosterbolig, for som vi veed, vilde hun fejre sin ældste søsters 80-års fødselsdag i 1839, i hvilken anledning denne var kommet til Vallø. I 1844 afgik Margrethe ved døden i København efter nogen tids sygdom og hospitalsophold, kun 64 år.

Yngst af Charles Frédéric's og Ulrica Margretes mange børn var Pierre. Han blev født en novemberdag 1781 og døbt lørdag den 1. december i fransk-reformert kirke, hvis kirkebog som faddere nævner kommandørkaptajnerne J. Georges Krogh, Schönballe og Wleugell samt drengens moder og ældste søster, Maria Magdalena.

Pierre har afvejet helt fra slægtens traditioner, idet han hverken er gået ind i marinen eller landhæren, men har valgt det rolige indendørs liv. Han er først volontør i det vestindisk-guinesiske Rente- og Generaltoldkammer, efter i oktober 1801 at være blevet exam.jur.; 1804 bliver han kopist i Rentekammeret og Finanskassedirektionens Arkivkontor. På det tidspunkt boede han sammen med sin 18 år ældre broder, Caspar Friderich i St. Kongensgade 50, København, hvor han antagelig bliver boende indtil 1812. Han var i 1808 blevet kammersekretær med et personligt tillæg på 200 Rdl. og får nogle år efter ansættelse som told- og konsumtionsinspektør i Rødby.

Året efter at være kommet til Rødby giftede han sig den 23. oktober 1813 i Arninge kirke på Vestlolland med Anne Augusta Ely. Hun var født juni 1785 i Kappel som datter af major, overkrigskommissær Søren Heiberg von Ely på Kallehaugegaard i Kappel sogn og Frederikke Juliane Christiane, f. Knuth. En af Pierres ældre søstre, Susanne, var gift med C.C.G. Knuth, en broder til Anne Augustas moder. Her hos søsteren og svogeren har Pierre antagelig været gæst flere gange, inden han får embede i Rødby, og hos dem har han siden igen mødt sin tilkomne hustru. Susanne opnåede ikke at være med til brylluppet, eftersom hun forinden var afgået ved døden. Ægteparret Fontenay har boet i Rødby, hvor han har passet sit embede, men han søger adskillige gange om forflyttelse til andre byer, dog uden held.

Fra 1815 findes en skrivelse fra ham til Commissariatet om at blive forflyttet til Nykøbing Falster, samtidig med at han beder om, at det årlige tillæg på 200 Rdl., som han hidtil har fået, vedblivende må tildeles ham. 1820 søger han til Fåborg, 1826 både til Stubbekøbing og Næstved, 1827 til Aalborg, 1829 til Hillerød og siden forsøger han i en årrække at komme til

Nakskov, Nykøbing Falster, Stege, Præstø og Køge.³¹ Så er det imidlertid, som om han helt har tabt modet til sit arbejde og sender 15. oktober 1836 en skrivelse til majestæten, hvor han ”allerunderdanigst anholder om i Naade og med pension at entlediges fra sit embede, som han har forestået i 24 år, men nu formedelst alder ikke længere ser sig i stand til at betjene med den fornødne Nøjagtighed.” Toldkammeret påtegner skrivelsen med anmodning om, at han må få en pension på 250 Rdl.

Dette synes at være blevet bevilget ham. Han har samtidig den sorg at miste sin hustru, som blev begravet i Rødby november 1836; nu er der intet mere, der binder ham til egnen, hvorfor han flytter til Svendborg. Børn havde ægteparret ikke.

Da der er gået et par år, genvinder Pierre nogenlunde sit helbred, der længe havde været svageligt, og han gifter sig kort efter nytår 1838 i St. Nicolaj kirke i Svendborg med Christiane Lund, født 1805 i Rødby som datter af kaptajn Lund. Pierre forsøger nu igen i 1840 og 41 at få et embede som told- og konsumtionsinspektør i bl.a. Hobro og Nykøbing Sjælland. Alle hans skrivelser³² er stilet til kongen og udtrykker i underdanige og høviske vendinger hans ønsker. Således skriver han i 1840: ”Allernaadigste Konge!” og lidt længere henne i brevet fortæller han, at han i flere år i sin ungdom har ”arbejdet uden løn som kopist i Kongelig Majestæts General-toldkammer”, inden han kom til Rødby. Endvidere siger han til kongen, at siden hans onkel, admiral Winterfeldt, er død, har han mistet enhver protection, da denne havde hjulpet ham adskillige gange. Vi møder her igen et udslag af Winterfeldts og hans hustrus betænksomhed og hjælpsomhed med råd og penge overfor deres slægtninge, men samtidig ser vi også, hvorledes landets inflation stadig slår igennem og skaber vanskelige kår for mange mennesker.

I samme skrivelse til kongen opstiller Pierre et regnskab, der lyder:

allernaadigst gage	150 Rdl. Sølv
Supplement	360 Rdl. Sølv
Told og kons.proc.	40 Rdl. Sølv
10 Tønder Lands Embedsjord	60 Rdl. Sølv
Husholdningspenge	80 Rdl. Sølv
	<hr/>
ialt	690 Rdl. Sølv

og anmoder om et årligt gratiale for at forsørge sin familie eller få et nyt embede i Maribo på Lolland, hvor et sådant er ledigt.

I december 1840 skriver Pierre til Adler, at fra Hans Majestæt Kongens Chatolkasse har han modtaget 40 Rdl. Sølv i gratifikation, for hvilke han beder Adler som formand modtage hans allerunderdanigste tak. I juni 1841 skriver han fra Svendborg, at med 350 Rdl. årlig i pension kan han næppe klare sig: ”. . . da min økonomiske forfatning og stilling som familiefader ikke lader mig betrykket for mangel og næringsssorger . . .”, og samme år i december prøver

han igen ”. . . at ansøge Eders kongelige Majestæt om naadig bønghørelse, da jeg med en aarlig pension, som ikke kan afholde til livets første nødvendigheder at unde mig og med familie.”

Når Pierre i skrivelserne taler om sin familie, er det, fordi han med sin anden hustru har fået en søn og gerne vil gøre det så godt som overhovedet muligt for dem. Familien bliver boende en årrække i Svendborg, hvor de lever som privatpersoner af hans lille pension, men flytter i 1851 til Horsens af hensyn til sønnens uddannelse (slægtled V).

Her i Horsens afgik Pierre ved døden den 11. november 1857, 76 år gammel. Hans hustru, Christiane, og sønnen flyttede til København, hvor hun levede på Frederiksberg til juni 1859 og døde, kun 54 år gammel.

Antoine Nicolas og Susanne Marie fik i deres ægteskab seks børn. Ældst var en datter, der mandag den 21. maj 1759 i den fransk-reformerte kirke fik navnet Elisabeth efter sin mormoder. Som faddere havde hun sin farfader Gaspar Frédéric og sin morfader Joost v. Hemmert, sin farbroder kommandør-kaptajn Charles Frédéric, mormoderen madame v. Hemmert og fru Mourier, præstens hustru. Elisabeths livsløb blev imidlertid kun kortvarigt, for hun døde syv år gammel i efteråret 1766 og blev begravet den 28. oktober fra tysk-reformert kirke.

I Antoinets hjem i Amaliegade fødtes den 10. august 1760 igen en datter, som blev døbt torsdag den 14. af pastor Eyraud med navnene Marie Madeleine efter sin tidligt afdøde farmoder. Hendes faddere var agent Behagen, pastor Mourier og Pierre v. Hemmert; endvidere Maria Magdalena de Fontenay, enke efter Benjamin, og Antoinette de Fontenay, hendes faster.

Marie Madeleine gør indtryk af at have været et kvikt og vågent barn, der voksede op i en atmosfære af traditioner, og samtidig i et hjem hvor kundskaber og lærdom var sat i højsædet. Den aldrende farfader har hun som et af de første børnebørn jævnligt besøgt og været et lyspunkt i hans tilværelse. Samværet med fættre og kusiner har givet hende en lykkelig opvækst og udviklet hende til en charmerende ung pige. Hun har færdedes hjemmevant i byens toneangivende huse, og med sit livsglade sind har hun ført an ved mange

af ungdommens fornøjelser. På den tid var det også almindeligt, at man i private hjem foranstaltede komedier eller syngestykker med ballet-divertissementer, og dette har hun deltaget i med en medfødt ynde.

En hyppig gæst i huset var Ernst Albrecht v. Bertouch, søn af kammerherre Carl Rudolph v. Bertouch og hustru, f. de Witth, og sønnesøn af Georg Bertouch, som Gaspar Frédéric i 1733 gjorde bekendtskab med i Norge. Efter at C.R. v. Bertouch var flyttet til København omkring 1750 blev forbindelsen, som omtalt, nærmere knyttet mellem familierne.

Da Ernst Albrecht (f. 1745) var 10 år, blev han page og hofjunker, for senere at blive kammerjunker hos dronning Caroline Mathilde. Ved siden af sin hofstjeneste studerede han jura, og fik efter embedseksamen ansættelse i Rentekammeret. Han valgte dog at gå ind i diplomatiet og modtog her i årenes løb forskellige poster, bl.a. i Sverige og Polen; i Stockholm var han yderligere flere gange i særlige missioner.³³ Ernst Albrecht foretrak dog efterhånden en mere rolig tilværelse end diplomatens omflakkende, og da Bernstorff blev afskediget 1780 forlod han efter ønske udenrigstjenesten og gik ind i Admiralitets- og Commissariatskollegiet. Han havde omkring 1780 fast bopæl i København. Bekendtskabet med familien Fontenay førte til hans forlovelse med Fontenay's datter Marie Madeleine, hvilket Luxdorph bemærker i sin dagbog for den 26. marts 1783: "Kammerherre Bertouch forlovet med Anthoni Fontenays datter."

Allerede den 28. november samme år blev forlovelsen afløst af vielsen i Holmens kirke. Det har været et festligt bryllup, hvor familien er strømmet til foruden venner af det afholdte brudepar. Et fransk forfattet festskrift viser tydeligt, hvor stor pris man satte på dem begge, og hvilken lykke man ønskede dem (bilag nr. 12).³⁴ Foreløbig flyttede det nygifte par ind i lejligheden Gothersgade 188 og 189, således at de kunde fortsætte livet i den samme kreds af familie og venner.

I sommeren 1785 sendtes Bertouch i speciel mission til Stockholm; udadtil havde rejsen til formål at besvare den Compliment Kongen af Sverige "efter Dess vanliga Complaisance" efter sit ophold i Skaane lod frembære, men i virkeligheden på grund af det spændte forhold mellem de to regeringer. Bertouch var velset i Stockholm fra sin tjenestetid deroppe, og nu skulde han formentlig underhånden orientere den svenske regering om Danmarks politik. Da hans hustru netop i juni måned havde født deres første barn, kunde hun ikke rejse med, hvorfor Ernst Albrecht ledsagedes af sin broder Frederik Julian. Det blev en interessant rejse; E.A. Bertouch blev modtaget i officiel audiens af Gustav III på Drottningholm Slot, og begge brødre var ofte gæster ved kongens "cercles"; de var også til opera og skuespil på Drottningholm Teater eller drak the i den henrivende "kina" pavillon i parken. I midten af august var "forretningerne" udført, og brødrene tiltrådte hjemrejsen til København, hvortil de ankom en af de sidste dage i måneden.³⁵

MARIE MADELEINE v. BERTOUCH

f. de Fontenay, malt af Jens Juel

Ægteparret Bertouch har befundet sig vel i deres københavnske kreds og fra en dagbog fra slutningen af 1780-erne ført af fru Anna Becker³⁶ veed vi, at hun og hendes mand har været hos kammerherre Bertouch, og et andet sted anføres, at de var med Bertouchs i Overrød. Desuden nævner dagbogen forskellige fra omgangskredsen som hofjunker Frederik Wallmoden, vice-admiral Ole Kjærulf, kaptajn Fontenay og Poul Abraham Lehn.

I 1780/90-erne var det mode at blive malt af den netop fra udlandet hjemvendte portrættør Jens Juel.³⁷ Efter at Juel i 1771 havde vundet den store guldmedaille, lykkedes det ham ved velvilje fra "en kreds ved hoffet" at få penge til studierejse for flere år. Først 1780 vender han tilbage til København, men har da også arbejdet sig frem til en stil af internationalt format. Da man herhjemme savnede en portrætmaler, blev han hurtigt den af

ERNST ALBRECHT v. BERTOUCH

maleri

alle eftertragtede; kongefamilien, hoffet, adelen og borgerskabet, alle vilde males. Da Juel var uhyre flittig, har han formået at male "tout le monde", hvortil også Marie Madeleine Bertouch hørte. Maleriet af Marie Madeleine har som mange af hans billeder det lette og yndefulde over sig, et tyllsslør graciøst henkastet, fine sarte farver i ansigtet, og kjolen med det changerende stof som var karakteristisk for Juel i årene inden 1790. Han giftede sig det år, og efter den tid lægger han sin stil noget om og maler med lysere farver. Det vides dog ikke nøjagtigt, hvornår det omtalte maleri er malt, men både malemåden og den kendsgerning, at ægteparret Bertouch i 1789 flyttede til Sønderjylland, er næsten bestemmende for, at det må være i tiden 1783-89.

Maleriet fik iøvrigt sin særlige skæbne. Efter E.A. v. Bertouchs bortgang i 1815, bosatte hans enke, Marie Madeleine, sig i Slesvig by og tog dette maleri

MARIE MADELEINE v. BERTOUCH

tegning af P. Ipsen 1789

såvelsom et af sin mand med dertil. Ved hendes død i 1827 overgik begge malerier til sønnen Stanislaus, der beholdt dem til sin død i Altona 1861. Dennes søn, Ernst Johan Albrecht v. Bertouch, stod imidlertid efter 1850 i preussisk tjeneste, således at billederne gik ud af dansk besiddelse. Siden var de nær kommet til Australien, hvor hans gren af slægten havde bosat sig. E.J.A. Bertouch, der ingen livsarvinger havde, overtalte imidlertid en australsk slægtning, Bernhard v. Bertouch, til at vende tilbage til Tyskland. Da denne også døde barnløs, og inflationen efter første verdenskrig indtrådte, blev malerierne solgt af hans enke og førte nu en omflakkende tilværelse, hvorved de blev adskilte. Maleriet (af ukendt maler) af E.A. Bertouch blev omsider fundet på en auktion i London og erhvervet til Danmark af Frederiksborg Museet, medens Jens Juels maleri af M.M. Bertouch først blev fundet senere i Paris og købt af hofjægermester G. Hagemann, der bragte det til sin samling i Skaane. Ved Hagemanns afhændelse af sin samling i 1965, lykkedes det den

ERNST ALBRECHT v. BERTOUCH

tegning af P. Ipsen 1789

danske gren af slægten Bertouch atter at få maleriet til Danmark, hvor det nu igen – efter 100 års udlændighed – er i familiens eje.

Skønt E.A. v. Bertouch selv havde ønsket stillingen i Admiralitetskollegiet, var den ham dog ikke selvstændig nok, af hvilken grund han i 1789 accepterede udnævnelsen til amtmænd i Tønder. Familien måtte så bryde op fra København. Den var efterhånden blevet forøget med endnu to børn, datteren Susanne Caspare Marie, f. juni 1786, og datteren Juliane Frederikke Louise, f. september 1787. Susanne blev døbt i fransk-reformert kirke af pastor Broca og havde som faddere generalløjtnant G.F. de Krogh, viceadmiral C. de Schindel, etatsraad Fr. J. de Bertouch og mr. Casp. de Fontenay samt madame de Schindel, f. v. Hemmert og M.M. de Bertouch. Susanne blev senere gift med kammerherre, oberstløjtnant Chr. Fr. Hoegh.³⁸ Juliane blev også døbt i fransk-reformert kirke, men af pastor F.L. Mourier; indskrevet som hendes faddere var prins Frederik og prinsesse Louise Augusta samt prinsen af

E.A. v. BERTOUCH SOM HOFJUNKER
fra R.G. de F.'s portrætsamling

Augustenborg; de lod sig alle repræsentere ved andre. Juliane blev gift i Slesvig med stiftsphysikus, etatsraad Joh. Carl Krichauff; hun døde af nervebetændelse i 1843, 55 år gammel, i hjemmet i Lollfuss, Slesvig by.

Marie Madeleine Bertouch med mand og børn flyttede nu til Tønder, hvor de fik deres hjem i den smukke amtmandsbolig, som endnu står forholdsvis urørt i sin oprindelige skikkelse, omgivet af den gamle have. Midt i 1700-årene, da Tønder Slot var nedrevet, lod den daværende amtmand, greve U.A. Holstein, palæet opføre som standsmæssig bolig for amtmanden. Bygmesteren har muligvis været J.C. Rosenberg, men det menes, at også franskmænd N.H. Jardin har medvirket. Palæet er lige så smukt indvendigt, fremhævet ved de malede stykker over dørene i salonerne; kakkellovnsnicherne i havesalen er holdt i rococo, medens f.eks. konsolspjellene er klassicisme.³⁹ Altsammen medvirkende til det fuldendte interieur.

*FMTL. E.A. V. BERTOUCHE MED STANISLAUSORDENEN.
PÅ BAGSIDEN INDGRAVERET E A v B 1745–1815 OG MM de F 1760–1827
miniature*

Overgangen fra København til en relativ mindre provinsby var ikke vanskelig; meget hurtigt fandt amtmandsparret sig til rette og fik omgang med byens personligheder. I Sønderjylland – som i det øvrige Danmark – blomstrede på den tid videnskab og kunst, og i Tønder fulgte man godt med. Der var oprettet læseselskaber, og man holdt de mest bekendte tidsskrifter, bl.a. ”Schleswig-Holsteinische Provinzialberichte,” der var grundlagt 1787 og var organ for reformvenner og oplysningens talsmænd; dette havde flere abonnenter i Tønder. Også musik og skuespil blev dyrket i disse kredse, og her var Marie Madeleine ivrigt med, da hun allerede fra København var kendt med denne form for underholdning, der bragte fornøjelse både for tilskuere og medvirkende. Indholdsmæssig var disse skuespil af en vis lødighed, og stiftamtmand Moltke, der var særlig glad for dramatisk teater, kom gerne den lange vej fra Ribe for at deltage, ofte selv aktivt i en rolle.

I Tønder blev ægteparrets yngste barn, sønnen Stanislaus Augustus Poniatowsky, født i april 1790. Fadder var kongen af Polen, efter hvem han blev opkaldt (se slægtled VI, note 11); andre faddere var prinsesse Louise af Hessen-Cassel og prins Carl af Hessen. Stanislaus blev toldkasserer i Ottensen, Altona, hvor han døde 1861.

VISITKORT FOR M.M. DE BERTOUCH
f. de Fontenay

HYLDESTALLEGORI TIL E.A. og M.M. v.BERTOUCH
stik af O.N. Flint. Det kgl. Bibliotek

Endnu i 1790-erne var det rolige tider i Tønder, og man havde lejlighed til at dyrke samværet med familie nærmere; i den store embedsbolig kunde Ernst Albrechts ugifte søstre eller kusinerne til Mique, som Marie Madeleine kaldtes, komme på besøg for længere tid. Hendes fætter, Anthoni Nicolai, med familie fik fra 1799 embede i Sønderjylland.

Der var meget vekslende arbejde for E.A. Bertouch, bl.a. genoprettede han byens gamle rytterkorps og indsendte forslag til Magistraten og Deputeretkollegiet om et nyt kanalprojekt, der vilde fremme skibsfarten og handelen med øerne udfor vestkysten. De ydre politiske forhold tilspidsedes imidlertid omkring 1800, og Danmark så sig nødsaget til at indgå neutralitetsforbund med Rusland, Sverige og Preussen, hvilket England besvarede med slaget på Københavns Rhed 1801. Alle disse begivenheder gjorde stærkt indtryk i Sønderjylland, hvor man måtte være forberedt på eventuelle overfald, men da sindene for en tid igen faldt til ro, fik Bertouch en længe tiltrængt rekreationsorlov.

Han benyttede denne til en rejse, hvorom han beretter i ”Journal de mon voyage 1802.”⁴⁰ Det var den første længere rejse han foretog med sin hustru, og han fortæller udførligt om, hvor de har boet, og med hvem de har været sammen. De påbegyndte rejsen i juni og kom til Wedel ved Elben, hvor de skulde træffe hans broder Frederik Julian og dennes hustru Elisabeth, f. Lehn, sammen med hvem de skulde foretage turen. Da Elisabeth Bertouch endnu var svag efter en sygdom, måtte afrejsetidspunktet udsættes, hvorfor Ernst Albrecht og Marie Madeleine slog sig ned hos en bonde ved navn Franz Heensen i Wedel. De tilbragte tiden med spadsereture i omegnen eller kørte langs Elben til Nienstedten, Flottbeck, Altona og Hamborg. De besøgte forskellige venner som etatsraad Lawaetz, general Köller-Banner, amtmand Ployart o.fl.

Midt i juli kom de endelig af sted og lod sig sætte over Elben fra Schulau til Crantz, hvorfra de kørte videre langs diget til Buxtehude. Noget senere kom de til Celle, hvor de blev et par dage for at se slottet med minderne om dronning Caroline Mathilde; men rejsen måtte fortsætte, og over Halle, Merseburg og Leipzig nåede de omsider i slutningen af juli til Carlsbad, der var målet. Her har de glædet sig over de smukke landskaber og gjort ture i omegnen, men først og fremmest brugt kur og nydt mineralvandet i Neubrunnen. De stiftede mange bekendtskaber i dette internationalt prægede milieu, og Bertouch har udførligt optegnet forskellige navne som v. Platen (fra Rügen), baron Gregory (bankierfamilie fra Dresden), grev Fugger (Wien), hofmarskal, friherre v. Lützow (fra Mecklenborg), kammerherre v. d. Lühe (Mecklenborg) og Reichar (Gotha), men dette er kun et lille udsnit.

Fra Carlsbad tager de også på tur til Dresden, hvor de den 8. september flytter ind på Hotel Bavaria. De to brødre og deres hustruer opholdt sig her nogle dage, men så blev Fr. Julian hjemkaldt til garnisonen i Rendsborg; det

BOUQUETIÈRE MED INITIALER B/F

fajance fra Kastrup fabrik 1783

var ligeledes på tide, at Ernst Albrecht og hans hustru vendte tilbage til Tønder, medens Elisabeth Bertouch måtte blive i Dresden, da hun stadig var svagelig.

Hjemkommen til Tønder fortsatte ægteparret Bertouch livet i deres tønderiske kreds af venner, hvoriblandt var mange gamle patricierslægter, såsom Fabricius, Preuss og de Behr. Fra Ernst Albrechts breve til familie og slægtninge kender vi fra deres nærmeste omgang mange, der ofte tillige beklædte officielle stillinger, såsom grev Schack på Schackenborg, stiftamtmand Moltke i Ribe, grev Lynar i Slesvig, kommandanten i Aabenraa v. Qualen o.fl. Der blev imidlertid også lejlighed til besøg hos broderen, Fr. Julian på Søholt på Lolland, hvortil de kom ved at rejse over Sydfyn og Langeland eller over Østersøen fra Heiligenhafen til Rødby; begge veje var dog i de tider besværlige og foregik med robåd over Sundene.

Krigsfares for Danmark rykkede nærmere i begyndelsen af 1800-årene, hvor landet officielt sluttede sig til Frankrig; i Sønderjylland havde man derfor ikke overblik over, hvad der vilde ske og holdt sig beredt. Bertouch blev desårsag overdirektør for Tønder by og måtte sørge for at få politiet forbedret

BOUQUETIÈRE MED ALLIANCEVAABEN B/F
fajance fra Kastrup fabrik 1783

til aflastning for hæren. Spændingen udløstes ved bombardementet af København 1807, og den endelige kapitulation blev modtaget med sorg og forvirring i den slesvig-holstenske befolkning. Marskal Bernadotte rykkede i 1808 ind i Slesvig-Holsten med franske og spanske soldater, og gennem Bertouchs breve fra den periode kan vi følge begivenhedernes forløb. Bortset fra nogen tids indkvartering af de fremmede tropper, prægedes det daglige liv ikke særligt af tilstandene. Den påtænkte videre fremmarch af de fjendtlige hære mislykkedes, og soldaterne vendte tilbage til deres hjemlande.

Der var derfor ikke noget til hinder for, at amtmand Bertouch og hans hustru kunde fejre deres sølvbryllup den 28. november 1808 med en storstilet fest med 94 deltagere, hvoriblandt alle deres nærmeste venner. Der var arrangeret forestilling til ære for dem i teatret, hvor de ved ankomsten blev modtaget med hurraråb af publikum. Vejen til teatret var illumineret og et korps med pauker og trompeter ledet af Moltke førte an. Ved festforestillingen optrådte Krichauff's og deres egne døttre. Forklædt som en gammel gråskægget bonde, der anførte en flok smuktklædte karle og piger, fremsagde en af deres venner, M.C. Schetelig, en epilog, der afrundedes med korsang.

Festen sluttede med et bal, der varede til den lyse morgen, og sølvbrudeparret førte selv an i en menuet. Da Bertouch skriver til sin broder på Søholt for at fortælle om dagen, udtrykker han sine følelser med ordene: ”Det er en sjælden lykke for alteret at kunne aflægge ed paa i de forløbne 25 aar ikke et øjeblik at have fortrudt det gjorte skridt.”

Om det meget afholdte ægtepar siges det: ”Mit ungezwungener Höflichkeit kömmt er jedermann zuvor, und er versteht die Kunst, selbst über unangenehme Dinge mit Klugheit hinwegzuleiten . . . . Die Frau von Bertouch besitzt dieselbe Politesse und scheint mit seinen Gesinnungen in jeder Hinsicht zu harmonieren.” Og et andet sted hedder det: ”Tonangebend war natürlich das Haus des Kammerherrn von Bertouch. Er sieht zum öfteren grössere Gesellschaft bei sich und man wurde in seinem Hause mit Artigkeit und Ungezwungenheit aufgenommen.”⁴²

Bertouchs fødselsdag i december 1814 blev fejret dels i hjemmet i amtmandsboligen, dels på teatret med opførelsen af skuespillet ”Herbsttag” af Iffland, med efterfølgende ”Nachspiel” (bilag nr. 13).

Verdens store mænd drev imidlertid deres spil, og Napoleons stjerne, der hidtil var steget, begyndte efterhånden at dale; da Danmark havde sluttet pagt med Frankrig, kom vi på den angrebne parts side. Hertugdømmerne blev derved for en kort tid i 1813-14 skueplads for flere mindre træfninger, og man havde igen indkvartering rundt om. Således var der mange kosakker både i Tønder og Ribe, men de forlod heldigvis byerne igen efter et ophold på en månedstid, hvor de havde spist og navnlig drukket alt, hvad der var. Kort efter blev freden sluttet i Kiel, hvor Danmark måtte afstå Norge til Sverige. Disse tilstande tog hårdt på E.A. Bertouch og navnlig da den russiske general Tettenborn og den svenske general Skiöldebrand stillede krav til ham om rekvisitioner til en værdi af 50.000 Rdl. Det lykkedes dog amtmanden at holde dem begge hen, indtil fredsslutningen kom i stand, samtidig med at han fik organiseret forsvaret. For denne sin faste optræden blev Bertouch udnævnt til gehejmekonferensraad, og da han deltog i kroningen i 1815 hængte kongen selv Dannebrogordenens kommandørkors om hans hals.

Året 1815 blev ellers skæbnesvangert for ægteparret Bertouch. Den 16. december fyldte Ernst Albrecht 70 år og havde samtidig 50-års embedsjubilæum. Hans hustru havde arrangeret en festlig dag for ham med deltagelse af venner og embedskolleger, samtlige ”Kirchspielvögte” fra amtets sogne havde udgivet et digt til hans ære (bilag nr. 14). Han var selv den muntre deltager med sin tilbedte hustru ved sin side; ingen af dem kunde ane, hvad der forestod. Det kom som et slag for alle, ikke mindst for Marie Madeleine, da Ernst Albrecht dagen efter pludselig afgik ved døden. Ganske vist for ham selv en fredfyldt afslutning på et virksomt liv, men for familien et uopretteligt tab.

Bertouch blev efter eget ønske begravet på Højer kirkegård, hvor sørgemarskaller med deres stave ledsagede båren.^{42a} Tolv år efter, juni 1827,

AMTMANDSBOLIGEN I TØNDER

set fra haven

rejstes en mindesten for ham af embedsmænd i taknemmelig erindring.

Hjemmet blev efter Ernst Albrechts bortgang opløst. En del af deres smukke indbo og kunstværker samt bogsamlingen blev solgt ved auktion, medens hans broder, Fr. Julian til Søholt, købte størstedelen af malerierne og sølvtøjet, således at Marie Madeleine kunde hensesidde i uskiftet bo (brevsaml. nr. 10). Yderligere var hun sikret en betydelig sum, fordi hendes fader, admiral A.N. de Fontenay, allerede i 1787 havde bedt sin svoger, etatsraad v. Hemmert, ordne sine efterladenskaber, således at hans datters arv blev sikret. Som Luxdorph bemærker 14. januar 1787, var spørgsmålet om pengene admiralen magtpåliggende "at ikke Bertouchs Creditorer skal opluge dem." Det stærkt officielt prægede liv, som Ernst Albrecht havde været nødt til at føre både før og efter indgåelsen af ægteskabet, havde tæret meget på hans midler. Også Marie Madeleines moder havde i sit testamente af 1788 sikret hende lige med brødrene.

Marie Madeleine Bertouch flyttede nu til Slesvig by sammen med sin ældste datter, Susanne; her havde hendes datter Juliane været bosat, efter at

MICHAELIS GAMLE KIRKE I SLESVIG

malt af C.F. Schmittger

hun i 1807 havde giftet sig i Tønder med J.C. Krichauff. Næsten samtidigt var også den ældste søn, Carl A. Rudolph, flyttet til Slesvig by. Denne havde som sekondløjtnant været med linieskibet "Seyeren" på et togt under kaptajn Krieger til Algier. Forholdene ombord på skibene var ikke altfor gode; man havde sovsteder som var både ubehagelige og upassende, for når vinden var for ind havde de uddunstningerne fra hele mandskabet at ånde i. C.A.R. Bertouch blev da også syg undervejs, men kom dog med til Algier og Tunis.⁴³ Siden blev han premierløjtnant, men tog 1815 sin afsked på grund af svagelighed. I en skrivelse fra hans hånd ser vi, at han i 1807 ansøger Admiralitetet om tilladelse til at rejse i sine ferier til sin farbroder på Søholt på Lolland. Efter sin udtræden af marinen har han opholdt sig mest hos moderen og søsteren.

I Slesvig tilbragte Marie Madeleine ifølge breve og optegnelser en halv snes

MICHAELIS KIRKEGAARD
Slesvig, fotografi

GRAVSTELE OVER E.A. v.BERTOUCH
ved foden mindetavle for hans hustru

gode år, men den 31. august 1827 sov hun stille ind om morgenen efter nogen tids sygdom med mavekrampe og feber, muligvis gulsot,⁴⁴ men ”indimellem havde hun været munter og ved godt mod.” Børn og børnebørn besøgte hende dagligt, og for dem var hun ”den inderligelskede Mutti;” hendes af naturen glade sind har givet hende kræfter og styrke til ikke at lade dem mærke, hvor svag hun var, og hun talte med dem om dagligdags ting. Den 5. september blev hun begravet på Michaelis kirkegård mellem to store lindetræer; hendes nærmeste familie: børn, svigerbørn, fætteren Anthoni Nicolai med hustru og børn, samt pastor Petersen fra Højer fulgte hende til det sidste hvilested. Allerede dagen efter plantede svigerinden Ulrique hemmeligt en zypresse på stedet (brevsaml. nr. 11).

Da gravstedet i senere tid havde mistet navnepladen og var overgroet med græs,⁴⁵ blev der i stedet herfor i 1966 sat en mindetavle for hende ved foden af hendes mands gravstele på Højer kirkegård.

De to næstfølgende børn i Antoine Nicolas' ægteskab var døttre, men de døde begge tidligt. Frédérique Justine blev født 12. august 1762 og døbt i fransk-reformert kirke af pastor Eyraud. Hendes faddere var le Conseiller de Justice Iselin, de même, Joost v. Hemmert og løjtnant v. Hemmert samt fruene de Fontenay og Behagen. Frédérique nåede kun at blive to år, idet hun døde i august 1764.

Den anden datter fik navnene Susanne Antoinette ved dåben tredje påskedag 1764 i fransk-reformert kirke af pastor Eyraud. Som faddere nævner kirkebogen generalmajor de Poumeau, søløjtnanterne Robert Antoine de Fontenay (faderens fætter) og Jean v. Hemmert; på spindesiden nævnes madame Charløtte v. Hemmert, née Fabricius, og Mlle Marie Madeleine de Fontenay (senere gift Winterfeldt). Den nydøbte blev dog kun nogle måneder gammel, allerede i august døde hun, og forældrene havde derved den sorg med tre dages mellemrum at miste begge deres børn. De blev begravet samtidigt fra tysk-reformert kirke.

I april 1766 får ægteparret igen et barn, denne gang en dreng. Det viser sig, at alle nulevende medlemmer af slægten i Danmark nedstammer fra ham. Drengen blev den 14. april døbt i fransk-reformert kirke af pastor Mourier og fik navnet Caspar Frédéric efter sin farfader. Faddere var admiral Hoppe, viceadmiral Rømeling og grev Haxthausen, samt fru viceadmiral Fischer og hendes datter.

CASPAR FRÉDÉRIC DE FONTENAY

silhouette

KAREN MARGRETHE DE FONTENAY

f. Johansen, silhouette

Mærkeligt nok findes der ikke mange oplysninger om Caspar. En enkelt skrivelse⁴⁶ fra hans hånd er dateret den 5. september 1791 fra Tønder og tilsendt Frederik Julian Bertouch, broder til Caspars svoger (brevsaml. nr. 12). Den drejer sig om nogle dokumenter afsendt til Norge i anledning af hans onkels, general Pierre Poumeaus død. Poumeau var født 1697 i København som søn af Pierre Poumeau, indvandret til Danmark med Huguenotterne og gift i 1695 med Marie Formont de la Forest, søster til Nicolas Formont (se Gaspar Frédéric de Fontenay, slægtled II).

Når nu den yngre Caspar Frédéric omtaler en arvesag, er det, fordi Pierre Poumeau i sit testamente af 27. december 1790 (død 1791) har bestemt, at hans niece Ulrica Margrete (gift med admiral Charles Frédéric) skal arve ham uskiftet, ligesom den yngre Caspar og hans søskende, børn af admiral Antoine Nicolas, skal arve, døttre i lige arv med sønner.

Caspar må åbenbart på tidspunktet for det nævnte brev afsendelse have opholdt sig hos sin søster og svoger, M.M. og E.A. Bertouch. Han har muligvis følt sig særlig knyttet til denne sin eneste søster, og har da også i 1786 stået

FISKESKE AF SØLV FRA 1825

har tilh. C.F. og K.M. de F.

fadder til ægteparrets førstefødte datter.

Det næste vi hører om C. de Fontenay er, at han i april 1791 er blevet exam.jur. og får ansættelse som assessor auscultant i det vestindisk-guinesiske Rente- og toldkammer; siden flytter han i 1802 til Hillerød som konsumtionsinspektør.

Kort efter sin forflyttelse gifter han sig den 5. januar 1804 i sit hjem i Hillerød med Karen Margrethe Hansen (Johansen), født 1779 i København og konfirmeret i Hellig Geist kirke den 12. april 1795. Hun var datter af matros af 2. divisions 2. komp. Ellef Johansen og Cathrine Kirstine Andersdatter. Det nygifte par har levet deres liv i den dengang lille by, der helt beherskedes af Frederiksborg Slot. Vi har ikke særlig kendskab til Caspars og Margrethes tilværelse i Hillerød, men kan dog af børnenes faddere udlede, hvilken omgangskreds de formentlig har haft i byen. De skiftende slotsforvaltere findes jævnlig nævnt, men oftest gentager navnene Dahlerup og Rotwitt sig, og begge disse familier blev da også senere indgiftet i slægten Fontenay. I tidens løb fik ægteparret otte børn, der alle voksede op og havde deres skolegang i Hillerød.

I december 1809 blev Caspar Frédéric udnævnt til kammerraad. Han afgik ved en altfor tidlig død i juli 1829, kun 63 år gammel, og blev begravet fra Slotskirken. Hans hustru overlevede ham til januar 1846. Sammen med deres ugifte datter Maria Magdalena flyttede hun til København og fik først lejlighed i Store Kongensgade, siden i Badstuestræde nr. 122 på 1. ste sal. Hun levede af egne midler samt en mindre pension efter et indskud af Caspar Frédéric til enkepensionskassen. Karen Margrethe blev begravet fra Vor Frue kirke.

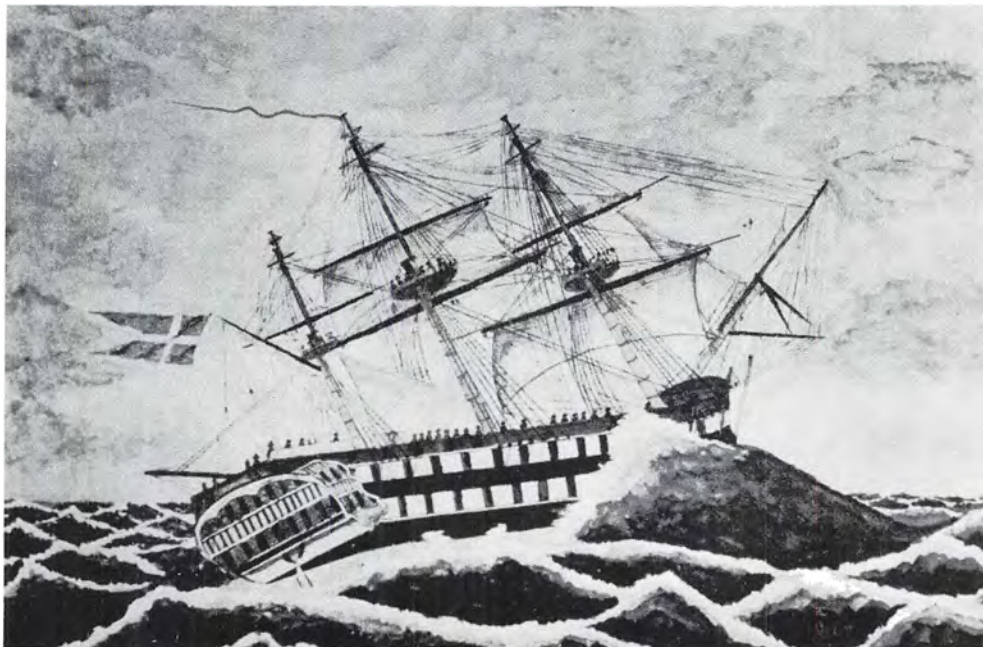

PIERRE POUMEAU

maleri

Det yngste af Antoine Nicolas' børn var Juste, født juni 1773 i København og opkaldt efter sin morfader, Joost v. Hemmert. Han døbttes den 22. samme måned i fransk-reformert kirke af pastor Eyraud. Kirkebogen nævner som faddere viceadmiral Hooglant, generalmajor Classen, etatsraad Krabbe, medens den unge Iselin repræsenterede agent Schneider, der selv var forhindret; som kvindelige faddere nævnes to fruer von Hemmert, født Hooglant og født Ross.

ORLOGSSKIBET "INDFØDSRETEN"

sign. C.J. Birkholm

Det bestemtes, at Juste som sin fader og farfader skulde gå ind i marinen, hvor han syv år gammel blev volontær kadet, senere rigtig kadet og 1789 sekondløjtnant. Han kom 1793 på manøvrer med fregatten "Storebælt", der anvendtes som kadetskib i de hjemlige farvande. Året efter var han ombord på orlogsskibet "Den Prægtige" i en større eskadre, og 1795 i en kombineret dansk-svensk eskadre i Nordsøen med orlogsskibet "Indfødsretten". Skibet var bygget på Holmen i 1786 og havde 60 24punds kanoner og en besætning på 559 mand.

Dette blev imidlertid så vidt vides hans sidste togt, eftersom han den 3. februar 1796 afgik ved døden, knapt 23 år gammel, efter et alvorligt anfald af "colique d'entrailles", mavekolik. Han blev begravet tirsdag morgen den 9. februar af pastor F.L. Mourier på "petit cimetièrre allemand derrière le Temple."

FEMTE SLÆGTLED

Benjamin (den yngre)'s børn:

1. Adrian Carl Benjamin	d. spæd
2. Carl Benjamin, student	1791-1819
3. Frederik Adolf, skibskaptajn	1793-1837

Anthoni Nicolai's børn:

4. Caroline M.E.Ch., gift Dorrien	1799-1882
5. Christian O. Michael, overappellationsraad	1801-1879
6. Marie Susette H., ugift	1803-1865
7. M.Ch. Antoinette, ugift	1809-1894

Robert Antoine's børn:

8. Karoline U.L.G., konventualinde	1803-1881
9. K.K. Holgine, ugift	1804-1879
10. Rozalie Isidore, ugift	1806-1840
11. Louise Fr., konventualinde	1808-1874
12. Fr. Julius Emil, overførster	1812-1881
13. Robert Théodore	1815-1823

Pierre's barn:

14. Gustav C.P.L., overretsjustitarius	1838-1914

Caspar Frédéric's børn:

15. Anton Nicolaus, koffardikaptajn	1803-1839
16. Susanne Marie, gift Dahlerup	1805-1885
17. Chr. Bernhard, urtekræmmer	1807-1864
18. Just Peter, departementchef	1809-1902
19. Elisabeth Catharina, gift Rotwitt	1811-1879
20. Ernst Albrecht, sognepræst	1813-1878
21. Marie Magdalene, ugift	1816-1892
22. Frederik Otto	1820-1840

Benjamin (den yngre) og Christiane Marie Heckscher havde tre sønner, af hvilke dog den førstfødte, Adrian Carl Benjamin, døde som spæd. Den næste var Carl Benjamin, der blev født oktober 1791 og voksede op i hjemmet i Aalborg; efter at have taget studentereksamen drog han omkring 1810 til hovedstaden for videre studier.

I slutningen af august 1811 søgte faderen rejsetilladelse til København for at være sønnen behjælpelig i spørgsmål angående uddannelsen. Af uoplyste grunde er Carl Benjamin imidlertid afgået ved døden i februar 1819, inden han havde fuldendt noget studium.

Den tredje søn fødtes den 1. juni 1793 og fik ved dåben navnene Frederik Adolf. Han har åbenbart tænkt sig at gå i forfædrenes spor, for han indtræder straks i marinen. Den 13. august 1812 bliver han månedsløjtnant og kommer 21. september samme år til batteriet Prøvestenen. Fra november findes det eneste håndskrevne brev fra ham,¹ en skrivelse til Admiralitetet, hvori han beretter, at han i hele sin løjtnantstid har ”kuns 6 uger været udkommanderet og des årsag den øvrige tid haft så lidt gage, at jeg har sat mig i nogen skyld . . .”, hvorfor han søger om permission til at rejse til familien i Aalborg og forblive vinteren over. I februar søger han om forlængelse af dette ophold.

I 1813 er han tilsyneladende kommet i tjeneste igen og ud at sejle, for den 13. marts bliver han chef for en kanonchalup ved batteriet Trekroner, men er kort efter under Kanonbådskrigen så uheldig med lodskutteren ”Laurvigen” at blive kapret af svenskerne, som holder ham nogen tid i fangenskab i Ystad. I 1814 bliver han dog atter løsladt, men tager nu sin afsked fra marinen den 26. februar samme år. Siden blev han skibskaptajn.

Frederik Adolf giftede sig, 22 år gammel, den 4. april 1815 i Budolphi kirke i Aalborg med Elisabeth Ahrensen, der var født 1790. Som forlover nævner kirkebogen søkaptajn og indrulleringschef de Fontenay. Ægteparret har åbenbart boet flere år i Aalborg, for begge deres børn er født dersteds. Frederik Adolf døde allerede 1837. Hans hustru overlevede ham i ti år, men flyttede til København, hvor hun boede i Borberggaden 147 sammen med deres datter og svigersøn; hos dem afgik hun ved døden i 1847.

I Anthoni Nicolais ægteskab med Hedevig Christiane Lawaetz fødtes ialt fire børn. Ægteparret bosatte sig straks efter brylluppet i Husum, og der blev

deres første barn, datteren Caroline Margarethe Elisabeth Christiane, født den 13. december 1799 og døbt i Mariakirken. Nogle år efter flyttede familien som omtalt til Tønder, og her er hun vokset op sammen med sine næstfølgende søskende og i nær forbindelse med familien Bertouchs børn.

Da Caroline var 25 år, blev hun den 4. november 1825 gift i Tønder med Libert Hieronymus von Dorrien; denne var født i Haderslev den 6. april 1796 som søn af den danske generalmajor Johann v. Dorrien og Sophie Amalie Stemann.² Libert v. Dorrien blev slesvigsk cand.jur. og fra 1819-24 amtssekretær i Tønder, under hvilket ophold han har lært Anthoni Nicolais datter at kende. 1824 konstitueredes han som landfoged i Østerland-Føhr, og året efter forlængedes denne konstitution "foreløbig endnu på 3 år", men udvidedes da yderligere til også at omfatte Wyk. Efter ægteskabets indgåelse er de nygifte derfor flyttet til Føhr, og her er deres fire børn født. Den første, en datter, fik navnene Hedevig Christiane efter sin mormoder; den yngste, en søn, kom til at hedde Christian Otto Michael efter sin morbrøder i Kiel.

I februar 1829 udnævntes v. Dorrien til rigtig landfoged og oppebørselsbetjent på Føhr. August 1842 bliver han Ridder af Dannebrog og ved patent af 24. september 1845 optaget i dansk adelsstand. Efter krigen mellem Danmark og oprørerne 1848-50 blev han imidlertid frakendt sit embede og sin danske orden, hvilket hyppigt skete efter tre-års krigen, men ikke efter adskillelsen i 1864.^{2a} v. Dorrien blev senere preussisk kredsdommer i Lissan i Pommern, og her afgik han ved døden og blev begravet i marts 1858.

Hans hustru flyttede tilbage til Slesvig-Holsten, hvor hun bosatte sig i Altona og levede til den 12. marts 1882. Hun ligger begravet i Altona.

I Tønder fødtes A.N. de Fontenay's næste barn den 13. september 1801 og fik ved dåben navnene Christian Otto Michael. Efter barneårene kom han i skole og siden i gymnasiet, hvorfra han tog studentereksamen. Han har åbenbart gerne villet studere, og trods faderens ret beskedne indtægt er det lykkedes forældrene at lade ham fortsætte sine studier i Kiel, hvor han i 1820 er indskrevet som stud.jur. ved Christian Albrecht Universitetet.³ Nogle år har han læst i Berlin og Jena, men har i 1825 bestået sin afsluttende embedseksamen i Slesvig med en på latin og tysk udarbejdet afhandling (bilag nr. 15).

Hele hans karriere kom til at ligge i Hertugdømmerne, idet han efter eksamen blev ansat som amtssekretær i Slesvig og 1834 som medlem af Overretten og Landretten på Gottorp. Fra 1847 sad han i den slesvig-holsten-lauenborgske Overappellationsret med hovedsæde i Kiel, og dette embede blev hans faste. Indimellem var han dog i årene 1850-51 interimistisk departement-

CHRISTIAN O.M. DE FONTENAY

fotografi

chef under Justitsdepartementet som afløser for Rathgen, der i maj 1850 havde haft et slagtilfælde og måtte have sygeorlov for nogen tid.⁴

Da Hertugdømmerne efter 1864 skulde overgå til Tyskland, viiste det sig snart, at det ikke var Slesvigs og Holstens "befrielse" fra Danmark og overgang som selvstændig stat til det nyoprettede Nordtyske Forbund, som Preussen tilstræbte, men derimod en indlemmelse i det preussiske magtområde. Slesvigere og Holstenere prøvede nu at redde deres landsdel herfra. Opfyldt af denne tankeretning tog C.O.M. de Fontenay mod opfordringen til midlertidig at overtage ledelsen af amtet i Tønder efter den rigsdanske amtmands, Brockenhuus-Schack's, afskedigelse. Fontenay var helt fortrolig med forholdene i sin hjemstavn, men vilkårene var vanskelige, hvad den preussiske instruks til ham viiste. Hans opgave var "die veränderten Einrichtungen, welche die frühere Regierung (den danske) seit 1850 in dem Distrikt getroffen hat, eine Prüfung zu unterziehen und wo sich Uebelstände herausstellen, abhelfende Massregeln in Vorschlag zu bringen."

Fontenay nød stor anseelse i amtet og blev vel modtaget af såvel den dansk- som tysksindede befolkning, ja der var ligefrem tale om hyldest, da han

*CHRISTIAN O.M. DE FONTENAY OG HUSTRU MARIE SUSETTE
med deres seks børn. Daguerreotypi, november 1851*

den 16. marts 1864 kom til Tønder. Hertugen af Augustenborg udtrykker sin "Freude immer neue Beweise von der patriotischen Gesinnung des Amtes Tondern zu erhalten." Fontenay ansås for en fremragende jurist og en behændig forhandler, og der krævedes i dette tilfælde særlige evner under de spændte forhold. Af amtsakterne fremgår det, at han selv i stort omfang expederede mange af sagerne, da han var yderst samvittighedsfuld og ingen yderligere forviklinger ønskede.⁵

Som følge af sin tidligere tilknytning til Tønder og hele amtet kom hans mange forbindelser ham nu til gode. Imidlertid kunde det ikke undgås, at hans sympati for et Slesvig under hertugen af Augustenborg skinnede igennem; men tiden var allerede løbet fra en sådan ordning, og han faldt derfor i unåde hos den øverste preussiske civilkommissær v. Zedlitz, da denne ikke yndede embedsmænd, som holdt fast ved de stedlige landsrettigheder. Efter at Preussen havde sluttet aftalen med Østrig i Gastein den 14. august 1865 om en

JULIE KRICHAUFF
f. v. Bertouch, maleri

forvaltning af Hertugdømmerne under Preussen, fik Zedlitz friere hænder, hvorfor han ”løste” C.O.M. de Fontenay fra hans kommissorium og atter stillede ham til rådighed for Overappellationsretten i Kiel. Fontenay afviklede følgelig sine sager og overgav dem den 30. september til sin efterfølger, den mere tysksindede borgmester Mathias Bleichen fra Sild. Forinden afrejsen udtrykte Fontenay sin tak til befolkning og embedsmænd for deres tillid og imødekommenhed overfor ham.⁶

Ved Overappellationsrettens opløsning i 1867 søgte han sin afsked og fik den bevilget. Han var i 1860 blevet Ridder af Dannebrog og følte sig som dansk, hvorfor han nu ved Hertugdømmernes endelige adskillelse fra Danmark foretrak at ophøre i sit embede; han var nu også blevet 66 år. Han havde dog flere bierhverv ved forskellige institutioner, således sad han 1870-76 i forstanderskabet for det daværende Privat-blindeinstitut i Kiel.

Såvel under sin embedstid som i sit otium har C.O.M. de Fontenay skrevet en del juridiske afhandlinger, bl.a. kan nævnes ”Über die Abstimmung in Richtercollegien”, udkommet i Slesvig 1847 (bilag nr. 16).⁷

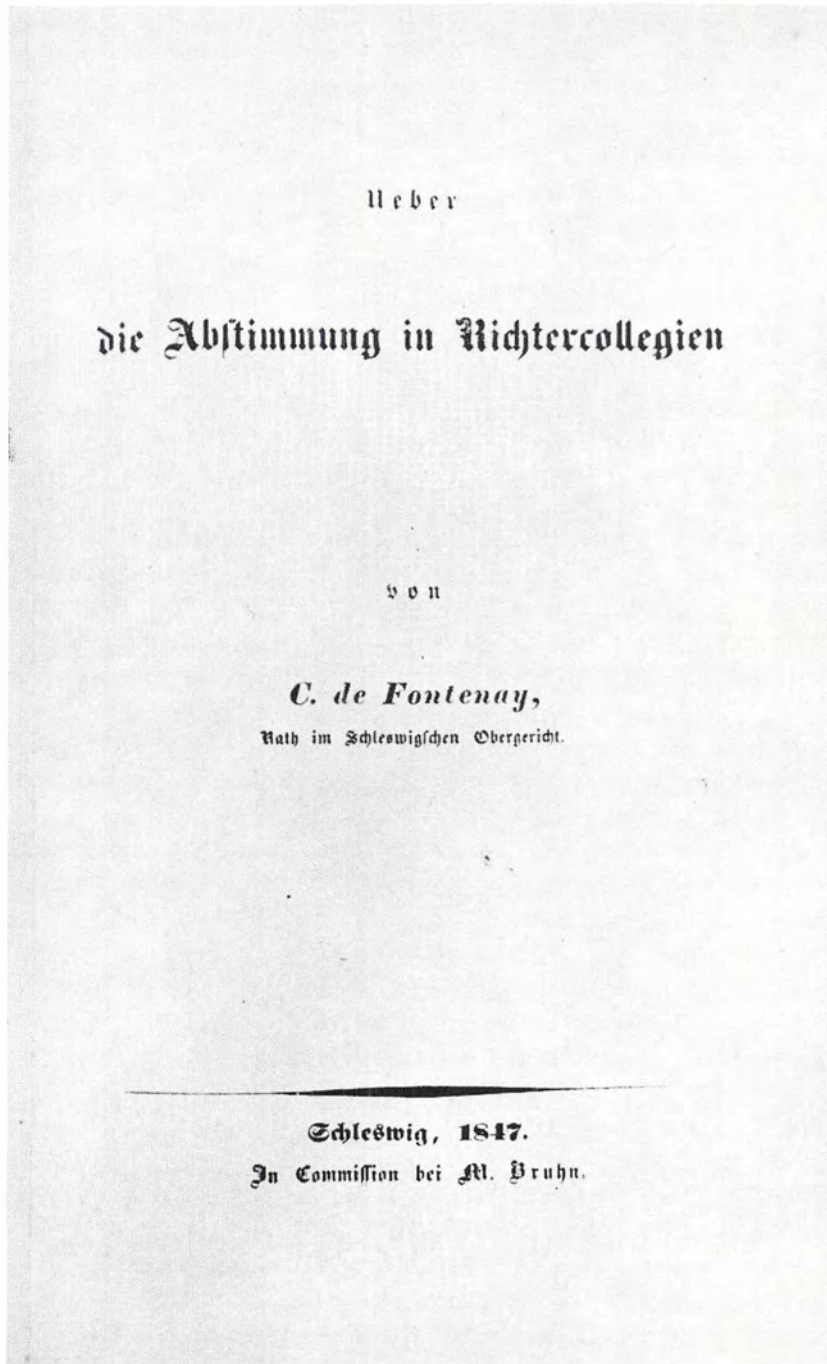
På grundlag af disse afhandlinger udnævntes han i 1876 til dr.jur.h.c. ved Universitetet i Kiel i forbindelse med indvielsen af en ny universitetsbygning. Et af hans sidste værker var ”Systematisches und alphabetisches Register über b. 26-30 von J.A. Seufferts Arkiv für Entscheidungen der obersten Gerichte. München 1877.”⁸

Christian O.M. de Fontenay giftede sig den 29. maj 1835 med Marie Susette Louise Sophie Krichauff, født 17. marts 1809 i Tønder. Hun var datter af overretsraad i Slesvig, etatsraad Johann Carl Krichauff og Julie, f. v. Bertouch, datter af amtmand E.A. v. Bertouch i Tønder og Marie Madeleine, f. de Fontenay. Marie Susettes moder var således kusine til hendes mand. Marie Susette har som barn ofte opholdt sig i Tønder hos bedsteforældrene, men disse var dog afgået ved døden længe før hendes bryllup; derimod kom C.O.M.’s forældre hertil fra Tønder, og Maries moder, der var enke, holdt brylluppet ved en højtidelig ceremoni i hjemmet i Slesvig. Som vidner nævnes justitsraad Ant. Nic. de Fontenay (hans fader) og kammerjunker, geheimeraad Stanislaus Poniatowsky v. Bertouch (hendes morbroder).

Ægteparret Fontenay boede i Slesvig by til omkring 1850. Den gamle by med den smukke beliggenhed ved Slien, den stolte domkirke og ikke mindst det statelige Gottorp Slot var på den tid et af hovedsæderne for Hertugdømmernes kulturelle liv. For slægten Fontenay blev Slesvig by et samlingssted, fordi flere af familiens medlemmer boede i det daværende Slesvig-Holsten; endvidere var familien Bertouch flyttet dertil efter amtmandens bortgang.

Eftersom Overappellationsretten havde hovedsæde i Kiel, blev det nødvendigt for Fontenay ved hans ansættelse i denne at skifte bopæl. Årene i Slesvig by havde forøget familien med fire døtre og en søn, som nu alle flyttede til Kiel, hvor endnu en søn blev født. Da Christian Otto Michael havde

TITELBLAD TIL JURIDISK AFHANDLING 1847
af C.O.M. de Fontenay

U. D. E. V.
 AVSPICIIS ET AVCTORITATE
 AVGVSTISSIMI ET POTENTISSIMI PRINCIPIS

G V I L E L M I I

GERMANORVM IMPERATORIS REGIS BORVSSIAE
 REGIS AC DOMINI NOSTRI CLEMENTISSIMI
 ACADEMIAE CHRISTIANAE ALBERTINAE KILIENSIS
 RECTORI MAGNIFICO

BERNARDO WEISS

THEOLOGAE ET THEOLOGICAE DOCTORE THEOLOGICAE PROFESSORE PVBICO ORDINARIO REGI A CONSILII ECCLESIASTICI
 EGO

FRIDERICVS ARNOLDVS BROCKHAVS
IVRS A VRSIVAE DOCTORE THEOLOGICAE PROFESSORE PVBICO ORDINARIO IVRSI CONSULTORVM ORDINIS H. T. DECANVS

VIRO ILLVSTRISSIMO AMPLISSIMO ERVDITISSIMO

CHRISTIANO OTTONI MICHAELI DE FONTENAY

TVRIESENSI

IN SVPRIMO DICASTRIO BOVSATICO LAVENBVRGICO OVONDAM CONSILIORVM SOCIO NVNC EXIMIA CVM
 LAVDE EMERITO REGI DANIAE A CONSILII STATUS ORDINIS DANICI DANNEBROGICI EQVITI

QUI AB IVVMBREVS ANNIS ANNOVE AD VENEREMEM SENECTATEM IVRSIVIDENTIAM CVM FAM OVAM IN MEDIA VITA ET IN HOMINVM
 COMMERCIO VERSATVE STRENVVE EXERCVTI TVM FAM OVAM MEDIANDO ET RATIOCIANDO IN INTIMOS IVRSI INSTITVTORVM RECESSVS
 ET CAUSSAS PENITENTIV DILIGENTISSIME COAVT ET SCRIPTIS EXORNAVIT

QUI IN IVRSI MVNERE PER GRADVS PVBICORVM HONORVM AD SVMMAM DIGNITATEM ESCENDENS PER MULTIPLES REVM PVBICARVM
 MVLTATIONES ET VICISSITVDINES EADVM SEMPER FIDELI ET CONSTANTIA PERQVE VEREMENTISSIMO VITALI CIVILI PLACVVS ATQVE PROCELLAS
 EADVM SEMPER ANIMI FIRMITATE ET TRANQVILLIVTE ANXIAS ANIMAE EVANIDENS SOLLETTVS NEQVE SINDS PERTERRITVS IN IVRG. DVCCXCVI
 ET IN ANNO ET BONO ERVENDO PERSEVERAVIT

QUI IN OMNI VITA TANTO PATRIAE AMORE TANVMQVE COMRVNIS SALVTIS CVRA CIVIVM SVORVM COMBIBVS INSERVIT VTI IN EORVM ANDIS
 AMBVS SIBI MONVMENTVM LOMAE PELLICISSIMVM PVLTERRIMIVRAVE CONSIDERIT

EX DECRETO ORDINIS MEI

SVMOS IN VTROQVE IVRE HONORES CVM IMMVNITATIBVS PRIVILEGIISQVE ADNEXIS
 HONORIS CAVSSA CONTVLI

EIVSQVE REI IN FIDEM

HAS LITTERAS ORDINIS MEI SIGILLO MVNIENDAS CVRAVI

DABAM DIE XXV MENSIS OCTOBRIS ANNI MDCCCLXXVI

KILIAE TVPS OFFICINAE MORBIANAE
 7. 1876

DIPLOM FOR C.O.M. DE FONTENAY

som dr.jur.h.c. 1876

DIGT MED TEGNING I PASTEL

af C.O.M. de Fontenay

taget sin afsked i 1867, forblev han boende i Kiel og henlevede her sine senere år. Hans fætter, overførster Frederik Julius de Fontenay, der samme år tog sin afsked fra embedet på Glücksborg, flyttede derimod til Danmark, hvor hans nærmeste familie boede.

Det blev for Christian O.M. et otium fyldt med videnskabeligt arbejde, hvorfor han til stadighed havde sin gang både ved Universitet og Bibliotek, som den virksomme og flittige mand han var. C.O.M. de Fontenay afgik ved døden den 5. december 1879 i hjemmet i Danmarksstrasse nr. 32; hans hustru Marie Susette flyttede til Gasstrasse nr. 8, hvor hun levede nogle få år; hun døde den 17. april 1883. De ligger begge begravet i Kiel.

Som ung har Christian Otto Michael skrevet følgende lille vers til en os ubekendt person;

Durch Tugend kann man glücklich werden,
 Doch schwer ist ihre strenge Pflicht.
 Es blühen Rosen hier auf Erden,
 Doch ohne Dornen blühen sie nicht. —
 Wenn Du diese Zeilen liest,
 erinnere Dich Deiner freundes

Tondern d. 9ten July 1816. C.O.M. Fontenay

Om Anthoni Nicolais to yngste børn, døttrene Marie Susette Henriette, født 25. marts 1803 i Tønder, og Magdalena Christiane Antoinette, født 3. december 1809 også i Tønder, kan ikke oplyses meget. Marie Susette har tilsyneladende ikke været indskrevet i noget kloster, derimod har Antoinette været indskrevet i Støvringgaard kloster, dog uden at have boet der. Søstrene har antagelig levet hos forældrene i Tønder, og senere, da de blev alene, er de flyttet til Kiel, hvor broderen Christian O.M. boede med sin familie. I alle fald omtaler en nevø, Reinhardt Günther de Fontenay, i et brev af 25. juni 1885,⁹ sin tante Antoinette i forbindelse med nogle våbenskjoldsafbildninger, som han drøfter med sine danske slægtninge. I 1886 deltog hun i hans bryllup.

Marie Susette døde i Kiel, 62 år gammel. Antoinette, som hun alene kaldes, levede til 20. januar 1894; også hun døde i Kiel.

Medens Robert Antoine og Suzanne Françoise efter indgåelsen af ægteskabet boede hos hendes søster i Bryggergaarden, fødtes den 25. oktober 1803 deres første barn. Det blev en datter, der en måned senere døbttes i fransk-reformert kirke af pastor Jean Monod med navnene Karoline Ulrike Louise Gustava. Som hendes faddere nævner kirkebogen admiral Winterfeldt, kommandørerne Bille og Platou, generalkommissær Grove, kammerherre Walterstorff, løjtnant Waskiær, le marchand modiste Aumont fils og le fabricant de drap Kock; endvidere Susanne baronesse Knuth, née de Fontenay og madame Jeanty, tante de l'enfant.

Karoline, som hun blev kaldt, kom hele sit liv til at bo hos forældrene. Hun var, antagelig på foranledning af admiral Winterfeldt, indskrevet i Vemmetofte Kloster, hvorfra hun i en årrække fik hævning, men aldrig kom til at bo. Pengene hun modtog herfra, i forbindelse med en arv hun fik, da Winterfeldt døde i 1821, har sikkert været en tiltrængt hjælp. Ved folketællingen i København 1845 står hun således opført boende Kongens Nytorv 6 og 7, 2. sal, sammen med forældrene og søstrene.

Efter forældrenes bortgang, den sidste døde i 1860, har hun fået en lejlighed sammen med sine tre yngre søstre i Østergade nr. 1. Omkring det tidspunkt fik hun yderligere ifølge et brev af 1. februar 1866 en testamentarisk pengegave efter baronesse Sophie Emilie Knuth, f. Brüel, enke efter hendes fætter, C.C.G. Knuth til Rudbjerggaard. Alligevel kneb det med søstrenes økonomiske forhold, så en stor hjælp blev det, da broderen Frederik Julius i 1868 blev pensioneret og flyttede til Taarbæk ved København. Ikke alene hjalp han sine søstre med huslejen, men ofte boede de også skiftevis hos ham og hans hustru.

Under et sådant midlertidigt ophold i Taarbæk afgik Karoline ved døden om morgenen den 24. marts 1881. Hun blev begravet fra fransk-reformert kirke på den nye kirkegård udenfor byen.

Det næste barn i Robert Antoinets ægteskab, også en pige, blev født den 5. november 1804, men blev først døbt den 19. december. Ved dåben, der blev foretaget af pastor Mourier i forældrenes hjem, fik hun navnene Karen Kristiane Holgine (Holgine). Hendes faddere var kommandørerne Ursin og Krabbe, major Bémann, søløjtnant Schönheider og kaptajn Waskiær, samt madame Winterfeldt, f. de Fontenay og Mlle Magdalena, barnets faster.

Hendes kaldenavn blev Holgine, og hun levede ligesom søsteren i hjemmet hos forældrene på deres vekslende opholdssteder. Fra Holgine er bevaret et brev, som hun i 1818 har skrevet til baron Güldenchrone, hvori hun på sine søskendes og egne vegne lykønsker ham til fødselsdagen og takker for hans godhed mod dem alle (brevsaml. nr. 13). Da Holgine var barn, boede familien en overgang i Aarhus og har dér haft nær tilknytning til Güldenchrone.

Holgine fik sin del af arven efter Winterfeldt såvel som efter baronesse Knuth. Hun boede sine senere år i lejligheden Østergade nr. 1, og her har søstre nok indrettet sig efter tidens stil og smag. København var midt i 1800-erne præget af et blomstrende kulturliv, man behøver blot at tænke på familien Heiberg, Thorvaldsen, H.C. Andersen, Collin o.m.fl., foruden de mange gode opførelser af såvel skuespil som Bournonvilles balletter på det kgl. Teater.

På portrættet, der er en tegning i blyant og kinesisk hvidt, har Holgine brune slangekrøller, hvid kjole med kniplinger og sidder i en armstol betrukket med rødt silkedamask. At dømme efter dette portræt har hun og søstre i alle fald ført en vis selskabelighed og har været smukt klædte. Måske har de også været i stand til at komme rundt i landet og besøge den efterhånden vidtforgreneede slægt.

I en alder af 75 år er Holgine afgået ved døden og er blevet begravet fra fransk-reformert kirkes nye afdeling udenfor Nørreport, i samme gravsted som sine forældre og søsteren Louise Frederikke.

Robert Antoinets tredje barn var datteren Rozalie Isidore, født den 18. november 1806, men først døbt den 17. marts 1807 i hjemmet af pastor Mourier fra den fransk-reformerte kirke. Som faddere er opført baron Knuth,

HOLGINE DE FONTENAY

tegn. i tusch og kineserhvidt

kommandør P. de Løvenørn, oberst de Bémann, justitsraad Pram, kaptajn Benjamin de Fontenay (barnets farbroder), kammerherre Bülow og Mlle Marguerithe de Fontenay (barnets faster); gudmoder var madame Susanne de Fontenay, f. v. Hemmert.

Om Rozalie vides intet særligt. Hun har boet hos forældrene hele sit liv, der iøvrigt kun blev kortvarigt, idet hun allerede i en alder af 34 år afgik ved døden. Hun har dog selv haft en smule penge som arv efter Winterfeldt. Hun blev begravet den 6. juni 1840 fra fransk-reformert kirke.

Den fjerde datter blev født den 21. september 1808 i Aarhus. Hun fik ved dåben i Domkirken navnene Louise Frederikke og blev båret af fru kammerherreinde Gyldenchrone; faddere var fru bispinde Birch, oberst Sames, biskop Birch, commandør Wulff, baron Gersdorf og løjtnant Beemann.

Som sin ældste søster var hun blevet indskrevet i Vemmetofte Kloster, men kom kun til at nyde hævnning derfra. Hun levede sit liv med forældre og søstre og har som de andre modtaget arv fra Winterfeldt og baronesse Knuth. Hun har boet i Østergade med søstrene, men døde af lungebetændelse nogle år før disse under et ophold hos sin broder.

Louise Frederikkes begravelse foregik fra fransk-reformert kirke den 27. februar 1874, og hun blev jordet i samme gravsted som sine forældre.

Da Robert Antoine og Suzanne havde fået fire døttre, kom den 23. september 1812 en søn til verden og blev døbt med navnene Frederik Julius Emil. Som den første i slægtens historie i Danmark valgte Fr. Julius forstvæsenet som livsbane. Da skolegangen er endt, bliver han 16 år gammel i september 1828 konfirmeret af pastor Raffard i den fransk-reformerte kirke med ordet fra Matt.X 22: *Celui qui persévéra jusqu'à la fin sera sauvé.* Han er derefter rede til at begynde sit studium og bliver allerede i oktober samme år forstelev på Tisvilde skovdistrikt. Efter to års læretid erholder han skov- og jagtlærebrev fra kongelig skovrider og sandflugts-kommissair Ernst Christoph Hansen fra "Tidsvilde paa Cronborg Amt den 10de September 1830" (bilag nr. 17).¹⁰ Det fremgår heraf, at Fr. Julius hele tiden har udvist den største flid, iver og interesse og "har lært jagt forsaavidt lejlighed dertil er forefalden."

Det unge menneske vil gerne til forskellige steder i udlandet for at uddanne sig videre og "gøre sig bekjendt med disses Jagt- og Forst Indretninger." Med sit nyerhvervede lærebrev drager han først til Kiel for at få sin endelige eksamen.

Grunden til at han netop vælger Kiel, kan vel være den, at i de slesvig-holstenske egne boede en del af hans familie. Fætteren Christian Otto Michael og dennes søstre, samt familien Krichauff har her kunnet være ham til stor nytte bl.a. ved at føre ham ind i deres kreds, og desuden boede hans faders ældre broder i Tønder.

Studierne i Kiel kom til at vare to år og afsluttedes med forsteksamen med 2. karakter med udmærkelse i 1832. Hans planer om at fortsætte til udlandet er tilsyneladende nu blevet opgivet, for den 16. februar 1833 bliver han antaget som tjenstgørende kandidat ved 1.ste Kronborg Overførster-distrikt, hvor han forbliver i en årrække.

Han var en meget flittig og påpasselig mand, der i de tyve år han

FREDERIK JULIUS E. DE FONTENAY
 fotografi

MARGRETHE DE FONTENAY
 f. Møller, fotografi

arbejdede på Sjælland forestod såvel teoretiske som praktiske forst- og jagtforretninger, skovopmålinger og forsttegninger på forskellige skovrider-distrikter. I 1840 blev han udnævnt til jagtjunker og 1848 til kammerjunker.

I 1851 avancerede han til ansvarshavende forstløjtnant i 1. ste københavnske jagt- og forstdistrikt; men da der et par år senere blev et embede ledigt i Hertugdømmerne som skovrider på Glücksborg distrikt, indgav han gennem overførsterne Paulsen og Løvenskiold ansøgning til stillingen, ledsaget af attester fra sin hidtidige overordnede.¹¹ Hans anbefalinger var så gode, at han den 7. februar 1853 erholdt kongens bevilling til embedet.

Fontenay drog således atter til Hertugdømmerne og fik her sit virke i femten år. Som skovrider og senere overfører fik han sin bolig på Glücksborg distrikt og måtte i embeds medfør deltage i mangt og meget også af mere officiel karakter; til dette formål havde han en blå uniform med guldbroderet ornamentering på den høje krave og på ærmeopslagene, endvidere hørte til uniformen en kårde.¹² Glücksborg Slot var i 1779 overgået til den danske krone, hvorefter Christian IX's fader fik det i 1825. Slottet var bygget i slutningen af 1500-årene af Nikolaus Karies på foranledning af hertug Johann

af Slesvig-Holsten-Sønderborg på det nedrevne Ryd Klosters grund. Det er på tre sider omgivet af vand, og desuden findes store skovarealer i landsdelen, hvilke giver gode betingelser for en fin vildtbestand. I 1863 oplevede Fontenay en begivenhed, der gjorde stærkt indtryk på alle; Frederik VII var i efteråret på et besøg i Hertugdømmerne, hvorunder han pådrog sig en så alvorlig sygdom, at han lå syg på Glücksborg Slot og udåndede her i november 1863. En vinteraften blev hans bære ført på kongeskibet "Slesvig" ad Flensborg Fjord til København.

I årene her frem til var der meget politisk røre, og sindene i den del af landet var i stærk gæring; krigene 1848-50 lå bag, men hvad vilde der nu komme? Det lå i luften, at noget måtte ske, dertil var de indre splittelser i politik blevet for store. Og så kom da også 1864, hvor Danmark efter kampenes afslutning afstod Hertugdømmerne til Tyskland; dermed ophørte byer som Slesvig og Kiel med at være danske, hvorved der blev en stærk brydning for de gamle familier, der her havde fået deres uddannelse og haft deres gerning under den danske konge. Skulde man flytte bort fra de byer, hvor ens livsbane var afstukket og begynde noget nyt eller blive og stå under tysk regime? For mange blev der en del overgangssår til at afvikle deres sager.

Fr. Julius de Fontenay var i høj grad ude for disse problemer, for forstfolk føler sig som bekendt stærkt knyttet til deres skove, og han holdt af sit arbejde i dette distrikt, hvor han nu var kendt og vellidt, ganske som han selv kendte befolkningen. Fr. Julius var dog heltud dansk, var i 1859 blevet Ridder af Dannebrog (bilag nr. 18) og vilde derfor fortsætte sit liv i Danmark. Hvor vanskelige forholdene har været, ses bl.a. af den omstændighed, at da den preussiske forvaltning overtog Glücksborg Slot, forlangte den, at Fontenay skulde bære den preussiske kokarde, men dette nægtede han totalt.¹³ Han gik dog ind på at forblive endnu nogle år som "Oberförster" for at være behjælpelig med at afvikle fordelingen af de pågældende papirer og regnskaber mellem Danmark og Preussen. Denne fordeling var først afsluttet i 1867. Man kan ikke fra den ene dag til den anden få ordnet slige vigtige sager.

I 1868 var alt så vidt ordnet, at han kunde tage sin uigenkaldelige afsked. I den anledning var der forskellige formaliteter at ordne angående hans pension, nu da embedet ikke mere hørte under den danske administration, og han ønskede at flytte til Danmark. Ved skrivelse af 8. april 1868 fra den "königliche Regierung für Schleswig" bliver pensionens størrelse fastsat, og ved skrivelse af 1. september samme år får han tilladelse samme sted fra til at nyde sin pension i Danmark.

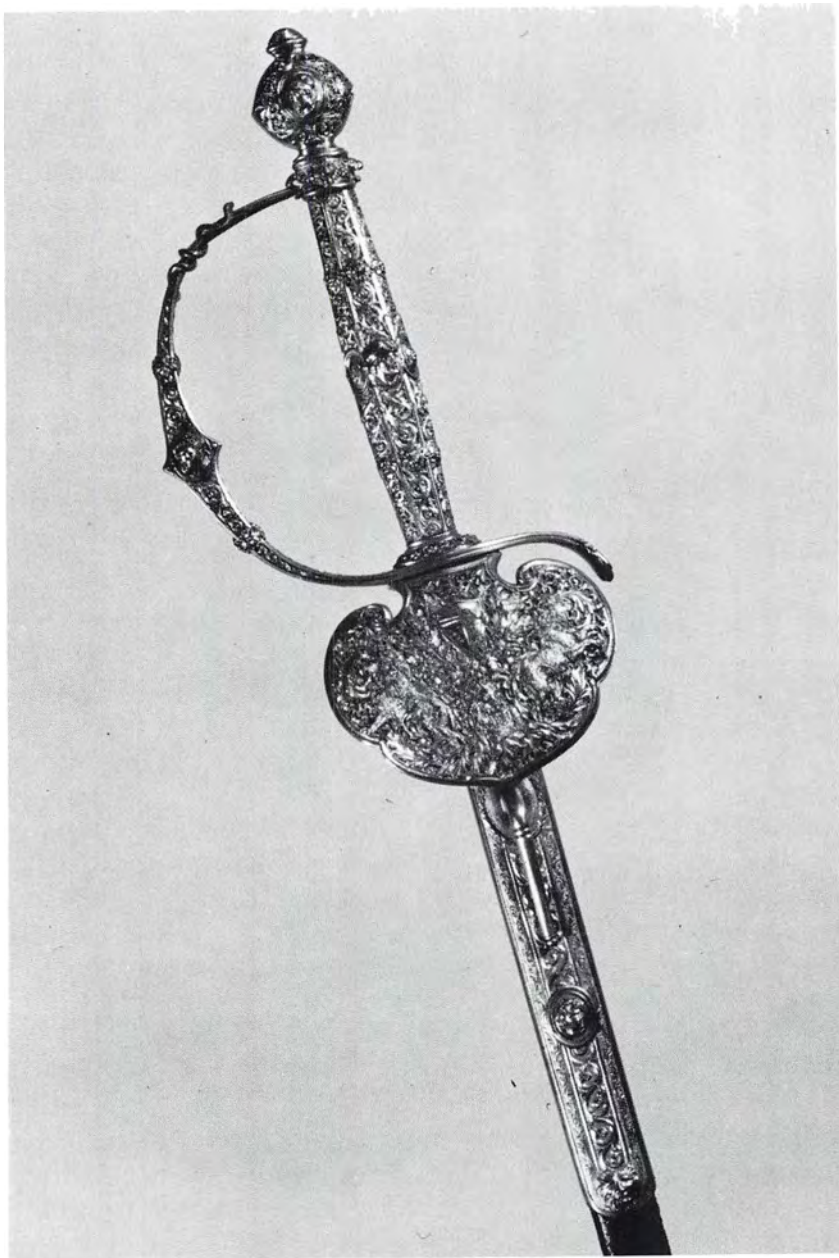
Et synligt bevis på hvor afholdt han var af befolkningen på Glücksborg distrikt, ser man af det smukke sølvbæger, egnens beboere forærede ham som påskønnelse og med følgende inscription: Unserm lieben Hegereiter dem Herrn Kammerjunker v. Fontenay zu Glücksburg gewidmet beim Abgang aus seinem Amte von mehreren Eingesessenen des Kirchspiels Munckbrarup. Endvidere

*JAGTFLASKE. KGL. PRÆMIE TIL FORSTESKAMEN
til Fr.J.E. de Fontenay 1832*

stammer også det lille krystalblomsterglas med inscriptionen: Zur Erinnerung Fontenay, fra afskeden. Hans kæreste erindring var dog nok sølvopsatsen med holdere til æggebægre og skeer, eftersom han havde fået den af Glücksburgere i 1864, da han nægtede at bære tysk kokarde.

Medens Frederik Julius studerede i Kiel i 1830-erne og besøgte familien rundt om i Nord- og Sydslesvig, har han sandsynligvis truffet Frederikke Christine Heseler, der var født 1810 i Dedsbøl i Christian-Albrechts-Kog ude ved Vestkysten. Men tiden med dens dårlige økonomiske forhold var ikke dengang gunstig for de unge til at stifte hjem, og først den 10. oktober 1845, da han har fast embede som forstkandidat i Cronborg Distrikt, finder han tiden inde til at hente sin tilkommende hustru. De blev gift i Tønder kirke, men tog straks derefter til deres nye hjem i Nordsjælland, antagelig Fredensborg, fordi deres ældste barn bliver født her. I årene indtil Fr. Julius får embedet i Glücksborg, har de boet her – i nærheden af hans familie, der levede dels i Fredensborg, dels i Hillerød, men heller ikke til forældrene i København var vejen lang.

EMBESKAARDE MED FAMILIEVAABEN

har tilh. Fr.J.E. de Fontenay

For Frederikke Christine må det dog have været en særlig glæde, da hendes mand fik embedet i Slesvig-Holsten, der var hendes barndomsegn. Tilmed har Fr. Julius erhvervet nogle ejendomme ude i Marsken i Christian-Albrechts-Kog, og man kan måske gætte på, at det har været hans hustrus fødested eller noget i umiddelbar nærhed; i sit testamente skriver han, at såfremt han dør først, skal pengene ved et eventuelt salg af disse ejendomme indsættes i Overformynderiet; på den måde kan han sikre sin hustrus fremtid.

Foreløbig flyttede ægteparret imidlertid til Glücksborg med deres lille datter, og Fr. Julius har genoptaget forbindelsen med sin fætter i Kiel, hvis børn var jævnaldrende med hans egen datter, en forbindelse der vedligeholdtes livet igennem. Tidens meddelelsesform var breve, og et brev fra faderen, Robert Antoine (København) til Julius i anledning af dennes fødselsdag fortæller lidt om, hvor nær fader og søn har været knyttet til hinanden; uheldigvis er brevet uden årstal, men efter indholdet at regne, må det være fra 1855 (brevsaml. nr. 14).¹⁴ Faderen har også sørget for, at de familiepapirer, han selv har fået i arv og værnet om, efter ham skal overgives til sønnen.

Årene går, og indenfor familien sker mangt og meget; tungest var det for Fr. Julius, da forældrene døde i København, medens han selv var så langt borte. Man har indtrykket af, at der mellem disse forældre, deres fire ugifte døttre og den ene søn har været et ualmindeligt godt samhørsforhold.

Da tilværelsen på Glücksborg havde nået sin afslutning, rejste familien til København og bosatte sig i Bianco Lunos Sidealle på Frederiksberg. Ægtefællerne havde dog ikke boet mange år i byen, før Fr. Julius mistede sin hustru. Hun døde af lungebetændelse marts 1874, kun 59 år gammel, og blev begravet på fransk-reformert kirkes nye kirkegård. Fr. Julius var nu helt alene, idet deres eneste datter, Roberta, i 1873 havde giftet sig. En måned før hustruens død var en anden sorg overgået ham, da hans søster Louise Frederikke efter en sygdomsperiode afgik ved døden i hans hjem, hvor hun var blevet plejet af hans hustru. Han blev derfor nærmere knyttet til sine to andre søstre og har som omtalt set sig i stand til økonomisk at hjælpe dem.

Frederik Julius stiftede dog påny sit eget hjem, da han den 27. juni 1876 giftede sig med Margrethe Møller, der var født 1844 i Viborg. Vielsen foretoges i hjemmet hos provst Ewaldsen fra Vor Frue kirke. Samtidig havde Fontenay om foråret fundet en ejendom i Ny Taarbæk under Lyngby sogn i Sokkelund Herred.¹⁵ Det var et sted nær byen og alligevel i en egn, hvor der var meget skov; ejendommen, hvis velholdte have var sjælden smuk, stødte direkte op til Dyrehaven. Her flyttede han ind med sin hustru og opkaldte efter hende stedet: "Margrethehøj".

I dette ægteskab fødtes to sønner, og her i Taarbæk har Fr. Julius levet sine sidste år. I maj 1881 lukkede han sine øjne efter et begivenhedsrigt liv og blev begravet samme sted som sin første hustru.¹⁶

Efter Frederik Julius' bortgang blev hans testamentariske bestemmelser

SØLVOPSATS
har tilh. Fr.J.E. de Fontenay, 1864

KRYSTALGLAS MED INSCRIPTION
har tilh. Fr.J.E. de Fontenay, 1867

AFSKEDSBÆGER, SØLV, MED INSCRIPTION
har tilh. Fr.J.E. de Fontenay, 1867

fremlagt, og hans nære slægtning, fætterten G.C.P.L. de Fontenay, der var jurist og dengang protocolfører ved politiretten, var udset til executor, samt værge for de to mindreårige sønner. Det første testamente var underskrevet i 1873 af Fr. Julius og Frederikke Christine, f. Heseler. Efter dettes punkt 4 skulde der "forbeholdes manden uindskrænket disposition over hans gevær-, våben- og pibesamlinger." Ifølge dette punkt viser det sig nemlig, at Fr. Julius hele sit liv havde samlet en betydelig mængde jagtbøsser med særegne piber. Desuden havde testamentet et punkt om, at han og Frederikke ønskede, at deres datters guvernante, frøken Gunde Adele Grumpelt i Rendsborg fik et legat. Dette skulde udbetales hende med 300 Daler dansk rigsmønt så længe hun levede, med mindre hun giftede sig. Man kan heraf slutte, at ægteparret har sat stor pris på denne guvernante, der sandsynligvis har været hos dem under hele deres ophold på Glücksborg og passet deres datter. Fr. Julius' og hans hustru Margrethe Møller's testamente er fra februar 1877; inden sin underskrift noterer han endnu forskellige smykker, som han ønsker skal tilfalde hende.

Dag 23 September. En glad og lykkelig Dag.

Dyrt barn! Minne af den
 Julius!! I Dag var Du hid-
 -selsdag og alle Dage med det
 jeg tænkte sig sig selv for dig.
 At Gud vil sende dig den
 Guldig Gæst B. i sandhed det vil være
 -sæt af det Gode. At du vil
 se dig, se og lade alle sine
 -retninger, og give dig Kraft og Blyd-
 -hed i alle Gange, at du forstår.
 At Gud vil sende dig alle sine
 Gaver og alle sine Gaver. Men
 B. vil være dig for sig selv
 -dig for den Gode - hold fast ved
 Gæst, Du for alle med mig
 Lige med mig og dig med mig.

BREV TIL FREDERIK JULIUS DE FONTENAY

fra hans fader, 1855

Ifølge en bekendtgørelse i Nationaltidende blev der også holdt auktion over en del af hans ejendele.

Margrethe de Fontenay sad tilbage med de to børn, som hun blev ene om at opdrage. Da ejendommen i Taarbæk var solgt, flyttede hun med børnene ind til byen, hvor de boede i Vendersgade nr. 3, 2. sal. Her havde hun den glæde at se sønnerne vokse op og stifte hjem. Hun flyttede siden til Rothesgade nr. 9, 2. sal. og afgik her ved døden den 4. oktober 1915.

Margrethe havde hele sit liv været et godt og hjertevarmt menneske, der derfor var omgivet af mange venner. I et supplerende testamente, oprettet efter at hun var blevet alene, har hun da også betænkt flere af disse venner og sin søsters børn, selvom sønnerne selvfølgelig var universalarvinger.

Robert Antoinets yngste barn var sønnen Robert Théodore, der blev født den 23. april 1815, men først døbt den 11. august i hjemmet af pastor F.L. Mourier. Hans faddere var geheimeraad Guldencrone, biskop André Birck, oberst de Bülow, kaptajnerne Seidelin og Bémann, samt madame Waskiær, f. Jeanty, søster til Suzanne Françoise.

Dette barn fik ikke nogen lang levetid, kun 8 år gammel afgik han ved døden den 12. december 1823 og blev begravet fra fransk-reformert kirke.

Såvidt det har kunnet konstateres, er Robert Théodore den sidste af familien, der er blevet døbt i fransk-reformert kirke, hvorimod flere senere er begravet derfra. Hundrede år skulde gå, før børn af slægten de Fontenay igen blev døbt i Kirken (slægtled VII, Frank de Fontenay).

Pierre, det yngste af admiral Charles Frédéric's mange børn, havde selv kun eet barn, en søn. Denne dreng blev født i Svendborg den 4. november 1838 og døbt kort efter i Sct. Nicolai kirke, hvor han fik navnene Gustav Carl Peter Laurentius.

Sine første år tilbragte Gustav i Svendborg, hvor han kom i skole, men da han var blevet 13 år og viiste evner for at læse videre, flyttede forældrene til Horsens, for at sønnen kunde komme i den derværende latinskole.¹⁷ Pierre oplevede imidlertid ikke at se sin søn som student, da denne fik sin eksamen 1858, året efter faderens bortgang.

Moderen, Christiane, bosatte sig derefter på Frederiksberg (ved København) med Gustav, der nu skulde studere jura. Forinden han fik sin embedseksamen, døde også hans moder, allerede i 1859. Som 20-årig stod han

nu helt alene uden forældre og søskende, men arbejdede videre på sin uddannelse. I juni 1864 blev han cand.jur. og 1868 ansat som kopist i Københavns Kriminal- og Politirets Justitskontor, året efter assistent i Højesterets Justitskontor. I 1870 blev han konst. protokolfører i Københavns Kriminal- og Politiret, for fire år senere at blive fast ansat samme sted, maj 1877 med kgl. udnævnelse.

Gustav de Fontenay har været et menneske med mange interesser og levende optaget af studier. Hans største specielle interesse var heraldik. I sine ungdomsår i København havde han sin jævnlige gang på Rigsarkivet og Det kgl. Bibliotek, hvor han foretog et indgående studium af de derværende heraldiske værker, specielt franske, fra forskellige tidsperioder. Han ejede også selv en hel del bøger om emnet, bl.a. to illustrerede Dictionnaires af henholdsvis Pierre Larrousse og A. Gazier.¹⁸

Da det derfor i 1880-erne kom på tale at skrive slægten le Sage de Fontenay's udførlige data til adelsårbogen, var han selvskreven til at tage korrespondancen op med sine slægtninge, professor overlæge O.E. de Fontenay i København og provst dr.phil. Reinhart G. de Fontenay i Kiel. Yderligere havde han en omfattende brevveksling med adelsårbogens redaktør H.R. Hiort-Lorenzen, samt arkivar A. Thiset i Rigsarkivet. Gustavs indsigt i spørgsmål om våbenskjold og dertil hørende krone var umådelig, idet han kendte alt vedrørende gammel fransk heraldik, om kroners form og størrelse og om deres forbindelse med de mange eksisterende adelige og kongelige titler. I anledning af den påtænkte slægtsbeskrivelse vilde man nu finde frem til et grundlag for atter at tage det oprindelige fra Frankrig medførte våbenskjold i brug, eftersom de i 1880-erne levende medlemmer af slægten anså dette for det mest korrekte. Det i ca. hundrede år anvendte, af de tre admiraler i 1761 antagne våbenskjold, gik man derfor nu bort fra igen, da det tilsyneladende ikke havde med det oprindelige le Sage våben at gøre.

Slægtens devise: "Deus spes sapientis" har G. de Fontenay ligeledes ført korrespondance om med i Frankrig bosiddende eksperter. Han kommer til den konklusion, at denne devise er af gammel og ægte oprindelse fra slægtens allerførste medlemmer i Frankrig, idet også devisens ordlyd og familienavnet stemmer overens: sapiens = le Sage. I et brev fortæller han, at hans oldefader, Gaspar Frédéric (slægtled II) og hans bedstefader, Charles Frédéric (slægtled III) dog har formuleret devisen med følgende franske tekst: "Sur la Providence je fonds mon espérance."¹⁹ De korresponderende medlemmer af slægten mente det derfor for rigtigst, nu hvor man gik tilbage til at benytte det oprindelige våben, da også at benytte den oprindelige latinske devise.

Det var imidlertid ikke alene heraldik, Gustav de Fontenay beskæftigede sig med i sin fritid, mange andre emner havde ligeledes hans bevågenhed; navnlig har hans slægtninges velgående ligget ham på sinde. Under årene i København har han megen forbindelse med den pensionerede overfører,

GUSTAV C.P.L. DE FONTENAY
 fotografi, Det kgl. Bibliotek

ANNA DE FONTENAY
 f. Baadh, fotografi, Det kgl. Bibliotek

kammerjunker Fr. J.E. de Fontenay, efter at denne var flyttet til hovedstaden. Det var da også Gustav, der som executor skulde tage sig af hele skiftebehandlingen ved overførsterens død i maj 1881; han var desuden udset til væрге for dennes mindreårige sønner såvelsom for hans ugifte søstre. Gustav boede omkring 1880 i Victoriagade 11, 3. sal, efter i en årrække at have boet Nørrevold nr. 22.

August 1881 blev Fontenay assessor i Landsoverretten for Nørrejylland, med bopæl i Viborg; august 1901 forfremmedes han til justitiarius for samme Ret, og her forblev han embedstiden ud. Han blev 1890 Ridder af Dannebrog, 1898 Dannebrogsmænd og oktober 1902 kommandør af 2. grad af Dannebrog. Ved sin embedsafsked i 1906 udnævntes han til konferensraad.

Den 28. april 1875 havde Gustav de Fontenay giftet sig i Vor Frelser kirke i Horsens med Anna Catharina Arcadia Baadh, født juni 1850 i København og døbt i Trinitatis kirke. Hun var datter af sognepræst, senere lærer ved Efterslægtens skole Edvard Albert Baadh og hustru Laura Arcadia Coelestina Hindberg. E.A. Baadh var i en årrække skoleinspektør i Horsens og Kateket ved Frelser kirke, hvorfor det var naturligt, at hans datter blev gift

dér. Ægteparret Fontenay's første år blev tilbragt i København, siden i Viborg.

Gustav havde i 1904 taget en længere ferie. Hans hustru, Anna, led stærkt af kronisk Bronchitis, som dette forår var særlig ondartet. De opholdt sig en månedstid ved Middelfart hos borgmester Rich. Ekeroth, der var gift med Annas søster. Derfra tog de til Skodsborg Kuranstalt ved København, for at hun kunde få behandling, medens han benyttede lejligheden til at besøge familien.²⁰ Uheldigvis blev Annas tilstand det følgende år dårligere, og få måneder efter at Gustav havde taget sin afsked, mistede han sin hustru. Anna afgik ved døden den 6. juni 1906 og blev begravet fra Viborg Domkirke.

Intet bandt nu Gustav til hjemmet i Viborg, og han flyttede tilbage til København, hvor han fik lejlighed i Livjærggade nr. 21 på Østerbro. Her har han så, alene som han var, da ægteparret ingen børn havde, i sine senere år dyrket sine interesser og genoptaget ungdommens heraldiske studier på Rigsarkiv og Bibliotek, samt brevveksling med Frankrig. Samtidig fik han mere lejlighed til at omgås slægtens medlemmer, og fra hans breve fra disse år at regne har han haft nær forbindelse med professor O.E. de Fontenay og dennes søn Vigo (brevsaml. nr. 15), samt truffet jævnligt sammen med Holger og Frank de Fontenay (slægtled VI og VII). Sammen har disse familiemedlemmer vedligeholdt forbindelsen med deres slægtninge i Kiel og ivrigt drøftet slægt og slægtsforbindelser med Frankrig. Genealogi og anden forskning var deres fælles store interesse.

Allerede i september 1899 havde Gustav oprettet testamente til fordel for Laura M.C. Ekeroth og Anna S.A. Ekeroth (antagelig niecer). Han afgik ved døden den 5. maj 1914 og blev begravet fra Kapellet på Vestre Kirkegård. I dagsavisen står om konferensraadens jordefærd: "Pastor Falk Rønne talte – efter at "Tænk naar en Gang" var sunget – ganske kort, da den Afdøde kun havde ønsket, at de, der samledes om hans kiste, skulde bede en bøn, der tillige kunde være én Forbøn for ham. Forinden Pastor Falk Rønne opfyldte dette Ønske, mindedes han i faa Ord den Afdøde som en af Danmarks Sønner, hvis fine, noble Karakter, ædle og retsindige Væsen kunde være et Exempel for andre. Man afsang derefter "Jeg lever og veed, hvorlænge fuldtrøst" og til Tonerne af "Dejlig er Jorden" bares Kisten ud paa Kirkegaarden, hvor Jordfæstelsen fandt Sted."

Caspar Frédéric's og Karen Margrethes førstefødte var en søn, der ved dåben i hjemmet i Hillerød fik navnene Anton Nicolaus, opkaldt efter sin farfader. Efterhånden som årene er gået, er de gamle franske fornavne, der gik i arv i generationer, blevet tilpasset dansk sprogtone, men har derved mistet

deres oprindelige klang. Da drengen kom i skolealderen, fik han undervisning i Hillerød, men i 1813, hvor han er en halvsnes år, vil faderen søge ham optaget ved landkadetkorpset, hvorfor de lokale myndigheder udsteder en attest, der fortæller, hvad Anton har lært (bilag nr. 18).

Anton er så kommet til hovedstaden, og i 1815 sender han sin yngre søster, Susanne Marie, et lille brev til hendes fødselsdag, og heri står:

Lygønskning til S.M. de Fontenay

I anledning

den 25de Marty 1815

Et Brev jeg gjerne dig vil byde
 Modtag det kjærligen og lad
 dig Livets Vandring stedse fryde
 lev altid lykkelig og glad.
 Gid ofte gode Søster komme,
 den Dag som skjænkedes Dig
 og naar da flere Aar er omme
 vi atter kan lygønske dig.

Af

Anton Nicolay de Fontenay

Anton er formodentlig begyndt ved landhæren, men opgiver igen denne levevej for at blive koffardikaptajn. Herefter er han sin meste tid på rejse, og opholder sig ind imellem hovedsagelig i Sydafrika.

Oplysninger om Anton er yderst sparsomme, men et hengemt brev²¹ – afsendt den 3. juli 1836 fra Cap det Gode Haab – til søsteren Susanne og dennes mand pastor Ludvig Dahlerup kaster lys over adskilligt. Susanne har åbenbart været den i søskendeflokken, der stod ham nærmest; de har skrevet til hinanden, for brevet begynder med en tak til Susanne for hendes brev af 4. maj 1834, hvilket han først modtog marts 1835. Han mindes heri de lykkelige barneår i Hillerød sammen med jævnaldrende venner som Dahlerups, Christian Vosbain, von Smittens og Mine Mung. Han omtaler den sidste prædiken, som han hørte i Garnisons kirke, inden han forlod Danmark.

Anton fortæller udførligt om sin hustru, Ida Petronelle Susanne Steyn. Hun var et ejegodt menneske, der med sit smukke ydre og sit gode humør lignede hans søster ”som to alen ud af et stykke.” Anton mener derfor, at de to vilde have kunnet lide hinanden. Hans hustru – Sanne som han kalder hende – var født den 9. marts 1807 på et sted kaldet Tolbayh(?); hendes forældre var begge ”blanke”, dvs. hvide, moderen af hollandsk afstamning, medens faderen var tysk og nu er død 54 år gammel den 14. januar 1835. Nu har Anton imidlertid haft den store sorg at miste sin Sanne den 27. april 1836 efter 3 år, 3 måneder og 10 dages lykkeligt ægteskab. Hertil kom det meget beklagelige, at Anton på dødsfaldets tid var ude at sejle og ikke engang nåede hjem inden begravelsen, selvom hans svigerinde havde prøvet at trække tiden for denne ud

længst muligt. Han blev således først bekendt hermed, da det hele var forbi. Anton og hans hustru efterlod ingen børn, idet hun fire gange mistede et barn kort før eller efter fødselen, hvad der gjorde hende meget ulykkelig. Han bærer alle disse sorger med oprejst pande og finder trøst i ordene ”Herren gav, Herren tog, Herrens navn været lovet.”

Første halvdel af brevet er stilet til svogeren Ludvig Dahlerup, resten direkte til søsteren. Han nævner for hende, hvilket dybt indtryk oplysningen om deres kære faders død gjorde på ham, men han håber, at faderen er lykkelig i Himmerige. Gennem hele brevet går som en rød tråd tanken om det smukke forhold, der har været i hjemmet i Hillerød – ja så nær har de været knyttet til hinanden, at Anton dér langt borte en nat omkring tidspunktet for faderens bortgang så denne for sig, liggende i dagligstuen omgivet af moderen og hans søskende. Han slutter brevet med en bøn til søsteren om at sende ham nogle varme tanker, for han savner sin Sanne så meget. Anton håber inderligt, at det må forundes ham at vende hjem til sit elskede fædreland, gense søsteren og hendes mand, de andre søskende, slægt og gamle venner.

Om sit arbejde fortæller han ikke; det vides dog, at han atter kom ud at sejle, men skibet gik under ved Afrikas Vestkyst i 1839.

Mange år senere – i april 1888 – er der fra dansk side gjort et forsøg på at få nogle flere oplysninger gennem den danske konsul i Cape Town, men svaret var uden positivt resultat.²²

Caspar og Karen Margrethes næste barn var en datter, der blev født den 25. marts 1805 i Hillerød og døbt den 26. april i Slotskirken, hvor hun fik navnene Susanne Marie efter farmoderen. Hun blev båret over dåben af Mad. Lyng, medens jomfru Abel stod hos. Barnets faddere var kaptajn Plum, løjtnant Fontenay, slotsforvalterne Goos og Giese, inspektør Nyholm og Jacobi Abel.

Susanne voksede op som den næstældste i den store søskendeflok og sammen med de mange jævnaldrende børn, der fandtes blandt forældrenes venner. Sin ældste broder, Anton, stod hun som omtalt særlig nær, og da hun var femten år, fik hun den oplevelse i Slotskirken at være fadder til sin yngste broder, Frederik Otto. Hendes brødre kom i Frederiksborg lærde skole og bragte kammerater med hjem, og de er også blevet Susannes kammerater. Barndommen gik over i ungdommen, og 24 år gammel blev hun gift med en af disse venner.

Til forældrenes nære omgang hørte hospitalsforstander, postmester Hans Dahlerup og hustru, Vilhelmine Marie Birch; disse boede midt i Hillerød by. Dette ægtepar havde flere børn, hvoraf den ene var Hans Birch Dahlerup, der

M.H. LUDVIG DAHLERUP

silhouette

SUSANNE MARIE DAHLERUP

f. de Fontenay, silhouette

udmærkede sig i krigen mod englænderne i begyndelsen af 1800-årene og siden som chef for orlogsskibet "Rotha" førte Thorvaldsen hjem fra Italien. Dén søn, der dog interesserer os mest, er Michael Henrik Ludvig Dahlerup, der fødtes august 1802 og døbttes den 29. september i Slotskirken, hvor hans faddere var fruene Birch og Rosted.

Ludvig Dahlerup blev student 1819 fra Frederiksborg lærde skole, lige som sine brødre og familien Fontenay's sønner; han begyndte derefter at studere theologi i København. Efter at have bestået sin embedseksamen fik han kald i Norup-Vindblæs ved Mariager og den 21. januar 1829 sin præsteordination i Aarhus. Nu var tidspunktet kommet, hvor han selv kunde stifte hjem, og den 14. maj samme år blev han i Frederiksborg Slotskirke viet til barndoms-kammeraten Susanne Marie de Fontenay.

Foreløbig bosatte ægteparret sig i Norup præstegård, og i de nærmestfølgende år fik de flere børn; som vi nu veed fra Anton de Fontenay's brev fra Cap det gode Haab 1836 var de meget lykkelige. I 1838 blev hendes yngre broder Ernst Albrecht de Fontenay kapellan i Udbyneder-Kastbjerg i umiddel-

SUSANNE MARIE DAHLERUP
f. de Fontenay, malt af L. Engmann

bar nærhed af Norup. Der blev derefter rig lejlighed til mange sammenkomster og fælles køreture i omegnen, navnlig efter at Ernst Albrecht var blevet gift med Anna Dorthea Bie, der var barnefødt på egnen, og sammen kunde de besøge vennerne. En nær ven af de to familier var pastor Petersen fra Hobro, og ved dennes jordefærd den 8. juni 1843 i Hobro holdt både pastor Dahlerup og pastor Bie en meget smuk tale; begge disse er endnu bevaret.

Men tiden som sognepræst i Norup-Vindblæs blev slut, da Ludvig

Dahlerup i november 1845 udnævntes til stiftsprovst i Aarhus. Her levede familien nu i en årrække, indtil Dahlerup i 1854 søgte og fik provsteembedet i Ballerup-Maaløv sogn i omegnen af København.

Ægteparret vendte dermed tilbage til Sjælland og nærmere barndommens og ungdommens egne; ved Ballerup og Maaløv kirker virkede han indtil december 1877. På det tidspunkt følte han selv, at kræfterne var aftagende, så han næsten ikke kunde deltage i kirkelige handlinger, og derfor måtte holde op. Han var en skattet og afholdt provst, hvilket en sølvlaurbærkrans bærer vidne om.

Ludvig Dahlerup og hans hustru flyttede til København, hvor de bosatte sig i Rosenvængets Sidealle nr. 1; her afgik Susanne Marie ved døden den 6. november 1885 og blev begravet fra Ballerup kirke få dage senere. Hendes mand skiftede bopæl til Kalkbrænderivej nr. 48 og døde her den 16. december 1889, 87 år gammel; han blev begravet ved sin hustrus side på Ballerup kirkegård.²³

Ægteparret Dahlerups første søn fik de gamle Fontenay'ske navne Caspar Frederik ved dåben i 1830. Han blev selv præst efter en overgang at have været huslærer på Vallø og siden på Rosendal. Den unge Dahlerup kom derefter som hjælpepræst hos faderen i Ballerup-Maaløv, inden han fik embede på Jonstrup Seminarium. Han var gift med Emilie von Wylich.

Ludvig Dahlerups og hustrus næste søn var også født i præstegården i Norup og kom til at hedde Jens Vilhelm. Denne blev arkitekt, vandt 1862 den store guldmedaille og var en årrække i udlandet; ved sin hjemkomst gav han tegning til mange af Københavns kendteste bygninger, ligesom han i provinsen forestod restaureringen af en hel del kirkebygninger.

Af Caspars otte børn var nummer tre i rækken Christian Bernhard, der blev født den 30. januar 1807 i Hillerød. Han blev døbt i Slotskirken den 30. marts, hvor moderen selv bar ham, medens jomfru Andrea Lyngé stod hos. Som faddere nævner kirkebogen G. Rosborg, kaptajn Brochdorff, Martin Abel, kasserer Rotwitt og hr. Lyngé.

Denne søn har vel delt opvækstårene med sine søskende, men har tilsyneladende ikke haft lyst eller anlæg for studier. Der findes ikke mange oplysninger om ham, men man veed, at han i 20-års alderen er taget til København; han uddannede sig her til at gå handelsvejen og nedsatte sig som selvstændig urtekræmmer på Kultorget, matr.nor. 135/136. Efter portrættet at dømme gør han et dygtigt og solidt indtryk; af det følgende vil man se, at han også havde et godt forhold til den øvrige familie.

Den 14. april 1832 indgår han ægteskab i Trinitatis kirke med Birgitte

CHRISTIAN BERNHARD DE FONTENAY

fotografi

Louise Frederikke Carlsen. Ægteparret fik ialt syv børn, og efter Københavns Vejviser fra 1845 boer hele familien i ejendommen på Kultorvet tillige med en urtekræmmer fra Holbæk, en lærling fra København og to tjenestefolk: en pige fra Slagelse og en karl.

Allerede i juni 1864 afgik Christian Bernhard ved døden, medens hans hustru overlevede ham til juli 1879. Da hans moder i 1829 var blevet enke, flyttede hun og Bernhards ugifte søster til København, hvor de boede i umiddelbar nærhed af ham og hans store familie.

Den 5. april 1809 fik Caspar og Karen Margrethe atter en søn, der som de andre fødtes i Hillerød. Ved dåben den 8. juni fik han navnene Just Peter og hans faddere var madame Winding, kapt. Schiller, apoteker Winding og kaptajn Brochdorff. Også til dette barn har forældrene anvendt de gennem generationer traditionelle navne, men fordanskede. Just Peter kom i skole i Hillerød og tog 1828 studentereksamen fra Frederiksborg lærde skole.

JUST PETER DE FONTENAY

tegning

JULIANE DE FONTENAY

f. Rotwitt, tegning

Herefter rejste han til København for at få en videreuddannelse, da hans hu stod til at blive jurist; i oktober 1833 bestod han den teoretiske prøve med *Laudabilis* og den praktiske med *Haud Illaudabilis*. Oktober 1834 bliver han volontør i Generaltoldkammeret og Kommercekollegiets fynske toldkontor. I en skrivelse af 13. september 1836 overvejer Tolddepartementet at give ham kopist Salchows gage, og dette bliver bevilget. Den 10. juli 1837 skriver Fontenay og takker, fordi han må overtage Salchows gage og ”lover med flid og opofrelse at ville arbejde sig ind i forretningen.” Han fortæller samtidig, at han til embedsstudier har opbrugt en lille arv fra sin fader og derfor håber nu at få fast ansættelse. Fontenay indgiver i juli 1838 en ansøgning til kongen om et ledigt embede som 3. die raadsmedlem i Frederiksnagor. Ansøgningen havde de fineste anbefalinger af mænd som Københavns Universitets rektor, Schlegel, professor L. Engelstoft og notarius Algreen-Ussing. Han fik imidlertid ikke embedet, men derimod fast ansættelse herhjemme.

1841 blev J.P. de Fontenay ansat som kopist i 1. danske Toldrevisionskontor, hvor han i 1844 avancerede til fuldmægtig og 1847 til kontorchef. I 1848 overgik han til stillingen som chef for 1. revisionskontor under

J.P. DE FONTENAY'S VILLA

i korsgade, maleri

Generaldecisoratet for det indirekte Skattevæsen. Den 24. juli 1876 udnævntes Fontenay til chef for finansministeriets 2. revisionsdepartement, hvilket embede han beholdt op i sin høje alder, idet han først i 1895 tog sin afsked, samtidig med at han blev konferensraad.

I disse år skrev han forskellige artikler, bl.a.: "Kasseundersøgelse og Kasse mangler efter den for Post- og Toldvæsenet gjældende Lovgivning" og i 1898 en artikel i Tidsskrift for Toldvæsen, bd. XVI. Foruden sit faste embede havde J.P. de Fontenay adskillige tillidsposter i andre institutioner, således var han i 40 år ansvarshavende kontorchef i Sparekassen for København og Omegn, og fra 1856-58 var han chef for 1. danske Toldrevisionskontor. Han udnævntes endvidere til kammerraad, justitsraad, i 1869 til etatsraad og sluttelig til konferensraad. Han var blevet Ridder af Dannebrog i 1860, kommandør af 2. grad i 1881 og i 1885 af 1. grad af Dannebrog.

Alle disse data giver dog kun en oversigt over den udadvendte side af J.P. de Fontenay's liv. Han havde den 30. april 1842 indgået ægteskab i Gentofte kirke med Juliane Rotwitt, født den 22. august 1815. Deres forlovere var hans broder, urtekræmmer C.B. de Fontenay og hendes broder, sogneforstander V. Rotwitt.

JUST PETER DE FONTENAY

lithografi

JULIANE DE FONTENAY

f. Rotwitt, lithografi

Just Peters hustru var som han selv født i Hillerød og var datter af konsumtionskasserer, kammerraad Johan Otto Rotwitt og hustru Elisabeth, født Brock. Just Peter og Juliane havde således kendt hinanden fra barne- og ungdomsårene. Da Julianes forældre døde henholdsvis 1834 og 36, har datteren muligvis boet hos sin ældre broder Vilhelm, der i 1834 var blevet gift med Just Peters yngre søster, Elisabeth Catharina; i alle fald holdt Vilhelm Rotwitt Julianes bryllup på sin gård Lundegaard i Gentofte sogn, om hvilken vi senere hører.

Inden sit ægteskab boede Just Peter i Studiestræde nr. 59 i København, men i 1843 fortæller vejviseren, at han havde lejlighed Vesterbro nr. 64, så her er det nygifte par åbenbart flyttet ind. Nogle år senere boede de Vesterbro nr. 21, for endelig i 1851 at være flyttet til Nørrebro nr. 36.

Just Peters og Julianes hjem var åbent for alle tidens mange strømninger i såvel kulturelle som politiske retninger. Man holdt sig underrettet om de litterære begivenheder, om de mange nye bøger, der udkom – Just Peter ejede H.C. Andersen: "Eventyr og Historier" med Vilh. Pedersens tegninger i udgaven fra 1877 (stadig i familieje). I de lange vinteraftener samledes man med andre af familien og de opvoksende børn, læste højt og diskuterede.

Ægteparret Fontenay har været ivrige teatergængere og hører således til dem, der har oplevet fru Heiberg på scenen mange gange, eftersom de "havde loge" i det kongelige Teater. Helt fra begyndelsen af 1800-årene var tiden moden for rig udvikling indenfor kunst og litteratur; det var de store billedhuggeres og guldaldermaleres tid, hvor mænd som Thorvaldsen, Eckersberg, Marstrand o.s.v. tog til Italien og kom hjem med friske impulser. Indenfor litteraturen kan særlig nævnes H.C. Andersen, men også Chr. Winter, Henrik Hertz, Carl Bagger, Pontoppidan o.a. gjorde sig stærkt gældende.

En særlig interesse har Just Peter dog haft i at studere emner om vore gamle danske Helligkilder. Der er fra hans hånd efterladt afskrifter fra bøger, der omhandler dette emne; selv i sin høje alder i 1896 har han været optaget af at beskæftige sig hermed. Der har således foreligget en afhandling af pastor Vilhelm Bang om Danmarks hellige Kilder i tidsskriftet "Museum" (7. hefte 1895), og herfra har Just Peter med stor akkuratelse skrevet om Helene Kilde ved Tisvilde. At denne kilde stod hans hjerte særlig nær, opdager vi ved, at han samme år afskriver et stykke angående denne fra Vilhelm Bergsøes bog "Bruden fra Rørvig". Endnu en af tidens forfattere, Paludan-Müller, beskæftigede sig med kilden i sin roman "Ivar Lykkes Historie", der udkom omkring 1870; afsnittet om "Helenes Grav og Kilde" har Just Peter draget ud af bogen og afskrevet for at samle med sine andre optegnelser. Der er stor sandsynlighed for, at Just Peter flere gange har besøgt kilden ved Tisvilde, da han havde tilbragt sin barndom i Nordsjælland, og nu ejede hans ene søn en gård her. Sidst i århundredet kom Ibsens og Bjørnsons værker frem, og disse var genstand for almindelig diskussion overalt, hvad vi bl.a. kan læse i bevarede breve og optegnelser fra Just Peter og Juliane.

Tegnekunsten har fra de helt unge år interesseret Just Peter, og i en skitsebog fra 1823 findes en mængde udkast til portrætter og hele figurer, hvoraf man ser, hvor grundigt han er gået til værks med indmålinger osv. for sluttelig at fremvise den færdige tegning.²⁴

Men som kulturlivet optog familien, således var de politiske rørelser genstand for ikke mindre interesse, og bevægelserne her indenfor var som bekendt store i midten af 1800-årene; disse må familien have haft stærk berøring med, bl.a. fordi Julianes broder, Carl Edvard Rotwitt, blev en af tidens kendteste politikere; han var forøvrigt student fra Frederiksborg samtidig med sin senere svoger Just Peter. Han havde sluttet sig til Bondevennernes parti, var 1853-59 Folketingets formand og senere medlem af Rigsraadet. C.E. Rotwitt blev i 1855 amtmand over Frederiksborg amt og kom derved i nær forbindelse med kongen, Frederik VII, og grevinde Danner. Ved ministeriet Hall's afgang blev Rotwitt hans afløser og overtog selv tillige Justitsministeriet og ministeriet for Holsten.

For den nærmeste familie betød Just Peter og Juliane meget, altid hjælpsomme og parate, hvor der var behov for det. De var i årenes løb flyttet

J.P. OG J. DE FONTENAY MED FIRE AF DERES BØRN

fotoграфи 1875

til Korsgade nr. 12 og havde efterhånden fået en børneflokk på seks. Af disse var en datter gift med sin fætter, pastor F. de Fontenay, og bosat i Søby på Fyn; til hende og sønnen Frederik Edvard i Nordsjælland rejste de ofte på besøg.

Det var dog ikke alene den nære familie, som Just Peter var optaget af, men hele slægtens historie havde hans interesse, selvom han ikke var aktivt

JUST PETER DE FONTENAY

i sit arbejdsværelse

med i 1880-ernes korrespondance mellem slægtsmedlemmerne, men overlod det til sin søn, Otto Ernst. Enkelte breve er dog bevaret fra ham, hvori han svarer på forskellige forespørgsler. En stor og velfortjent glæde har det været for ham, at hans slægtning, provst Fontenay i Holsten, dedicerede sin bog om de tre admiraler Fontenay og deres nærmeste til ham som slægtens overhoved.

Juliane afgik ved døden den 11. oktober 1887 og blev begravet fra Sct. Johannes kirken i København. Just Peter levede til 30. juli 1902 og blev således 93 år gammel; han blev begravet fra Andreas kirken, hvor pastor Rindom, pastor Fontenay og pastor Dahlerup talte. Gennem hele livet var Just Peters valgspog: Først pligten og så fornøjelsen, og med dette for øje levede han selv.

Dem gegenwärtigen Alterssenior der Familie

Herrn Just Peter le Sage de Fontenay,

Departements-Chef im dänischen Finanzministerium in Copenhagen,

Königl. Dänischem Etatsrath,

Commandeur vom Dannebrog-Orden mit dem Stern,

auch Dannebrogsmann

mit ehrerbietigem Grusse

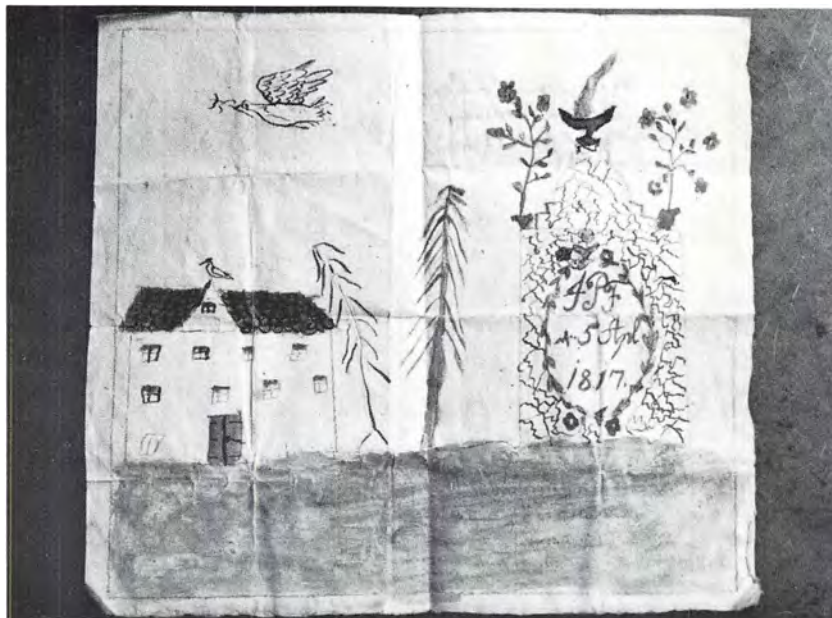
zugeeignet

VOM VERFASSER.

DEDICATION TIL J.P. DE FONTENAY

fra R.G. de Fontenay

FARVELAGT TEGNING TIL J.P. DE FONTENAY

fra en broder, 1817

Fra Just Peters barndom findes en farvelagt tegning til hans 8-års fødselsdag fra en af hans brødre.

De nulevende medlemmer af slægten de Fontenay er alle efterkommere af to af Just Peters og Julianes sønner.

Nummer fem i børneflokket hos Caspar og Margrethe var en datter, der blev født den 14. juni 1811 i Hillerød og ved dåben den 17. juli kom til at hedde Elisabeth Catharina. Hendes faddere var etatsraadinde Schreiber, apoteker Schumacher, J. Abel og Kiøbmand Thomsen. Hun voksede op i hjemmet og har sikkert, som døttre gjorde dengang, lært husholdning og brodering, foruden læsning og skrivning. Da hun var 23 år gammel, blev hun gift i Frederiksborg Slotskirke den 24. december 1834 med den jævnaldrende barndomskammerat Frederik Julius Vilhelm Herman Rotwitt. Denne var født den 30. maj 1809 i Hillerød, hvor hans og Elisabeths forældre var venner.

Vilhelm Rotwitt havde studeret landbrug og var på tidspunktet for brylluppet landvæsens- og tiendekommissær, men allerede i 1840 etablerede han sig som proprietær på gården Lundegaard i Gentofte sogn.²⁵ Lundegaard

ELISABETH CATHARINA ROTWITT

f. de Fontenay, maleri

skriver sig fra 1767, hvor den daværende ejer, Johan Frimodt, lod hovedbygningen opføre med høj kælder, stue og tagetage med gennemgående kvist. Bygningen var efter den tids fordringer herskabelig indrettet, og ladebygningerne var opført af egebindingsværk. Frimodt lod tillige en smuk have anlægge, og hans nabo, Bernstorff, fandt hele gården så fortræffelig, at han som anerkendelse skænkede Frimodt Lundeskoven, og efter denne fik gården navn. I 1781 solgte han imidlertid stedet for 11.000 Rdl. til den tidligere guvernør i

Tranquebar David Brown, som nogle år senere igen solgte den videre. Gården var fra 1789 til 1840 i slægten Knuth's eje og blev derefter tilskødet familien Rotwitt.

Elisabeth og Vilhelm Rotwitt sad på Lundegaarden i en periode af 20 år, 1840-60. Han var yderst anset på egnen og var regnet for en dygtig mand, der drev landbrug efter de bedste metoder, og han havde tillige i flere år forpagtningen af Bernstorff Hovmarksgaard. I 1860 solgte Rotwitt Lundegaard, som indtil 1918 havde skiftende ejere men derefter blev overtaget af Sankt Lukas-stiftelsen. De gamle bygninger blev foreløbig brugt, indtil nye blev opført i 1930. Den gamle lindealle, der i sin tid førte op til hovedbygningen, er bevaret og fører nu op til stiftelsens kirkeindgang.

Under sine år i Gentofte sogn blev Rotwitt i 1842 medlem af det første sogneforstanderskab. Samme år i april holdt ægteparret hans søster Julianes bryllup med Elisabeths broder, Just Peter, hvorved familierne blev knyttet endnu nærmere sammen, og har færdedes i de samme kredse, såvel kulturelle som politiske.

Efter salget af gården flyttede ægteparret ind til hovedstaden, hvor de levede en årrække; Rotwitt døde maj 1878, hans hustru november 1879. I ægteskabet var flere børn; en dattersøn, Wilh. Chr. Jørgensen blev i 1911 indvalgt i bestyrelsen for børnehjemmet "Bethlehem" efter sin onkel, overlæge O.E. de Fontenay.

Den 9. september 1813 kom Caspars og Margrethes sjette barn, en dreng, til verden i Hillerød og dermed den første præst i slægten. Han blev døbt Ernst Albrecht den 31. oktober i Slotskirken, og hans faddere var mad. Petersen, forpagter Mørch, Uldal og Fr. Bisted.

Ernst Albrecht voksede op i Hillerød og kom i Frederiksborg lærde skole, hvorfra han blev student; han vilde gerne fortsætte studierne og valgte theologi – efter den lutherske protestantisme. Skønt slægtens medlemmer i århundreder havde tilhørt en reformert menighed, ja endda som bekendt var flygtet fra deres oprindelige fædreland for denne tros skyld, så havde livets forhold nu medført, at man tilsluttede sig den lutherske tro. Ernst Albrechts forældre var i hele deres ægteskab bosiddende i Hillerød, hvorfor de anvendte Slotskirken, der lå i nærheden. Religionskrigenes og -forfølgelsernes tid var forbi, tolerance og religionsfrihed fulgte, men måske forsvandt samtidig noget af den stærke tro, der trodser alt.

Sin embedseksamen fik Ernst Albrecht i København 1838 og blev et par år efter kapellan ved Udbyneder og Kastbjerg kirker, beliggende lidt øst for Mariager. Hans ældre søster, Susanne, der var gift med pastor Dahlerup, boede

ERNST ALBRECHT DE FONTENAY

malt af J.M. Haas

ANNA DORTHEA DE FONTENAY

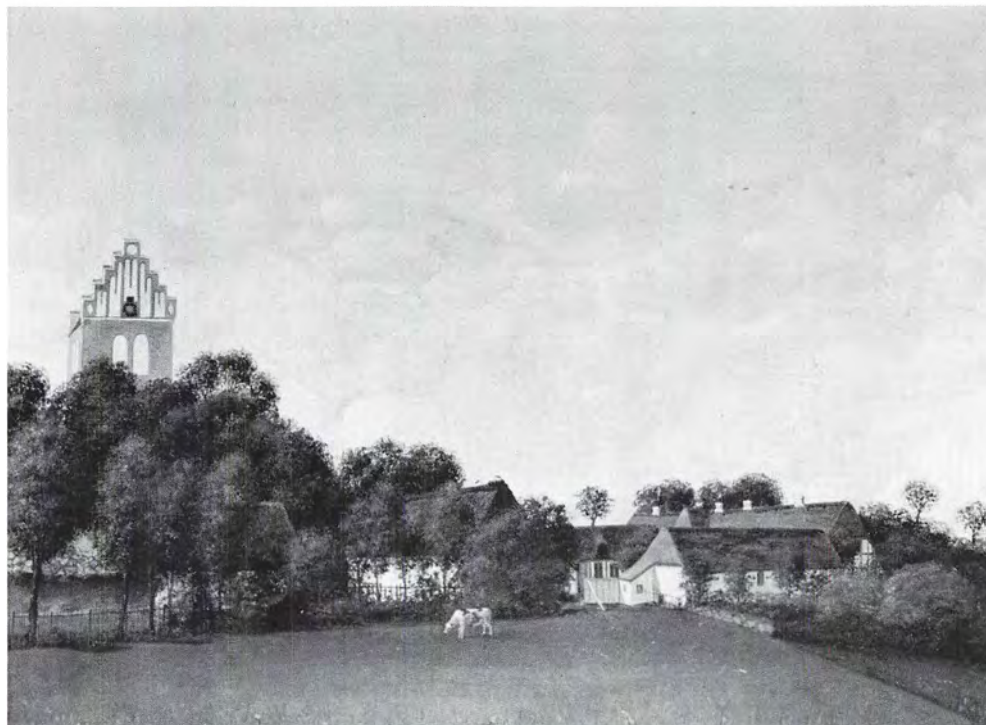
f. Bie, malt af J.M. Haas

i Norup i umiddelbar nærhed, og det kan måske have været medvirkende til, at han netop søgte over til Jylland.

I dette sit første embede fik E.A. de Fontenay bolig i præstegården hos den daværende sognepræst i Udbyneder, Jacob Bie, gift med Anna Kirstine Welling. Her er Ernst Albrecht nu faldet ind i familiens daglige liv, og nogle år senere, den 11. januar 1843, blev han gift med Jacob Bie's datter, Anna Dorthea Sophie, der var født 11. april 1814. Foreløbig vedblev han at være kapellan hos sin svigerfader, og her blev ægteparrets første barn født, en dreng, der fik navnet Jacob Ancherstjerne Bie de Fontenay. Barnet døde kort efter, og ved begravelsen den 20. maj 1846 talte morfaderen, pastor Bie,²⁶ bl.a. disse ord til de unge sørgende forældre: ". . . Vi ængstedes for den fromme Moder, vi glædede os og takkede Gud for dette kiære Barns Komme til Verden. . . . Vi gjorde os skønne Forhåbninger, om hvad han i Fremtiden ville vorde, dannet med ømme Forældres omhyggelige Opdragelse, men ak! tabt er vor Glæde, vore Forhåbninger tilintetgjort." Og talen slutter med en bøn: "Guds Fred med den fromme Moder og dem som sørger med hende."

Nogle år efter, den 28. april 1849, fik det unge præstepar en datter, Anna Jacobine. Ernst Albrecht blev forflyttet i 1850 til et præstekald i Lime ved

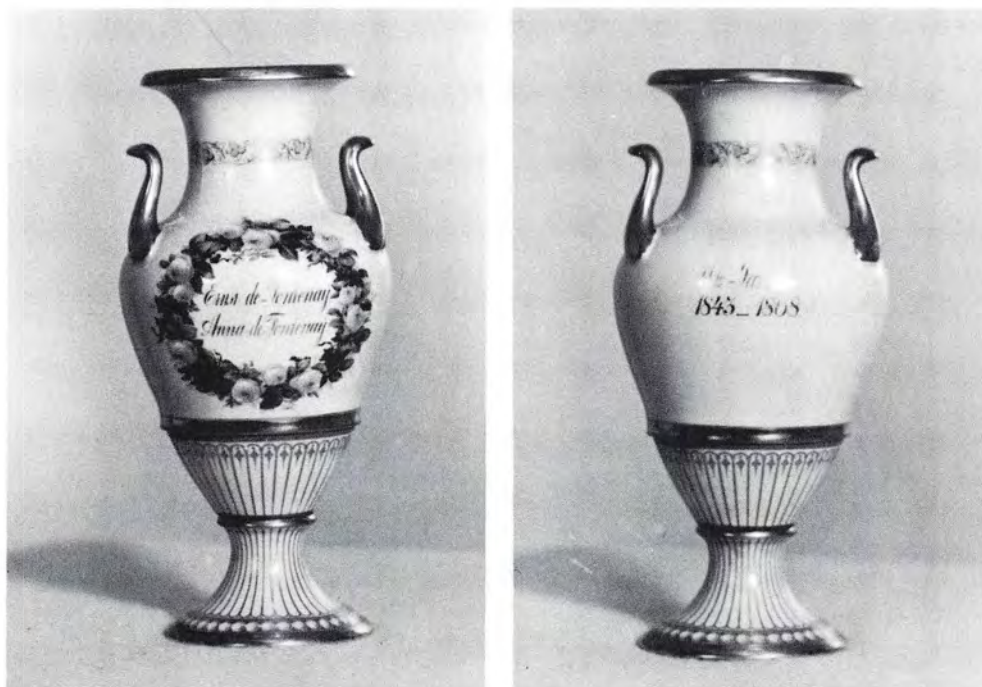
UDBYNEDER PRÆSTEGAARD

maleri

Skive, og siden til det nærliggende Aalbæk. I Aalbæk blev deres yngste barn, sønnen Frits, født i 1852.

Ægteparret Fontenay's længste opholdssted blev imidlertid i Udbyneder-Kastbjerg, hvor Ernst Albrecht i 1859 blev sognepræst efter sin svigerfader. Her har familien rigtig fundet sig til rette og haft mange lykkelige år; her havde de alle deres venner, Anna Dorthea helt fra barneårene. Præstegården var altid gæstfrit åben for enhver, og ikke blot et hyggeligt familieliv udspillede, men også mange venner kom på besøg, ligesom de selv med hest og vogn kørte rundt i omegnen. Anna Dortheas fader havde været præst i Udbyneder fra 1808, og både han og hans hustru var ualmindelig afholdte for deres hjertevarme menneskelighed. Denne kærlighed overførte de på datteren, der nu i sit hjem med Ernst Albrecht førte traditionerne videre. Blandt vennerne i omegnen var familien Arenstorff på herregården Overgaard, på sydsiden af Mariagerfjord, og under hvilken kirken i Udbyneder dengang hørte. På herregården Vellinggaard kom de jævnligt, og på dette sted var også niecen,

PORCELAINSVASE TIL ERNST OG ANNA DE FONTENAY'S SØLVBRILLUP

1843–1868

Ottilia de Fontenay, ofte på længere besøg. Vellinggaard var i 1829 efter kgl. bevilling sammenlagt af to gårde af sognepræst Jacob Bie; den tilhørte siden hans søn R.W. Bie og efter 1844 Fr. Bie.

Hvis man ikke kørte på besøg hos hinanden, var man dengang henvist til breve, og flere kortere eller længere billetter er stadig bevaret i familien. Navnlig var det blandt damerne meget almindeligt at skrive hilsener og vers i poesibøger eller på sedler til at lægge i æske. Også fra pastor Fontenay foreligger endnu hilsener, som han har skrevet til sin datter, da denne var lille, og siden, da hun var fløjet fra reden. Fra hendes første fødselsdag den 28. april 1850 har han hvert af hendes barneår givet hende en dukat indpakket i en lille billet med de kærligste hilsener fra forældrene (brevsaml. nr. 16).

Præsteparrets tilværelse var præget af gensidig forståelse og harmoni igennem tredive års ægteskab, men den 31. marts 1873 bortrev døden Anna Dorthea, kun 59 år gammel, og efterlod Ernst Albrecht alene med de to næsten voksne børn. Han tog sin afsked fra embedet 1875, da hans datter var

Gjort

vor lille kjære Datter, Anna, yaa
 sundes færdige Sølvsbøddag den
 28de April 1850 .

med Lyset om, at sin og saa from,
 lidag naar blise saa from og arlig,
 som sin i dette Hæd for vor, da
 Guds for sig selv sin i al sin god
 Guds til sundes Sælvs Gode!

Sundes Tater
 E. Fontenay.

BREV FRA E.A. DE FONTENAY

til datteren, Anna, 1850

blevet gift og flyttet til Hobro, medens sønnen opholdt sig i København for at studere. Pastor Fontenay vilde dog helst blive i Udbyneder, hvor han havde virket det meste af sit liv. Efter et brev fra Ernst Albrecht af 28. maj 1878, skrevet i Udbyneder til svigersønnen i Hobro, fremgår det, at han stadig tager rundt på besøg hos vennerne, bl.a. Mazantis (brevsaml. nr. 17). Han skriver i brevet, at han skal med diligenzen til herregården Trudsholm (ved Havndal) for at blive nogle dage; derfra vil han videre til Mariager på besøg.²⁷

Dette er muligvis et af de sidste breve fra pastorens hånd, idet han under et besøg hos datteren i Hobro afgik ved døden den 27. september 1878. På Udbyneder kirkegård havde slægterne Bie og Fontenay et stort fælles gravsted, hvor først pastor Jacob Bie og hans hustru var begravet. I 1873 blev deres datter Anna Dorthea de Fontenay jordet her, og nu blev Ernst Albrecht stedet

MARIA MAGDALENE DE FONTENAY

silhouette

til hvile samme sted. To mennesker, der havde levet deres liv fuldt og helt i pagt med alt, hvad der er sandt og kærligt, levet for deres hjem, børn, venner og sognebørn, fandt nu deres sidste hvilested ved hinandens side.

Kirkegården hørte som kirken til herregården Overgaard, og ifølge en fundats udstedt 1885 af hofjægermester v. Arenstorff og stadfæstet 1888 af familierne Bie og Fontenay blev der indbetalt et beløb til Aarhus Stifts gejstlige midler; disse skulde komme gravstedet og dets vedligeholdelse til gode, men desuden skulde renterne fordeles blandt sognets fattige. Gravstedet forefindes stadig.

Om de to yngste af Caspar Frédéric's og Karen Margrethes børn haves ingen oplysninger.

En datter, Maria Magdalena, blev født den 24. juli 1816 i Hillerød og døbt i Slotskirken den 3. oktober samme år. Hendes faddere var Fr. Mørch, kaptajn

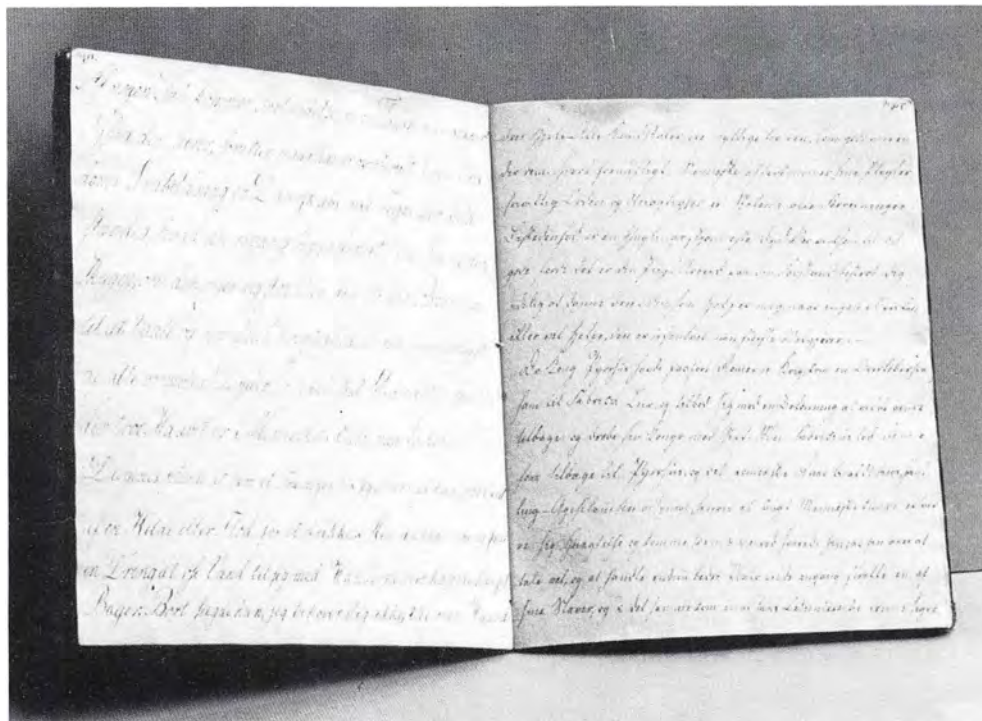
MARIA MAGDALENE DE FONTENAY

fotografi

Schindel, agent Nyholm og forpagter Mørch.

Efter hendes faders bortgang i 1829 flyttede hun med moderen til København, hvor de bosatte sig i Badstuestræde, matr.no. 122, på 1. etage. Her i nærheden boede hendes ældre broder, Christian Bernhard, så muligvis har hun taget sig af hans og svigerindens mange børn.

Maria Magdalena (kaldet Mikke) indgik aldrig ægteskab og fik derfor en mindre lejlighed for sig selv, efter at hendes moder i 1846 var afgang ved døden. Mikke var meget afholdt af hele familien, hvilket tydeligt fremgår af opbevarede breve, og hun var en jævnlig gæst i sine søskendes hjem, navnlig hos Susanne Marie, gift Dahlerup, og hos Just Peter, med hvis hustru Juliane hun var god veninde. Mikke var i sine senere år stærkt plaget af gigt, hvad dog ikke gjorde skår i hendes livsmod. Den 6. januar 1892 afgik Maria Magdalena ved døden og blev begravet på Assistens kirkegård.

FREDERIK OTTO DE FONTENAY's "SKRIVERBOG"
på bindet dateret 1827

Det sidstfødte barn var sønnen, Frederik Otto (kaldet Fritz), der blev født den 15. december 1820 og døbt i Slotskirken den 9. april 1821. Som hans faddere står opført madame Dahlerup, frøken Susanne Marie de Fontenay (hans 15 år gamle søster, senere gift Dahlerup), hr. v. Schmitten, forvalter Hagen, forpagter Røder og fuldmægtig Mynster.

Frederik Otto er sikkert også flyttet med moderen til København, for her afgang han ved døden kun 20 år gammel den 12. august 1840.

Af minder om ham haves idag kun en "skriverbog" påbegyndt 1833.

SJETTE SLÆGTLED

Frederik Adolf's børn:

1. K.M. Christiane, gift Bloch 1815–1849
2. Henrik J. A., klædehandler 1817–1880

Christian Otto Michael's børn:

3. Anton Reinhart Carl 1837–1838
4. Julia L. C. M., stiftsdame 1839–1858
5. Hedvig Chr. E. A., gift Wittrock 1841–1907
6. Caroline G. B. S., stiftsdame 1842–1920
7. E. L. Sally I., stiftsdame 1842–1897
8. Ernst A.C. I., sekondløjtnant 1845–1870
9. Reinhart Günther Chr. F., provst 1851–1921

Frederik Julius Emil's børn:

10. Død spæd
11. Død spæd
12. Roberta C. S., gift von Meyern 1846–1925
13. Frederik Julius, laboratorieførstander 1877–1945
14. Holger C. Chr., forlagsdirektør 1879–1948

Christian Bernhard's børn:

15. Caspar Fr. L., (Belgien) 1832–1902
16. Anton Nicolai 1833–1834
17. Anton Nicolai, (Sverige) 1835–1900
18. Just Johan, snedkermester 1836–1890
19. Valdemar August, skotøjsfabrikant 1838–1900
20. Frederikke Ottilia, ugift 1840–1926
21. Otto Albrecht, sømand 1842–1861

Just Peter's børn:

22. Elise	1843–1843
23. Elise, gift de Fontenay	1844–1885
24. Frederik Edvard	1846–1846
25. Frederik Edvard, proprietær	1847–1911
26. Otto Ernst, overlæge	1848–1910
27. Anton Nicolai, grosserer	1850–1907

Ernst Albrecht's børn:

28. Jacob Ancherstjerne	1846–1846
29. Anna Jacobine, gift Bie	1849–1878
30. Frits L.R., sognepræst	1852–1944

I sjette slægtled findes endnu direkte efterkommere af Charles Frédéric og Ulrica Margrete, men derefter uddør denne linie på mandssiden.

Ældst i dette slægtled er Frederik Adolfs datter, Karen Marie Christiane, med kaldenavn Christiane efter farmoderen; hun blev født den 15. oktober 1815 i Aalborg. Allerede den 13. maj 1833, knap 18 år gammel, blev hun gift med manufakturhandler Johannes Peter Bloch, der var født 1806, antagelig som præstesøn fra Randers. Ægtefællerne flyttede til København, hvor de i 1845 boede Borbergsgaden, huset nr. 147, 1. sal. Det må have været en ret stor lejlighed, for Johannes og Christiane boede der med deres tre børn, Valdemar på 10 år, Emil på 9 år og Lydia på 7 år, samt Christianes moder, Elisabeth, der i 1837 var blevet enke.

Yderligere om ægteparret Bloch har ikke kunnet fremskaffes, blot vides det, at Christiane døde allerede i 1849, kun 34 år gammel.

Det næste barn hos Frederik Adolf var Henrik Jørgen Abel, der blev født den 8. januar 1817 i Aalborg; hans kaldenavn var Henrik. Første søndag efter påske 1831 blev han konfirmeret i Budolfi kirke, og nogle år senere flyttede han til hovedstaden. Her blev han silke- og klædehandler og boede på hjørnet af Købmagergade og Helligøjststræde nr. 56. I København giftede han sig den 1. november 1850 med Vilhelmine Petersen, født den 24. april 1826. Året efter brylluppet fik ægteparret en søn, Oscar Eugène, men denne døde ganske kort efter fødselen, og de fik ikke flere børn.

I 1870 er Henrik blevet manufakturhandler, og ægteparret boer derefter i Brolæggerstræde nr. 4, et par år senere flytter de til Stormgade nr. 1. Den 9. oktober 1880 afgik han ved døden i København, hans hustru overlevede ham til 24. november 1884.

Christian Otto Michael og hans hustru Marie Susette havde syv børn, der alle blev født i Slesvig eller Kiel, medens disse byer endnu var danske.

Det førstfødte barn var en søn, der kom til verden i Slesvig den 22. august 1837 og ved dåben fik navnene Anton Reinhart Carl. Han døde allerede næste forår, den 11. april 1838.

Julia Liberta Clara Marie blev født den 11. juni 1839, ligeledes i Slesvig. Seks år gammel blev hun den 30. maj 1845 indskrevet i Sct. Johannes adelige Kloster i Slesvig. Dette klostres historie går helt tilbage til 1100-årene, hvor ti nonner fik overladt en plads på "Holm" i den østligste del af byen lige ned til Slien. "Holm" – en særlig privilegeret bydel – var og er stadig forbeholdt klosterbeboerne og den faste fiskerbefolkning med fiskernes egen kirke i midten – et særligt fiskerskilt viser vej dertil. Da klosteret i året 1194 var færdigbygget, blev det indviet til Sct. Johannes; idag findes endnu i Slesvig-Holsten tre andre adelige frøkenklostre, nemlig i Itzehoe, Preetz og Uetersen. Fortrinsvis var det døttre tilhørende den slesvig-holstenske adel, der kunde komme i betragtning, når de ved deres fødsel var indskrevet; først når der bliver plads ledig ved en konventualindes giftermål eller død kan man få bolig i klosteret. I Johannes klosteret eksisterer endvidere den skik, at når en klosterfrøken går bort, skal hendes familie sørge for, at hendes våbenskjold tilgår klosteret til ophængning i kirkens kor eller i kapitelsalen.¹ Klosterkirken, der efter en brand i 1487 og siden i 1800-årene er blevet ombygget, fremtræder som et hvidkalket rum med gotiske hvælvninger; på den ene væg findes en Madonna i Rosenkrans på månesejl, en overlevering fra før reformationen. I tidens løb er nogle bygninger føjet til som bolig for pastoratet med plads til præst og præsteenker samt for priorinden.

Sct. Johannes klosteret besidder store rigdomme i form af sakrale kunstgenstande og endvidere ejer det en del sølvbestik fra Goethes hjem. Goethes eneste søn, August, var gift med Ottilie v. Pogwisch, og dennes søster, der i en årrække var priorinde for klosteret, bragte disse ting hertil. Også klosterarkivet er af stor værdi.

HEDWIG CHRISTIANE WITTRÖCK
f. de Fontenay, fotografi

PHILIP L. WITTRÖCK
fotografi

Julia de Fontenay kom dog aldrig til hverken at få klosterhævning eller -bolig, eftersom hun døde, kun 19 år gammel, den 2. februar 1858; forældrene var på det tidspunkt flyttet til Kiel med deres børn.

Det næstfølgende barn var ligeledes en datter, der blev født den 15. februar 1841 i Slesvig. Hun fik navnene Hedvig Christiane Elisabeth Adolphine og blev indskrevet i Sct. Johannes klosteret samtidig med søsteren Julia. Hedvig, som hun kaldtes, fulgte som barn med forældrene til Kiel. Da hun var 23 år gammel, blev hun den 17. november 1864 gift med landretsraad Philipp Ludwig Christian Heinrich Emil Wittrock, født den 4. juni 1834 på Østerbygaard ved Haderslev. Faderen, A.J. Wittrock, var senere gårdejer i Holsten, og sønnen kom i skole i Ratzeburg. Derefter studerede han jura i Kiel og Heidelberg, for siden at blive advokat i Lauenburg, statssekretær i Schleswig, landretsraad og sluttelig 1893 landretsdirektør i Altona. Wittrock afgik ved døden i Lockstedt ved Hamburg den 27. august 1918; hans hustru var imidlertid allerede død i 1907. I ægteskabet var flere børn.

SCT. JOHANNES KLOSTERKIRKE

Slesvig

Christian O. M.'s to næste børn var tvillingdøttre, der blev født den 9. december 1842 i Slesvig. De fik ved dåben navnene Caroline Georgine Bertha Sophie og Emilie Luise Sally Isabella.

Forældrene lod den 4. oktober 1845 også tvillingerne indskrive i Sct. Johannes klosteret; den bedste måde på hvilken man i de tider kunde sikre sine døttres fremtid, dersom de ikke blev gift. Af disse to piger begyndte Caroline allerede i 1878 at få hævning fra klosteret, medens Salli, som hun kaldtes, først opnåede dette gode fra 9. februar 1882.

KLOSTERKIRKENS KOR
med ophængte våbenskjolde

DET FONTENAY'SKE VÅBENSKJOLD
på den nordre korvæg

De to piger har foreløbig levet hos forældrene, først i Slesvig siden i Kiel, hvor de har gået i skole. I hjemmet, der var præget af forældrenes traditioner, var man åben overfor tidens danske og tyske filosofers og digteres tanker.

I juli 1882 fik Caroline og Salli to ledige pladser som konventualinder i klosteret og kom således tilbage til Slesvig. Her har de levet resten af deres liv, men plejede dog til stadighed omgang med venner i byen, besøgte familien i Kiel eller den gifte søster i Lockstedt.

Den 3. november 1897 afgik Salli ved døden under et besøg i Hamburg, men hun blev begravet på klosterets egen kirkegård. Ifølge et bevaret brev af 9. november 1897 fra hendes yngre broder, pastor Reinhart de Fontenay i Segeberg, skal han nu efter klosterets regler skaffe den afdødes våbenskjold til ophængning i klosterkirken med hendes fulde navn påført. Våbenskjoldet hænger endnu idag i kirkens kor.

Tvillingsøsteren Caroline levede til den 19. marts 1920, da hun blev stedet til hvile sammesteds og hendes navn indført ved siden af Salli's på våbenskjoldet.

ERNST AUGUST DE FONTENAY

fotografi

Efter disse fire døttre blev der i Christian O. M.'s hjem i Slesvig den 6. september 1845 født en søn, som døbt med navnene Ernst August Carl Isidor.

Allerede året efter hans fødsel bosatte forældrene sig i Kiel, og her faldt drengens barneår og senere skolegang. Han blev student fra gymnasiet 18 år gammel i 1864 og begyndte derefter sine videre studier til jurist ved Christian Albrecht Universitetet – hvor også hans fader havde studeret – siden i Leipzig og Berlin. Embedseksamen bestod han i Kiel december 1867 og blev den 10.

januar 1868 retsassessor, men på dette tidspunkt hørte Kiel ikke mere under Danmark.

En ulykkelig skæbne ventede imidlertid den unge Fontenay. I årene op imod 1870 havde spændingen mellem Preussen og Frankrig i kapløbet om førerskabet i Europa nået bristepunktet. Krigen udbrød i 1870, inden Frankrig var færdig med sine rustninger; den 4. august overskred de tyske arméer den franske grænse i nærheden af Sarrebruck. Efter flere træfninger trak en del af den franske Rhinarmé under marchal Bazaine mod Metz for derfra at fortsætte til Verdun. Han blev dog indhentet af tyskerne og tvunget til slag ved Gravelotte den 18. august, et af krigens hårdeste slag.

Den 25-årige Ernst August de Fontenay var allerede året før blevet indkaldt som sekondløjtnant i det 85. preussiske infanteriregiments reserve og deltog derfor i slaget ved Gravelotte, hvor hans livsløb sluttede. Han blev begravet den 19. august i Verneville ved Metz (gravstedet ses nederst t.v. på familiegruppebilledet).

Den 24. april 1851 fødtes i Kiel Reinhart Günther Christian Ferdinand, det yngste af Christian O.M.'s børn. Ved dåben den 15. juni var hans faddere kontorchef C.F.G.T. Krichauff, ekspeditionssekretær i Finansdepartementet T.G.F.S. Krichauff og frøken Magdalene Charlotte Antoinette de Fontenay (barnets faster). Efter sine skoleår i gymnasiet, studerede Reinhart i Tübingen, hvor han var "Corpsstudent" i "Tübinger Schwabe", men ved broderens, Ernst August', død i 1870, tog han hjem til forældrene og fortsatte studierne i teologi ved Universitetet i Kiel, der imidlertid nu var tysk. Her fik han april 1875 sin embedseksamen som cand.theol., hvorefter han fra 1. juli en kort periode var domkandidat i Berlin. Ganske som sine slægtninge Ernst Albrecht de Fontenay i 1838 og Frits de Fontenay i 1876 blev også Reinhart præst indenfor den lutherske protestantisme. Han, som siden skrev så meget om familien, kommer tilsyneladende ingen steder ind på spørgsmålet Luther-Calvin. Vel også fordi det var et spørgsmål, der for hans gren af slægten helt var gået i glemme som følge af, at hans farfader i 1800 flyttede til Tønder, hvor der ingen reformert menighed fandtes.

R. de Fontenay blev den 27. juli 1876 dr.phil. ved Universitetet i Halle a/S. på en afhandling, skrevet på latin, omhandlende det theologiske emne: "Verfasser und Zeitalter des 33. Capitels im 5. Buche Mosis." Afhandlingen ses ikke at være trykt dengang, men indgår nu med sin latinske benævnelse: "Disquisitio de auctore atque aetate capituli XXXIII Deuteronomii" i bogen "Bibliographie der Universitätsschriften von Halle-Wittenberg 1817–1885. Berlin 1953".

Afhandlingen falder i følgende 7 afsnit:

- § 1. Praefatio.
- § 2. Argumentum carminis, de quo disseratur, brevi enarratur.
- § 3. Commemorantur viri doctissimi, qui de hac re disputaverunt.
- § 4. Argumenta, quae ad carmen a Mose abjudicandum prolata sunt, enumerantur.
- § 5. Eadem argumenta disquiruntur et dijudicantur.
- § 6. Carminis verba ipsissima, quid de Mose auctore profiteantur.
- § 7. Quonam fere tempore carmen sit dictum, quaeritur.²

December 1877 fik Reinhart sin præsteordination i Kiel og fik embede som adjunkt i Elmschenhagen ved Kiel allerede i januar 1878; 9. september 1880 pastor diaconus sammesteds.³

Pastor Fontenay var en mand med udpræget videnskabelige interesser, desuden talte og skrev han flere sprog flydende. Han udarbejdede nogle theologiske afhandlinger, men derudover var genealogi hans yndlingsemne. Slægten de Fontenay's liv og færd, såvel i Frankrig før flugten som senere i Holland, Schweiz og Danmark, lå ham stærkt på sinde; der forefindes stadig her i landet en omfattende brevveksling,⁴ der væsentligst strækker sig over tidsrummet 1885–1920, mellem ham og hans danske slægtninge overretsassessor G. de Fontenay i København/Viborg og overlæge O.E. de Fontenay i København. Endvidere har Reinhart de Fontenay brevvekslet med Thiset og Hiort-Lorenzen. En del af korrespondancen stammer fra hans år i Elmschenhagen, bl.a. fordi det var på den tid, disse tre familiemedlemmer drøftede en tilbagevenden til det oprindelige våbenskjold; i den anledning har pastoren brevvekslet med det berømte heraldiske institut i München og sin derigennem erhvervede viden, lader han tilflyde sine danske slægtninge.

I efteråret 1884 havde R. de Fontenay søgt orlov nogen tid for at rejse til København og studere sin slægts historie i arkiverne. Desværre satte branden på Christiansborg Slot den 3. oktober en brat stopper for gennemførelsen af hans undersøgelser, idet Rigsarkivet og Det Kgl. Bibliotek blev lukket for nogen tid. Alligevel er udgivelsen af "Familiengeschichtliche Nachrichten über die drei Dänisch-Norwegischen Admirale le Sage de Fontenay" Reinhart Günthers største fortjeneste indenfor slægten. Det drejer sig om et hefte på 40 sider med tilføjet genealogisk tavle og er trykt i Kiel 1885.⁵ Han tilegner bogen det daværende slægtsoverhoved og ældste medlem, departementchef Just Peter de Fontenay i København. I sit forord skriver han, at han føler det som en ". . . bisher versäumte Pflicht der Pietät" overfor slægten, at sætte den mand, som tog konsekvensen af sin tros bekendelse og flygtede ved Nantes-Ediktets ophævelse, et ærefuldt minde, nu 200 år efter. Han går ud fra de tre admiraler, fader og to sønner, og giver i korte men klare fremstillinger deres data og familieforhold med ægteskaber, børn og børnebørn. Hftet er dog tillige vidne om hans egne indgående genealogiske studier, ikke alene i København, men

REINHART DE FONTENAY

fotografi

BETTY DE FONTENAY

f. Krichauff, fotografi

også i Frankrig. Hans store ønske er et eksemplar af Gaspar Frédéric de Fontenay's bog: "Søe-Evolutioner", og han beder i et brev sin slægtning i København om at skaffe sig den. Desværre ses ingen steder, om han fik den.

Han søger dog stadig flere oplysninger og i et brev af 13. august 1886 fra Elmschenhagen skriver han, at han netop har fået breve fra Holland (Haag) angående slægtninge dersteds (brevsamling nr. 18). Endvidere at han nylig har haft brev fra vicomte de Fontenay, der var fransk generalkonsul i Leipzig, men på det tidspunkt opholdt sig på besøg i Autun, slægtens hjemsted, hvor han forsøgte at finde frem til forskellige kilder. Pastoren påtænker nemlig nu at hellige sig studiet af den franske gren af slægten, og vicomten har fortalt ham, at "l'ancienne maison de notre famille" stadig eksisterer. Hvad han muligvis har udarbejdet må imidlertid være gået tabt, samtidig med nedentomtalte ødelæggelse af hans hjem i 1943.

Yderligere skal i denne forbindelse nævnes, at pastor Fontenay i sit hjem havde indrettet en stue som "Familien- und Antiquitätenzimmer", hvor alle billeder, breve, afhandlinger o.lign. vedrørende slægten var samlet. Udover sin

FAMILIEGRUPPE, SEGEBERG PRÆSTEGÅRDSHAVE, 1894

f.v. 2 domestikker, Hedw. Wittrock, Elis. Wobeser,
Betty de F., Anna Wittrock, R. de F., Philip Wittrock

egen nærmeste slægt har slægten von Hemmert fra Holland haft hans interesse, ligesom han har skrevet stamtavle for familien Krichauff, indgiftet i slægterne Bertouch og Fontenay.

Hele Reinharts ungdomstid var således opfyldt af studier og arbejde. Forældrene, der boede i Kiel, besøgte han ofte, men havde i december 1879 den sorg at miste faderen. Han skrev herom på fransk i et brev af 6. januar 1880 til Ferdinand de Bertouch, Belgien (brevsamling nr. 19). Han fortæller sin slægtning, at faderen sov stille ind uden særlig forudgående sygdom eller smerter, og han omtaler sin fader som "le plus généreux et le plus noble homme du monde". Også sin moders bortgang i april 1883 lader han Bertouch tilflyde meddelelse om og får herpå et hjerteligt kondolencebrev (Bertouch var fætter til Reinharts mormoder) (brevsamling nr. 20).

Reinhart havde også en anden side end den videnskabelige i sin karakter – en side der viser ham som menneske med stærke, varme følelser; dette opdager man ved at læse hans brev af 14. maj 1886 til overlægen og "fætteren" i København. Han begynder på dansk: "Undskyld min lange Taushed, men Elskoven er Grunden!!" og fortsætter: "Ich bin ein sehr glücklicher Braütigam

REINHART DE FONTENAY's FAMILIEPORTRÆTTER

"Familienecke", Segeberg 1888-1900

und schwärme jetzt im Maimonat voller Glückseligkeit!" Hvilket vil sige, at han i en alder af 35 år, har fundet den kvinde, som han vil dele livet med. Juni 1886 blev han gift i Kiel med Betty Isidore Ida Leonore Krichauff. Hun var født i København den 9. juni 1856 som datter af kontorchef i Holstensk Ministerium Thomas Günther Friedrich Sophus Krichauff og Caroline Ida Agathe Bettine, født Olshausen.

Da begge Betty's forældre døde tidligt, kom hun til Kiel og blev adopteret af en broder til hendes fader, kammerraad Carl Ferdinand Gustav Theodor Krichauff og Isidore, født komtesse Holstein. Carl Krichauff havde været kontorchef i Rentekammeret i København indtil 1848, men bosatte sig derefter i Kiel, hvor så meget af familien boede, bl.a. hans søster, barnebarn af Marie Madeleine v.Bertouch, født Fontenay, og gift med Reinhart Günthers fader. C. Krichauff og hans hustru havde selv ingen børn, hvorfor de med glæde tog Betty til sig. Hun havde i sine barne- og første ungdomsår fået sin uddannelse i København og var som Reinhart udtrykker det "vielseitig gebildet". Hvor stærkt han har levet sig ind i sin slægts historie viser den tanke, at han ønsker, at hans bryllup skal finde sted på samme dato som admiral A.

N. de Fontenay's i 1758; dette kunne dog ikke lade sig gøre på grund af de mange forberedelser, men så konstaterer han til gengæld, at han forlovede sig samme dato, som hans oldefader, Charles Frédéric, havde holdt bryllup!!

Imidlertid fandt hans bryllup med Betty sted den 4. juni 1886 i Sct. Nicolai kirke i Kiel, hvor provst Jess viede dem. I et brev af 13. august fortæller han om festlighederne, der begyndte to dage før med en storstilet havefest hos hans svigerforældre, der boede i villa "Dora" lige ned til fjorden. I bryllupshøjtideligheden og den efterfølgende middag deltog 50 gæster, familien og nære venner. Fra familien Fontenay kom kun hans tre søstre, da ingen af hans forældre som bekendt levede mere, men faderens søster, tante Antoinette de Fontenay (slægtled V,7) var til stede; endvidere kom hans moders søstre, fru Betty A.C.J. v.Kaup og fru Therese C.J.O. v.Lützow (begge født Krichauff), foruden de unge i familien. Af nære venner sås geheimeraad Forchhammer med frue, grevinde Moltke med tre døttre og landrath v.Bülow med frue, Wandsbeck (se brevsamling nr. 18).

Efter disse strålende fester tog brudeparret på rejse til Hamburg, Braunschweig og gennem Harzen. Ved hjemkomsten til Elmschenhagen var hele huset smykket med blomster, foruden de talrige presenter, der var bragt dertil. Reinhart slutter sit brev med at udtrykke: "Gott wolle uns unser Glück behüten." – Livet fortsatte nu for ham og hans hustru med embedspligter, studier, korrespondancer foruden mange sammenkomster med nærboende venner og familie. Fra hans breve at dømme har de ført et interessant liv, styrket af gensidig kærlighed og forståelse for alt og alle.

Livet i Elmschenhagen nærmede sig dog snart sin afslutning, eftersom Fontenay søgte et mere selvstændigt præsteembede. Et sådant fik han i 1888, da han udnævntes til sognepræst "an der Stadtkirche in Segeberg." Man kan måske undre sig over, at pastor Fontenay ikke søgte embeder i større byer eller ved Universitetet; grunden hertil skal formentlig søges deri, at han selv foretrak det stille liv med sin hustru i en mindre by, hvor man kunde være mere kendt med sine sognebørn, og allermest hvor han i større grad kunde dyrke sine videnskabelige interesser, der så afgjort var en væsentlig del af hans liv.

Midt i oktober måned 1888 flyttede han og hans hustru fra Elmschenhagen og blev nu for en årrække boende i Segeberg. Byen var dengang ikke særlig stor med sine 3–4000 indbyggere, men omfattede seminarium, realskole, amtsret, industri og ikke mindst den treskibede kirke fra 1200-årene med Brüggemanns alter. Segeberg ligger i et af Holstens smukkeste distrikter omgivet af skove og søer. Der var i 1800-årene en stor amtmandsbolig, og indtil adskillelsen fra Danmark i 1864 var amtmanden dansk. Der var dejlige ture at gøre i omegnen bl.a. til Kalkbjerget i nærheden, hvorfra de nød den storslåede udsigt over byen og landskabet med de frodige marker og haver med frugttræer; men også til Forst Segeberg lidt længere borte kunde man køre.⁶

REINHART DE FONTENAY's FAMILIEPORTRÆTTER
(udvidet), Eckernförde 1902-19

Endnu et par gange flyttede Reinhart og Betty, idet han i 1900 blev provst i Hütten med bopæl i Ascheffel og siden i 1902 Kirchenprobst og Hauptpastor i Eckernförde. Her blev de, indtil han i 1919 søgte sin embedsafsked. I et skrift,⁷ der er tilegnet R.G. de Fontenay i 50-året for hans død, bliver han omtalt på følgende måde: "Pastor Reinhart Günther le Sage de Fontenay war wie es heisst "eine Zierde seines Standes" und ein Theolog "von Gottes Gnaden." Ernste, ungeheuchelte Frömmigkeit war ein Grundzug seines Wesen. Treue in seinem Berufe wurde gross geschrieben. Er war ein Prediger, der von ganzem Herzen das Wort zu verkünden verstand und hat als Seelsorger viel Liebe gesät, aber auch viel Liebe geerntet. Er sei ein grosszügiger Mensch gewesen, der jeder Sache, jeder Person, ob arm oder reich, ob hoch oder niedrig, die beste Seite abzugewinnen wusste, ein Mann von scharfem Verstande, von tüchtigem Wissen und felsenfestem Glauben an die Allmacht Gottes. Ein Mann, niederdeutsch nach der Herkunft wie im Adel der Seele, dessen Name heute noch von alteingesessenen Eckernförder Bürgern mit

Q. D. G. V.
 AUSPICIS SAPIENTISSIMIS FELICISSIMISQUE
 AUGUSTISSIMI ET POTENTISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI
 DOMINI
G U I L E L M I
 GERMANORUM IMPERATORIS
 HONORUM REGIS

PATRIS PATRIAE
 REGIS ET DOMINI NOSTRI LONGE CLEMENTISSIMI
 ACADEMIAE FRIDERICIANAE HALENSIS CUM VITEBERGENSI CONSOCIATAE
 RECTORIS MAGNIFICO
 VIRO PERILLUSTRI

ERNESTO DUEMMLER

PHILOSOPHIAE DOCTORE
 HISTORIAE PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO
 EX DECRETO AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS
 PROMOTORE LEGITIME CONSTITUTUS

GUILERMUS HENRICUS HEINTZ

PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTOR ARTIUM LIBERALIUM MAGISTRE CHEMIAE PROFESSOR PUBLICUS ORDINARIUS
 LABORATORIUM CHIMICUM ET INSTITUTI PHARMACEUTICI PRAEFECTUS
 SOCIETATUM PHYSICAE HEBOLINGENSIS SOCIETATIS NATURALIUM INDIAGATORUM HALENSIS POLYTECHNICAE HALENSIS PHYSIO-MEDICAE KIELIENSIS
 SOCIETATIS SAXONIAE ET THURINGIAE SOCIUS ORDINARIUS SOCIETATIS CHEMIAE LONDINENSIS SOCIUS HONORARIUS SOCIETATI VETTERARIAE CONVENTUI PHYSICORUM FRANCOFURTENSIS
 AD EPISCOPALIUM CONGREGIUM ADSCRIPTUS CET.
 GREGIS AQUILAE HEBRAE IV CLASSIS EQUUS
 ORDINIS PHILOSOPHORUM ** PERSOLEANS

VIRO HUMANISSIMO ET DOCTISSIMO

REINHARDO LE SAGE DE FONTENAY

DOLLAATO

POSTQUEM

COMMENTATIONEM

DE AUCTORE ATQUE AETATE CAPITIS XXXIII DEUTERONOMII

DILIGENTER SCRIPTAM

OPUSCULO

ET CORAM IN ORDINIS CONSENSU LAUDABILEM LINGVAE HEBRAEAE COGNITIONEM

DARENDO

DOCTORIS PHILOSOPHIAE ET AA. LL. MAGISTRI

GRADUM IURA PRIVILEGIA ET IMMUNITATES

DIE XXVII. M. JULII A. MDCCCLXXVI.

RITE CONSTITUTIS

ETQUE ACTEM ESSE HAC TABULA ORDINIS SIGILLO MUNITA

PUBLICAE DECLARAT

HALIS SAXONUM TURRIS FLORENTIARIS

DIPLOM FOR REINHART DE FONTENAY

som dr.phil. 1876

H. de Fontenay

Familiengeschichtliche Nachrichten

über die

drei Dänisch-Norwegischen Admirale

le Sage de Fontenay.

Mit einem Portrait in Autotyp und einer genealogischen Tafel.

FÜR DIE FAMILIE GEDRUCKT
im Gedenkjahr
1885.

Devise: „Deus spes sapientis“.

TITELBLAD TIL BOGEN "DREI DÄNISCH-NORWEGISCHEN ADMIRALE"

af Reinhart de Fontenay, 1885

Erfurcht genannt wird . . .”.

Ægteparret flyttede ved hans afsked til Adolfstrasse 60 i Kiel, og her afgik provst Fontenay et par år senere ved døden den 30. marts 1921 efter nogen tids sygdom, og han blev begravet på Südfriedhof i Kiel.⁸ Da ægteparret selv ingen efterkommere havde, uddøde denne linie af slægten med provst Reinhart de Fontenay.

Hans hustru Betty flyttede til Niemannsweg 4, hvor hun boede, indtil et bombeangreb på Kiel under Anden Verdenskrig den 14. maj 1943 omkring kl. 12 middag ramte hende og hele hendes hjem. Derved gik også alt, hvad Reinhart Günther havde samlet af slægtserindringer: malerier, fotografier, buste af oldefaderen (admiral C.Fr. de Fontenay) samt dennes kårde, skibskompass med årstallet 1760, kikkert fra Dolland i London m.m. til grunde.⁹

Ægteparret Fontenay havde i 1894 fået kendskab til, at flere søskende var blevet forældreløse, og de tog derfor to af disse, en dreng og en pige, til sig, da det var dem en sorg ingen børn selv at have. Siden blev disse adopteret ved juridisk erklæring af 28.3.1905. Børnene nedstammede fra en gammel adelig slægt i Pommern, deres fader var oberst v. Wobeser, bosiddende med sin hustru i Breslau. Ægteparret havde en datter, Elisabeth, født den 13. juli 1887 i Aurich i Ostfriesland, og ventede i 1893 endnu et barn, men forinden afgik obersten ved døden i august måned; moderen fødte sønnen, Hans Edgard Albrecht Willehad, den 10. december i Aurich, men døde selv kort efter. Børnene stod således alene, men disse to fik nu knapt et år efter et godt hjem hos pastor Fontenay og hans hustru; det kgl. preussiske heraldiske institut i Berlin gav børnene efternavnet: von Fontenay von Wobeser.

Sønnen, der blev kaldt Hans, blev student 1912 i Eckernförde, men blev derefter indkaldt til hæren. I april 1920 sender Reinhart imidlertid en lille bog til Frank de Fontenay (brevsaml.nr. 21), hvilken sønnen Hans har skrevet, efter at han nogle måneder forinden har taget sin afsked som militær. Bogen hedder ”Eckernförde’s Blütezeit und die Familie Otte”; den udkom i Eckernförde 1920 og var ”Meinem lieben Vater Probst Dr. R. v.Fontenay zu eigen.”¹⁰ Hans v.Fontenay v.Wobeser afgik i en ung alder ved døden og havde aldrig indgået ægteskab.

Datteren Elisabeth – kaldet Tante Liesel – blev gift med dr.med. Henningsen i Eckernförde; hun boede siden som enke på et alderdomshjem i Ahrensberg bei Güby, hvor hun afgik ved døden den 29. januar 1970 og blev begravet i Eckernförde ved sin mands side.¹¹

Overførster Frederik Julius de Fontenay havde i sit ægteskab med Frederikke Christine Heseler ialt tre børn, men de to førstfødte døde som helt spæde uden at være navngivne. Deres tredje barn, en datter, blev født den 16. august 1846 og fik navnene Roberta Caroline Susette, men kun kaldt Roberta. Hun kom til verden, medens forældrene endnu boede i Fredensborg. Hun var syv år, da faderen blev udnævnt til overførster på Glücksborg distrikt, og hele familien flyttede dertil. Her voksede Roberta op, værnet om af forældrene, hvis eneste barn hun nu var, og en guvernante, frøken Gunde Adele Grumpelt fra Rendsborg.

Da faderen i 1868 tog sin afsked og bosatte sig i København med hustru og datter, var Roberta en voksen ung pige. Få år efter, 27 år gammel, giftede hun sig trods forældrenes misbilligelse i Frederiksberg kirke den 22. marts 1873 med løjtnant i Livgarden, siden tysk generalkonsulatssekretær i København Ingold Harald Vilhelm Napoleon von Meyern. Denne var født den 23. september 1850 i København som søn af kaptajn, postmester E. H. W. v. Meyern og hustru Charlotte C.W. von Stricken fra Viborg.

Ægteparret v. Meyern forlod København omkring 1880, og oplysninger om dem efter den tid er sparsomme. Et bortgemt brev fra Roberta til fætteren, professor O. E. de Fontenay dateret Menton den 15. august 1895, giver imidlertid et indblik i hendes skæbne.¹² Familien havde slået sig ned ved Vierwaldstätter Søen for nogen tid, men da v. Meyern fik posten som vicekonsul i Nizza, flyttede de dertil, dog kun for to år. Han ønskede nu at komme til Italien, og for Robertas penge – der ellers stod fast i Overformynderriet – købte de en landejendom ved San Remo. Da v. Meyern ikke var uddannet som landmand, og ejendommen derfor snart gav underskud, måtte de sælge den og bruge købesummen til kreditorerne. De flyttede nu atter, denne gang til Menton, hvor Roberta så sig nødsaget til at tage arbejde på et hotel, eftersom hendes mand var i konstant pengebød.

I ægteskabet var ialt ni børn, de seks første født i København, de tre sidste i Nizza. Roberta fortæller i brevet, at hendes to ældste døttre det år skal konfirmeres, medens hendes ældste søn er gået ind i Fremmedlegionen i Afrika, og at hun savner ham meget. En anden søn er død i Nizza og begravet dér; Roberta beder endvidere professoren se til det gravsted på reformert kirkegård i København, hvor to af hendes sønner er begravet som helt små.

Af særlig interesse er et afsnit i brevet, hvori Roberta forespørger professor Fontenay, om han vil købe de familiemalerier, som hun har arvet efter sin fader, da hun gerne vil se disse anbragt hos familien i Danmark. Hun har ligeledes skrevet til sin fætter Reinhart de Fontenay i Kiel for at fortælle ham om billederne; fra et brev fra provsten til professoren veed vi, hvilke portrætter det drejer sig om, og derved kan vi se, at professoren har købt dem. De øvrige familieportrætter fra overførsteren var gået i arv til hans sønner. De penge Roberta fik for billederne samt en hjælp fra hendes faders anden hustru,

satte hende i stand til lettere at opretholde livet.

Brevet slutter med oplysning om, at hun stadig korresponderer med forskellige mennesker fra forældrenes Glücksborg-tid, og det opmuntrer hende meget. Det eneste sølvtøj hun endnu har tilbage, og som hun ikke vil skilles ved, er den sølvopsats hendes fader fik af befolkningen, da han ikke vilde bære tysk kokarde og uniform.

v.Meyern flyttede ifølge brevet nu i 1895 alene tilbage til Nizza, og her afgik han ved døden den 6. oktober 1898. Roberta blev i Menton, men boede siden ofte hos sine døttre, da de var blevet gift; i februar 1925 afgik hun ved døden hos den ene datter i Frankfurt a/M og blev begravet dersteds.¹³

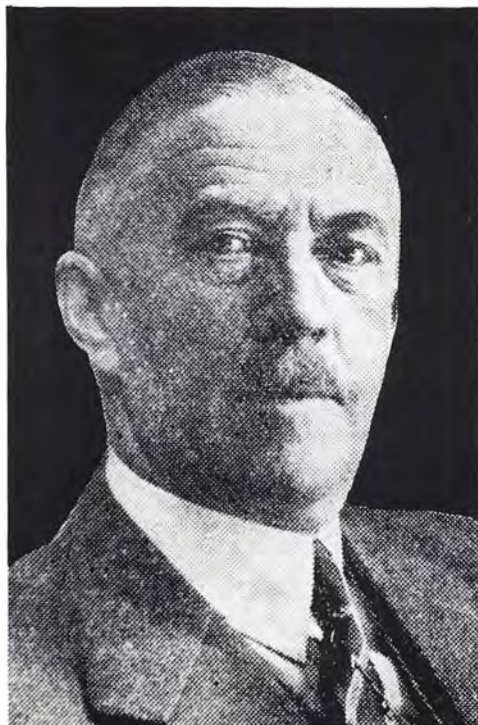
Som bekendt mistede overførsteren sin hustru Frederikke i 1874, men indgik i 1876 et nyt ægteskab, i hvilket der fødtes to sønner. Ældst var Frederik Julius, der kom til verden den 8. juni 1877 i Taarbæk og ved dåben fik sin faders navne.

Den unge Frederik Julius valgte efter skolegangen at studere kemi og at få sin uddannelse indenfor dette fag. Efter afsluttet studium, gik han som kemiker ind i bryggerifaget, og hans levebrød var nu sikret, idet han straks fik ansættelse som bryggerikemiker. Han giftede sig den 3. juli 1903 med Julie Østerdahl Christiansen, der var født den 18. august 1876 i Lyngby. Trangen til at se sig om i verden var imidlertid stor, og i 1905 rejste han med sin hustru til New York. Tiden i udlandet blev dog på grund af 1. verdenskrig længere end måske beregnet, således at de først efter freden i 1918 vendte tilbage til Danmark. Her fik han ansættelse ved kemikalie-industrien og blev i 1924 brygmester.

Udlængselen greb ham dog atter, og i nogle år (1926–27) levede ægteparret i Edinburgh. Herefter var det slut med ophold i udlandet, og de slog sig ned i Danmark for at blive resten af livet; de boede en kortere årrække i København, men havde ellers vekslende opholdssteder i Lyngby, Skodsborg, Birkerød eller Klampenborg. Frederik Julius blev i 1931 laboratorieførstander ved en større kemisk virksomhed og var glad for sit arbejde, som han passede til det sidste.

Den 22. januar 1945 afgik Frederik Julius ved døden i sit hjem i Lyngby. De gamle slægtsdokumenter fra admiral Charles Frédéric's tid havde Fr. Julius som den ældste søn fået overdraget, da han blev myndig. Da han imidlertid nu gik bort uden at efterlade sig arvinger, gik disse papirer over til hans yngre broder Holger.

Julie de Fontenay var hele deres ægteskab sin mand en god og trofast

HOLGER DE FONTENAY

fotografi

FRIEDA DE FONTENAY

f. Hostrup-Schultz, fotografi

støtte i de mange udlændighedsår, men efter hans bortgang blev hun ret ensom. Hun følte sig efterhånden svagelig og flyttede derfor til et plejehjem i Københavns omegn; her døde hun i 1964, 88 år gammel.

Den yngste af sønnerne blev født den 12. januar 1879 i Taarbæk og døbt Holger Carl Christian. Efter faderens død i 1881 flyttede moderen med de to drenge ind til København, og her er børnene sat i skole og har fået deres uddannelse. Holger gik ind ved militæret og blev i 1901 sekondløjtnant i fodfolket, men i 1903 var han overgået til rytteriet, hvor han blev premierløjtnant. Som sådan gjorde han flere år tjeneste i København og var bl.a. et år med til at modtage kejserinde Dagmar på hovedbanegården.

Som premierløjtnant var Holger tjenstgørende ved forskellige garnisoner bl.a. i Næstved og på Kronborg. Under hans tid sidstnævnte sted traf han i Hellebæk sin tilkommende hustru, Frieda Ingeborg Hostrup-Schultz, født den 11. september 1881 i København som datter af universitetsbogtrykker,

"VIKINGEHØJ" I VEDBÆK

fotografi

kancelliraad Frederik Hostrup-Schultz og Marie Rønchendorff (fra Braunschweig). De blev gift den 24. juni 1908 i Hellebæk kirke; hendes moder, der var enke fra 1895, havde der i nærheden et landsted.

Holger de Fontenay fratrådte efter nogle års forløb sin stilling indenfor hæren og gik i stedet ind i bestyrelsen for J.H. Schultz A/S, fra 1912 som administrerende direktør. Under hans lederskab i bogtrykkeriet udkom bl.a. det store værk: Salmonsens Leksikon. Udover sit embede i trykkeriet sad Holger i flere bestyrelser, idet han var formand for Universitetsbogtrykker F. Hostrup-Schultz og Hustrus Mindelegat og desuden medlem for Bogtrykkerne Frederik og Ferdinand Henrichsens Mindelegat. Holger var i sine yngre år blevet kammerjunker.

Gennem en årrække boede ægteparret Fontenay på Østerbrogade i København, men havde samtidig en sommervilla "Rosenvang" i Vedbæk; senere blev denne solgt, og Holger og Frieda erhvervede en stor og smukt beliggende helårsejendom med have lige ned til Øresund i det nordligste Vedbæk. Stedet fik navnet "Vikingehøj", og her indrettede de sig et hjem, der altid gæstfrit stod åbent for den store vennekreds, hvad enten det så var for en dag, en weekend eller længere ophold. Hjemmet var indrettet med Friedas

"VIKINGEHØJ"

interieur

smag for farvesammensætninger og møblers kvalitet, hvortil kom den omstændighed, at de begge besad slægtsgenstande og malerier af affektionsværdi fra deres familier. Udover dette havde de samlet bøger i årevis, og derfor indeholdt biblioteket en betydelig bogsamling.

Beliggenheden af deres ejendom gjorde, at der kunde foretages mange udflugter til fods eller med bil i omegnen; Henriksholm skovene var ofte mål for traveture og altid med en jagthund i følge – jagt var en af Holgers store interesser. Ægteparret anskaffede sig derfor en jagthytte på Midsjælland ved Kværkeby; et velbygget bjælkehus beliggende med en vid udsigt over marker på de tre sider og skoven bagved. Her nød de at være og boede der ofte i jagttiden med flere venner. Det er derfor heller ikke underligt, at der både der og på "Vikingehøj" i Vedbæk var opsat en hel del gevirer.

Den i 1700-årene og første halvdel af 1800-årene vidt forgrenede slægt de Fontenay var i tidens løb blevet meget formindsket. Fra de to admiraler, Charles Frédéric (1723–99) og Antoine Nicolas (1725–87), var Holger nu den eneste og sidstlevende efter Charles Frédéric. Holger havde ingen direkte kusiner eller fættre, eftersom hans fader alene havde ugifte søstre, men med

sine jævnaldrende slægtninge fra Antoine Nicolas' gren havde han ofte forbindelse, såsom med Just Peter og Frank (begge fra slægtled VII). Med sin faders fætter, retsassessor i Viborg Gustav de Fontenay, der havde været værge for ham og broderen, vedblev Holger at have kontakt, navnlig efter at Gustav var flyttet tilbage til København.

Hvad Holger ved sin broders død havde overtaget af dokumenter, breve og andre minder, foruden det hans halvsøster, Roberta, sendte hjem fra udlandet, har han pietetsfuldt værnet om; det drejede sig for en stor del om ting helt tilbage fra admiral Charles Frédéric. Ved Holgers bortgang lod hans hustru en væsentlig del deraf overgå til den yngre gren af familien Fontenay, fordi ægteparret var barnløst, og den ældre gren af slægten således uddøde med Holger.

I 1948 blev Holger ramt af en alvorlig sygdom, der den 8. oktober samme år afsluttede hans liv. Han blev bisat fra "Vikingehøj", hvor hans bære stod smykket med lys i kandelabre og omkranset af blomster; efter en højtidelighed, hvor der bl.a. blev sunget "Lær mig, Nattens Stjerne," blev han ført til Vedbæk kirkegård, ledsaget alene af sin hustru.

Frieda de Fontenay blev boende i Vedbæk, men flyttede til en mindre ejendom, de havde haft i mange år, og her levede hun endnu henved 25 år. Venner og familie besøgte hende til stadighed i det gæstfrie hjem, ligesom hun selv ivrig tog del i alles velfærd. I sine yngre år rejste Frieda jævnlig til sine slægtninge i udlandet, og ofte var hun i Carlsbad for at bruge kur; efter sidste krig og hendes mands bortgang blev det ikke til udenlandsrejser, bortset fra et par ture til Rom, hvor hun allerede som ung havde færdedes hjemmehavt på besøg med sine forældre. Vinteren og foråret 1970–71 var hun flere gange syg, men kunde dog, tilsyneladende frisk, fejre sin 90-års fødselsdag i september 1971, omgivet af dem, der havde fulgt hende gennem årene. Derefter ebbede kræfterne ud og i december 1971 sov hun ind og blev begravet i al stilhed ved sin mands side på Vedbæk kirkegård.

Christian Bernhard havde ialt syv børn i sit ægteskab med Birgitte Carlsen. Ægteparrets ældste søn blev født den 5. juli 1832 og fik navnene Caspar Frederik Ludvig. Han blev købmand og udvandrede til Holland, hvor han den 21. januar 1858 giftede sig med Joanna Hendrika Visser, født den 5. juni 1833 i Zierikzee i Holland. Ægteparret flyttede til Belgien og bosatte sig i Rue Fugger nr. 11 i Antwerpen. Her levede han til den 6. oktober 1902 og hans hustru til den 28. februar 1907.

Caspar og Joanna fik ialt ni børn, hvoraf de seks dog døde som spæde eller kun nogle få år gamle. Efterkommere fra de øvrige af denne gren af slægten forblev i Belgien.¹⁴

Christian Bernhards næste barn var sønnen Anton Nicolai, der blev født den 15. december 1833 i København, men døde allerede den 6. marts 1834.

Ægteparret fik i 1835 endnu en søn. Denne blev født den 21. januar og døbt den 21. juni i Trinitatis kirke, hvor han fik navnene Anton Nicolai. Som hans faddere nævner kirkebogen fru Fontenay, gudmoderen frøken Fontenay, søkaptajn Rotwitt og student Fontenay. Når Christian Bernhard således valgte det samme navn til denne søn, som til den afdøde, kunde det tænkes at være ham magtpåliggende, at en af hans sønner – for at fastholde en tradition – blev opkaldt efter oldefaderen, admiral Antoine Nicolas.

Da drengen var blevet voksen, rejste han imidlertid til Sverige, hvor han i Karlskrona blev billedskærer. Han giftede sig den 21. marts 1863 i Kristianstad med Euphrosyne Albertine Ehart, født den 1. januar 1841 i Ekeberg, Småland. Ægteparret havde ialt ni børn, hvoraf den ældste, Eva Ottilia, blev født i Kristianstad, alle de øvrige i Karlskrona. Fra nogle af disse børn lever stadig efterkommere i forskellige byer i Sverige.¹⁵

Det næstfølgende barn hos Christian Bernhard var Just Johan, som fødtes den 9. november 1836 i København og døbt den 17. marts 1837 i Trinitatis kirke. Hans faddere var forældrene. Det har viist sig umuligt at skaffe oplysninger om ham udover, at han blev snedkermester og levede til den 12. juli 1890. Såvidt vides forblev han ugift.

Et par år senere, den 8. oktober 1838, kom endnu en søn til verden; denne blev døbt Valdemar August den 9. maj 1839 i Trinitatis kirke. Hans faddere var frøken Marie de Fontenay (faderens ugifte søster) og student de Fontenay (antagelig Ernst Albrecht). Drengen voksede op sammen med de andre søskende i hjemmet på Kultorvet; som voksen gik også han handelsvejen og blev skotøjsfabrikant. Den 20. april 1859 blev han gift i Almindelig Hospitals kirke med Jakobine Emilie Rosenquist, født den 28. marts 1838. De fik i deres ægteskab en datter, der døbttes Charlotte, men hun døde kort efter; allerede den 28. september 1860 mistede Valdemar August sin hustru.

KAREN DE FONTENAY

f. Hansen, fotografi

Han giftede sig igen den 17. november 1865 i Trinitatis kirke med Karen Hansen, født den 26. marts 1839 i Årslev ved Odense. Deres forlovere var skræddermester P. Juhl, Sct. Pederstræde nr. 43 og brudens søster fru Andersen, Gothersgade nr. 93, hvor Karen har boet som ugift, idet også hun står opført under denne adresse.

Om Valdemar August og Karen haves ingen oplysninger, så man må gå ud fra, at de har levet deres liv optaget af arbejde og familie. Valdemar August afgik ved døden den 24. maj 1900 og hans hustru den 11. november 1912.

I deres ægteskab fødtes to børn, en søn der døde tidligt og en datter.

Som nummer seks i rækken af Christian Bernhards og Birgittes børn kom Frederikke Ottilia. Hun blev født den 18. november 1840 i København og døbt den 16. maj 1841 i Trinitatis kirke, hvor forældrene var faddere. Om Ottilia vides ikke ret meget, men efter nogle opbevarede breve at regne, har hun jævnligt besøgt familie og venner i Jylland, hvor hun ofte i længere tid har

OTTO ALBRECHT DE FONTENAY

tegn. af V. Dahlerup

OTILIA DE FONTENAY

fotografi

boet hos onkelen, pastor E. A. de Fontenay eller hos familien Bie på Vellinggaard. Hun var kusine til pastorens datter Anna Jacobine og næsten jævnaldrende med denne. De bevarede breve er fra tanten, Anna Fontenay, f. Bie, og fortæller lidt om præstefamiliens dagligdag, og hvem de er kommet sammen med, samt forespørgsler til Otilia. Også på Tolstrupsminde har hun opholdt sig længere tid og efter brevene deltaget i livet på gården med sammenkomster og udflugter. I sine senere år havde hun megen forbindelse med sin niece Karla de Fontenay. Otilia afgik ved døden 1926 i København.

Christian Bernhards yngste barn var sønnen Otto Albrecht, født den 24. juli 1842 i København. Det eneste, man veed om ham, er, at han blev sømand, og afgik ved døden 1861, knap 20 år gammel, under et ophold i Hongkong.

Departementchef Just Peter og Juliane, født Rotwitt, havde ialt seks børn. Deres første barn var datteren Elise, der blev født den 27. marts 1843 og døbt 21. maj i Frederiksberg kirke, men hun døde allerede et halvt år efter, den 25. september.

Ægteparret fik dog et år efter igen en datter, som de også gav navnet Elise. Hun blev født den 5. september 1844 og døbt den 18. oktober i Frederiksberg kirke med forældrene som faddere. Elise har antagelig boet hos forældrene, indtil hun i 1877 blev gift med sin fætter, Frits de Fontenay (s.d.).

Endnu en gang kom sorgen til at ramme Just Peter og Juliane, idet en søn, Frederik Edvard, født den 2. marts 1846, afgik ved døden allerede den 23. juli samme år.

Deres næste barn blev født den 8. august 1847 og døbt den 7. oktober i Frederiksberg kirke; også han fik navnene Frederik Edvard. Den 4. oktober 1863 blev han konfirmeret i Sct. Johannes kirken. Efter endt skolegang vilde Frederik Edvard uddanne sig til landmand, hvorfor han blev landvæsenselev på gården Borrevang ved Højby Sjælland. Gården ejedes fra 1849 til 1888 af proprietær Peder Lønborg Jensen; denne var født i Nakskov 1819 og studerede oprindelig theologi. Ved sit ægteskab med Adolfine Pommeretsine Katharine Scherfig forlod han theologien for at blive landmand og flyttede ind på Borrevang; her levede ægteparret resten af deres liv med opvoksende børn, piger, karle og landvæsenselever.

Det var her på Borrevang, at Frederik Edvard fik sin uddannelse, og da han var færdig, blev han gift med den ene af Lønborg Jensens døttre, Marie Sophie Caroline, født den 13. oktober 1856. De blev viet i den nærliggende Højby kirke den 17. oktober 1878 og begyndte deres liv på den ny erhvervede gård, Unnerupgaard, ved Vejby i Nordsjælland. De var begge gode og hjertevarme mennesker, der straks faldt til på deres nye egn og blev afholdt og agtet af alle. Der var livligt samkvem mellem gårdene, man kom ofte kørende med hest og vogn på besøg hos hinanden, men vejen til barndommens gårde var nu blevet noget længere for den unge frue på Unnerupgaard. Til gengæld var de her noget nærmere hovedstaden, hvor det meste af hans familie boede, og ofte har forældrene været på besøg.

Nærmere end København var dog Hillerød, og her kom flere af deres seks børn til at gå i Frederiksborg lærde Skole.

FREDERIK EDVARD DE FONTENAY
 fotografi

CAROLINE DE FONTENAY
 f. Lønborg-Jensen, fotografi

Årene omkring århundredskiftet var imidlertid ikke gode for landmænd, og da de fleste af børnene var flyttet fra hjemmet enten ved giftermål eller på grund af studier, solgte Fontenay i 1902 gården og flyttede til København med sin hustru. Den her afbildede porcelainsopsats med æggebægre har familien brugt på Unnerupgaard.

Ægteparret bosatte sig nu på Godthåbsvej på Frederiksberg, der endnu dengang var noget præget af at være "udenfor" byen. Forandringen fra livet på deres egen ejendom til en lejlighed mellem mange andre og uden udsigt til mark og eng var stor for de virksomme mennesker, men de fandt her frem til andre af livets værdier og glæder, ikke mindst samværet med børnene. Trods alle forsøg på at finde sig til rette, savnede Frederik Edvard meget det frie liv og forbindelse med naturen; han var nok den af ægtefællerne, der havde vanskeligst ved at falde til i byen.

Helt op til 1908 havde de dog deres yngste datter boende i hjemmet. De havde nær tilknytning til Frederik Edwards brødre Otto Ernst og Anton Nicolai med deres hustruer; ofte var de imidlertid for længere tid på besøg på Carolines hjemstedsgård Borrevang og det nærliggende Ellinge, hvor Carolines søster var

FREDERIK EDVARDS FIRE ÆLDSTE BØRN

f.v. Just, Ellen, Caspar, Frank, foto ca. 1885

PORCELAINSOPSATS MED ÆGGEBÆGRE

fra Unnerupgaard

gift med proprietær V. Holm. Disse to hjem var altid gæstfrit åbne for Frederik Edwards og Carolines børn, af hvilke navnlig sønnen Frank tilbragte næsten alle sine ferier dersteds; selv op i moden alder fortsatte kontakten mellem de jævnaldrende slægtninge i by og på land. Ofte rejste Fr. Edvard til Bornholm for at bo nogen tid hos sin datter og svigersøn, Ellen og Thorkild Rømer, på Svanegaard; her kunde han rigtig nyde naturen og livet i det frie.

Fra Frederik Edvard er flere breve til sønnen Frank bevaret, og det fremgår af disse med al tydelighed, hvilket elskeligt menneske han var, og hvor meget han tog del i sine børns liv og færden. Den 17. marts 1911 afgik Frederik Edvard ved døden, kun 63 år gammel; han blev begravet fra Johannes kirken og stedet til hvile på Solbjerg kirkegård.¹⁶

Hans hustru Caroline overlevede ham i mange år; hun boede først på Sofievej (Frederiksberg), men tilbragte sine sidste år i en pension for ældre. Hun fik til stadighed besøg af børn og børnebørn, der altid glædede sig over at

høre den gamle dame fortælle minder fra barndoms- og ungdomstiden rundt om på gårdene.

Caroline de Fontenay døde i en alder af 81 år, den 27. maj 1937 og blev begravet ved sin mands side. Gravstedet forefindes stadig, og i 1959 blev deres søn Frank stedet til hvile samme sted.

Just Peters og Julianes næstfølgende barn var sønnen Otto Ernst, der fødtes i København den 8. september 1848 og døbt den 22. oktober i Frederiksberg kirke med forældrene som faddere. Ernst, som han kaldtes, viste tidligt så afgjort evner for at gå den akademiske vej og begyndte derfor efter studentereksamen i 1866 sit studium til læge. Han blev således den første og hidtil eneste indenfor dette fag blandt slægtens medlemmer.

Efter embedseksamen i 1872 blev han samme år konstitueret som underlæge; foruden dette embede begyndte han en omfattende praksis med træffetid fra 1½–1 og 3½–4½ på sin privatadresse i Blaagaardsgade nr. 59, st. I årene 1874–77 var Fontenay jernbanelæge, men blev samtidig fra 1875 ansat som læge ved Københavns Amts Sygehus og ved Ladegaarden, hvor han blev amanuensis hos overlæge Storch. Efter at sygehuset flyttede til Frederiksberg blev han fra 1879 for en længere årrække læge ved Københavns Amts Arresthus, hvor han i adskillige tilfælde havde lejlighed til at afgive erklæringer om de tiltalte.

I 1876 opholdt han sig en tid i Uppsala for at studere fysiologi, især farveblindhedens praktiske betydning; ved sin hjemkomst skrev han en afhandling om "Farveblindhedens Hyppighed i Danmark", og herfor vandt han Videnskabernes Selskabs præmie.

Fontenay blev i 1884 medlem af forskellige kommissioner som "Ordnin-gen af Københavns Amts Hospitalsforhold", 1899 blev han medlem af Skolekommissionen, ligesom han var med til at organisere "Foreningen for Lægevagtstationen". Herudover sad han i bestyrelsen for "Kosmos", komiteen for den nye Zionskirke, børnehjemmet "Bethlehem", Nørre- og Østerbros Lægeforening, St. Andreaslogen C.F.S., direktionen for Københavns Amts Sygehus på Frederiksberg, D.D.S.L.'s Velgørenhedsdirektion, Den danske store Landsloge o.s.v.

I en avis fra 1885 fortælles en lille episode fra Amtssygehuset i Ryesgade, hvor Fontenay ved en operation fjernede en kugle, som en soldat var blevet ramt af i krigen 1864. (bilag nr. 20)!

Det var dog først og fremmest sin praksis som huslæge, der helt optog ham. Som der stod i en nekrolog over ham, var han "typen på den fine, elskværdige, dygtige og omhyggelige huslæge, der i sjælden grad erhvervede

OTTO ERNST DE FONTENAY

fotografi

EMMA DE FONTENAY

f. Götzsche, fotografi

sine klienters tillid og hengivenhed, fordi han omfattede dem med aldrig svigtende interesse og omhu. Han hørte ikke blot til Nørrebros kendte skikkelser, men over hele byen og langt ud i dens omegn så man ham færdes på sygebesøg i sin doktorvogn.” Når han således dukkede op i sin ”Doktorvogn” på Nørrebros gader, flokkedes børnene om ham og råbte: ”Det er vores doktor, det er vores doktor”!¹⁷

Ernst de Fontenay var elsket og afholdt af alle sine patienter, og hans godgørenhed og hjælpsomhed var legendarisk. Hans konsultationsværelse i lejligheden Nørrebrogade nr. 8 var altid fyldt, og havde patienterne ikke midler, behandlede han dem gratis, eller de kom med naturalier til ham. For ham var det vigtigste dét, at han kunde hjælpe. I børnehjemmet ”Bethlehem” arbejdede han uden vederlag i alle de 27 år, det forundtes ham at virke der, og yderligere oprettede han et legat på 5.000 kr., som bar hans forældres navn, men som ved hans egen bortgang udbetaltes til børnehjemmet. Formanden for hjemmet, Carl Petersen, skrev da også ved Fontenay’s død en smuk tak til ham ”for hans store offervillighed, trofasthed og kærlighed mod fattige, hjemløse børn.”

DAGLIGSTUE HOS O.E. DE FONTENAY

Nørrebrogade nr. 8, fotografi 1909

I 1895 udnævntes Fontenay til professor. Han fik udover sin krævende og opslidende lægevirksomhed tid til at dyrke sine mange interesser, bl.a. tog han livlig del i politik på konservativ side, ligesom den københavnske kirkesag lå ham på sinde. Han udarbejdede adskillige afhandlinger til danske tidsskrifter, bl.a. årsberetninger for Københavns Amts Sygehus.¹⁸ I 1905 skrev han sammen med H.C. Johnstrup: *Sodalitas scotica St. Andreæ, C.F.S. Hafniæ. Mindeskrift ved C.F.S.'s 50-års jubilæum den 18. marts*. Også udlandet viiste professoren anerkendelse for hans betydende indsats, og han var medlem af flere udenlandske videnskabelige selskaber. December 1887 blev han æresmedlem af Nordisk Museumssamfund i Stockholm og i september 1892 korresponderende medlem af Société des Lettres, Sciences et Arts i Autun (slægtens hjemsted!).¹⁹

Professor Fontenay var en mand med vidtspændende kundskaber, der, som vi har set, kom mange mennesker til gode. For sin egen slægts vedkommende gjorde han et omfattende arbejde ved en umådelig forskning og brevveksling for at erhverve så fyldestgørende oplysninger som muligt,

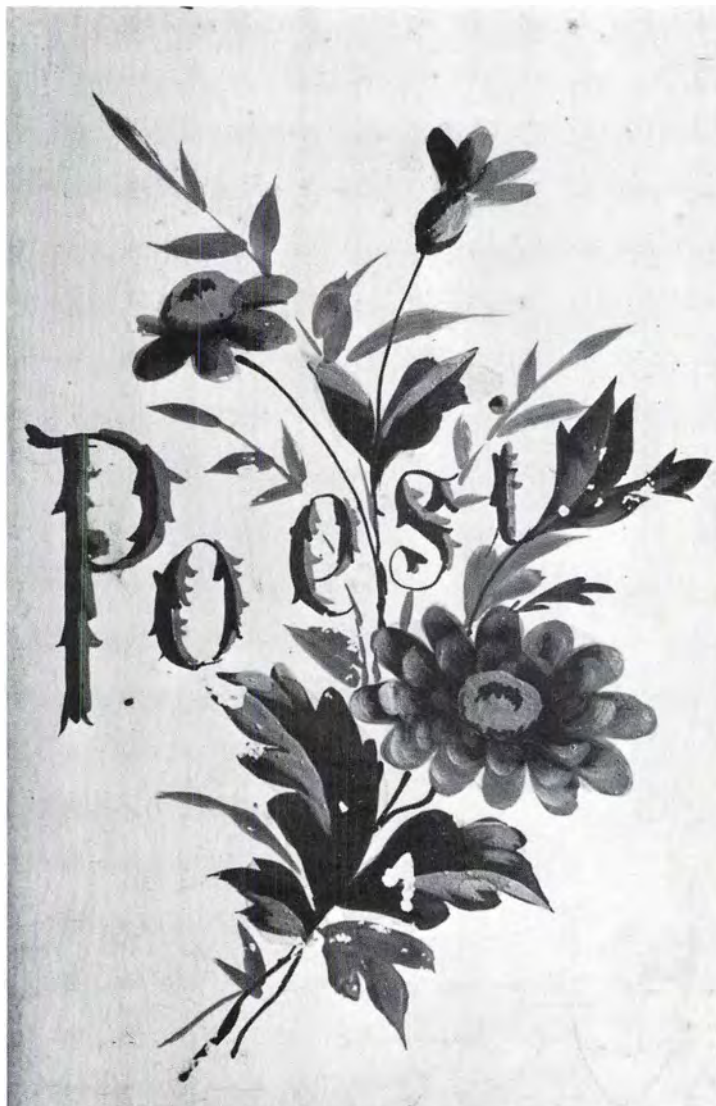

DIPLOM FOR OTTO ERNST DE FONTENAY 1892
 fra Société Éduenne des Lettres, Sciences & Arts, Autun

navnlig i 1880-erne i anledning af den påtænkte fuldstændige redegørelse i adelsårbogen (slægtled V, nr. 14). Han lod ingen selv nok så lille mulighed være uforsøgt, for at skaffe klarhed over problemer. Der er bevaret en del af denne hans korrespondance med sine slægtninge Gustav de Fontenay i Viborg/København og Reinhart de Fontenay i Holsten, samt et enkelt brev fra Frankrig (brevsaml. nr. 22). Desuden drøftede Ernst de Fontenay nøje sagernes sammenhæng med Thiset fra Rigsarkivet og Hiort-Lorenzen. Professoren samlede også selv på våbenafbildninger, som det fremgår af hans breve; i en skrivelse af 1. juli 1888 beder han Thiset om lithografiske gengivelser til sin samling af hans eget gamle og nye våben samt af slægten Bertouchs.

Den 7. juni 1878 blev Ernst de Fontenay gift i Sct. Johannes kirken i København med Emma Götzsche, født den 23. maj 1854 i Kristiania, som datter af toldkontrollør F. H. Götzsche og hustru Nathalie Alida Luplau. (Emmas søster var året før blevet gift med Ernst' yngre broder Anton). Nogle år efter giftermålet forærede Just Peter de Fontenay sin svigerdatter en poesibog og skrev selv på det første blad en hilsen til hende (bilag nr. 21). Hvad

POESIBOG FOR EMMA DE FONTENAY

farvelagt omslag

generationen før kaldte stambøger eller erindringsæsker blev nu kaldt poesibøger, og det blev "mode" foruden håndskrevne vers også at lægge ud klip af trykte sentenser, rim eller tørrede blomster imellem bogens blade. Emmas bog er omhyggeligt opbevaret hos familien.

Ernst og Emma de Fontenay havde et smukt og stilfuldt hjem, åbent for deres vidtstrakte vennekreds, men måske nok så meget for familie, da Ernst var en mand, der i høj grad gjorde sit til sammenhold i slægten. Fætteren, Frits de Fontenay, havde været hans ven fra ungdommen, og han havde i årenes løb jævnligt besøgt denne bl.a. veed vi, at han opholdt sig i præstegården i Skrøbelev ved Rudkøbing i sommeren 1896. Hans brøders, Frederik Edwards, opvoksede børn, der var jævnaldrende med hans egen søn, fandt altid her et gæstfrit hjem, når de kom ind til byen fra Unnerupgaard. Så tog Emma dem med rundt til seværdigheder eller de unge kom med tanten og onkelen i det kongelige teater, hvor professorfamilien ”havde loge”. Besøgte man dem om aftenen måtte man dog endnu i de år have nøgle til byporten, da Nørrebrogade lå udenfor.^{19a}

Ægteparret foretog forskellige udenlandsrejser bl.a. til Østrig, men oftest var de i Norge, så længe Emmas forældre levede; i februar 1890 er hendes fader afgået ved døden, hvorfor hun og hendes søster, Julie, har været med deres ægtefæller i Kristiania.

Emma de Fontenay døde, kun 55 år gammel, den 14. juni 1909 og blev begravet på Assistens kirkegård.

For hendes mand var det et hårdt slag så tidligt at miste sin hustru, og han rettede sig ligesom ikke rigtigt efter det. Han havde allerede i flere år haft periodiske hjerteanfald, men passede trofast sin gerning uden at tage hensyn til sig selv. En dag lod han sig indlægge på Finsens Klinik i Rosenvænget, og her afgik han nogle uger senere ved døden, kun 62 år gammel. Begravelseshøjtideligheden foregik i Sct. Johannes kirken den 6. august 1910, hvor pastor Frantzen fra Simeonskirken talte smukt og hjerteligt om ”manden af den rette adel, god og trofast og frygtende Gud. Hans komme i hjemmene, de fattige som de rige, var som en fest, hans hjælpsomhed stor, hans trofasthed uforanderlig.” Der blev sunget ”Med Sorgen og Klagen hold Maade”, Fanny Christensen sang solo ”Jeg er træt og gaar til Ro”, hvorefter logebrødre bar båren ud, og professor de Fontenay blev stedet til hvile på Assistens kirkegård ved siden af sin hustru.²⁰

Den yngste søn i Just Peters ægteskab var Anton Nicolai. Han blev født den 4. december 1850 og døbt den 23. maj 1851 i Vor Frue kirke i København, hvor forældrene var faddere. Anton gik handelsvejen og blev grosserer. Han var først i kompagni med grosserer O. Th. Jørgensen, kom siden i forretningen Lund & Thorsen, men blev sluttelig eneindehaver af denne. Den 16. maj 1877 blev han gift i Kristiania med Julie Götzsche, født den 10. november 1851 som datter af toldkontrollør F.H. Götzsche.

Ægteparret bosatte sig i København i Vendersgade nr. 28,3.sal, på hjørnet

ANTON NICOLAI DE FONTENAY
 fotografi

JULIE DE FONTENAY
 f. Götzsche, fotografi

af Søtorvet, hvor deres årlige husleje var 1.500 kr.; sikkert nok rigeligt efter den tids forhold. Her blev de boende, indtil de fik en stor og rummelig lejlighed i Nørresøgade nr. 7, stuen. Samtidig erhvervede de en ejendom i Espergærde, villa "Hamlet", og flyttede i sommermånederne hertil.

Anton og Julie havde mange venner, foruden de talrige slægtninge fra Antons side. Navnlig de unge, der kom ind fra Unnerupgaard, havde megen glæde af at bo også hos denne tante og onkel, enten i København eller i Espergærde. Måske tog ægteparret sig særlig af disse unge, fordi de selv ingen børn havde. De abonnerede på en "loge" i det kongelige teater og dyrkede kunst og litteratur, navnlig læste Julie meget af alle de nye forfattere, der omkring århundredskiftet kom frem med deres dengang oprørske tanker.

Allerede den 10. marts 1907 afgik Anton ved døden; Julie overlevede sin mand en del år, i hvilke hun fortsat samlede familien jævnlige, bl.a. nytårsdag hvert år. Hun døde den 15. maj 1922; begge ægtefæller er begravet på Assistens kirkegård.

I Udbyneder præstegård hos pastor Ernst Albrecht de Fontenay og hans hustru Anna Dorthea kom den 28. april 1849 en datter til verden. Hun fik navnene Anna Jacobine ved dåben den 22. juli i Udbyneder kirke, hvor hendes faddere var madame A.K. Bie, f. Welling (barnets mormoder), mosteren Nicoline Bie, morbrødrene A. og H. Bie, gårdejer P. Bie, F. Bie og D. Bie, samt faderen E.A. de Fontenay.

Et par år efter flyttede forældrene til Lihme og derfra til Aalbæk; i disse to sogne har Anna Jacobine således levet sine første barneår og haft sin tre år yngre broder, Frits, som legekammerat, foruden egnens børn, der altid har været velkomne i præstegården. Vejen til bedsteforældrene, pastor Jacob Bie og hans hustru, var derimod herfra lang, så man kunde ikke så ofte besøge hinanden. At Jacob og Anna Bie elskede disse to børnebørn findes tydeligt udtrykt i nogle bevarede småbreve til fødselsdage eller blot med gode ønsker i hverdagen.

Da Ernst Albrecht i 1859 fik præstekaldet efter sin svigerfader flyttede familien tilbage til Udbyneder præstegård.

Det var som ovenfor nævnt tidens almindelige skik i midten af 1800-årene, at unge damer havde stambøger – mindre indbundne hefter, hvor venner og veninder skrev vers, tegnede eller malede blomster, søjler eller andre stemningsfyldte billeder. Kom man i forbindelse med kendte digtere eller malere, var det højeste ønske at få disse til at nedfælde en erindring i stambogen. Mange af sådanne bøger er pietetsfuldt gemt rundt om i landet, bl.a. i præstegårde eller på herregårde, hvor man har haft særlig god plads. Mest kendt er vel nok de blade, som H.C. Andersen har skrevet til sine venner.

Anna Jacobine fulgte også med tiden; hun ejede dog ikke en egentlig stambog, men en anden form der var lige så udbredt: en lille æske, hvis over- og underside er rigt ornamenteret med forgyldt belægning og i midten et blomstermotiv i fine sarte farver. Heri lagdes små sedler med digte, citater eller deviser; ved at blade i bunken får man et indtryk af med hvem, ikke blot Anna Jacobine men også forældrene, har haft omgang.

Fra barndommen i Aalbæk skriver Metha Raiütter i 1854 en fødselsdags-hilsen til den lille pige; fra maj 1859 er en billet fra Cathrine Kierulff, medens Camilla Selchau i januar 1860 med fine blomster på papiret skriver en lille trist hilsen, der lyder, som om Camilla skal flytte bort fra egnen, for der står:

Ofte har vi sammen,
 moret Os i Fryd og Gammen;
 Men nu er det alt forbi,
 derfor kun jeg beder dig,
 venlig mindes

Din C.S.

Fra oktober 1860 findes et stambogsblad fra kusinen Elise de Fontenay, som sikkert ofte har været på besøg i præstegården, da hun er næsten jævnaldrene med Anna Jacobine – senere bliver hun gift med Annas yngre broder Frits. Gensidigt besøg har dog også fundet sted, således at Anna er kommet på besøg i København hos farbroder Just Peter for at være sammen med Elise. Derved har Anna fået veninder i hovedstaden, og disse har skrevet i hendes ”bog”. En sidste billet er fra februar 1871, skrevet af Marie Quist fra Dalbyner præstegård, nabokaldet til Udbyner.

Men tiden kom, hvor Anna Jacobine var vokset til og giftede sig – den udvalgte var fætterten i Hobro, Michael Petersen Bie, der var født den 28. juni 1847 i Hobro.

Brylluppet stod selvfølgelig i Udbyner, hvor pastor Fontenay viede sin datter den 18. september 1875. Det eneste skår i glæden må have været, at hendes moder var afgået ved døden et par år forinden. Anna Jacobine havde i et og alt været hjemmets solstråle, hvad man kan forstå af det, der findes skrevet til og om hende. Ved brylluppet har hun været omgivet af sine nærmeste, familie og venner, og under festen blev sunget denne sang, hvis forfatter dog ikke er angivet:

Her i præstegaardens fred
i dens milde skygger,
hvor i trofast kjærlighed
slægtens lykke bygger;
her, hvor fædres milde aand
venlig os beskyttet',
nys to unge haand i haand
troskabspagten knyttet'.

Og hvad knytter mere stærk
vel end kjærligheden?
det er sjælens – aandens værk –
duft af himmelfreden.
Om hvert baand paa jorden brast,
hvad to hjerter binder,
det skal trolig holde fast,
medens tiden rinder.

Kjærligheden er det aag,
der har skjulte kræfter;
kjærlighedens milde sprog
lytte alle efter;
kjærligheden lufter mild,
ej som stormens brammen;
kjærlighed er amens ild –
gnist af guddomsflammen.

ANNA JACOBINE BIE
f. de Fontenay, fotografi

MICHAEL BIE
fotografi

Held da brudgom! Held hans brud!
Gid at kærlig hygge,
som en blomst sig folde ud
fuld af huuslig lykke!
Gid at livets trange vej,
som jer ungdom glide,
mild og blød som eng i maj
fuld af blomster blide!

En bryllupsresent fra veninden Gunver Ingefred Nielsen var ledsaget af følgende:

Til Fru ”Anna Bie”, née de Fontenay.
Den 18de September 1875.

Når hyggeligt ved lampens skin og arnens lue
en vinterkveld forsamler mand og viv,
mens rundtomkring i pyntelige stue
småalfer hviske tyst om kærlighed og liv.

Da let til fortids dage tanken iler
 – Du ved så mangt et billed stille står –
 snart øjet græder, snart det atter smiler
 især når barndoms minderne det når.

Forvist jeg véd: til fortids lyse, skønne minder
 Du, unge brud! ej sige vil godnat,
 Ja selv om tiden furer dine kinder,
 ret aldrig røver den dig din ungdoms skat;
 fra hjertedybet minderne vil tale
 når livets glæde lyser herlig, skøn,
 og under sorgen vil de mildt husvale
 din sjæl, som trofast gemmer dem i løn.

Dog ikke blot hos dig vil mindet tage bolig,
 Nej, det vil leve skønt hos alle dem,
 som fulgte dig med kærlighed så trolig
 igennem barndoms-, ungdoms- og til brudehjem.
 Enhver dig mindes vil, de gamle, unge
 selv lyseskærmen – ikkun skade at,
 til ægte dansk ej skåret blev dens tunge –
 en mindets verden har i sit: ”Godnat.”

En anden ungdomsbekendt skrev i anledning af brylluppet: ”De leved mellem blomster i stille sorgløs fred, / i ly af hjemmets fromme milde kærlighed. / Jeg tror, så småt De længes at lytte for engang, / til bølgens røst dernede, der har så fast en klang / at høre dens vekslende rige melodi. / Og tro mig jeg vil ikke fortænke Dem deri / De kender nu kun verden fra det kærlige hjem / De kan vist ikke tænke Dem, at den kan være slem / . . . .”.

Afskeden fra præstegården nærmede sig, og Anna skrev selv et lille digt til sit hjem og sin stue, hvor hun havde tilbragt så mange lykkelige stunder og slutter med at sige: ”Skjønt jeg fast maa græde, Du min stue kær, venter mig dog glæder ingen aner nu, bruddefaklens lue lyser denne kvæld, tag da Du min stue, tusinde Levvel!”

Pastor E. A. de Fontenay blev helt alene tilbage, nu da datteren rejste, og sønnen studerede i København. Anna Jacobine flyttede efter brylluppet til Hobro og gik en lykkelig tid i møde med sin mand. Heldigvis vidste ingen af dem, at denne lykke kun blev kortvarig. I 1877 ventede de deres første barn, som fødtes den 4. februar 1878 og blev døbt Anna Johanne²¹ – Anna efter sin moder og mormoder. Fra barndomsveninden Karen Ragnhild Arenstorff på herregården Overgaard ved Mariager Fjord foreligger et brev til Anna Jacobine med lykønskninger i anledning af den overståede fødsel, samtidig med at hun fortæller løst og fast fra egnen om gamle fælles bekendte.

Det barn Anna og Michael havde glædet sig så stærkt til, kom imidlertid til at koste moderens liv, idet Anna Jacobine ikke rigtig kom til kræfter efter

STAMBOGSÆSKE

har tilh. Anna J. de Fontenay

fødselen. Yderligere fik hun dette år den 27. september den store sorg, at hendes elskede fader gik bort. Halvanden måned efter døde hun selv, den 10. november 1878. For Michael Bie var det et knugende slag, og den lille datter blev nu hans eneste lyspunkt. Stor var deltagelsen fra ægteparrets mange venner både i Hobro og omegn; fra svogeren pastor Frits Fontenay foreligger et smukt og trøstende brev, i slutningen af hvilket han fortæller om sin prædiken den søndag; Evangeliet lød: "Giv kejseren, hvad hans er, og giv Gud, hvad Guds er." Og han udtrykte det således, at det måtte "være Vorherres mening, at vi ikke alene skulde følge vort himmelske kald og leve i Guds frygt, men også at vi skulde opfylde vort jordiske kald." Pastoren fortsætter senere med at sige, at når jorden er for trang og trist, da må vi "arbejde og virke med fuld kraft, så længe Gud lader os leve." Brevet slutter med de bedste hilsener og håb om fred i sindet for svogeren. — Der er også bevaret et brev fra J.W. Kragh i Farsø, hvor denne prøver at sige nogle trøstens ord om Guds Vilje. — Den hjertevarme og livsglade Anna Jacobine var ikke mere.

Ernst Albrecht og Anna Dortheas yngste barn var sønnen Frits Ludvig Rasmus, der fødtes den 2. november 1852 i Aalbæk præstegård. Han blev hjemmedøbt den 5. januar 1853, men først fremstillet i Lihme kirke den 6. april; hans faddere var hr. og fru Tolstrup til Haastrup, hr. og fru pastor Selchau fra Lem præstegård (ved Skive) samt hr. Colding til Kaas. Indtil drengen var syv år, boede forældrene i Aalbæk, men flyttede som bekendt til Udbyneder præstegård i 1859.

Fra et interview i Fyns Stiftstidende den 1. november 1942 i anledning af Frits Fontenay's 90-års fødselsdag, fortæller han selv: "Fra de følgende år husker jeg krigen 1864; jeg var dengang 12 år. På en herregård i nærheden blev der indkvartering af tyske soldater, men det varede dog ikke længe, inden de marcherede bort. Selve krigen havde vi jo ellers på afstand så langt oppe i Jylland, men årene efter krigen var i mange henseender vanskelige."

Frits gik først i landsbyskolen, men kom siden i Randers latinskole, hvorfra han i 1870 blev student. Hans lyst stod til theologien som faderen, og han drog til København for at studere; her fik han sin embedseksamen i 1876 og blev samme år kapellan ved Haslund og Ølst kirker ved Randers.

Medens han studerede i København boede han i Korsgade nr. 12 hos sin farbroder Just Peter, med hvis børn han var jævnaldrende. Hos fasteren Elisabeth, gift Rotwitt, var der også unge på hans alder. Venskabet med departementchefens børn var dog det, der betød mest, og en dag blev han forlovet med datteren Elise. Den 1. november 1876 blev Frits præsteordineret og overtog straks kapellanembedet i Haslund. Nu kunde han gifte sig, og i begyndelsen af 1877 rejste han til København for at fejre bryllup med Elise, den 20. april i Sct. Johannes kirken.

Det unge ægtepar boede derefter i Haslund præstegård i nogle år; elskværdige og kundskabsrige som de begge var, fik de hurtigt en større vennekreds. Præstegården modtog altid gæstfrit enhver besøgende. Pastor Koefoed i det nærliggende Værum sogn var blandt de nærmeste venner og fra dagbøger ført af dennes tre døttre, veed vi lidt om det daglige liv i sognet.²² Man hører om de jævnlige besøg på gården "Christianslund" hos greve C.B. Reventlow og hustru, hos enkefru Preetzmann på "Frisenvold" og løjtnant Müller på "Lundberg". Der holdes mange klubaftener, hvor man kommer sammen og blandt andet spiller l'hombre. Disse aftener holdes enten på "Lundberg", i Haslund præstegård hos Fontenay's eller i Værum præstegård hos Koefoed's. De tre søstre skriver således om en aften den 5. marts 1878: "Gæsterne er: provst Sølling med frue og to døttre, Ferdinand Müller og hr. Krøjer. Der serveres benløse fugle, vandbakkelser med flødeskum, og efter l'hombren blev der serveret punch, hvor E. Müllers skål blev drukket to gange."

Man får det indtryk fra dagbogen, at der var mange sammenkomster, men altid meget uformelle og under ganske beskedne og tvangfri former; man

ELISE DE FONTENAY
f. de Fontenay, fotografi

FRITS DE FONTENAY
fotografi

aflagde hinanden besøg, når man havde lyst og var altid velkomne; var der sygdom et sted, kørte man for og spurgte til den syges befindende, ved festlige anledninger som fødselsdage eller bryllup hjalp man hinanden. Fra begyndelsen af året 1879 fortælles om en frygtelig snestorm, der sætter ind den 18. februar; det siges, at sneen ligger i driver på indtil fem fods højde på Sjælland og syv fod på Fyn, medens det er helt galt i Vendsyssel, hvor der er indtil fjorten fod. Den ene af søstrene, Emilie, var inviteret til pastor Fontenay og hans kone, men pastor Koefoed får sendt bud, at hun ikke kommer; dette viste sig at være heldigt, eftersom man i Haslund præstegård lå syge af forkølelse, og ”fru Fontenay ligger med fåresyge, indpakket med vat om kinderne.” Når det er snevejr, har de unge i omegnen fornøjelsen af mange kaneture. Anden påskedag kommer Fontenay’s til Værum, hvor ”de bliver til aften, og dagen slutter med l’hombre og romfromage!”

En årlig tilbagevendende festdag er pastor Koefoeds fødselsdag den 20. november, hvor der er stort gilde, og alle egnens folk fra herregårde og præstegårde kommer rullende til, deriblandt også pastor Fontenay med frue. En anden stor begivenhed er sommerens skovtur. I 1880 finder den sted

søndag den 11. juni, og turen går til Niels Lassens mark, til hans lyngbakker og skove, hvor man finder en særlig køn plet. Og alle er med, også pastor Fontenay's. "Imellem lyng og enebær serveres kaffen med brød, og en kaag gled alt i mens forbi paa Gudenaens vande." Derfra gik man til Peter Hvids skov og ved "Nørskovgaard" ventede vognene, der skulde køre dem alle hjem. "Kl. 8½ sluttede den vellykkede dag." Man forstod dengang at more sig, og det med en morskab, man selv skaffede sig – man sang og legede, spillede komedie og læste højt.

Livet gik således sin gang på næsten samme måde i alle præstegårde i 1800-årene; man betød noget for hinanden, man havde tid for hinanden og satte pris på hyggelig samtale, eventuelt med et spil kort ind imellem. Hos pastor Fontenay's blev der også læst meget; de fulgte begge med i litteraturen, dels kendte, dels nye digtere. At de har læst Bjørnson fremgår af en overleveret bog "Arne" (1858) med Elises navn trykt udenpå bindet, sikkert en foræring fra hendes mand; desuden ejede hun Bjørnsons "Smaastykker" fra 1862.

Medens de endnu boede i Haslund døde både Frits' fader og hans søster Anna Jacobine med kun en måneds mellemrum. I det tidligere omtalte brev til svogeren Michael Bie, læser vi samtidig, at Frits Fontenay har været meget musikalsk; han har spillet klaver, harmonika og fløjte, men har nu ikke tid mere til at dyrke musikken, så instrumenterne, der lå hos faderen, kan bortgives. Men han opfordrer svogeren til at lære at spille klaver, for det vilde i ensomme og triste stunder kunne lindre hans sorg at hengive sig hertil, eller han må genoptage sit violinspil. Frits fortæller også, at han har været en tur i Randers sammen med Elise på besøg hos vennerne overlærer Mørch og Klitgaard-Nielsen.

I 1881 blev det slut med opholdet i Haslund, pastor Fontenay fik nyt kald i Raaby-Sødring ved Randersfjordens munding. Vejen til de gamle venner i Haslund sogn blev nu længere; men det lod sig dog gøre at køre dertil, og glæden på begge sider var derfor så meget større, når præsteparret dukkede op. Således fortæller søstre Koefoed om en dag, den 21. maj 1882, hvor de pludselig ankom og blev i flere dage i Værum præstegård; på hjemvejen kører de "om ad "Lundberg", hvor lieutenant Müller forærer fru Fontenay en palme. Denne har hun nu måttet sidde med på skødet hele vejen til Raaby!"

Frits Fontenay havde tænkt sig, at han skulde have sin hele fremtidige gerning i Jylland, hvor han var barnefødt og nu havde haft embeder i flere år, men skæbnen greb ind og førte ham i 1883 til et nyt kald i Søby-Turup på Fyn. Ægteparret boede i Søby præstegård, og her i sognet virkede han i 11 år. Da de havde været gift i otte lykkelige år, ventede de deres første barn; det blev en datter, der fødtes den 1. september 1885, men døde straks efter samme dag. Skæbnen ramte dog Frits endnu hårdere, da hans elskede hustru ikke havde kræfter til at stå fødselen igennem, men afgik ved døden den 7. september; hun blev begravet på Søby kirkegård. De smukke ord han i 1878

ANNA JACOBINE OG FRITS DE FONTENAY

søskende, fotografi ca. 1869

havde skrevet til svogeren, anede han ikke dengang, at han nu måtte prøve at indprente sig selv – og han havde endda mistet både hustru og barn.

Pastor Fontenay fortsatte sin gerning i Søby, indtil han i 1894 blev forflyttet til Skrøbelev kirke ved Rudkøbing, hvor han virkede i 28 år. Livet i Skrøbelev præstegård forløb som i de andre, kun var han nu alene, men havde vekslende husbestyrerinder, de seneste år en slægtning.²³ Ved pastorens 25 års jubilæum i 1919 var der, af en ubekendt fra menigheden, forfattet et digt til hans ære, og man får her rigtig indtryk af, hvor stor pris man satte på ham (bilag nr. 22). Hans familie og venner var flinke til at besøge ham såvel på Langeland som i Odense, hvortil han var flyttet efter at have taget sin afsked.

De første år vedblev Frits Fontenay dog af og til at vikariere i Odense, da han på grund af sit stadig friske sind nødig helt opgav sin gerning. I det nævnte interview fra 1942 siger han selv, at ”. . . i de sogne, hvor jeg fik min gerning, har jeg mange venner, som jeg vedligeholder forbindelsen med. Jeg står i brevveksling med adskillige gamle venner fra Skrøbelev, og det hænder ikke så sjældent, at nogle af mine gamle konfirmander kommer op og hilser på mig.” Da han til slut bliver spurgt, om han aldrig har været syg, fortæller han, at han kun som dreng har haft mæslinger.

I Odense nød Frits Fontenay et langt otium, omgivet af sine bøger og mange besøgende, men rejste også selv rundt på besøg, mest måske til familie og venner i den gamle egn i Jylland, bl.a. til familien Bie i Hald.²⁴ Hans helbred var stadig upåklageligt, så han daglig kunde gå sine ture. En dag var det dog slut, 91 år gammel lukkede han sine øjne den 26. april 1944 og blev begravet den 1. maj. Ved en højtidelighed i hans hjem, hvor slægt og venner var samlet, blev der først sunget Ingemann's "Til Himlene rækker Din Miskundhed, Gud!", hvorefter pastor Boserup talte om den gamle præst og hans gerning udfra ordene i Paulus' andet brev til Timotheus: "Jesus tilintetgjorde Døden og bragte Liv og Uforkrænkelighed ved Evangeliet." Pastoren sagde videre: "Pastor de Fontenay ejede i en sjælden grad slægtskultur og var i bedste forstand adelspræget. Han var en stilfærdig og yderst beskeden mand, og det lå ham fjernt at trænge sig frem, men hans gerning satte sig alligevel spor i de sogne, hvor han virkede. Ved sin redelige færd og helstøbte karakter kom han i kontakt med mennesker, og vandt deres venskab." De tilstedeværende sang derefter "Aldrig er jeg uden Vaade" af Kingo. Kisten blev ført til Søby kirke, hvor den blev båret ind til tonerne af Johan Svendsens Andante Celèbre. Her i pastor Fontenay's kirke gennem 11 år holdt pastor Christensen en mindetale ud fra ordene "En Dag for Herren er som Tusind Aar, og Tusind Aar som en Dag", hvorefter de mange deltagere sang "Krist stod op af Døde."²⁵ Frits de Fontenay blev nu stedet til hvile ved sin hustrus side. Efter jordpåkastelsen talte gårdejer Madsen, Helnæs, der var en god bekendt fra de mange år i Skrøbelev, lærer S.K. Lund, Kirkesøby, og på slægtens vegne niecens mand, grosserer Th. List.

Som der stod om pastor Fontenay i en nekrolog: ". . . han var umådelig afholdt. Han var præget af generationers gamle, fine kultur og var en meget klog mand, der færdedes jævnt og stilfærdigt blandt sine sognebørn."

SYVENDE SLÆGTLED

Valdemar August' børn:

1. Charlotte	1859–1859
2. Carl August Chr. Ludvig	1866–1870
3. Karla Augusta M.L., musiklærerinde	1872–1943

Frederik Edvard's børn:

4. Just Peter, skovrider	1879–1964
5. Frank, gesandt	1880–1959
6. Ellen, gift Rømer	1881–1974
7. Caspar Frederik, driftsbestyrer	1883–1970
8. Oluf Philibert, ingeniør	1885–1944
9. Elise	1886–1887
10. Harriet Juliane, gift Fontenay	1888

Otto Ernst' barn:

11. Vigo J.H., ekspeditionssekretær	1879–1968

I syvende slægtled findes her i landet ret få efterkommere gennem mandslinien, og alle nedstammer fra admiral Antoine Nicolas. Som nævnt i forordet bliver denne generation kun skematisk omtalt med data, erhverv, ægteskab og børn. Dog een undtagelse vil blive gjort, idet der vedføjes en mere indgående omtale af Frank le Sage de Fontenay's liv og virke.

KARLA DE FONTENAY

fotografi

I Valdemar Augusts ægteskab med Karen Hansen fødtes to børn. Ældst var en dreng, som blev født den 28. september 1866 i København og døbt med navnene Carl August Christian Ludvig. Denne søn blev kun knap fire år, idet han døde den 2. august 1870.

Ægteparrets andet barn var en datter, der fødtes den 21. september 1872 og døbttes Karla Augusta Marie Lovise. Karla, som hun kaldtes, voksede op i hjemmet og viiste særlige musikalske evner. Hun fik derfor lov til at dyrke klaverspillet, af hvilket hun siden som musiklærerinde kunde hjælpe med til at ernære sig selv. Herudover læste hun en del og havde interesse for poesi. I 1925 skrev hun i en poesibog:

Jeg ønsker for Dig på livets vej
alt godt hvad et menneske kan møde.
Jeg ønsker at livet må blive en leg
i blomster blandt roser røde.
Din hengivne
Tante Karla.

På sine ældre dage fik Karla anvist bolig i Den Winterfeldt'ske Stiftelse "Trøstens Bolig" i Klerkegade, og her levede hun, uden at indgå ægteskab, resten af sit liv. Slægtninge i København, særlig tanten Ottilia, kom jævnlig og besøgte hende, og tilsyneladende var hun altid glad og ligevægtig. Karla afgik ved døden i 1943, hvorefter hendes få ejendele blev solgt ved auktion.¹

Ældst i Frederik Edwards og Carolines børneflok var Just Peter, født den 15. august 1879 på Unnerupgaard. Han blev døbt i Vejby kirke den 10. oktober, hvor moderen selv bar barnet. Faddere var departementchef, etatsraad J.P. de Fontenay, proprietær Peder Lønborg Jensen til Borrevang og cand. polyt. Jens Adolf Jensen fra København. Just blev skovrider under Rosengaarden ved Kværkeby, Ringsted, men levede efter sin afsked i København, hvor han afgik ved døden den 12. august 1964. Han var gift med Ulla Hjördis Sven, og i ægteskabet er to børn, en søn og en datter.

Det næste barn var Frank, født den 24. september 1880 på Unnerupgaard. Han blev døbt den 22. oktober i Vejby kirke. Faddere var skovfoged C. Jørgensen, Hingsterhus ved Hillerød, læge O.E. de Fontenay og landvæsenselev Fr. Scherfig, Unnerup. Frank blev cand.mag., arkivar i Udenrigsministeriet, gesandt i Island og Tyrkiet; han bosatte sig efter sin afsked i København, hvor han afgik ved døden den 28. september 1959. Frank var gift første gang med Olga Helene Angelique Wilhelmine de Renouard, og i dette ægteskab er tre døttre; disse blev, som de første efter hundrede års forløb (slægtled V, 13), døbt i Reformert kirke i København, men hørte til den tyske menighed, da slægten de Renouard under Huguenotternes flugt fra Frankrig først bosatte sig i Cassel. Frank giftede sig anden gang i Reykjavik med Gudrun Sigridur Eiriksdottir, og i dette ægteskab er to sønner.

Det tredje barn hos Frederik Edvard var en datter, Ellen, der blev født den 4. oktober 1881 og hjemmedøbt på Unnerupgaard den 28. oktober, men dog først fremstillet i Vejby kirke den 18. maj 1882. Hendes faddere var proprietær Grønbech af Pibe Mølle, forvalter P.L. Jensen af Borrevang og fru konsulinde Th. Hansen fra Nykøbing Sjælland. Ellen blev gift med kaptajn,

ELLEN RØMER
f. de Fontenay,

FRANK DE FONTENAY

JUST PETER DE FONTENAY

borgmester Hans Christian Thorkild Kofoed Rømer, ejer af Svanegaard ved Svaneke. I ægteskabet er tre døttre; Ellen har i en årrække boet som enke i Svaneke by, indtil hun stille sov ind i januar 1974.

Derefter kom Caspar Frederik, født den 18. marts 1883 på Unnerupgaard og døbt den 25. juni i Vejby kirke. Faddere var departementchef, etatsraad J.P. de Fontenay, ingeniør, cand.polyt. J.A. Jensen og læge O.E. de Fontenay. Caspar blev teknisk driftsbestyrer og boede i Albersdorf, Holsten, hvor han giftede sig med Emma Catharina Mathilde Timm. Caspar afgik ved døden den 24. juli 1970. I ægteskabet er tre børn, to døttre og en søn.

Dernæst kom Oluf Philibert, født den 29. juli 1885 på Unnerupgaard og døbt den 28. september i Vejby kirke. Faddere var frøken Harriet Jensen fra Borrevang, ingeniør J.A. Jensen fra København og pastor F. de Fontenay fra Søby og Thurup på Fyn. Oluf blev ingeniør og indtog desuden en fremtrædende plads i "Dansk Arbejde". Han var gift første gang med Ellen Frederikke Nielsen, og i dette ægteskab er en søn; anden gang blev han gift med Bodil Rottbøll-Petersen, i dette ægteskab er ingen børn. Oluf boede i København til sin død den 8. marts 1944.

CASPAR FREDERIK DE FONTENAY   OLUF DE FONTENAY   HARRIET JULIANE DE FONTENAY
f. de Fontenay,

Nu fulgte en datter, Elise, født den 14. september 1886 på Unnerupgaard og døbt den 10. oktober i Vejby kirke. Hendes faddere var barnets fader og moder, ingeniør J.A. Jensen fra København og fuldmægtig A. de Fontenay. Elise døde allerede den 17. maj 1887 af kighoste og blev begravet fra Vejby kirke.

Den yngste i børneflokken hos Frederik Edvard var Harriet Juliane, der blev født den 27. marts 1888 på Unnerupgaard og døbt den 29. juni i Vejby kirke. Hendes faddere var grosserer A.N. de Fontenay, læge O.E. de Fontenay, barnets fader og frøken Jørgensen fra Hillerød. Harriet blev gift med sin fætter Vigo de Fontenay (se denne).

VIGO DE FONTENAY

fotografi

I Otto Ernst' og Emmas ægteskab var en søn, der blev født den 17. august 1879; ved dåben i Sct. Johannes kirken i København fik han navnene Julius Vigo Helfred. Han blev cand.jur., fuldmægtig i Marineministeriet, kasserer og ekspeditionssekretær i Landsnævnet for Børneforsorg. Vigo døde i København den 26. februar 1968. Han var gift med sin kusine Harriet de Fontenay, der nu lever som enke. I ægteskabet er en søn.

Børnene i de her omtalte ægteskaber tilhører ottende generation, og da flere af disse er sønner, der er gift og har sønner, er vi nået frem til niende generation i lige mandlig linie, således at det gamle slægtsnavn kan videreføres.

FRANK LE SAGE DE FONTENAY

FRANK LE SAGE DE FONTENAY

Slægten le Sage de Fontenay kan lignedes ved et stort træ, hvis brede krone udgøres af mange prydelige grene. En af de ældre grene af slægten i Danmark fostrede flere søofficerer, yngre grene satte frugt ved indsats i den civile administration, i erhvervslivet eller iøvrigt på åndskulturelt område. Blandt de sidste finder vi filologen og diplomaten Frank le Sage de Fontenay.

Få er idag de mennesker, som har kendt Frank i hans unge år. Han fødtes 1880 på Unnerupgaard i Nordsjælland, og i barneårene på landet indsugede han en stærk tilknytning til jorden – marker, skove, dyr og planter – han var en flittig botaniker med opslagsbog i hånd, og der måtte også gerne være en oldtidshøj at granske. Denne tilknytning til naturen forlod ham aldrig, og siden under opholdet i Island fik den ny næring.

Som den næstældste i en søskendeflok på 7 opstod der en naturlig trang hos ham til at være de svages beskytter, hvilket kom til udtryk overfor søskendeflokken og eleverne i skolen; her gik en svagelig og forskræmt dreng, som nogle kammerater så deres fornøjelse i at fortrædige, indtil den 5 år ældre Frank tog ham under sin beskyttelse. Vi kender historien fra den forfulgte dreng, der som gammel mand i Canada fortalte den – han havde aldrig glemt ”good old Frank”.

Da tiden i Frederiksborg lærde skole var til ende, stod Frank med en fin studentereksamen men uden midler til det dengang dyre universitetsstudium, hvorfor Regensen beredvilligt åbnede sin port for ham. Det blev nogle år med et ægte regensianerliv, hvor man indhyllet i røgen fra de lange piber diskuterede tidens politiske, kulturelle og sociale problemer, der netop var til almindelig debat omkring århundredskiftet. Tidligt kom det til at stå Frank

klart, at han vilde studere historie; snart vakte han opmærksomhed indenfor de lærde kredse og kun 23 år gammel blev han voteret som medlem af det eksklusive Kgl. nordiske Oldskrift Selskab – han havde netop året før skrevet en afhandling om ”Fransk Forskning af vore Folkeviser”. Det var dog især Orienten på den ene side og Norden på den anden, der fangede hans interesse; studiet af Orienten bragte ham i nær forbindelse med professor Johs. Østrup, hvis elev han blev. Tredive år senere drog de sammen på hesteryg ind over de ukendte vidder i Island; dette venskab holdt lige til Østrups bortgang.

En skønne dag forlod Frank Universitetet med 1. karakter som cand.mag. i Historie (Arabien) med Dansk og Græsk som bifag; hans magisterkonferens omhandlede ”Araberne i Spanien”. Dette lod skimte en videnskabelig bane, og denne blev da også på en vis måde realiseret på trods af, at han så sig nødsaget til at søge et mere håndgribeligt levebrød. Efter overstået embedseksamen og et par års beskæftigelse i Det kgl. Bibliotek fik han i 1909 ansættelse som arkivar i Udenrigsministeriet og fra 1924 som Danmarks Repræsentant i Island.

Selvom de videnskabelige arbejder herefter måtte blive en bibeskæftigelse, og selvom helbredet ofte var vaklende, var det bemærkelsesværdigt, hvad den flittige mand nåede at få udrettet i form af afhandlinger, pjecer, anmeldelser og foredrag. Lad os blot nævne et af hans ungdomsarbejder ”Islam i Afrika i ældre og nyere Tid” (1909) og den senere afhandling om ”Arabiske Udtryk i dansk Handels- og Retssprog” (1916). Han tog sig også tid til at opponere ex auditorio ved Axel Garboe’s disputats ”Kulturhistoriske Studier over Ædelstene” (1915). Yderligere skrev Frank i disse år talrige anmeldelser af fremmede historiske værker – anmeldelser der i sig selv var små videnskabelige arbejder. Franks historiske hovedværker var dog nok afsnittene om Østasien i de to store omtrent samtidige værker ”Folkenes Historie” og ”Verdenskulturen” (1912) samt den overvejende del af ”Gyldendals illustrerede Verdenshistorie” nogle år senere – for sidstnævnte værk var Frank tillige hovedredaktør og havde som medarbejdere til de øvrige afsnit lærde folk som Læssøe-Müller, P. Munch, Ludvig Krabbe, Daniel Bruun m.fl.

Som historiker og specielt som orientalist skabte Frank sig et anset navn i disse år. Allerede fra studieårene havde han deltaget i møder og samtaler med fremragende ældre åndspersonligheder som Vilh. Andersen, Høffding, Vilh. og Anton Thomsen, Johs. Pedersen, Steenstrup, Knud Fabricius, Aage Friis, Niels Nielsen, Arup, Th.A. Müller o.m.fl. Det var som en verden i verdenen, når de talte og fordybede sig i deres emner – alt andet blev da glemt. En stor del af Franks virke kom således til at ligge i årene 1898-1924. Det var en tid, der ejede betydelige åndens mænd, som forstod at give deres viden fra sig, og som der lyttedes til. Den første Verdenskrig gjorde for så vidt intet skår heri.

Med omplantningen til Island i 1924 fulgte der for Frank et værdifuldt og interessant skifte til en helt anden verden både i geofysisk og kulturel henseende. Her kom disse interesser til at forene sig med hans gamle

FRANK DE FONTENAY

fotografi

tilbøjelighed for den jordnære natur i bogstavelig forstand og for hans norrøne tankeverden. På hesteryg gjorde han lange rejser ind over de store vidder for at udforske disse og opsøge gamle stier og vadesteder, der vidnede om fædrenes færden i gamle tider. Om dagen nød han færden gennem den storladne natur, om natten gav ridehestenes prusten og stampen udenfor teltet ham en tryk fornemmelse af gode venners nærværelse. Resultatet af disse studierejser nedfældedes i talrige foredrag og artikler – Frank mestrede det islandske sprog

DIPLOM FOR FRANK DE FONTENAY
som medlem af Kgl. Nordiske Oldskriftselskab 1903

til fuldkommenhed – såsom ”Ferd til Vatnajökuls og Hofsjökuls sumarid”.

Så tidligt som i 1926 havde Frank – som optakt til sit nylig tiltrådte virke i Island – holdt et foredrag i Dansk-Islandsk Samfund om ”Islandsk Digtning i det 19. Aarh.” Dette foredrag blev 10 år senere i samarbejdet skikkelse gentaget på Laugarvatn for danske højskolelærere på besøg i Island i sommeren 1939. Dernæst blev foredraget trykt og indføjet sammen med andre sammesteds holdte foredrag i en bog til erindring for højskolelærerne om deres besøg. Andre afhandlinger er ”Islenzkur Skáldskapur i 1000 ár” (1930) og som en afslutning, den måske betydningsfuldeste af alle, afhandlingen om Islands store

*K***ier Christian kinn Tiundi,**

af guds nåd konungur Íslands og Danmerkar,
 Vinda og Gauta, hertogi i Slesvik, Holtsetalandi,
 Stórmaeri, Þjettmerski, Lænborg og Aldinborg,

Gjörum kunnugt: 26. Júní-mánaðar 1930 hófum Vjer samt

sandiherra Danmerkur í Reykjavík F. le Sagade Fontenay

stórkrossi

kinnar íslensku fálkaordu.

*Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli
 fálkaordannar*

Þjottmæringur

G. Þjottmæringur.

M. M. M. M. M.

Þjottmæringur

DIPLOM FOR FRANK DE FONTENAY
 som Storkorsridder af Íslands Fálkeorden 1930
 undertegnet af Christian X

søn som Frank kalder digteren Jonas Hallgrímsson, der i sin naturglæde og sin sprogsans viser et betydeligt åndsslægtskab med Frank (trykt på islandsk 1941). Det er også denne digter, som Frank så ofte kom tilbage til bl.a. i forelæsninger på universiteterne i Reykjavik og Uppsala i tiåret op til den anden Verdenskrig. Også som gæst og i sit otium holdt Frank flere foredrag om Island i Geografisk Selskab i København. Heller ikke emner fra den arabiske verden blev glemt, de indgik ofte i en spændende sammenligning med islandske kulturforhold.

Hele denne usædvanlige kulturelle indsats fra Franks side, vurderedes højt i Island og kom til udtryk ved hans udnævnelse til æresdoktor ved Universitetet i Reykjavik. Denne udnævnelse fandt sted i forbindelse med hans forelæsning i 1940 om ”Uppruni og áhrif múhammedstrúar” (Muhammedanismens oprindelse og indflydelse), som vakte ganske særlig opmærksomhed.

At Frank varetog sit embedes praktiske opgaver, og af dem var der mange – man tænke blot på Handelens og på Fiskeriinspektionens problemer – med energi og omhu, er der ikke tvivl om. At disse opgaver røgtedes ikke blot til dansk, men også islandsk tilfredshed fremgår bl.a. af hans dekorering med den islandske Falkeordens storkors. Som en formalitetsmæssig ejendommelighed i den forbindelse kan nævnes, at ordensdiplomet, der er udfærdiget på islandsk, er underskrevet af Christian X konungur Islands og Danmerkur.

I hjemmetjenesten havde Frank allerede ved slutningen af 1. Verdenskrig, da man i Udenrigsministeriet forberedte et stort handelspolitisk fremstød, foretaget en nyskabelse af arkivsystemet, uden hvilken dette under de udvidede krav utvivlsomt vilde være brudt sammen. Som den historiker han var, udarbejdede han endvidere til ministeriets brug i forbindelse med ordningen af Sønderjyllands genforening med Danmark en oversigt over ”Det slesvigske Spørgsmåls diplomatiske Historie 1914-20” (trykt 1922). Forinden havde han i 1918 udgivet et nyt bind af Danmarks Traktatsamling betegnet som ”Danmarks Traktater og Aftaler med fremmede Magter efter 1814.” Under opholdet i Island under 2. Verdenskrig var blandt de største politiske problemer opløsningen af den dansk-islandske union og gesandstens holdning overfor den danske regering under den tyske besættelse – med hensyn til disse problemer er der ikke hidtil fremkommet nogen historisk vurdering. Men sikkert er det, at nogen bedre mellemmand i den dansk-islandske forbindelse, der af og til godt kunde knage i sammenføjningerne, kunde man næppe have fået.

Ved krigens ophør vendte Frank tilbage til Danmark, og efter en tiltrængt hviletid gik rejsen til hans nye gesandtpost i Ankara. Dette var ligesom i sin tid Reykjavik en ønskepost for Frank, idet han fra Tyrkiet bekvemt kunde besøge de arabiske lande, som jo fra ungdommen af stod hans hjerte nær. Men vilkårene var alligevel anderledes end forudset. Dels bestod der ikke den samme nære forbindelse mellem Danmark og Tyrkiet som mellem Danmark og Island,

DAD SÉ GÓÐU HEILU GERT OG VITAÐ. AÐ

HEIMSPEKISDEILD HÁSKÓLA ÍSLANDS

NEYTR LÖGHEILAGS BETTAR SINNS OG SÆMIR

VISINDAMANNINN

FRANK LE SAGE DE FONTENAY

HÆSTUM HEIÐRI Í HEIMSPEKILEGUM FRÆÐUM

ER HANS ÞVI BETTKJÖRHINN

DOKTOR Í HEIMSPEKILEGUM FRÆÐUM

SEM DETTA BRÉF MEÐ UNDRSKIPT VORRI OG INNSIGLI HÁSKÓLANS

VOITAR

REYKJAVÍK, 24. DAG SEPTEMBERMÁNAÐAR ÁRÍÐ 1940

Alvando Johannesson
RÁÐGJAFI HÁSKÓLANS

Árni Pálsson
FURVALDI HEIMSPEKISDEILDAR

Alvando Johannesson
REKTOR UNIVERSITATIS

Árni Pálsson
DECANUS FACULTATIS PHILOSOPHICAE

QUOD FELIX FAUSTUMQUE SIT

FACULTAS PHILOSOPHICA UNIVERSITATIS ISLANDIAE

EX AUCTORITATE SUI LEGIBUS DELATA

IN VIREM DOCTISSIMUM

FRANK LE SAGE DE FONTENAY

SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

CONFERT

ET

PHILOSOPHIAE DOCTOREM

RITE CREATUM PROMIPTIAT

QUOD HIS LITTERIS SIGILLO UNIVERSITATIS MUNITIS TESTAMUR

REKIAVICAE DIE XXIV MENSIS SEPTEMBRIS ANNI MCMXL

DIPLOM FOR FRANK DE FONTENAY
som æresdoktor ved Islands Universitet 1940

dels blev eventuelle forhåbninger om mulighed for at uddybe studiet af det gamle arabiske kulturrige i nogen grad skuffet. Yderligere havde Frank nu nået 67-års alderen, der efter de anstrengende arbejdsår krævede deres ret. Alligevel var det en stor oplevelse at få lejlighed til fra Tyrkiet at besøge historiske steder i Lilleasien og ikke mindst i en stor del af de arabiske lande. Rejserne foregik nu heller ikke på en umagelig hesteryg til fjelds men i en bekvem vogn ad banede veje til berømte steder som Palmyra, Baalbek m.v.

Den ro og balance i sindet, den nøgterne bedømmelse af mennesker og begivenheder, der altid havde kendetegnet Frank og været ham til stor nytte i vanskelige situationer, den bevarede han også i sit otium. I de næsten 10 år, han fik lov at nyde dette, glædede han sig over samværet med slægt og venner eller med sysler ved skrivebordet – dog nåede han ikke at realisere sin tanke om at skrive slægten Fontenay's historie. Man lyttede gerne til den kloge, sindige filosof – man ser tydeligt for sig filosoffen, der en sommerdag falder til ro i en havestol fordybet i læsning af Koranen – på arabisk!

En septemberdag i 1959 fulgte vi Frank til hans sidste hvilested.

Forfatterne

EKSEMPLER PÅ UNDERSKRIFTER

de Fontenay

de Fontenay

de Fontenay

de Fontenay

de Fontenay

de Fontenay

Carl Friderich de Fontenay

Lisette og Robert Fontenay

Pierre de Fontenay

Berthold

Caspar Friderich Lefage de Fontenay

Christian Otto Michael d.
Fontenay.

Holger Fontenay

de Fontenay

Friderika Ch. de Fontenay
geb: Hjelte

G. de Fontenay.

J. P. le Sage de Fontenay

E. de Fontenay

R. G. de Fontenay

J. E. de Fontenay

O. P. de Fontenay.

Elise Fawceny Fawceny

A. P. de Fontenay

H. de Fontenay

Ellen Bømer
f. de Fawceny

BREVSAMLING

brev no.

Tordenskiold til G.F. de Fontenay, 1716	1
Gaspar Fr. de Fontenay til Søkadetakademiet, 1724	2
Benjamin de Fontenay til Søkadetakademiet, 1722	3
F. Danneskiold Samsøe til Benjamin de Fontenay, 1746	4
Charles Fr. de Fontenay til d'Albedyhll, 1788	5
- - - - til Admiralitetet, 1761	6
Antoine N. de Fontenay til Søkadetakademiet, 1756	7
Marie M. Bertouch, f. Fontenay til Fr.J. Bertouch, 1808	8
S. og R. de Fontenay til Guldencrone, 1815	9
C.A. Bertouch til Fr.J. Bertouch, 1816	10
Julie Krichauff, f. Bertouch til Ernst Krichauff, 1827	11
Caspar Fr. de Fontenay til Fr.J. Bertouch, 1791	12
Holgine de Fontenay til Guldencrone, 1818	13
Robert A. de Fontenay til Fr.J.E. de Fontenay, 1855(?)	14
Gustav de Fontenay til Vigo de Fontenay, 1910	15
E.A. de Fontenay til Anna de Fontenay, 1850	16
- - - til Michael Bie, 1878	17
Reinhart G. de Fontenay til O.E. de Fontenay, 1886	18
- - - til C.Chr.F. de Bertouch, 1880	19
Ferdinand de Bertouch til Reinhart G. de Fontenay, 1883	20
Reinhart G. de Fontenay til Frank de Fontenay, 1920	21
Saint Germain til O.E. de Fontenay, 1902	22

1.

*Tordenskiold til Gaspar Frédéric de Fontenay.
6. September 1716.*

Brev nr. 195

Ltn. Fonteney

Dend Commanderende Officeer paa Fregatten Gravensteen Hr. Lieutenant Fonteney vilde behage at udlevere til Skipperne paa de herværende Transport skiibe som er af dend første Division efter denne med Givende Liste paa Skippernes samt Skibenes Nafne, ligeledis haver hand at lade imodtage de fra Fregatten Leoparden behøvende Signal flager, saa hastig vinden føyer holder Hr. Lieutenant sig Sejlferdig for at afseile med dend første Division, vil ieg Overtræde hos ham paa sin førende Fregatt for at see Transport skiiberne til sit Ordinerede sted.

Wardemünde d. 6te Septembr. 1716

P. Tordenskiold

2.

*Gaspar Frédéric de Fontenay til chefen for Søkadetkompagniet.
29. august 1724.*

Eders Excellence
Høyædle og Velbaarne
Herr Camer Herre

Gunstig Chef

Hermed vil jeg underdanigst ansøge hos Eders Excellence om Permission for at gjøre en Reise paa nogle Maaneder til Franckrige og Holland saa vel for at Regullere om mulig fra Land nogen Familie Sager, som for at gjøre mig mere Capable udi hans Majestæts Tieneste. Beder saa allerydmygst om at Kongl. . . . og Eders Excellence høje Recomodattion til med danske minister som . . . . Og som min Dessin er at reise til Søes, haaber jeg ydmygst min Avance blifver ej mindre . . . udi indeværende Tiid, i henseende til . . . Depence slig som reiste til . . . Jeg forsikrer mig som naadig Ressollution forblifvende med allerdybeste Respect og Soumission.

Kiøbenhavn 29 Augusti
1724

Eders Excellence
Allerydmygste og underdanigste
Tiener
G F de Fontenay

3.

*Benjamin de Fontenay til chefen for Søkadetkompagniet.
15. november 1722.*

Eders Excellence
Høyædle og Velbaarne
Herr Camer Herre og Ober Secretair
Naadig Herre

Jeg beder underdanigst Eders Excellence ikke unaadig optagre, at jeg fordrister mig med høyste Soumission, at forestille Eders Excellence den lange Tiid jeg har vaardet ved Cadet Compagn. . . . jeg til Second Lieutn. vedbliver Avancement om endskiønt jeg da forrettede Lieutn. tjeneste formedelst min fraværelse og blifver foretrocken af mange yngre Cadetter Aaret 1716, saa og af at Reformé Cadetter og Vollonteurs, om . . . Hr. Admiral Tordenskiold, forslag blef avanceret Aaret 1719, som endnu staar for mig i Rullen, hvor . . . jeg underdanigst fordrister mig, at udbede den naade af Eders Excellence jeg første vacante Premier Lieutn. platz maatte nyde, udi forhaabning at Eders Excellence til dato har været fornøjet med min Conduitte, saa og flatterer mig hans naadige Bevaagenhed, jeg . . . som tilforn af al formue . . . og Skyldighed, beflitte mig . . . at meritere Eders Excellence . . . naade, forblifvende til min Død med allerdybeste Soumission

Eders Excellence
naadig herre

Fregatten Løvendahls Galej
15. November 1722
til Ankers paa Norre Told

Underdanigste tiener
B. de Fontenay

4.

*Missive til Commandeur Capitain Benjamin Fontenay fra F. Danneskiold Samsøe.
21. maj 1946.*

Monsieur

Les interets de Sa Majesté me tenant à Coeur plus que tout autre chose, j'ay fait Reflection sur tous les evenemens, qui pourroient arriver, et trouvé, qu'on en a oublié un, qui feroit perdre, s'il venoit à exister, tout le fruit qu'on se propose de cette Expedition, si on n'y portoit Remede à Tems. Voici dequoi il s'agit.

Si mon Beau-Fils venoit à mourir, avant d'avoir entièrement executé ses Ordres. Il va, sans dire, que prenant le Commandement Vous suiveriés les mêmes Ordres et la même Instruction.

Mais il y a un Cas/sur lequel les Circonstances ne me permettent point de m'expliquer dans cette lettre / qui exigeroit un nouvel Ordre pour Vous.

Et voilà pourquoi je Vous écris ces Lignes, Monsieur, pour Vous avertir, qu'en cas que mon Beau-Fils viendroit mourir, soit avant, soit après que Vous êtes entré dans la Mediterranée, Vous irés à Port-Mahon, où Vous trouverés cet Ordre, dont je parle, *Ou bien* si contre toute attente, il ne seroit pas possible de l'y faire parvenir, et et que Vous ne le trouverés pas là, Vous le trouverés très seurement à Marseille.

Si mon Beau-Fils apprend, que Vous avés reçu une lettre de moi, Vous pourés dire, que c'est par Rapport à Vos Affaires particulaires.

Vous aures la Bonté de Vous rappeler le Compliment, que je Vous fis peu avant Vòtre depart, et comme j'ay en Vous une entière Confiance, je me ferai plaisir de Vous temoigner avec quel plaisir je suis.

l'Amirauté
ce 21.de May 1746.

Monsieur
F. Danneskiold Samsøe

NB. Dette brev blev addresseret til Lissabon.

5.

Charles Frédéric de Fontenay til Monsieur le Baron d'Albedyhl.
20. Juli 1788.

M. de Fontenay, Amiral et Chef du port à Copenhaque

Comme vous avez souhaité Monsieur, avec Monsieur votre frère de voir la flotte, Vous aures la bonté de me faire savoir le jour quit vous sera convenable, afin que j'en avertisse le Chef des holms Monr. le Contre Admiral de Kaas.

Je suis avec les Sentimens les plus distingués

Monsieur

Votre tres humble
et tres obeissant Serviteur

le 20 Juillet 1788

C R de Fontenay

6.

Charles Frédéric de Fontenay til Admiralitetet.
13. maj 1761.

Deres Excellence

Høy og Velbaarne
Høy Ædle og Velbaarne
Høy Ædle og Velbyrdige

Samtlige Herrer udi det Combinerede Admiralitet
og Genneral Commissariats Collegie

Neden underdanige Ansøgning er, at det maatte være mig tilladt, at passere Sommeren paa Landet. Om det tillades mig, bliver det ikke længere i fra Byen, end at jeg kan have alt . . . opsigt ved Accademiet som kunde behøves. Jeg forbliver med allerydmigste Respect

Deres Excellences

og
Samtlige høye Herrer
underdanigste tiener

Søe Accademiet
d. 13. May 1761

sign. C.F. de Fontenay

7.

*Antoine Nicolas de Fontenay til Søkadetkompagniet.
13. Juli 1756.*

Deres Excellencer
Høy Velbaarne
Høy Ædle og Velbaarne
Samtlige Høye Herrer

Efter Deres Excellencers og Høye Herrers Respective Ordre haver jeg her anført Habilitéten og Conduiten af de Officerer og Cadetter som haver fahret med mig med Fregatten Christiansborg paa Reisen til og fra West-Indien. Premier Lieutnant Torm som var den ældste Officer . . . mig . . . , haver fore . . . og vist at forestaa sin Tieneste vel i alle maader, som en brav og god Officer og Søemand anstaar, ført sig meget honnet og skikelig og saa jeg haver været . . . vel fornøyet med ham baade i henseende til hans Habilitet saavel som Conduite. Premier Lieutn. U. Kaas haver i lign. maade vist at forstaa sin Metié i alle forefaldende Occationer og ført en meget god Conduite. – Second.Lieut. Winterfelt forstaa sin Tieneste ganske vel men er lidt blyværdig i sin Comando og noget langsom i sit foretagende, ellers ført en meget god Conduite; Lieutnantterne Hauk og Tønder som haver været ud commanderet som Cadetter haver begge forvaltet deres Tieneste upaaklagelig og ført meget god Conduite, og . . . sig til, at Lieut. Tønder fornemelig vil blive en meget brav og driftig Officer.

Dette for anførte saa . . . , sandfærdig, som jeg efter bedste, vidende og Samvittighed, haver fundet . . .

Jeg forbliver

Deres Excellencer og
Samtlige Høye Herrer

Kjøbenhavn
13de July 1756

Underdanigste Tiener
A.N. de Fontenay

8.

*Marie Madeleine Bertouch, f. Fontenay, til svogeren Fr. Julian Bertouch (på Søholt).
Tønder, den 12. januar 1808.*

Tønder 12te januar 1808.

Du blev mig vel ikke vred min gode Julian at jeg paa den Tiid hvor Vejene var saa onde bad dig befordre min Kuffert til Naschou, men jeg saa ingen Udvej at faa den til mig uden fra den Kant maaske kan dette alligevel have Henstand endskiønt det synes mig ubegribeligt da Farten til datum haver været Aaben, og jeg skrev Louise Klink til som jeg haaber fulde med Kuferten at enten den gik til Kjøbenhavn eller Flensb. Apenrad. Aalb. eller Odense det var mig alt det samme. Nu skulde gaee til med (ulæs.) om ingen seilads skulde gaee til nogen af de Steder da der fra alle Kanter gaee Skibe til Kjøbenhavn med Magasin Korn. Arme Julian hvorledes gaar det dig i Aar med det velsignede meget Korn du Avlede i Aar og har jeg forstaaet forordningen ret saa maae du jo aldeles intet Korn føre bort fra Øerne, det kan jeg ikke faa i mit Hoved, thi Kongen kan joe ikke fordre Skatter naar du ikke maae sælge dine Producter, eller er det allene til fremmede Steder det ikke maa føres? Gud veed hvad Engeland har nu i Sinde med

den flaaede de paa nye haver udrustet jeg frygter for det arme Norge. For nu 14 dage siden kom med Agende Post til Tønningen en Pakke som man foregav at være Nudler. Postmesteren som ey troede finden (?) Aabnet den og fant i det Sted at den var fyldt med lutter Engelske Breve til Hamb. Kiøbenhavn xx. hvad der vil blive af maae Gud vide. Nogle Helgolander som paa Før blev taget til fange og siden ført til Kiel eller det Sted hvor Carl (brevskriverens ældste søn) ligger have sagt at de vilde gjøre deres Eed paa at da de vilde forsvare deres Øe skal Commandanten have befaleet dem at gaae hjem og ingen modstand at gjøre. Ernst er meget bekymret for Stanislaus (brevskriverens yngste søn) siden jeg kom har han ikke hørt fra ham; til Sneedorf har han saa skrevet og ingen Svar faaet, thi da han var ansat som Maanets Lieutenant saa fulgte han ey med Cadet Skibet . . . Fontenay som haver lagt i Lejer ved Ekernförde i 3 Maaneder, men nu i de sidste Tiider opholdt sig i Rensborg hos hans Svoger Knuht (Knuth) er i Aften kommen hjem med Kone og Børn og haaber nu at faae en Comedie med mig paa Teatret(?) som gaar for sig naar jeg faaer min Kufert. Lad mig vide, min Julian om de Adresserte den til din Comissionair i Kiøbenhavn og hvad denne heeder, eller om du loed det komme an paa Klinker til hvem du vilde adresere den, den Kufert gjør mig mere bryderie end alle mine Penge thi hver dag savner jeg noget Tøj jeg skulde bruge. Fra Krichhoff skal jeg fligtig hilse, som beder mig sige at han for længst haver ventet paa Anvisning til Hamborg paa de Penge du laante ham da han reiste . . . idag haver vi den første Vinter dag da det fryser temelig og Sneen som faldt i Nat er bleven ligende . . . .

. . . . Med stakkels Carl Pretzmans Helbred er det nu ved det samme. han er kuns maadelig men kan dog være af Sengen. Johannes som er den yngste dog nu 16 Aar er her i Rektorens Huus, Pretzmann haver taget den Resolution da han ikke haver været heldig med de Informatorer han haver havt til dem, her lærer han foruden de andre Videnskaber Tysk Engelsk, som han allerede hiemme fra har nogen Kundskab om, saa jeg troer ikke at Pretzmann skal fortryde det Skridt. Med det bedste ønske for din og dines Vel i det nye begynde Aar lever og døer jeg din

hengivne
(Micque) Bertouch

Fontenay har bragt den temmelig sikke Efterretning at General Døring har faat Brev fra Kiøbenhavn, at den franske Minister skal have sagt at han vilde gjøre et Væddemaal at inden 5 Maaneder skulde være fred, og at man ventede paa Preliminarene dette Brev skal han have viist til Ministeriumet.

9.

*Susette og Robert de Fontenay til geheimeraad, baron Guldencrone.
7. januar 1815.*

Til Deres Exelence Hr. Geheimeraad
og
Baron de Guldencrone
og
Hendes Naade Frue Geheimeraadinde
de
Guldencrone. —

Det er paa Aarets første Dag, at vi vover at frembringe vore bedste Ønsker for Deres fremtidige Held.

O! gid Deres Dage maa blive bestandig Lykke, vedvarende Sundhed og gid De sildig maa beklage Savnet af hinanden, det ønskes af Deres meget forbundne og altid erkjendtlige

Susette og Robert Fontenay

Kiøbenhavn d. 7. Januarii 1815.

10.

*Carl A. Bertouch til farbroderen Fr. Julian Bertouch (på Søholt).
(Tønder), den 8. maj (1816).*

Kjære Onkel!

der er ingen Tid for mig nu inden Posten gaaer at skrive Dem udførlig(?) til, men da Brevene ere 9 Dage undervejs vil jeg ikke undlade at underrette Dem om at vi er kommen til Accord med Kreditorerne; de protocollerte faae 70, de andre 50 p.c. Paa Lørdag sælges. . . Onsdag otte Dage . . . på Slotspladsen. Den 27^e Mai begynder den store Mobilieauktion. Linned og Senge begyndes med. Sølvet kommer tilsidst, for at De kan bestemme om De deraf vil have noget, og fordi det let kan transporteres i et andet Huus hvis Amtmanden inden den Tid vil jage os ud. Mama [Marie Madeleine, f. de Fontenay] beder hilse og sige at her er som De veed en meget smuk Dresdner Lysekroner og store Speile. De skal være os alle særdeles velkommen om De vil komme her. Mama i Særdeleshed ønsker ret meget De kom. Den ny Amtmand er Etatsraad Matthiesen som har ikke viist just al den Opmærksomhed for Mama han burde. Vi seer Dem gerne her for at imponere og opponere lidt. Tag Deres Mundering med naar De kommer. Krichauff er blevet Etatsraad. Mange Hilsner til Tante Louise [Bertouch]. Susette (Søsteren Susanne) er i Slesvig. Farvel! Farvel!

Deres hengivne tro
Ven og Brodersøn

C. Bertouch

Næste Post mere. Kan De
bare læse dette.

11.

*Julie Krichauff (f. Bertouch) og J.C. Krichauff til (sønnen) Ernst Krichauff.
Schleswig d. 6ten September 1827.*

Schon vorigen Posttag hatte ich die Absicht Dir zu schreiben, lieber Ernst, da ich aber vermuthete Du würdest Vater den Empfang des Geldes melden, liess ich es bis heute bewenden um zugleich Deinen letzten Brief beantworten zu können. Leider ist der Inhalt meines Briefes heute noch trauriger als der vorige, da ich Dir den Tod meiner innig geliebten Mutter [Marie Madeleine Bertouch, f. Fontenay] anzeigen muss. Nachdem sie jedem 2^t oder 3^t Tag sehr heftige Magenkrämpfe mit Fieber verbunden hatte (mindesten jeden andern Tag munter und guten Muthes war) entschlief sie in der Nacht zwischen d. 30^t und d. 31^t gegen 5 Uhr. Niemand von uns, nicht einmal Doktor Mauch(?) hatte ihr Ende so schnell erwartet. Er fand überhaupt zuletzt die Krankheit gar nicht gefährlich, da der Krampf gelinder war und gab uns . . . diese Versicherung. Den letzten Tag war ich des Mittags um 1 Uhr bey ihr, es war ihr Fiebertag. Sie sprach indess doch von gleichgültigen Dingen, Essen und Trinken u.d.gl. mit mir und sagte zuletzt: nun will ich versuchen, ob ich ein wenig schlafen kann. Da dachte ich nicht es sey das letzte Wort, was ich aus ihrem Munde hören wüde. In der Nacht kam Vater vor mein Bett (ich logiere nämlich hinten im Flügel, und Vater oben, da vorne tapeziert wird) und rief mich um 2½ Uhr. Grossmutter sey weniger wohl; mit welchen Empfindungen ich den Gang nach dem Zoll? machte kannst Du Dir vorstellen. Sie lag wie in einem tiefen Schläfe, aus dem sie nie wieder erwachte. Ihr letztes Ende war ohne Schmerz, sie bewegte nicht einen Finger. Auch war sie eine freundliche ganz unentstellte Leiche. Täglich sind wir Kinder bey ihr gewesen, erst gestern Morgen wurde sie auf dem Michaelis Kirchhof beerdigt. Wir haben ihr einen freundlichen Platz unter den 2 dort stehenden Linden ausgesucht. Onkel Stanislaus

(Bertouch) war grade nach Hamburg gereist und nur 2 Stunden da gewesen, dort fand ihn die Express die an ihn gesandt wurde. Einige Stunden darauf begab er sich auf den Weg. Vater, meine Brüder, mein Carl(?), Fontenay (A.N. fra Tønder) und Pastor Petersen begleitete sie zum Grabe, gestern Nachmittag stand schon eine Zypresse auf dem Grabe gepflantzt, welche Tante Ulrique? (Bertouch), welche noch immer hier ist, heimlich hat hinpflantzen lassen. Heute Morgen ist Vater auf dem Grabe gewesen. Dass wird . . . . . von so naher Gefahr hatte . . . . . auch das Vater, Carl und ich, dem Tage vor ihrem Tode noch . . . . . tranken, und ass spät. . . . Der arme Onkel Carl (Bertouch) ist untröstlich, er verliert umstreitig auch am Meisten; sie that ihm ja auch alles zu gefallen. Tante hat jetzt Gott lob etwas Zerstreuung von den Haushaltungs Sorgen. Gestern waren sie alle hier von des Morgens um 8 ab an. Tante schlief die Nacht hier.

Das mein Geburtstag nicht zu den freundlichsten gehörte, begreifst Du, auch wurde er auf. . . . Weise gefeiert, wie jeder war in seinem Schmerz versunken, an deinen Geburtstag soll er gefeiert werden d.h. dann wollen die Geschwister mir etwas schenken. Für deinen Glückwunsch lieber Ernst danke ich Dir, da dein Geld zu rechter Zeit ankam hast Du doch . . . etwas . . . als . . . . Deinen Brief an mich lass ich Grossmutter vor, er machte ihr viel Vergnügen und als Du von Wasser trinken? schriebst lachte sie. Tante Susette (Bertouch, g. Høegh), Onkel Carl und Stanislaus grüsst dich, auch Louise A? und Fontenay (A.N.) die gestern Abend hier waren. Vater will Dir noch einige Worte schreiben, daher schliesse ich. Denke in der Entfernung? zuweilen an deine

dich herzlich liebende Mutter
Julie Krichauff

Auf deinem Brief lieber Ernst will ich dir nur noch kürzlich erwiedern, dass ich möglichst dafür sorgen werde, dass Du nicht in Verlegenheit komst. Gegen deinen . . . Brief habe ich nichts zu erinnern, bitte dich aber beim Fussreisen besonders anfänglich? vorsichtig zu sein, damit du ist darauf . . . (?). . . . deiner Gesundheit schadest?. Vielleicht könntest du die Tour etwas erweitern oder abändern, und versuchen ob du von deinem . . . . in Oelsnitz im Voigtlande etwas erfahren könntest, ob er noch am Leben ist. Der nächste Weg dafür würde wohl über Altenburg, Leipzig und Plauen gehen. Adieu guter Ernst, lebe . . . und vergnügt, und bleibe dein guter . . . (?). . . du dir selbst von bestem Lebensglück und Mutter(?) die grösste Freude(?)

Gott mit dir
J. C. Krichauff.

12.

*Caspar Friderich le Sage de Fontenay til Fr. Julian Bertouch (Søholt).
5. September 1791.*

Da efter hr. kammer Advocat Schönheiders Skrivelse til min Svoger, hr. kammerherre von Bertouch, samt. . . vores afgangne Oncle General Poumeaus Sterbeboe vedkommende Documenter ere opsendte til Norge til Behandling af Stift. . . ., de herrer Brocsmann og Flor, og det saaledes vil være fornøden, at nogen paa Vore vegne rigeliger ogsaa denne arve Sag, for saavidt os som Arvinger efter vores afgangne Fader Contre Admiral Anton Nicolay de Fontenay inkommen, og bemeldte min Svoger har paataget sig at besørge det ved en paalidelig Mand i Christiania, thi har jeg. . . for min Deel . . . meddele bemeldte min Svoger Fuldmagt til at tillige paa . . . mit bytte, og ogsaa . . . om at han vil besørge dette efter bedste skiønnende, da siger jeg mig tilfreds med hvad han i saa Maade foretager sig.

Tønder d. 5te September 1791.

Caspar Friderich Lesage de Fontenay

13.

*Holgine de Fontenay til Baron de Gtildencrone.
10. marts 1818.*

Meget uskjønsom maatte jeg og mine Søkende kaldes, dersom vi ikke erindre os denne højtidelige Dag og i Anledning af samme, gav os den Ære at lykønske Dem.

Gid Deres kommende Dage maae krones med Sundhed og Glæde! Skjøndt for. . . nævnede mindes vi med erkjendtlig Følelse Deres Venskab imod os; og udbeder mig fremdeles den Yndest, som Deres Godhed særdeles tiltænkte mig, hvis Værd jeg uforandret skal paaskjønne. –

Tør vi formelde vor Respect til Fru Geheimeraadinden og anbefaler jeg mig i Deres Bevaagenhed.

Kjøbenhavn d. 10 Martz 1818.

Holgine Fontenay

14.

*Robert Antoine de Fontenay til sønnen Frederik Julius Emil (Glücksborg).
den 23. september (1855?).*

Den 23. September. En glædes Dag.

Dyrebare Søn, min elskede Julius!! I Dag paa Din Fødselsdag og alle Dage nedbeder jeg Himlens Velsignelse for Dig – at Herren vil skienke Dig den Hellig Aands Bistand til Udførelsen af det Gode. At Han vil hielpe, styre og lede alle dine Forretninger, og give Dig Kraft og Styrke til retteligen, at udføre dem. – At Han vil skienke dig alt hvad Han efter sin Visdom, Naade, Barmhertighed finder dig tienlig her paa Jorden. – Hold fast ved Troen, Den har altid været mit Lys naar min Vej var mørk, Min Støtte Han naar mine Been vaklede, mit Anker, som holder mig fast i alle Livets Storme. Jeg erindrer godt i Dag for 43 Sommere, da dine Søstre bleve stedede til Haandkys for dig. Glade traadte de ind i Stuen, hvor din Vugge stod, nejede dybt for dig, traadte nærmere, glade gav de dig et kierligt Kys paa din Haand. – Ræk dem nu en trofast kierlig Broderhaand, thi de elsker dig og fortjener det. – Vær lykkelig, glad og tilfreds til sildigste Alder ved Siden af den ædle Ricke(?) og den lille Engel, hold vaaget (sic) Øje med Hende. Hun er den reneste(?), som Herren haver betroet Dig. – Din Moder hilser Dig paa det kierligste, forener sine Bønner med mine, og ønsker Dig alt det gode, som Jorden kan bringe Dig. – Sluttende tre Gange Hurra, som skal rulle til Gluksborg, fra en kierlig Moder, og Søstre ved Hiemmet, og fra Din nu og altid hengivne Fader og Ven.

15.

*Gustav de Fontenay til Vigo de Fontenay.
København, 21. oktober 1910.*

Kjære Hr. Fontenay!

I Betragtning af de Yttringer, De har ladet falde til mig om, at De kunde være til Sinds at lade Dem stikke et Signet med Marquiskronen, altsaa den Krone, der findes paa den franske Vaabenafbildning – Deres Fætter Frank udtalte sig for sit Vedkommende i samme Retning, da vi for nylig var sammen hos Dem – mener jeg at burde meddele Dem, at jeg har opgivet Marquiskronen og bestemt mig til at gjenoptage den 9.perlede Krone, som er ført af mine Forfædre her i Landet og ligeledes af mig selv indtil for fem Aar siden, da jeg blev bekjendt med den franske Vaabenafbildning. Til Forklaring af denne Beslutning maa jeg forudskikke den Bemærkning, at jeg hele Tiden har stillet mig tvivlende til det Spørgsmaal, om denne Vaabenafbildning kunde siges at afgive noget tilnærmelsesvis sikkert Bevis for, at

den derpaa anbragte Krone allerede førtes af Familien paa Udvandringens Tid og navnlig af den her til Landet indvandrede Gren. Jeg maa i saa Henseende først gjøre opmærksom paa, at der, da den i Frankrig tilbageblevne Philibert le Sage i 1696 i Henhold til et kongeligt Edikt lod Familiens Vaaben – det af os nu antagne – indregistrere, synes ikke at være opgivet nogen Krone som hørende til Vaabenet – det maa i alt Fald antages efter de fra Conseil Héraldique i sin Tid derom modtagne Oplysninger – og den Omstændighed, at en – som jeg altsaa nu har erfaret – først ca. 70 Aar senere levende le Sage har ladet det af ham førte Vaaben – Tegningen er jo udtrykkeligt mærket med hans Navn – afbilde med en Marquiskrone kan, efter mit Skjøn, absolut ikke bevise, at denne Krone paa Udvandringens Tid har været den af Familien brugte Krone. Der er endnu en Omstændighed, som bør fremhæves. En fransk Marquiskrone havde nemlig oprindeligt en hel anden Form, idet den havde 9 Takker ligesom en Grevekrone, men medens denne jo har Perler paa alle 9 Takker, havde Marquiskronen paa den midterste og de to yderste Blade og Perler paa de 6 andre, og saavidt jeg – der i sin Tid ret grundigt har studeret franske heraldiske Værker paa det kongelige Bibliotek – mindes, var det først ved Slutningen af det 17de Aarhundrede, at den Form, der findes paa den franske Vaabenafbildning, kom i Brug. Hvis derfor vor Familie allerede paa Udvandringens Tid, 1685, har ført en Marquiskrone, har det snarest været i den gamle Form, og det skulde saaledes være i den Form, vi skulde antage Marquiskronen. Men hvorom Alting er, jeg kan under de saaledes foreliggende Omstændigheder, især efter at jeg er bleven bekendt med den franske Vaabenafbildnings sene Fremkomst, ikke finde, at der er rimelig Grund til at ombytte den af Familien bevisligt i ca. 150 Aar førte 9-perlede Krone, der jo også er en fransk Krone (Grevekrone), med Marquiskronen, om hvilken der mangler alt Bevis for, at den nogensinde er ført af vore Forfædre. Derimod hører den af Deres Linie førte 7-perlede Krone slet ikke hjemme i fransk Heraldik og faar derfor snarest Karakteren af en dansk Rangkrone, en Baronkrone – den franske Baronkrone ser ganske anderledes ud. Deres Stamfader har formodentlig i sin Tid antaget denne Krone for at markere sin Stilling som yngre Søn og sætte et blivende Skjelmærke mellem de to Linier, men det leder for meget Tanken hen paa Forholdet mellem danske Grever og Baroner. Et tør imidlertid i ethvert Fald anses for sikkert, nemlig at der ikke bør bruges Hjelm til vort Vaaben.

Med hjertelige Hilsener til Dem og Deres Frue

Deres hengivne

G. de Fontenay

Livjærgergade, d. 21-10-10 (1910)

16.

*Ernst Albrecht de Fontenay til datteren Anna.
Den 28. april 1850.*

Givet

vor lille kjære Datter Anna, paa
hendes 1-aarige Fødselsdag den
28 April 1850

med Ønske om, at hun ogsaa frem-
tidig maa blive saa from og artig,
som hun i dette 1ste Aar har været, da
Herren har skjænket hende uafbrudt godt
Helbred til hendes Forældres Glæde!

hendes Fader
E.A. Fontenay

17.

*E. A. de Fontenay til svigersønnen Michael Bie i Hobro.
Udbyneder, 28. Mai 1878.*

Kjære Michael

I Dag eller imorgen tidlig tager jeg til Trudsholm (med Diligencen) og bliver nok der i nogle Dage, om I vilde lade mig høre lidt om Elise og Fritz, hvorledes det staaer til hos dem. I Hobro haaber jeg, at I Alle har det vel? Er Ingen af De i Fjorden Omkomne endnu fundne eller Baaden? Fra Trudsholm haaber jeg at gjøre nogle Udflugter og tilsidst vil jeg helst til Mariager, da jeg for Din Faders Tilgodehavende hos Chr. Jepsen. . . . , som jeg med det samme vilde berigtige i Mariager . . . Mazantis yngste Datter holder Fødselsdag i Dag. Frøken Karen Ragnhild kommer et Svip ned til Anna, naar hun vil til Friisholt. Vinding med hustru og en dygtig Søn kom hertil i Aftes. Chr. Jepsen maatte jeg laane 120 Kr. paa en . . . , som . . . i October, som Betaling for at . . . fra Hobro; men jeg sagde ham, at det nok da skulde blive afgjort paa anden Maade. Søndag Eftermiddag var jeg med Mazantis paa Trudsholm, hvor jeg traf Lærer Madsen, Mohr, Pabst, Lind. Alvilda saa bleg og mat ud, de 2 største Sønner raske. De bad mig komme og tilbringe nogle Dage hos dem, som jeg kunde.

Hils nu hele Familien i Hobro fra mig og Bekjendte. Du og Anna og den lille Anna Johanne hilses kjærligst fra

Udbyneder 28. Mai 1878

Eders
E A Fontenay

Herr Michael Bie
Hobro

18.

*Reinhart G. de Fontenay til Otto Ernst de Fontenay.
Kiel, august 1886.*

Lieber Herr Doctor!

Nun endlich meinen herzlichsten Dank für Ihre freundlichen Glückwünsche zu meiner Hochzeit, durch welche Sie mir eine grosse Freude bereitet haben!

Die Hochzeitsfeier verlief sehr glücklich und schön. 2 Tage vorher, am 2. Juni, fand ein Fest im Freien statt, in dem schönen Garten meines Schwiegervaters, welcher am Kieler Hafen prachtvoll gelegen ist. Am 4. Juni wurden meine Betty und ich in der St. Nicolaikirche in Kiel von Propst Jess getraut. Am Hochzeitsmahl nahmen fast nur nahe Verwandte Theil, fast 50 Personen. Von der Familie Fontenay leider nur meine 3 Schwestern und Tante Antoinette (Støvringgaard); viele von der Familie Krichauff: die Schwestern meiner Mutter: Frau v. Kaup, Frau v. Lützow, sowie alle jüngerer Mitglieder. Von den Verwandten meiner Frau: Geheimrath Forchhammer nebst Frau, Gräfin Moltke nebst 3 Töchtern (Valloe). Von meinen Freunden: 2 Bülow's.

Vom 4.–12. Juni machten meine Frau und ich eine Reise über Hamburg, Braunschweig und durch den Harz. Bei unserer Rückkehr war mein grosses und schönes Haus (im Jahr 1877 neu-erbaut) herrlich geschmückt, und eine sehr grosse Zahl prächtiger Geschenke fand sich hier vor. Wir Beiden sind sehr glücklich und geniessen bisher unser Glück voll und ganz – Gott wolle uns unser Glück behüten!

Die biographischen Notizen Ihren Herrn Vaters habe ich leider noch nicht bearbeitet, aus Mangel an Zeit; ich bewahre das Papier aber, welches mir sehr wertvoll ist, sorgfältig auf. Machen Sie sich keine Sorge darum; ich verliere es nicht, und schicke es Ihnen nachher mit Dank zurück. Später gedenke ich einzelne Biographien der tüchtigsten Männer unserer Familie aus neuerer Zeit zusammenzustellen;

freilich wohl nur kurz: das Leben Ihres Herrn Vaters, meines Vaters, des Kammerjunkers Julius F., meines Bruders Ernst Isidor (gest. bei Metz 1870), Ihres und anderer, soweit ich Material bekomme. Sammeln Sie, bitte, mit mir, biographische Notizen von der Familie, soviel nur möglich!

Von Holland (Haag) bekam ich im Frühjahr mehrere Briefe wegen meiner Brochure über die 3 Admirale. Die kleine Schrift hat dort Aufsehen gemacht und Interesse erweckt, soll auch in einer holländischen heraldischen Zeitschrift recensirt werden. Mir wurde das Wappen der Familie v. Hemert zugeschickt von dort.

Sodann muss ich Ihnen noch erzählen, dass ich auch einen Brief (franz.) von Autun erhielt, vom Vicomte de Fontenay, welcher franz. General-Consul in Leipzig ist und sich für unsere Familiengeschichte interessiert. Der Vicomte ist augenblicklich zum Besuch bei seinen Verwandten in Autun. Auch in dortigen Kreisen hat die kl. Brochure Interesse erregt – "l'ancienne maison de notre famille" ist noch da, wie der Vicomte mir schreibt.

So hoffe ich denn endlich die rechte Spur gefunden zu haben, um über die ältere Geschichte unserer Familie – vor der Auswanderung nach Dänemark – mehr Licht zu gewinnen, auch über die Entstehung unseres zusammengesetzten Namens "le Sage de Fontenay". Wie es scheint, gehört der Vicomte de Fontenay einer anderen Familie an "Cheval de Fontenay"(?) ein Pferd im Wappen. Doch wird er nähere Auskunft ertheilen. Freilich fürchte ich, dass es noch viel Mühe und Correspondenzen erfordern wird – und leider ist meine Zeit immer sehr besetzt. Doch will ich thun was ich kann, um zu recherchiren – das halte ich für meine Pflicht gegen die Familie.

Ist es nicht noch möglich, ein Exemplar des Werks des Admirals Caspar Friedrich "Söe-Evolutioner" zu erlangen?

Doch ich muss schliessen, lieber Herr Doctor. Herzliche Grüsse und Empfehlungen an Sie, Ihr Haus und alle Verwandten!

In treuer Ergebenheit
Ihr
R.G. L.S. de Fontenay

P.S. Auf die in Aussicht gestellten Familienbilder freue ich mich sehr. – Ich habe hier ein separates kleines Familien- und Antiquitätenzimmer arrangiert, in welchem alle Familiensouvenirs untergebracht resp. aufgestellt werden – eine Art "Lille Rosenborg". – Mir fehlen auch noch die diverse Schriften des Herrn Departementchef!

R.d.F.

19.

*Reinhard Günther le Sage de Fontenay, docteur en philosophie et
Pasteur prot. à Elmschenhagen près de Kiel, til Monsieur Ch. (Carl)
Chr. Ferd. de Bertouch, Hoffjägermeister, Chevalier etc., Malines.
Kiel, le 7. Janvier 1880.*

Monsieur!

Au nom de ma mère et de notre famille j'ai à accomplir le triste devoir de vous faire part de la perte douloureuse, que nous venons de faire en la personne de mon très cher père, Mr. Christian Otto Michael le Sage de Fontenay, Etatsrath, Ober-Appellations-Gerichts-Rath, Chevalier de l'ordre de Dannebrog, qui est décédé à Kiel le 5. Décembre 1879, à l'âge de 78 ans.

Il n'était presque malade et il a expiré tout doucement, sans aucune douleur ni agonie. Nous avons perdu et déplorons en lui le vénérable chef de notre famille et le plus généreux et le plus noble homme du monde.

Ma mère se porte bien et me charge de mille compliments à vous, ainsi que mon oncle, Mr. Charles Krichauff, qui se souvient avec beaucoup de plaisir de votre aimable hospitalité à Copenhague – il y a quelques années. Le dernier m'a donné l'avis que vous ayez changé votre domicile de Bruxelles à Malines; mais il n'était pas tout à fait sûr de votre adresse. J'espère que ne'anmoins ces mes mots arriveront en vos mains.

La lettre et les recherches de notre famille, que vous avez eu la bonté d'envoyer à mon père en 1872 et qu'il n'a répliqués, je suppose, jamais, m'ont intéressé beaucoup, et moi, je me permets de vous en remercier maintenant sincèrement. Moi-même j'ai été aussi à Paris et en France quelque temps, en gouverneur du Prince Charles Handjéri, fils du Prince Handjér (Château de Mauerbe) et de la défunte princesse Louise de Sleswig-Holstein-Augustenbourg. Mais les recherches, que j'ai faites concernant notre branche de la famille le Sage (de Fontenay) n'ont pas eu beaucoup de succès. Il semble que les documents relatifs sont péris à Autun pendant les troubles politiques du pays.

Si vous, Monsieur, voudriez avoir la bonté de me donner une fois quelques notices sur les membres de notre famille vivants en Danemarck – qui se ne trouvent pas sur notre table généalogique vous me rendriez une grande service.

Soyez sur, que je serai toujours bien prêt de vous donner des renseignements d'ici, si vous en désirez.

Et maintenant je vous prie Monsieur d'accepter mes meilleurs vœux et d'agréer l'assurance de la considération la plus distinguée de votre très obéissant serviteur.

Reinhart Günther le Sage de Fontenay

20.

Ferdinand de Bertouch til Reinhart G. de Fontenay.

April 1883.

Cher Monsieur de Fontenay

L'annonce que vous m'adressez de la mort de votre mère ma chère cousine m'a affligé sensiblement, et je regrette de vous éveiller vos douleurs, en vous exprimant mes condoléances, que je vous prie de communiquer à tous vos proches.

Votre tout dévoué

F de Bertouch

Monsieur
R.G. le Sage de Fontenay
Dr.Ph. Pasteur protestant
Elmschenhagen

21.

*Reinhart Günther de Fontenay til Frank de Fontenay.
Kiel, 27. april 1920.*

Monsieur Frank le Sage de Fontenay,
Archiviste au ministère d.a. étr. Copenhague.

Mon cher Monsieur de Fontenay!

Parceque vous êtes l'homme littéraire de la famille, j'ai l'honneur de vous envoyer un petit livre, que mon fils adoptif a travaillé pendant les derniers mois, après qu'il avait pris sa démission de son service militaire.

Je ne sais pas, si le sujet de la brochure vous interesse. C'est seulement, parcequ'autrefois j'ai échangé avec votre vénérable grandpère, Monsieur le Konferensraad, des publications concernant la famille.

Vos avancements dans le service public, Monsieur, j'ai suivi toujours avec mon vif intérêt; pas moins les événements de votre vie de famille, les naissances des vos très petites filles etc.

Agrééz, je vous prie, l'assurance de mes meilleurs sentiments pour vous, Monsieur et pour Madame de Fontenay,

R.G. Le Sage de Fontenay

Kiel, Adolf-Str. 60, 1 27. avril 1920.

22.

*Saint Germain (Dijon) til O.E. de Fontenay.
Dijon, 12. février 1902.*

Monsieur

J'avais l'intention de vous envoyer ma carte avec mes voeux de nouvel ans; mais les jours ont passé.

Je le fais donc par lettre en vous souhaitant pour vous et votre belle et nombreuse famille Danoise des souhaits sincères de longue prospérité; avec mention spéciale pour le Doyen de tous, le vénérable vieillard de 92 ans, Just Peter Le Sage de Fontenay, votre père.

J'ai pris, dans deux livres de ma bibliotheque, deux exlibris provenant de cette dernière branche des Le Sage, demeurés Bourguignons et dont la survivante était une de mes grand-tantes, que j'ai encore connue. Je vous ai dit antérieurement que cette famille était éteinte dans les mâles en France.

Vous verrez par les ex. libris que D.D. Le Sage (qui était avocat au parlement de Bourgogne vers 1760) a écussonné de manières différentes; d'abord N° 1, ensuite N° 2, ce qui est de même que vos armoiries actuelles.

Les premières, aux émaux intervertis, d'or à la fasce de gueules, à trois trèfles de même posés 2 et 1, étaient sans doute adoptés en signe de branche cadette, dans la famille.

Quoi qu'il en soit, j'ai pensé qu'il vous pourrait intéresser de connaître ce détail et d'avoir ces spécimens.

C'est encore un souvenir à ajouter à ceux, en très bon ordre, que vous avez conservés.

Veuillez agréer, monsieur l'assurance de mes bons sentiments.

? ? Madey de Saint Germain.

Dijon 12 février 1902.

BILAG

	bilag no.
Naturalisationspatent af 1778 for slægten de Fontenay	1
Storkorsdiplom af 1776 for Ch. Fr. de Fontenay	2
Slægtsfortegnelse fra Ch. Fr. de Fontenay i anledning af optagelse i dansk adel	3
Bryllupsarie til Ch. Fr. de Fontenay og hustru, 1759	4
Bryllupsarie til A.N. de Fontenay og hustru, 1758	5
Bekendtgørelse vedr. A.N. de Fontenay's bortgang 1787	6
Storkorsdiplom af 1801 for G.B. Winterfeldt	7
Diplom af 1811 som Ridder af Elefanten for G.B. Winterfeldt	8
Attest for Magdalene Petersen, gift de Fontenay, 1813	10
Gravstedsattest af 1858 for Susanne F. de Fontenay	11
Hyldesttale til E.A. de Bertouch og M.M. de Fontenay, 1783	12
Eksamensbevis af 1825 for Christian O.M. de Fontenay	15
Afhandling af 1847 af Christian O.M. de Fontenay	16
Jagtlærebrev af 1830 for Fr. J. de Fontenay	17
Attester for A.N. de Fontenay (1803–39), 1812	19
Avisartikel med h.h. til O.E. de Fontenay	20
Digt af 1886 fra J.P. de Fontenay til Emma de Fontenay	21
Jubilæumsdigt af 1919 til Frits de Fontenay	22

1.

*Naturalisationspatent af 3. juni 1778
for Carl Frederik, Anthon Nicolai og Robert Anthon de Fontenay og efterkommere
at optage i det danske Adelskab.*

*Vi Christian den Syvende
af Guds Naade
Konge*

*til Danmark og Norge, de Venders og Gothers,
Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn, Dytmarsken og Oldenburg:*

Giøre alle vitterligt: at eftersom Os elskelige Carl Friderich de Fontenay, Ridder, Vores Vice Admiral, Anthon Nicolai de Fontenay, Vores Contra Admiral og Robert Anthon de Fontenay, Capitain i Vores Søe Etat, som ere af Fransk Adelig Herkomst, hos Os allerunderdanigst haver anholdet, at maatte antages i den Danske Adelstand; Da ville Vi, af sær Kongelig Naade, allernaadigst have bevilget og tilladt, ligesom Vi og herved i Kraft af dette Vores Naturalisations Patent, bevilge og tillade, at bemelte Vice Admiral de Fontenay, Contra Admiral de Fontenay og Capitain de Fontenay, maa antages og indlemmes blant Vores Danske Adel, saa at De, Deres Egte Børn og Livs Arvinger af Mand- og Qvinde-Kiøn, med Deres Afkom maa agtes og holdes for rette indfødde Danske Adel, samt nyde og have alle de Privilegier, Friheder og Benaadinger, som Vores Danske Adel nu nyde og have eller herefter nyde og bekomme kunde; Hvorved Vi og Vore Kongelige Arve Efterkommere udi Regieringen Dennem alletider allernaadigst handthæve, beskytte og beskierme ville;

Forbydende alle og enhver herimod, eftersom foreskrevet staaer, at hindre, eller udi nogen maade Forfang at giøre, under Vores og Vore Kongelige Arve Efterkommere udi Regieringen, Deres Høyeste Unaade;

Givet paa Vort Slot Friderichsberg den Tredie Junii Aar efter Christi Fødsel Et Tusinde, Syv Hundrede, Halvfierdesindstve og Aatte, og Vores Regierings Trettende.

Under Vor Kongelige Haand og Signet.

Christian Rex

O. Thott

Luxdorph

P. Aagaard

2.

Storkorsdiplom af 14. maj 1776 for Charles Frédéric de Fontenay

CHRISTIANUS SEPTIMUS
DEI GRATIA
REX
DANIAE, NORVEGIAE, VANDALORUM GOTHORUMQUE
DUX
SLESVICI, HOLSATIAE, STORMARIAE AC DITHMARSIAE
COMES IN OLDENBORG ET DELMENHORST:

His literis patentibus Nostro Nostrorumque haeredum successorum nomine palam testamur, et universis ac singulis notum facimus. Quandoquidem nudo majori incitamento ad virtutem acuuntur, stimulanturque mortalium animi, quam honore ac gloria, et generosa pectora tum demum confidentiori ad gloriae honorisque templum impetu feruntur, et ad famam per illustria facinora grassantur quando se Regalis Dextrae, Purpuraequa contactu sublevatos sentiunt. Ergo et Nos ad illustrem Nostrum, vigiliarum classis Nostrae Praefectum, vobis dilectum Dominum, CAROLUM FRIDERICUM de Fontenay, ut ad posteros singularis gratiae, benevolentiaeque, qua Ipsum complectimur, memoria transmittatur, Sceptri Vostri apicem porreximus Eumque in numerum AURATORUM de DANNEBORGE EQVITUM recipimus, cooptamus, omnibusque privilegiis, honoribus ac dignitatibus, quibus alii horum NOSTRORUM Regnorum ac Ditionum EQVITES EIUSDEM ORDINIS nunc gaudent, fruunturque, aut in posterum gaudebunt, fruunturque, gaudere fruique Ipsum volumus, jubemus, fierique à quoviam contra hac, aut in fraudem hujus NOSTRI Diplomatis quidquam prohibemus vetamus. In quorum omnium fidem hasce patentes NOSTRAS literas manu NOSTRA subscripsimus, et praedicti NOSTRI ORDINIS Sigillo corroborari jussimus.

Dabantur in Arce NOSTRA REGIA CHRISTIANSBORG Anno Christi Millesimo Septingentesimo Septuagesimo Sexto die decimo quarto Maii, Regni NOSTRI undecimo.

sign. Christian R.

3.

*Slægtsfortegnelse fra C.F. de Fontenay i anledning af optagelse i dansk adel
30. januar 1778.*

De la Genealogie des le Sages tiré des Registres et des minuttes D'autun et de Couches en Bourgogne, dont j'ai les Papiers originaux en mains, qui justifient l'ancienne noblesse de notre famille et que toutes les Branches des le Sages forment d'une même Souche.

Jacob le Sage etoit Seigneur de Commune et Villars 1460 il mourût an 1500, laissant pour heritier Jaque qui mourut an 1570, il eut pour Enfans Jaque, Jean, et François ces deux derniers moururent sans Enfans, Jaque epousa Marie Armet, dont il eut Isac, Philibert, François, Jean, et trois filles, de cette Souche sortent quatre Branches, Branche de Commune, de Villars, de la Collombiere et de la Lochere, il y a encore une Branche des le Sages de St. Gerrais qui est de la meme famille puisque Abraham le Sage qui est de cette Branche dans son Contract de Mariage, il y parût des le Sages des autres branches comme Cousin, Abraham le Sage etoit Seigneur de St. Gerrais. Antoine et Jean le Sage tous les deux des couches etoit Freres, Antoine fût s'établir a Autun an 1520 ce qui forma une nouvelle Branche, Jean resta a couche ce qui a fait celle des Couches.

Branche D'Autun, dont notre Famille sort,

Antoine le Sage acheta la Charge de Conseiller au Balliage d'Autun an 1525 il mourût en 1560 laissant de Marie de la Thoison sa femme, Philibert, qui lui succeda dans sa charge, celui ci epousa Françoise Guitton et mourût 1630, laissant plusieurs Enfans entr'autre, Philibert le Sage, qui fut aussi Conseiller au Balliage et qui laissa de Claire Guillaume sa Femme Philibert; Barthollomi, Benjamin, Marie et Antoine, sortans tous du Royaume a -l'exception de Philibert qui fut Conseiller au Balliage et qui épousa an 1690 Elisabeth Roulet de Vereloy dont il eut Elisabeth le Sage son unique heretiére, qui epousa an 1710 Charle Languet Equÿer et Seigneur de Cÿrrÿ. On voit dans son Contract de Mariage que François le Sage Seigneur des Villars Capitaine d'Infanterie, et Elisabeth le Sage de Commune. Cousine Germaine de ce dernier et femme d'Henry d'etruches y parurent en qualité de Parens, on peut remarquer comme certain par tous les Contracts de Mariage que les le Sages sont tous d'une même famille et sortent tous d'une même Souche.

Copenhague le 30 Janvier 1778

C.F. de Fontenay

4.

*Bryllupsarie til C. F. de Fontenay og U. M. de Fontenay
28. februar 1759.*

*Men her i Dag jeg seer et Nobelt Par, hvis Dyder
Har liige-værdige Dyds Vand-Spring ydet frem,
Høyædle Brudgom i sit Kilde-Spring sig fryder,
Hans Dyds Sølf-klare Strøm er mange angenem.*

*Neptunus Havets Vand, hvor det skumskægget kaager,
Imod Hans Conduit ved Demning stille maae;
Ja Æolus, naar at Vind-Sækkens Aabning vaager
For Hans Erfarenhed lar Stormen overgaae.*

*Fountainens Sølv-Vand næt fra Parrets eenig Dyder
Chrystal-reen Perler gier til Fryd og andres Gavn;
I Et De Begge Sig Høy-nobel Hierte-fryder,
Ved Ægtestandens Pagt Dem pryder Lykkens Havn.*

*Dyds Ædelmodighed vor Høye Par skatterer
Som noget Himmelsk, der i Dydens Crone staaer,
Og ey Fortærenhed i Tiderne fortærer,
Men uforandret blir i Ævighedens Aar.*

*Derfor vor Høye Par ved Ceder-Træet Stamme,
Hvor at Vand-Bækkene af Kilden Pærler gier,
Skål Freds befæstet Lye og Frydens Læe annamme,
Til udaf Deres Træe Dyds riige Greene blier.*

VOTUM.

*Dydens noble Stands Gemytter
Lønnes altid med alt Got:
Dette Høye Par beskytter
Himlens stor Forsiuns Slot!
Perle-Fryd og Fred ledsage
Deres rare Kierlighed?
Iblant mange Glæde-Dage
Gud velsigne Deres Fied!*

5.

*En ærbødigst
Bryllups-Aria
til
Brudgommen
Høyædle og Velbyrdige
Herr
FONTENEY
Velbestalter Capitaine ved Hans Majestæts Søe-Etat.*

*Og til
Bruden
Høyædle og Velbaarne
Frøken
von HEMERT,
Paa Deres Høy-anseelige og Høy-glædelige Bryllups-Dag her i
Residentz-Staden den 2den May 1758*

*Af det
Høyædle Brude-Huuses
underdanige Client og Tienere
Hans Wilhelm Kaalund,
Mag.Philof.
Imprimatus, C.F. Wadskiær.*

*Kiøbenhavn, trykt hos Lars Nielsen Svare, boende
i Skindergaden*

*Hvor sød og stærk en Eenighed,
Der er hos to forliebte Sjæle,
Som indtil Gravens Hvile-Sted,
Hvor de nedlægges skal i Fiæle,
Hinanden Kierlighed tilsige,
Og knytte evigt Venskabs-Baand
Med Hierte, Mund og Haand tillige
Af Himmel-Iuttret Elskovs-Aand,
Det Biblen selv gier at forstaae,
Hvor Brud og Brudgom taler saa:
Min Kierreste er eene min,
Jeg gandske og forbliver sin.*

*Metall vel sammenhamres kand,
Vel kand man Ertz og sammenstøbe;
Men begge dog ved Ildens Brand
Igien maa fra hinanden løbe;
Vel kan man Brædder sammentvinge
Ved Limens Kraft heel tæt og fast,
Men man seer Limningen dog springe,
Naar Brættet er i Vandet kast.
Men Kierlighed hos Ægte-Par
En stærkere Foreening har,
Ey Kaasets Ild, ey Modgangs-Vand
Den Kierlighed opløse kand.*

6.

Bekendtgørelse vedrørende A.N. de Fontenay's bortgang, 1787.

No. 1787

29de Aargang.

No. 30

Kiøbenhavns Kongelig

allene privilegerede

ADRESSE CONTOIRS

EFTERRETNINGER.

Forsendes med Posten, og udgives ugentlig 4 Gange

Fredagen, den 9 Februarii.

*Gravskrift paa Pladen.**Her begrædes**som et sand Savn**den retskafne Mand**ANTONI NICOLAI de FONTENAY,**Contre Admiral, Ridder,**Deputered i det kongelige Admiralitets og**Commissariats-Collegio,**samt**Chef for den fjerde Division Soe-Folk**og Artillerie.**Hvis Siæl er i de Saliges Boliger**fra den 19 Januarii 1787,**efterat Han havde opholdet sig i denne Jord-Hytte**62 Aar og 16 Dage.**Udi Ægteskab,**som Han indgik med**Susanna Maria von Hemmert**den 2 May 1758**avlede Han 2 Sønner og 4 Døttre,**hvoraf 3 Døttre**ere tilforn indgaaede i Evigheden.*

7.

Storkorsdiplon af 18. december 1801 for Georg Balthasar Winterfeldt.

CHRISTIANUS SEPTIMUS
DEI GRATIA
REX
DANIA, NORVEGIAE, VANDALORUM GOTHORUMQUE
DUX
SLESVICI, HOLSATIAE, STORMARIAE, DITHMARSIAE
AC OLDENBURGI:

His literis patentibus NOSTRO NOSTRORUMQUE haeredum Successorum nomine palam testamur, et universis ac singulis notum facimus. Quandoquidem nullo majori incitamento ad virtutem acuuntur, stimulanturque mortalium animi quam honore ac gloria et generosa pectora tum demum confidentiori ad gloriae honorisque templum impetu feruntur, et ad famam per illustria facinora grasantur quando se Regalis Dextrae Purpuraeque contactu sublevator sentiunt. Ergo et Nos ad illustrem Nostrum Vice Admiralem fidelem et Clavigerum Nobis dilectum Dominum GEORGIUM BALTHSARUM de WINTERFELDT ut ad posteros singularis gratiae benivolentiaeque qua Ipsum complectimur memoria transmittatur, Sceptri Nostri apicem porreximus, Eumque in numerum AURATORUM ORDINIS DANNEBROGICI EQUITUM recipimus cooptamus omnibusque privilegiis honoribus ac dignitatibus quibus alii horum NOSTRORUM Regnorum ac Ditionum Equites ejusdem Ordinis nunc gaudent fruunturque, aut in posterum gaudebunt fruunturque, gaudere fruique Ipsum volumus jubemus, fierique a quopiam contra hac, aut in fraudem hujus NOSTRI Diplomatis quidquam prohibemus, vetamus. In quorum omnium fidem hasce patentes NOSTRAS Literas Manu NOSTRA subscripsimus, et praedicti NOSTRI ORDINIS Sigillo corroborari jussimus.

Dabamus in Regia NOSTRA SEDE HAFNIAE Die 18 Decembris, Anno 1801 Regni vero NOSTRI trigesimo quinto.

sign. Christian R.

8.

Diplom af 28. januar 1811 som Ridder af Elefanten for J.B. Winterfeldt.

FREDERICUS SEXTUS
 DEI GRATIA
 REX
 DANIA, NORVEGIAE, VANDALORUM GOTHORUMQUE
 DUX
 SLESVICI, HOLSATIAE, STORMARIAE, DITHMARSIAE
 AC OLDENBURGI:

His literis patentibus NOSTRO NOSTRUMQUE haeredum Successorum nomine palam testamur et universis ac singulis notum facimus NOS illustrem NOSTRUM Classis summum Praefectum NOBIS dilectum DOMINUM GEORGIUM BALTHASARUM WINTERFELDT jam antea Auratis Ordinis Dannebrogice Equitibus adscriptum ut ad posteros singularis gratiae benevolentiaeque, qua Ipsum complectimur, memoria transmittatur, nunc quoque in numerum NOBILISSIMI ORDINIS ELEPHANTINI recepisse et cooptasse. Quod luculentum et aeternum Regalis Gratiae Signum in praedictum Dominum GEORGIUM BALTHASARUM WINTERFELDT tanto lubentius exstare volumus, quanto id justiori titulo mernit VIR omni virtutum genere, et non uno edito in NOS regiamque NOSTRAM domum inviolatae fidei et consummatae Prudentiae specimine maxime inclytus. Donamus igitur et largimur IPSI insuper omnia privilegia, immunitates et praerogativas, quibus alii horum NOSTRORUM Regnorum ac Ditionum ajusdem ORDINIS EQUITES hujusque NOBILISSIMAE SOCIETATIS FRATRES nunc gaudent fruunturque, aut in posterum gaudebunt fruunturque, fierique a quopiam contra haec aut in fraudem hujus NOSTRI DIPLOMATIS quidquam prohibemus, vetamus. In quorum omnium fidem hasce patentes NOSTRA literas MANU NOSTRA subscripsimus et magno praedicti NOBILISSIMI NOSTRI ORDINIS Sigillo corroborari jussimus.

Dabamus in Regiae NOSTRA SEDE HAFNIAE Die XXVIII Januarii Anno MDCCCXI, Regni NOSTRI tertio.

sign. Fridericus Rex.

9.
Udgået

10.

*Attest for Magdalene Petersen, g. med Charles Frédéric de Fontenay,
kaptajn (1773–1847).
Fredensborg, januar 1813.*

Da jeg formedelst bevisliggiorte Mangel af Kirkeprotokol, som afsent 1773, med Nyekiöbings Kirkebog, paa Falster, hvor jeg i bemeldte Aar er födt, og döbt, ikke er i Stand, til at skaffe mig en Ordentlig döbe Attest, for at beviise, min Alder; jeg ikke heller veed, at kunde, tilvejebringe, saadanne Beviisligheder, om min Alder, af Forældres, Fadderes, eller Paarørendes Vidnesbyrd, eller efterladte Optegninger, som kunne findes antagelige; Bekræfter jeg hermed, efter al den Kundskab, jeg fra Barndom haver, haft om min Alder, at jeg er født d. 20 September 1773. – Skriver et Tusende, Syv Hundrede, og Halvfierdsindtjve, og Tre, i Nyekiöbing Bye og Sogn, paa Falster. – Saa sandt Hielpe mig Gud, og Hans hellige Ord. –

Magdelene Petersen.

Fredensborg d. 31. Januarii 1813. –

Vi underskrevne skionner ikke bedre, end at Jomfru Magdelene Petersen haver al Antroende til at være af den Alder, som hun redeligen udi vores Nærværelse har ovenfor sandt angivet sig at være.

Fredensborg. Datum.

*H. Mansa
Johann F. Schreiber Anna Kierstina Döleran Klosterforvalter
Præst ved Fredensborg Slot*

11.

*Acte de cession d'une place de sépulture
(Ligne de monuments N° 3.)
Februar 1858.*

Nous soussignés, Pasteur & Anciens de l'Eglise Réformée Française de Copenhague, sur la demande de Madame la veuve & des héritiers de Monsieur Robert Antoine de Fontenay, Conseiller de justice, déclarons leur cédé pour 100 ans, à compter du 29 Juin 1857 une place de sépulture au cimetière appartenant à la dite église hors la porte du Nord, savoir N° 3 ligne de monuments, pour laquelle place la dite Dame de Fontenay a payé à la caisse de l'église la redevance fixée par le règlement du 15 Fevrier 1805 et la résolution Royale du 11 Juillet 1828, 46 écus 3 marcs Rigsmønt.

En conséquence la dite place appartiendra à la dite Dame de Fontenay & à ses héritiers pendant l'espace de cent années, à dater du 29 Juin 1857 avec la permission d'y construire un ou plusieurs monuments funéraires, pourvu qu'il n'en résulte soit actuellement soit dans la suite aucun frais à l'église.

Si à l'expiration des dites cent années, le payement de cette place de sépulture n'est pas renouvelé, elle sera dévolue en pleine propriété, avec les monuments qui pourraient s'y trouver, à l'Eglise Réformée Française & les préposés de cette église seront en droit de céder la place à d'autres personne, ou d'en disposer à leur gré.

*En foi de quoi nous avons signé le présent acte, & y avons apposé le sceau de l'église.
Copenhague le 11e Fevrier 1858.*

Le Pasteur & les Anciens de l'Eglise Réformée Française.

*R. Kräyenbühl
S. Baruël*

*W. Duntzfeldt
J. de Jonquières*

*P.J. Agier
Chr. E. de Coninck*

12.

*Hyldesttale til E.A. de Bertouch og M.M. de Fontenay ved deres
Bryllup den 28. november 1783.*

À
Monsieur
E.A. de Bertouch
Chambellan du Roi, Chevalier de l'ordre
de St. Stanislas de Pologne
Député au Collège & Commissaire general de guerre & c
à
l'occation de son Mariage
avec
noble
Demoiselle
Marie Madelaine de Fontenay

Le destin tout-puissant, auquel Jupiter lui même est forcé d'obéir, le Destin, me prédestina de tout éternité à la sublime Philosophie. Quel est mon bonheur! C'est elle seule qui nous rend constamment & pour toujours heureux. Nous ne pouvons vivre contents & tranquilles dans le monde sans honorer les Dieux, sans leur porter le plus profond respect. Que serons-nous vils mortels, sans la créance d'une vie future & immortelle?

Illustre ami! Ta destinée n'est pas moins heureuse. Ton âme, dégagée des liens terrestres, dont elle naquit enveloppée, s'est toujours élevée aux plus hautes connaissances. Tu es vraiment Philosophe. Aussi les Dieux ont-ils pris soin de ta destinée. Ils T'ont réservé en partage une beauté, non moins brillante par ses charmes, que par l'éclat de ses vertus, et des dons célestes, qui lui servent d'ornement. Glorifie les Dieux, vis heureux & content. Va rendre grace aux Immortels, au pied de leur autels. Dignes Epoux! Unissez Vos coeurs & Vos voix, faites monter Vos vœux & Vos actions de graces ver le Ciel.

La joie, la paix & la félicité, planeront sur vos têtes. Heureux! trois fois heureux, le jour auquel vous aurès prononcé le serment de vous être mutuellement fidelles! Destin tout-puissant! étends tes ailes sur mon illustre Ami! Sois son guide, préserve sa chère Epouse de tout revers. Si tu exauces nos prières, ils jouirant l'un et l'autre, de la félicité suprême, tout dans ce monde, que dans les champs Elysées, qui doivent être le séjour de leurs âmes après la mort.

À Cydonie en Crète le 28 Novembre 1783.

Thalès

13.
Udgâet

14.
Udgâet

15.

*Eksemensbevis for Christian Otto M. de Fontenay
af 13. oktober 1825.*

*Nach der Königlichen Allerhöchsten
Verordnung für das Herzogthum Schleswig, die Prüfung der Kandidaten der Rechts-
Gelehrsamkeit betreffend, d.d. Copenhagen den 18ten Decbr. 1795 ist der Kandidat der
Rechte*

*Christian Otto Michael de Fontenay
Aus Tondern,
allerhöchstvorgeschrienermassen geprüft worden.*

*Da nun derselbe bei den von ihm ausgearbeiteten latheinishen und deutschen
Abhandlungen der schriftlichen Beantwortung der ihm vorgelegten schriftlichen Fragen und
den bei den mündlichen Prüfung gegebenen Antworten, auch der ex Têtis gefertigten
Relation Cum Rationibus dubitandi et decidendi, grösstentheils vorzüglich Kenntnisse in
den vorbereitenden und Haupt-Wissenschaften beweisen; übrigens auch sehr gute Anlagen
gezeigt hat; so ist ihm*

*der zweite Charakter mit rühmlicher Auszeichnung
beigelegt worden.*

*Urkundlich unterm vorgedruckten königlichen Jusiegel(?) gegeben im Schleswigschen
Obergerichte auf Gottorff, den 13. Octbr. 1825.*

Spies.

Scholtz.

/ Frenssen.

16.

*Forord til: Christian Otto Michael de Fontenay:
"Über die Abstimmung in Richtercollegien. Schleswig 1847."*

Bald nach meinem Eintritte in ein Richtercollegium gewann ich die Ueberzeugung, dass verschiedene Ansichten über die Regeln für die Abstimmung in einem solchen Collegio nicht nur möglich, sondern auch wirklich unter den practischen Rechtsgelehrten geltend sind. Die für die Praxis einflussreichste Differenz mag vielleicht nicht eigentlich die Art und Weise der Abstimmung, sondern vielmehr die Frage betreffen, ob derjenige Votant, welcher einmal in der Minorität geblieben ist, auf eine fernere in derselben Rechtssache zur Abstimmung gestellte Frage, die er nach seinem früheren voto für irrelevant erachten muss, gleichwohl zu antworten schuldig, ob er, wie man sich auszudrücken pflegt, zu einem eventuellen Votiren nicht nur berechtigt, sondern auch verpflichtet sei. Inzwischen findet nicht gar selten auch in Beziehung auf die Grundregeln für die Abstimmung überhaupt ein Schwanken der Ansichten Statt und dieser Umstand hat mich bewogen, das ganze bei der Abstimmung zu beobachtende Verfahren einer Prüfung zu unterwerfen. Die Veranlassung zu der Veröffentlichung der durch diese Prüfung gewonnenen Resultate hat mir zunächst der den vorjährigen Ständeversammlungen für die Herzogthümer Schleswig und Holstein zur Berathung vorgelegte Entwurf einer Gerichtsordnung für des Schleswig-Holstein-Lauenburgische Oberappellationsgericht gegeben, in welchem zwar, gleichwie in der provisorischen Gerichtsordnung für diesen Gerichtshof und in den Instructionen für die demselben unmittelbar untergeordneten Oberdicasterien, das Princip der geltenden Stimmenmehrheit angenommen und zur Grunde gelegt ist, allein nähere Regeln für die Ableitung des Beschlusses aus den abweichenden Votis nicht angegeben worden sind. Wenn nun gleich das Fehlen desfallsiger Vorschriften in dem bezeichneten Entwürfe zu der Annahme berechtigt, dass in dem höchsten Gerichtshofe keinerlei Zweifel über die Art und Weise der Abstimmung obwalten, so halte ich dennoch solche Vorschriften nicht in Beziehung auf alle Richtercollegien der Herzogthümer für überflüssig. Eine Revision der Instructionen für die genannten Oberdicasterien ist bisher noch nicht in nahe Aussicht gestellt worden und es erscheint mir daher die bevorstehende Erlassung einer Gerichtsordnung für das Königliche Oberappellationsgericht als eine passende Gelegenheit für die Gesetzgebung, ihre Ansicht über die oben aufgeworfenen Fragen auszusprechen. Durch die Herausgabe der nachfolgenden Blätter habe ich es daher in Anrede bringen wollen, ob es nicht zweckmässig sei, auf dem einen oder anderen Wege den Antrag zu stellen, dass in die zu erlassende Gerichtsordnung für das Oberappellationsgericht einige allgemeine leitende Vorschriften für das bei der Abstimmung zu beobachtende Verfahren aufgenommen werden mögen.

Schleswig im April 1847.

Fontenay.

17.

*Jagtlærebrev for Frederik Julius de Fontenay.
10. september 1830.*

*Ernst Christoph Hansen – Kongelig Skovrider og Sandflugts-Commissair for det
Tidsvilder Skov- Jagt og Sandflugts District*

Gjør vitterligt:

*At Høivelbaarne Herr Julius de Fontenay, en Søn af Høivelbaarne Herr Kammerraad
de Fontenay i Kjøbenhavn fra 6te October 1828 til 10 September 1830, altsaa omtrent i 2
Aar hos mig har lært Jagten forsaavidt Leilighed dertil er forefalden. Herr Julius de
Fontenay har under denne sin Læretid med ufortrøden Flid, Iver og Paapasselighed og en
sjelden Interesse for alle ved herværende Over- og Under- Jagt forekommende Gjenstande
udmærket sig særdeles anbefalingsværdig. Da bemeldte Herr Julius de Fontenay agter nu at
begive sig til Kiel for der at studere Forstvidenskaben og siden derfra til flere Steder i
Udlandet for ogsaa at gjøre sig bekjendt med dissas Jagt- og Forst Indretninger, saa meddeles
ham efter Forlangende og paa sædvanlig Maade dette Jagt Lærebev hvilket af mig til
Bekræftelse er underskrevet og forsynet med mit Segl.*

*Tidsvilde paa Cronborg Amt den 10de September 1830.
Et Tusinde Otte Hundrede og Tredive.*

Hansen.

attestiert von

*attestiert von
W. Paulsen.
Hofjægermeister, Oberförster und
Ritter des Dannebrogens*

18.
Udgået

19.

Uddrag af attester for Anton Nicolai de Fontenay (1803–1839).

Af en Lægeattest, udstedt 16/11 1812 af Distriktslæge A. Lyngø i Hillerød, fremgaaer at Faderen dengang var Kammerraad og boende i Hillerød. A. N. de F. angives som frisk og sund, at have en god Konstitution og et sundt Legeme, "tjenlig til det Militære."

Af en Attest, udstedt 17/11 1812 af Cand.Theol. Chr. B. Jensen i Frederiksborg, staar at Anthon Nicolai de F., Søn af Hr Kammerraad F. G. S. de F. sammesteds, i 2½ Aar har nydt Undervisning hos ham i følgende Fag: Verdens Historie efter Overlærer Munthe^s "Mærkværdigste Tildragelser"; Fædrelands Historie og saavel Europa^s som de øvrige Verdensdele. Geografi efter samme; endel af "Naturhistorien" har han ogsaa læst efter Funke; i Religion er biskop Balle^s Lærebog og i den bibelske Historie Thonboe^s Samling lagt til Grund; ogsaa har han for at udvikle Tænkeevnen besvaret endel danske Opgaver skriftlig; daglig Øvelse i Skrivning efter Sonne^s Forskrifter og Regning efter Søndergaard har givet ham nogenledes Færdighed i begge henseender; i Regning har han lært de 4 saavel i hele som brudte Tal, samt Regula de Tri med hele Tal. Han besidder meget gode anlæg og hans sædelige Opførsel fortjener al Ros!

Af et Andragende fra Kammerraad og Toldinspecteur Casper Lessage de Fontenay (saaledes skriver han sit Navn), dateret Hillerød ved Frederiksborg d. 12/1 1813, erfares at han agter sin Søn Anthon Nicolai de F., Sønnesøn af Admiral de F., opdraget i de militære Videnskaber, i hvilken Anledning han anmoder "om Sønnen maa blive antaget ved Landcadetcorpset, for engang, efter hans Tour, at vorde antaget til Cadet ved 1ste Kompagni."

20.

Avisartikel med h.h. til O. E. de Fontenay.

*Gjemt er ikke glemt.
(1885)*

Da Tydskerte i 1864 stormede Dybbøl, fik Arbeidsmand Christian Poulsen, Kastrup, en Kugle i Laaret. Kuglen gik ind igjennem den udvendige Side af høire Laar og ind i Musklerne. Saaret var betydeligt, og Poulsen gennemgik store Smerter, men det lykkedes ikke at tage Kuglen ud.

Tiden, som læger alle Saar, lægede ogsaa Poulsens, og med Undtagelse af et Ar, saa stort som Enden af en Finger, mærkede den saarede Kriger snart ikke mere til den Skade, han havde lidt i Felten.

I 21 Aar gik Poulsen og forrettede sit Arbeide uden at tænke paa Kuglen, der sad forsvarligt gjemt. Men saa begyndte den nu for nogen Tid siden at minde den gamle Vaabenbroder om sin Nærværelse. Den mindede ham stærkere og stærkere; den vilde ud og have Luft.

Poulsen meldte sig da paa Amtssygehuset i Ryesgade, og i Søndags foretog Doktor Fontenay en lykkelig Operation.

Kuglen sad dybt inde imellem Musklerne, omgivet af en Bindevævskapsel. Paa den ene Side var Kuglen, der var en almindelig Spidskugle, skudt aldeles flad imod Benet.

Den veiede 31 Kvint, hvilket maa siges at være en for en Spidskugle betydelig Vægt.

21.

*Just Peter de Fontenay til svigerdatteren Emma de Fontenay
i hendes Poesibog den 24. December 1886.*

Velædle

Fru Emma de Fontenay.

*Poesi, ja Poesi, det forlanger denne Bog;
Hvad dermed menes, derpaa er jeg ikke klog.*

*Poesi er den Kunst, den Evne at skrive Vers
Til Gammen, til Trøst, ja endogsaa til Commers.*

*Poesi er det Digt, det Kvad, som alt er skrevet,
I Bogen indført af Autor selv er blevet.*

*Poesi er Digtning, ja et Digtværk endog;
Et Uddrag heraf kan tegnes i denne Bog.*

*Poesi, mærk det vel! er det Højeste i Livet,
Gjerning uden den triviæl, det er givet.*

*Bestem nu Du selv, hvad der rettest er til Gavn!
Giv paa næste Blad "POESIEN" da sit Navn!*

Korsgade 24 Decbr: 1886.

Fontenay

*Jubilæumsdigt til Frits de Fontenay's 25 års jubilæum
1919 i Skrøbelev.*

PASTOR FONTENAYS JUBILÆUM

For kort tid siden kunde sognepræst Fontenay i Skrøbelev fejre 25 årsdagen for sin kaldelse til præst i Skrøbelev, og i den anledning blev der vist pastoren stor opmærksomhed. Men menigheden vilde ikke fejre festen paa kaldelsesdagen, men på indsættelsesdagen. Og den oprinder i morgen.

Vi har i anledning af jubilæet modtaget følgende smukke digt:

*Straal Sol paa Søndagmorgen,
forgyld vor Kirkes Tag,
til Kirken alle iler
Paa denne Højtidsdag.*

*I Dag vil alle hædre
en Adelsmand, vor Præst;
i festligt Skrud vi stævner
til Jubilæumsfest.*

*En Tak vi vil opsende
dog først i Kirken her
til Gud, fordi han sendte
til os vor Præst saa kær.*

*Naar Sorg og Sygdom gæster
i Sognet her og der,
er Præsten straks tilrede
at hjælpe en og hver.*

*Han spørger ej om Stilling,
han træder stille ind,
det er som om man føler
Besøget af en Ven.*

*Derfor vil alle glæde
i Dag vor gode Præst,
hver efter bedste Evne
og som man kan det bedst.*

Digtet viser tilfulde det gode Forhold, der består mellem præst og menighed i Skrøbelev.

NOTER og HENVISNINGER

Anførte privatarkiver forefindes i Rigsarkivet.
I.S.Adm. = Indkomne sager til Admiralitetet (Rigsarkivet).

Indledning

1. Coninck
2. Janssen

1. slægtled

1. findes i 1973 til salg i Lynges Antikvariat for 450 kr.
2. Fabricius
3. E. Jørgensen og J. Skovgaard
4. Det eneste portræt, man kender af Antoine de Fontenay, er den foran afbildede miniature, der i holdning og farver kan lede tanken hen på miniaturemaleren Josias Bar-bette.

2. slægtled

1. Garde: Historie
2. Bricka
3. opbevares i Kgl. Norske Videnskabernes Selskab
4. Garde: Efterretninger
5. Eilstrup
6. Topsøe-Jensen og Marquard
7. Steensen: Søofficersskolen
8. H.C.A.Lund
9. Steensen: Søofficersskolen

10. Generalstaben: Store nordiske Krig
11. engelske Gesandtskabs papirer
12. dediceret til: Hr. Friderich Danneskiold, Græve af Samsøe, Intendant over Marinen, Overkrigssekretær udi Søe-Etatens Krigs-Cancellie.
Kiøbenhavn den 1. Septembris Aar 1740.
13. Garde: Historie
14. Bertouch
15. Garde: Efterretninger
16. Bekker-Nielsen og Widding
17. Steensen: Kongers Skibe
18. Hist. medd. om København, 11.rk., 5.bd.
19. Topsøe-Jensen og Marquard
20. Fabricius
21. Tuxen
22. Bricka
23. Vaupell
24. Garde: Historie samt Efterretninger
25. Baden
26. A.E.Christensen
27. Topsøe-Jensen og Marquard
28. brev fra R.G. de Fontenay af 12. juni 1885 (Rigsarkivet)
29. Susanne d'Agar, f.17.2.1677 i Paris, d.28.1.1748 i København
30. Marie Girardot, død 1711 under pesten i København, var enke efter kgl. kommissær og tidligere bankier i Paris Nicolas Formont den Ældre, d. 12.2.1695 i København. I

1707 oprettede Marie Girardot testamente til fordel for sit barnebarn Marie Madeleine de Fontenay og sin datter Marie, f. 23.4.1678 i London, d.9.5.1737 i København og gift 28.12.1695 i København med købmand Pierre Poumeau, søn af købmand i Bergerac i Guienne André Poumeau og Anne Belivier.

31. Bricka
32. Bobé: i Pers. hist. Tidsskrift
33. Müller
34. Jul. Clausen og Mourier
35. findes på Rodsteenseje
36. Inkvisitionskommissionen
37. Bobé: Pers. hist. Tidsskrift, 9.rk., bd.IV.
38. afbildet i Holcks Arkiv
39. Eilstrup
40. Holcks Arkiv
41. Danske Magazin, 5. rk.,bd.V.
42. Garde: Historie
43. Topsøe-Jensen og Marquard
44. Garde: Efterretninger
45. Danmark 1943
46. Marquard
47. Søværnets Tidsskrift 1917
48. Helsingør vielse protocol

3. slægtled

1. Bricka
2. Bey (tyrkisk Herre), en titel der blev givet pasha'ernes sønner i Tyrkiet og bl.a. anvendtes af overhovedet i Tunis. Dey var titlen på overhovedet i Algier. Han valgtes af Janitsjarerne.
3. Topsøe-Jensen og Marquard
4. Bricka
5. P. Petersen. Kommandør Lützwow døde under et togt i Middelhavet og ligger begravet i en haves på Malta; en marmorplade i muren bærer hans navn og indskrift på latin.
6. Dansk biografisk leksikon
7. H.C.A.Lund
8. Sneedorff i Pers. hist. Tidsskrift, 4.rk. bd.II.
9. Aage Friis: Bernstorff'ske papirer
10. Memoirer og Breve: Uldalls erindringer
11. Sneedorff i Pers. hist. Tidsskrift, 2.rk.,bd.VI.
12. Garde: Efterretninger
13. fremgår af et svarbrev af 20.7.1788 fra Fontenay til d'Albedyhl (i Universitetsbibl. i Uppsala)
14. Luxdorff's dagbøger står for 15. maj 1776

noteret: Rabe, Linstow, Schack, Bülow, Johansen, Fontenay, Blücher, Sehested og en deel flere blive Ridder.

15. Fontenay arkiv
16. Mandtal over Ekstraskatten 1762
17. Bobé: Ida Brun
18. I.S. Adm.
19. København Før og Nu, bd.IV og V.
20. Gotfredsen samt Nystrøm
21. Berner-Schilden-Holsten, bd.II, 1.del., samt Skødeprotocol, samt Th. Hauch-Fausbøll: Af Slægten Browns Historie.
22. Topsøe-Jensen og Marquard
23. de Coninck
24. Garde: Efterretninger
25. Tuxen samt Garde: Efterretninger
26. Topsøe-Jensen og Marquard
27. ombord på "Christiansborg" var iøvrigt en ung sekondløjtnant J.B. Winterfeldt, siden gift med A.N. de Fontenay's kusine (se W., slægtled III). Endvidere I.S.Adm. 13.7.1756.
28. Hist. Tidsskrift, 11.rk., bd.6.
29. Kabinetsstyrelsen i Danmark 1768-72
30. I.S.Adm. 14.6. og 5.9.1774
31. Bernstorff'ske papirer, bd.III, brev nr. 2297, 1781 v/Aa. Friis
32. Topsøe-Jensen og Marquard
33. Nystrøm: Lyngby
34. Bertouch: Datoen 28.jan (fra Thiset i D.A.A.B.) stemmer med Lengnick: Min., derimod ikke med Luxdorff's Optegn. for 26.3.1783.
35. Sj.Reg.1787, nr. 44.
36. Clément
37. Janssen
38. Clément
39. Dahlerup
40. Rohde
41. Brandes
42. venligst oplyst af overlæge P. Mourier
43. Erslev
44. født 1776 som datter af sognepræst Fabricius i Raklev
45. Topsøe-Jensen og Marquard
46. Bricka
47. Kgl. Res. m. instruks af 8.5.1782.
48. Engelstoft
49. I.S.Adm. 13.7.1756, samt Topsøe-Jensen og Marquard
50. Ramshart
51. Topsøe-Jensen og Marquard
52. Fr. de Fontenay hos Hagerup

53. Th. Hansen
54. I.S.Adm. 2.4.1763 samt Topsøe-Jensen og Marquard
55. Cedergreen
56. Adm. K.B. juli 1772
57. Danmark 1943
58. I.S.Adm. 20.11.1776 samt Topsøe-Jensen og Marquard
59. Kom.dør C.A. Koefoeds memo. i Archiv f. Søv., bd.9. 1837
60. Avisartikel i anl. af 100-års jubilæet for "Trøstens Bolig".
61. Tuxen
62. I.S.Adm. nr. 1883, 1812
63. Thaarup
64. Tuxen
65. Illustreret Tidende nr. 3, 1905, samt P. Petersen
66. P. Petersen
67. L-F Stift.
68. matr.nr.137. Opført 1790–93 for Winterfeldt. Hist.Huse i det gl. Københ.

4. slægtled

1. Søkrigs-Artikkelsbrevet, bilag nr. 17.
2. Adm. K.B. 5.10.1795
3. I.S.Adm. 3.6.1801
4. Hartmann
5. Bricka
6. Slotte og Herregaarde, 1965
7. Berner-Schilden-Holsten
8. Fr. de Fontenay i Verdenshistorie
9. Topsøe-Jensen og Marquard
10. E.Jørgensen og J. Skovgaard
11. I.S.Adm. 20.7.1793 og 22.3.1794
12. I.S.Adm. nr. 252, 1794
13. gift 2.gang med smed Lange i København
14. Mackeprang. Stalden på slotsvolden tilhørte amtmand E.A. Bertouch
15. Andresen
16. Adler privatarkiv, skr. af 21.1.1840
17. I.S.Adm. nr. 1207. – Bricka samt Topsøe-Jensen og Marquard
18. Fabricius
19. I.S.Adm. nr. 1268 og 1312, samt I.S. Adm. nr. 1447
20. Garde: Efterretninger
21. I.S.Adm. 12.9.1805, nr. 1016
22. I.S.Adm. 18.6.1807
23. Topsøe-Jensen og Marquard
24. I.S.Adm. 22.7.1808, nr. 1334
25. Adm. K.B. nr. 1076 og 1086

26. Adm. K.B. 25.3.1813
27. Adler: privatarkiv
28. Topsøe-Jensen og Marquard
29. I.S.Adm. nr. 1946, 29.12.1802
30. Gyldencrones privatarkiv
31. Supplicant-Protocollen 1824–37
32. Ansøgn. om Embed. v. Gen.Toldkammer
33. Bertouch
34. Det Bertouch'ske privatarkiv
- 34a. en blomsterskål med fad udført i hvid-gul Kastrupfajance (mrk. C.W.) med det Bertouch-Fontenay'ske Alliancevaaben på den ene side og ægtefællernes initialer på den anden. Stammer antagelig fra brylluppet 1783, da fabrikken nedlagdes 1794. Blomsterskålen købtes for en del år siden af R. Bertouch-Lehn hos en københavnsk antikvitetshdl., og i skålen fandtes det afbildede visitkort.
35. Bertouch
36. Anna Christine Becker, f. Torm, g.m. hofapoteker Johan Gottfried Becker
37. Ellen Poulsen
38. Hoeg havde været gift med Charlotte v. Linstow (1776–1848) fra hvem han var separeret i 1817 og 2. gang med Francisca Christensen (1803–29). Efter Susanne Bertouchs død 1834 blev han gift 4. gang med Anne Knoop (1813–70)
39. Mackeprang
40. Det Bertouch'ske privatarkiv, pk.nr.2.
41. Udgået
42. Ludv. Andresen
- 42a. Af marskalstavene findes de fire i Højer kirke, de to i Nationalmuseet.
43. Paludan i Memoirer og Breve
44. brev af 11.7.1961 fra O.E.Krichauff, Hamburg, til Rud. Bertouch-Lehn, Højbygaard, Danmark
45. 1973 er kirke og kirkegård helt sløjfet.
46. Bertouch arkiv

5. slægtled

1. I.S.Adm. 9.11.1812
2. deres datter gift med Stanislaus v. Bertouch
- 2a. Venligst henledt opmærksomheden på af o.tlg.m. P.M. Blaksteen
3. Christian Albrecht Universität i Kiel, Kiel 1915
4. Mackeprang
5. Andresen: Familienpapiere von Fontenay – Kiel.

6. Andresen
7. Udkommet i kommission hos M. Bruhn, Slesvig. Fotokopi venligst stillet til rådighed af Juristisches Seminar, Kiel, v/bibliotekar Frl. Kidery. Fontenay arkiv.
8. Schleswig-Holstein-Lauenburg und Eutin Schriftsteller
9. Fontenay privatarkiv
10. Fontenay privatarkiv
11. Min. f. Hertugdømmerne 1852–53 (utrykt)
12. ifl. Tøjhusmuseet muligvis udført i Danmark omkr. 1860 af østrigeren Herazcek
13. brev fra Roberta v.Meyern til O.E. de Fontenay
14. Fontenay privatarkiv
15. købt af I.P. Nørregaard
16. averteret på dansk i Flensborg Avis.
17. brev af april 1888 i Fontenay privatarkiv
18. brev af 15.4.1904 i Fontenay privatarkiv
19. brev af 25.7.1888 i Fontenay privatarkiv
20. brev af 23. juni 1904 til O.E. de Fontenay
21. brev af 3. juli 1836 til Susanne Dahlerup fra broderen Anton Nicolaus de Fontenay
22. Fontenay privatarkiv
23. Gravstedet er fredet og tilses af menighedsrådet. Venligst oplyst af kordegn A. Beyer
24. i familieje
25. Gotfredsen
26. venligst udlånt af M. List
27. Trudsholm ejedes fra 1844–85 af G.H. Koch, tidl. gartner på Frijsenborg og sønnen cand.jur. C.J. Koch

6. slægtled

1. Rumohr
2. venligst oplyst af Universitetet i Kiel v/ Frl. Kidery, findes nu i fotokopi fra Halle i Fontenayarkiv
3. optegnelser om ham findes i: Zur Geschichte der Kirchengemeinde Elmschenhagen. Von Pastor Lic.theol. Siegfried Laukamm. Venligst stillet til gennemlæsning af den nuværende præst, pastor Martin Pistowke. R.G. de Fontenay boede i Elmschenhagen med to store hunde (Doggen).
4. Fontenay privatarkiv
5. trykt hos Karl Biernatzki, søn af Compastor B. i Altona
6. Memoirer og Breve: Francisca v. Rosen
7. Heimatgemeinschaft, Eckernförde 1971
8. Fru Dr. Edith Hach, Eckernförde (i Heimatgemeinschaft) samt i Zeitschrift der Zen-

- tralstelle für Niedersächsische Familiengeschichte (sidstnævnte venligst oplyst af o.tlg.m. P.M. Blaksteen).
9. ifølge brev af 24.10.1953 fra direktør W. Schlies, Hamburg, til Rud. Bertouch, Danmark
10. Heimatgemeinschaft
11. Elisabeth Henningsen havde inden sin død overgivet til dir. W. Schlies, Hamburg (gift med et tipoldebarn af Julie Bertouch, f. Krichauff, og hvis moder var født Fontenay) en miniature, hvis bagside er graveret med: foroven E.A.v.Bertouch 1745–1815, nederunder M.M. de Fontenay 1760–1827. Miniaturen er indfattet i guld, omrammet af en perlekrans. Miniaturen forestiller uden tvivl E.A.v.Bertouch.
12. Familieje
13. Stamtavle over slægten v.Meyern
14. yderligere i Adelsårbog 1955
15. yderligere i Adelsårbog 1955
16. Salmer i Fontenay privatarkiv
17. venligst meddelt af fru Ellen Rømer
18. gengivet i uddrag i KAS Glostrup Personaleblad, juli 1973
19. Johnson og Dehlholm
- 19a. venligst oplyst af fru Ellen Rømer
20. familiegravsted afd. B., række nr. 44
21. denne datter blev siden gift med grosserer Theodor List, og deres søn, overlærer Michael List, har med pietet værnet om disse minder, optegnelser og billeder, som han beredvilligt har lånt mig.
22. Hermansen
23. de første år af frk. Schaumburg og frk. Schlegel, de senere år af en slægtning frk. Camilla Jørgensen
24. venligst oplyst af overlærerinde, frk. Else Bie, Randers
25. Fyns Tidende 1.5.1944

7. slægtled

1. herved reddede fru Olga de Fontenay nogle ting af slægtsværdis, der ellers vilde være gået tabt.

KILDEANGIVELSER

Utrykte kilder

Adler, J.G., privatarkiv: 1823, 1840, 1842
Admiralitetets Copibog: 1721 m.fl.
Ansøgninger om Embeder v. Generaltoldkammeret

v.Benzon, Wilhelm: Stamtavler over Danske Adelsslægter 1660–1820
Bertouch: Slægten Bertouch's privatarkiv
Bulow, Johan: privatarkiv

Danske Forestillinger og Resolutioner 1817 og 1836

Embedsansøgninger til Rentekammeret 1660–1848
Enkekassen
Extract Protocollen 1817–27 (Rigsarkivet)

Folketællingslister 1845 f. København
Fransk-reformert kirkes kirkebøger

Generaltoldkammerets Bestallinger
Guldencrone, F.J.C.: privatarkiv

Helsingør vielse protocol, 1739
Hirsch, C.W. og K.: Fortegnelse over danske og norske officerer m.fl. fra 1648–1814
Holmens kirkebøger

Klingbergs Register
Krigskancelliet, Indkomne Sager
Krigskancelliets Memorialer 1699–1763
Københavns Amts Rytterdistrikts skøder fra 1695

Lengnick Min.: københavnske kirkers Ministerialbøger 1639–1813

Malling, H.: Samling af Vielser i danske Landsogne
Mandtall over Ekstraskatten 1762
Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig 1852 og 1853

Rentekammerets tyske sekretariat 1660–1848, register til Embedsansøgn.

Schimmelman, Ernst: privatarkiv
Skattemandtall
Supplicant Protocoller 1836–37
Søkrigs-Artikkelsbrevet, bilag nr. 17
Søkrigskancelliet, 347. Alfab. Registr. o. kgl. res. t. General.kom. 1713–35
Søkrigskancelliet, 268. Alfab.Reg. o. kgl. exped. vedr. Søetaten 1721–30

Tyske Cancelli: Udenlandske Anliggender (til 1770). Alm. Saml.
Tysk-reformert kirkes kirkebøger .

Vallø Menigheds Ministerialbog 1836–58

With-Seidelin, C.L.: privatarkiv

Trykte kilder

Achelis, Th.O.: Matrikel der Schleswigschen Studenten 1517–1864. Kh. 1966
Ackermann, K.E.: Den danske Marine 1814–1848. Kh. 1950
d'Albedyhll: Recueil de memoires (I, 1789 og II, 1811)
Alberti, Ed.: Lexikon der Schleswig-Holstein-Lauenburg und Eutini Schriftsteller 1866–1882. Kiel 1885
Album der Christian Albrechts Universität zu Kiel 1665–1865. Kiel 1915
Alliance Française' Jubilæumsskrift 1935: Le Danemark dans ses rapports avec la France
Almindeligt Litteraturlæxicon for Danmark, Norge og Island v/R. Nyerup og I.C. Kraft. Kbh.1820
Andersen, O.: De franske Huguenotter, Kria 1907
Andresen, Ludvig: Beiträge zur neueren Geschichte Tonderns. Flensburg 1943
Appellinstansernes Embedsetat 1660–1919. Kbh. 1928

- Barfod, H.: Vor Flaade i Fortid og Nutid. Kbh.1941
- Becker, P.W.: De fordrevne franske Reformertes Bosættelse i forskellige europæiske Lande, I-II i Historisk Arkiv I. Kbh.1876
- Bekker-Nielsen, H. og Widding, O.: Arne Magnusson. Kbh.1963
- Bergersen, O.: se Tordenskiold
- Berner-Schilden-Holstens Slægtetog
- Bernstorff'ske papirer v/Aage Friis, Kbh. 1904
- Bertouch-Lehn, Rud.: Slægten Bertouch i Danmark og Norge. Kbh.1944
- Bobé, L.: Bidrag til den ældste københ. fransk-reform. menigh. Personal hist. Tidsskrift 1932
- Bobé, L.: Bremerholms Kirke og Holmens Menighed. Kbh.1920
- Bobé, L.: Ida Brun, grevinde Bombelles. Kbh.1932.
- Bobé, L.: Interiører fra Kong Christian VII's Hof. Kbh.1919
- Bobé, L.: Le Danemark dans ses rapports avec la France. Kbh.1935
- Bobé, L.: Reventlow'ske papirer
- Bobé, L.: Roskilde adelige jomfrukloster 1699–1899. Roskilde 1899
- Brandes, G.: W. Goethe. Kbh.1920
- Bricka, C.F.: Dansk Biografisk Leksikon. Kbh.1887
- Brown, Af Slægten Browns Historie v/Th. Hauch-Fausbøll. Kbh.1918
- Buhl, I. og A. Fang: Roskilde adelige jomfrukloster 1699–1949. Ro.1949
- Burman Becker, J.G.: Af Anna Christine Beckers Dagbog. Kbh.1870
- Cedergreen Bech, Sv.: Struensee og hans Tid. Kbh.1972
- Christensen, A.E.: "Danmark" 1943, 3.årg., nr.8.
- Clausen, Julius: Franske Emigranter i København. 1944. Afsnit af Meddelelse om Staden København.
- Clément, D.L.: Notice sur l'église française de Copenhague. Kbh. 1870
- Coninck, Fr. de: Aux membres de l'église réformée Française. Coph.1793
- Dahl, Sv. og P. Engelstoft: Dansk biografisk Haandleksikon. Kbh.1920
- Dahlerup, P.: Charlotte Dorothea Biehl. Kbh.1969
- Danmark, 1943, 3.årg.nr.8
- Danmarks Adelsaarbog
- Danmarks Kirker. Reformert Kirke v/Jan Steenberg
- Danmarks Riges Historie v/J. Steenstrup og Kr. Erslev
- Dansk Bogfortegnelse for årene 1881–1892 v/Joh. Vahl. Kbh. 1893–94
- Dansk Historisk Bibliografi v/B. Erichsen og Alf. Krarup. Kbh.1918–21
- Dansk Kulturhistorisk Museumsforening: De næsten ukendte. Kbh.1971
- Danske civile Central Administrations Embeds-etat 1660–1848. Kbh.1889
- Danske Forstkandidater 1798–1897 v/C.S. de Roepstorff. Kbh.1898
- Danske Gesandter og Gesandtskaber, se Marquard
- Danske Magazin. Kbh.1904
- Danske Marine, Den, 1814–1848, udg. af K.E. Ackermann, Kh. 1950
- Danske og norske Studenter v. udenlandske Universiteter og Kiel Universitet v/H. Friis-Petersen, 1961
- Danske Slotte og Herregaarde v/Aage Roussell. Kbh.1965
- Dehlholm, K., se Johnsson
- Ehrencron-Müller, H.: Forfatterlexicon. Danm., Norge og Island indtil 1814
- Eidem og Lütken: Vor sømagts Historie. Kbh.1906
- Eilstrup, Per: Tordenskiold
- Ellger, D.: Schleswig-Holstein. Kiel 1964
- Elvius, S. og H.R.Hiort-Lorenzen: Danske Patricier Slægter. Kbh.1891
- Engelstoft, P.: Dansk Biografisk Leksikon. Kbh.1935
- Erslew,Th.H.: Forfatter-Lexicon. Kbh. 1847
- Fabricius, A.: Danmarks Historie. Kbh.1914
- Fabricius, F.B. og L.P. Fabricius: Danske Slægter Fabricius. Kbh.1937
- Falk-Jensen, A. og H. Hjort-Nielsen: Candidati og Examinati Juris 1736–1936, candidati politici 1852–1936, candidati actuarii 1922–1936. Kbh.1954
- Fang, G. og I. Buhl: Roskilde adelige jomfrukloster 1699–1949. Rosk.1949
- Fontenay, Frank de, se Gyldendals Verdenshistorie
- Fontenay, Reinhart de: Familiengeschichtliche Nachrichten über die drei dänisch-norwegischen Admirale. Trykt 1885 i Kiel (privat).

- Forfatterlexikon, Danm., Norge og Island indtil 1814 v/H. Ehrencron-Müller. Kbh.1904.
- Friis, Aage: Bernstorff'ske papirer. Kbh.1904.
- Garde, H.G.: Efterretninger om den danske og norske Sømagt. Kbh.1832–35
- Garde, H.C.: Den dansk-norske Sømagts Historie. Kbh.1852
- Gotfredsen, L.: Gentofte. Fra Tuborg til Bellevue. Hist.Topograf.Selsk. for Gentofte komm. Kbh.1952
- Gyldendals ill. Verdenshistorie v/Fr. de Fontenay. Kbh.1922
- Hansen, Holger: se Inkvisitionskommissionen
- Hansen, Holger: se Kabinetstyrelsen
- Hansen, Thorkild: Det lykkelige Arabien. Kbh.1965
- Hartmann, G.: Kongens Have. Kbh.1971
- Hauch-Fausbøll, Th.: Af Slægten Browns Historie. Kbh. 1918
- Hauch-Fausbøll, Th. og H.R.Hiort-Lorenzen: Danske Patricier Slægter. Kbh.1911
- Heimat gemeinschaft, Sonderdruck aus Jahrbuch 29/1971, Eckernförde 1971 v/Hans Staack
- Hermansen, C.: Gulnede Blade. Kbh.1959
- Historisk Tidsskrift v/P. Bagge og A. Friis, 11.rk.,bd.6.
- Historiske Huse i det gamle København. Udg. af Nat.Mus. 1972
- de Hofman, Tycho: Historiske Efterretninger om velfortiente Danske Adelsmænd med Stamme-Tavler og Portraiter, III del. Kbh.1779.
- Holck, P.: Den historiske Modelsamling paa Holmen. Kbh.1939
- Holm, Edv.: Danmark-Norges Historie 1720–1814.
- Inkvisitionskommissionen af 20. januar 1772 v/Holger Hansen. Kbh.1932
- Janssen, Børge: De reformerte i Danmark. Kbh.1922
- Jensen, Chr. Axel: i København Før og Nu. Kbh.1949
- Johanniskloster vor Schleswig, Adliges St. v/H. v.Rumohr. München/Berlin 1965
- Johnsson, J. og K. Dehlholm: Den danske Lægestand 1901–07. Kbh.1907
- Jørgensen, Ellen og Johanne Skovgaard: Danske Dronninger. Kbh.1910
- Jørgensen, Lauritz: Mine Erindringer. Kbh.1891
- Kabinetstyrelsen i Danmark 1768–72 v/Holger Hansen. Kbh.1923
- Kjøbenhavns politiske Veyviser fra 1770 og fremefter
- Kjøbenhavnske Danske Post-Tidende 1753
- København Før og Nu, under medvirken af Chr. Axel Jensen. Kbh.1949
- Larsen, Kay: Dansk Vestindien 1666–1917. Kbh.1928
- Lauring, Palle: Verdens Nyheder. Kbh.1969
- Lexicon over adelige Familier i Danmark, Norge og Hertugdømmerne. Kgl. danske Genealog. og Herald. Selsk.
- Lolland-Falsters Stift i 150 år, udg. af L-F's Stiftsøvrighed. Kbh.1955
- Lorenzen, M.: Samlinger, Bryllupsvers
- Lorenzen, Vilh.: Den reformerte Kirke. Kbh.1914
- Ludwig, J.: Stamtafler over slægter i den fransk-reformerte Coloni og Menighed i Fredericia. Fredericia 1896
- Lund, E.F.S.: Danske malede Portrætter. Kbh.1900
- Lund, H.C.A.: Søkadet-korpsets Historie 1701–1901. Kbh.1901
- Luxdorph, B.W.: Dagbøger, i uddrag v/Eiler Nystrøm. Kbh.1925–30
- Lütken: se Eidem
- Mackeprang, M.: Tønder gennem Tiderne. Kbh.1943
- Madsen, Th.: Træk af Rodtensejes og Odder Sognekirkes Historie. Skanderborg 1963
- Malling, Vilh.: Huguenotterne i Frankrig. Kbh.1901
- Marquard, E.: Danske Gesandter og Gesandtskaber. Kbh.1914
- Marquard, Emil og T.A. Topsøe-Jensen: Søetatsens officerer 1660–1932
- Matrikel der Schleswigschen Studenten 1517–1864 v/Th.O.Achelis.Kbh.1966
- Memoirer og Breve: Den gamle Majorinde fra Færgegaarden. Kbh.1913
- Memoirer og Breve: Efterladte Optegnelser af Generalfiskal P.Uldall. Kbh.1914
- Memoirer og Breve: Kommandør J.J.Paludans erindringer.
- Meyern, v.: Stamtavle over slægten v/S.Otto Brenner. Kbh.1925
- Mitteilungen der Niederländischen Ahnengemeinschaft e.V., Hamburg. Maj 1955, bd.2., hefte 4. Archiv IV.

- Mourier: Slægten. Kbh.1928
- Mourier, F.L.: Nogle berømte Mænd og Qvinders Levnedsheskrivelse, hvilke som Fremmede ere indkomne til Danmark. 2.hefte. Kbh.1943
- Nielsen, Lauritz: se Videnskabernes Selskab, det kgl. danske
- Norske Videnskabers Selskabs Skrifter, Det kgl. 1907. Trondhjem 1908
- Nyrop, C.: se Suhrske Hus, Det
- Nystrøm, E.: Fra Nordsjællands Øresundskyst. Kbh.1938
- Nystrøm, E.: Lyngby Sogn i Fortid og Nutid. Kbh.1934
- Nørregaard, Georg: Farefulde danske sørejser. Togter til Afrika i det 18.årh. Kbh.1969
- Orlogsmuseet, Vejledning v/B.v.Munthe af Morgenstjerne. Kbh.1964
- Personalhistorisk Tidsskrift
- Petersen, P.: Trøstens Bolig. Kbh.1908
- Poulsen, Ellen: Jens Juel. Kbh.1961
- Ramshart: Den danske Flaade
- Reitzel, P.: Generalregister
- Reventlow'ske papirer v/L. Bobé
- Richter, V.: Den danske Søetat 1801–1890. Kbh.1894
- Richter, V.: Juridiske Stat. Kbh.1897
- Richter, V.: 100 Aars Dødsfald 1791–1890
- Rohde, H.P.: Johan Bülow paa Sanderumgaard. Odense 1961
- Roskilde adelige jomfrukloster 1699–1949 v/A.Fang og I.Buhl. Rosk.1949
- Roussell, Aage: Danske Slotte og Herregaarde. Kbh.1965
- Schack-Rathlou, J.O.'s privatarkiv 1760–1800 v/Th. Thaulow og J.O.B. Jørgensen
- Seeger, V.: Fredensborg. Hillerød 1937
- Seidelinske Slægtsbog, Den v/Mogens Seidelin. Odense 1971
- Skovgaard, Ellen: se Johanne Jørgensen
- Steenberg, Jan: Reformert Kirke. Udg. af Nat. Mus.
- Steensen, St.: Flåden gennem 450 år. Kbh.1970
- Steensen, St.: Fra Trefoldigheden til Fregatten Jylland. Kbh.1971
- Steensen, St.: Danske Kongers Skibe, De. Kbh.1972
- Steensen, St.: Søofficersskolen gennem 250 Aar. Kbh.1951
- Store Nordiske Krigs Historie, Den, bidrag til udg. af Generalstaben, bd.I. Kbh.1899
- Søværnets Tidsskrift 1917
- Thaarup, Fred.: Fædrelandske Nekrolog fra 1821–1826. Kbh.1835–44
- Thiset, A. og P.L.Wittrup: Nyt Dansk Adelslexikon. Kbh.1904
- Topsø-Jensen, Th.A.: Det danske Søofficerskorps 1801–1919. Kbh.1919
- Topsø-Jensen, Th.A. og Emil Marquard: Søetats officerer 1660–1932
- Tordenskiolds Breve v/Olav Bergersen, brev nr. 195. Oslo 1964
- Trap, J.P.: Kongeriget Danmark
- Trap, J.P.: Hertugdømmet Slesvig. Kbh.1864
- Trier, H.: Gaarden No. 8, Amagertorv. Kbh.1900
- Tuxen, J.C.: Den danske og norske sømagt. Kbh.1875
- Wad, G.L.: Vallø, Det adelige Stift. Kbh.1888
- Vaupell, Otto: Den danske Hærs Historie til Nutiden og den norske Hærs Historie til 1814, bd.II.
- Wahlström, L.: Sveriges förhållande till Danmark 1788–89. Stockh.1898
- Weiss, Chr.: Histoire des Réfugiés protestants. 1852
- Videnskabernes Selskab, Det kongelige danske. Registrant over Breve fra og til danske i udenlandske Biblioteker v/Lauritz Nielsen. Kbh.1934
- Widding, O.: se Bekker-Nielsen
- Wittrup, P.L.: se Thiset
- Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte v/Dr. Karl Friese, Kiel 1899 og 1904, v/Dr. Paul Dohm, Leipzig 1914, v/Dr. Kurt Gassen, Kiel 1927, v/Dr. Wilhelm Klüver, Neumünster 1938, v/Volquart Pauls, Neumünster 1940
- Zeitschrift der Zentralstelle für Niedersächsische Familiengeschichte, III Jahrgang 1921 v/K.Fr. Studt
- Tilføjelse:
Personalhistoriske optegnelser om slægten Bie. Randers 1957.

PERSONREGISTER

- Abel, Jacobi 172, 184
Abel, jomfru 172
Abel, Martin 175
Abestée, Daniel 13
Adeler, Cort 21
Adler, J.G. 113, 118 123
Agar, Jacob d' 40
Agar, Susanne d', se Formont
Agar, d', frøken 70, 84
Ahlefeldt 82, 87
Ahrensen, Elisabeth, se Fontenay
Albedyhill, d' 62, 266, 298
Algreen-Ussing 177
Als, Peder 43
Altembourg, Antoine d' 88
Andersdatter, Cathrine K., g. Johansen 142
Andersen, frue, f. Hansen 218
Andersen, H. C. 156, 179, 180, 231
Andersen, Vilh. 250
Andresen, Margr. E., se Lawaetz
Applebye, slægten 65, 102
Arenstorff, v. 188, 191
Arenstorff, Karen Ragnh. v. 234
Arenstorff, Sophie v. 234
Arup, Erik 250
August, konge af Polen 19
Augustenborg, Hertug af 149
Augustenborg, Prins af 128
Aumont 155
- Baadh, Anna C.A., se Fontenay
Baadh, E.A. 169
- Baadh, Laura A.C., f. Hindberg 169
Bagger, Carl 180
Bang, Vilh. 180
Barbette, Josias 297
Basballe, C.C. von 94
Bazaine, marskal 201
Becker, Anne 90, 126, 299
Becker, J.G. 90, 299
Behagen, 124, 140
Behagen, Anthony 80
Behr 134
Belivier, Anne 298
Bémand (Beeman) 112, 156, 157, 158, 167
Benstrup 33, 48
Bergsøe, Vilh. 180
Bernadotte, marskal 135
Bernstorff, A.P. 60, 62, 79, 125
Bernstorff, J.H.E. 35, 185
Bertouch, Bernhard v. 128
Bertouch, Carl A. Rudolph 138, 268, 269, 270
Bertouch, C.Chr. Ferdinand de 204, 274, 275
Bertouch, Carl Rudolph 42, 125
Bertouch, Elisabeth, f. Lehn 133, 134
Bertouch, Ernst Albrecht 79, 82, 111, 125–140,
141, 151, 299, 300
Bertouch, Ernst Johan A. 128
Bertouch, Fr. Julian 125, 129, 131, 133, 134
137, 141, 267, 268, 269, 270
Bertouch, Georg 33, 125
Bertouch, Julie Fr. Louise, se Krichauff
Bertouch, Marie Madeleine, se Fontenay

- Bertouch, Stanislaus A.P. 128, 129, 131, 151, 268, 270, 299
 Bertouch, Susanne Caspore, se Hoegh
 Bertouch, Ulrikke C.F., f. de Witth 125, 140, 270
 Bertouch-Lehn, Rudolph 299, 300
 Bessel, 103
 Bevern, hertug 82
 Bie, Anna Dorthea S., se Fontenay
 Bie, Anna Jacobine, se Fontenay
 Bie, Anna K., f. Welling 187, 231
 Bie, Anna Johanne, g. List 234, 273
 Bie, Else 300
 Bie, Fr. 189
 Bie, Jacob 174, 187, 189, 190, 231
 Bie, Michael Petersen, 232–235, 238, 273
 Bie, Nicoline 231
 Bie, R.W. 189
 Biehl, Charlotte D. 86
 Bierre, Paul 104
 Bille, kom.dør 53, 109, 155
 Bille, Steen A. 59, 96, 97
 Birch, biskop 158, 167
 Birch, frue 158, 173
 Bismarck, Otto v. 201
 Bisted, Fr. 186
 Bjørnson, Bjørnstjerne 180, 238
 Blaksteen, P.M. 299, 300
 Bleichen, Mathias 151
 Bloch, Emil 195
 Bloch, Johannes Peter 195
 Bloch, K.M. Christiane, se Fontenay
 Bloch, Lydia 195
 Bloch, Valdemar 195
 Bottelet, slægten 12
 Bosc de la Calmette, A. 65
 Boserup, præst 240
 Bournonville, A.A. 156
 Braun (Brown?), Ivar 103
 Bretonville 88
 Brinch, Morten Anders 104
 Broca, præst 129
 Brockdorff, 175, 176
 Brockenhuus-Schack, amtmand 148
 Brown, f. Applebye 68, 114
 Brown, C.M., se Holck-Winterfeldt
 Brown, David 186
 Brown, John 68, 108
 Brun, Constantin 68
 Brun, Frederikke, f. Münter 68
 Brun, Nordahl, 90
 Bruun, Daniel 250
 Brülé, Emilie, se Knuth
 Brüggemann, H. 206
 Bülow, oberst 157, 167
 Bülow, Johan 86
 Bülow, v. (Wandsbeck) 206, 273
 Calle 117
 Calvin, J. 9, 201
 Carl af Södermanland (Carl XIII) 62
 Carl Rudolf, hertug 19
 Carlsen, Birgitte, L.Fr., se Fontenay
 Caroline Mathilde, dronning 94, 107, 125, 133
 Charlotte Amalie, dronning 11, 12, 13, 14, 20, 40, 69, 86
 Christensen, Berthel 105
 Christensen, Fanny 229
 Christian IV 33, 68
 Christian V 11, 14, 18, 19, 37
 Christian VI 33, 37, 48, 54, 60, 73
 Christian VII 69, 87, 90, 112
 Christian IX 159
 Christian X 254
 Christiansen, Hans 8
 Christmas, Walter 59
 Classen, J.F. 96, 143
 Claussen 112
 Colding 236
 Collin, J. 156
 Coninck, de, slægten 14
 Coninck, Louis C.F. de 65, 98
 Dagmar, kejserinde af Rusland 213
 Dahlerup, slægten 142
 Dahlerup, Caspar Fr. 175
 Dahlerup, Emilie se Wylich
 Dahlerup, frue 193
 Dahlerup, Hans 172
 Dahlerup, Hans Birch 172
 Dahlerup, Jens Vilh. 175
 Dahlerup, Michael H. Ludvig 171, 172, 173–175, 186
 Dahlerup, Susanne Marie, se Fontenay
 Dahlerup, Vilhelmine Marie 172
 Dalhoff, præst 98
 Dalhoff, Nille, se Winterfeldt
 Danner, grevinde 180
 Danneskiold 89
 Danneskiold, Frederica L.Ch. 108
 Danneskiold-Laurvig 36, 60, 77, 94
 Danneskiold-Samsøe, Fr. 48, 50, 97, 265, 266, 297
 Danneskiold-Samsøe, U.A. 50
 Devantier, slægten 12
 Dircks 112
 Dolland, 210

- Dons, S.A. 108
 Dorrien, Caroline M.E.C.v., se Fontenay
 Dorrien, Chr. Otto Michael v. 147
 Dorrien, Hedvig Christiane v. 147
 Dorrien, Johann v. 147
 Dorrien, Libert H. v. 147
 Dorrien, Sophie Amalie v. 147
 Drélincourt, Charles 17
 Drélincourt, N., se Fontenay
 Dunbavin, Joh. 86
 Dupont, slægten 12
 Døring, general 268
- Eckersberg, C.W. 180
 Egede, Hans 48
 Ehart, Euphrosyne, se Fontenay
 Eigtved, Nic. 106
 Eiriksdottir, Gudrun S., se Fontenay
 Ekeroth, Anna S.A. 170
 Ekeroth, Laura M.C. 170
 Ekeroth, Rich. 170
 Ely, Anne Augusta, se Fontenay
 Ely, Fr. Juliane Chr., f. Knuth 122
 Ely, Søren Heiberg v. 122
 Engelstoft, L. 177
 Escorbiac de la Valèze d' 40
 Ewaldsen 163
 Eyraud, Pauline 112
 Eyraud, P.P. 40, 42, 53, 54, 84, 85, 86, 87, 89,
 109, 112, 114, 124, 140
- Fabricius, slægten 134
 Fabricius, Christiane Fr., se Mourier
 Fabricius, Knud 250
 Falk Rønne 170
 Fischer, O.F. 58, 103
 Fischer, f. de Hemmert 89, 140
 Fischer, Adelaide 103
 Fischer, Olfert 59
 Fisker, H.L. 59, 74, 84, 92, 94
 Fontenay, fransk generalkonsul 203, 274
 Fontenay, Adrian Carl Benjamin 146
 Fontenay, André (1726–58) 43, 83–84
 Fontenay, Andreas (1770–99) 109, 110
 Fontenay, Anna C.A., f. Baadh 169–170
 Fontenay, Anna Dorthea S., f. Bie 174,
 187–191, 219, 231, 236
 Fontenay, Anna Jacobine (1849–78) 187, 219,
 231–235, 238, 272
 Fontenay, Anne Augusta, f. Ely 122
 Fontenay, Anthonette Charl. (1776–76) 102
 Fontenay, Anthoni Nicolai (1772–1846) 102,
 110–112, 133, 140, 146, 147, 151, 155,
 270
- Fontenay, Antoine (1660/65–1700) 7, 11,
 17–20, 21, 46, 70, 297
 Fontenay, Antoine Nicolas (1725–87) 36, 37,
 42, 60, 64, 70–83, 88, 91, 92, 102, 114,
 124, 125, 137, 140, 141, 143, 205, 215,
 216, 217, 241, 267, 270, 298
 Fontenay, Antoinette Charl. (1731–95) 84, 88,
 124
 Fontenay, Anton Nicolaus (1803–39) 170–172,
 173, 300
 Fontenay, Anton Nicolai (1833–34) 217
 Fontenay, Anton Nicolai (1835–1900) 217
 Fontenay, Anton Nicolai (1850–1907) 221, 227,
 229–230
 Fontenay, Anton Reinhart Carl. (1837–38) 196
 Fontenay, Benjamin (1695–1749) 18, 21, 40,
 41, 45–52, 64, 83, 89, 91, 102, 265
 Fontenay, Benjamin (1764–1823) 102,
 103–106, 146, 157
 Fontenay, Betty I.I.L., f. Krichauff 205–210,
 273
 Fontenay, Birgitte L.Fr., f. Carlsen 176, 216, 218
 Fontenay, Bodil, f. Rottbøll-Petersen 245
 Fontenay, Carl August Chr. L. (1866–70) 242
 Fontenay, Carl Benjamin (1791–1819) 146
 Fontenay, Caroline G.B.S. (1842–1920), 198,
 199
 Fontenay, Caroline M.E.Chr. 147
 Fontenay, Caspar Fr. (1763–1822) 129
 Fontenay, Caspar Fr. (1766–1829) 102, 103,
 122, 140–142, 170, 172, 175, 176, 184,
 186, 191, 270
 Fontenay, Caspar Fr. L. (1832–1902) 216–217
 Fontenay, Caspar Frederik (1883–1970) 244
 Fontenay, Charles Frédéric (1723–99) 36, 37,
 42, 53–69, 78, 88, 89, 91, 101, 102, 106,
 108, 109, 114, 122, 124, 141, 167, 168,
 195, 206, 210, 212, 215, 216, 266
 Fontenay, Charles Fr. (1773–1847) 112–114
 Fontenay, Christian Bernhard (1807–64)
 175–176, 178, 192, 216, 217, 218, 219
 Fontenay, Christian O.M. (1801–79) 147–154,
 158, 196, 198, 200, 201, 274
 Fontenay, Christiane, f. Lund 123, 124, 167
 Fontenay, Christiane Marie, f. Heckscher
 103–106, 146
 Fontenay, Dorthea (1744–45) 89
 Fontenay, Dorthea (1747–47) 89
 Fontenay, E.L. Sally Isabella (1842–97)
 198–199
 Fontenay, Elisabeth (1759–66) 124
 Fontenay, Elisabeth, f. Ahrensen 146, 195
 Fontenay, Elisabeth Ch. (1811–79) 179,
 184–186, 236

- Fontenay, Elisabeth Wobeser, se Henningsen 210, 300
- Fontenay, Elise (1843–43) 220
- Fontenay, Elise (1844–85), f. Fontenay 220, 232, 236–240, 273
- Fontenay, Elise (1886–87) 245
- Fontenay, Ellen (1881–1974), se Rømer 8, 223, 243, 244, 300
- Fontenay, Ellen Fr., f. Nielsen 245
- Fontenay, Emma, f. Götzsche 227–229
- Fontenay, Emma C.M., f. Timm 244
- Fontenay, Ernst Albrecht (1813–78) 173, 174, 186–191, 201, 217, 219, 231, 234, 236, 272, 273
- Fontenay, Ernst A.C.I. (1845–70) 200, 201, 274
- Fontenay, Euphrosyne A., f. Ehrh 217
- Fontenay, Eva Ottilia (Sverige) 217
- Fontenay, Frank (1880–1959) 8, 167, 170, 210, 216, 223, 224, 241, 242, 243, 249–256, 271, 276
- Fontenay, Frederik Adolf (1793–1837) 146, 195
- Fontenay, Frederik Edvard (1846–46) 220
- Fontenay, Frederik Edvard (1847–1911) 181, 220–223, 229, 243
- Fontenay, Fr. Julius Emil (1812–81) 154, 155, 158–167, 169, 211, 271, 274
- Fontenay, Frederik Julius (1877–1945) 212–213
- Fontenay, Frederik Otto (1820–40) 172, 193
- Fontenay, Frederikke Ch., f. Heseler 161, 163, 165, 211, 212
- Fontenay, Frederikke Ottilia (1840–1926) 189, 218–219
- Fontenay, Frédérique Justine (1762–64) 140
- Fontenay, Friderica (1761–61) 101
- Fontenay, Friderica (1767–1817) 108, 109
- Fontenay, Frieda Ingeborg, f. Hostrup-Schultz 213–216
- Fontenay, Frits R. (1852–1944) 181, 182, 188, 201, 220, 229, 231, 232, 235–240, 273
- Fontenay, Caspar Frédéric (1693–1769) 18, 21–44, 46, 53, 64, 70, 76, 77, 84, 85, 88, 89, 91, 124, 125, 168, 203, 264, 274
- Fontenay, Gudrun S., f. Eiriksdottir 8, 243
- Fontenay, Guillaume Benjamin (1733–33) 53
- Fontenay, Gustav C.P.L. (1839–1914) 165, 167–170, 202, 216, 227, 271
- Fontenay, Hans Edgard, se Wobeser 210
- Fontenay, Harriet Juliane, 245
- Fontenay, Hedvig Chr. E.A. (1841–1907) 197
- Fontenay, Hedevig Ch., f. Lawaetz 111, 112, 146
- Fontenay, Henrik J.A. (1817–80) 195, 196
- Fontenay, Holger C. Chr. (1879–1948) 170, 212, 213–216
- Fontenay, Ida Petronella Susanne, f. Steyn 171
- Fontenay, Jacob Ancherstjerne Bie (1846–46) 187
- Fontenay, Jakobine Emilie, f. Rosenqvist 217
- Fontenay, Joanna H., f. Visser 216–217
- Fontenay, Julia L.C.M. (1839–58) 196, 197
- Fontenay, Juliane, f. Rotwitt 178–184, 186, 192, 220, 224
- Fontenay, Julie, f. Götzsche 229–230
- Fontenay, Julie, f. Østerdahl Christiansen 212–213
- Fontenay, Just Johan (1836–90) 217
- Fontenay, Just Peter (1809–1902) 176–184, 186, 192, 202, 220, 224, 229, 236
- Fontenay, Just Peter (1879–1964) 216, 242
- Fontenay, Juste (1773–96) 143, 144
- Fontenay, Karen, f. Hansen 218
- Fontenay, Karla A.M.L. (1872–1943) 219, 242
- Fontenay, K.K. Holgine (1804–79) 156, 271
- Fontenay, Karen Margrethe, f. Johansen 142, 170, 172, 176, 184, 186, 191
- Fontenay, K.M. Christiane (1815–49) 195
- Fontenay, Karoline U.L.G. (1803–81) 155–156
- Fontenay, Louise Fr. (1808–74) 156, 158, 163
- Fontenay, Magdalene, f. Petersen 113
- Fontenay, Margrethe (1780–1844) 102, 121–122
- Fontenay, Margrethe, f. Møller 163–167
- Fontenay, Marguerite Susanne (1730–1803) 84–88, 124
- Fontenay, M. Ch. Antoinette (1809–94) 155, 201, 206
- Fontenay, Marie Cathrine, f. Werle 110
- Fontenay, Marie Madeleine (1760–1827) 83, 102, 111, 112, 124–140, 141, 151, 205, 267, 268, 269, 300
- Fontenay, Marie Madeleine, f. Formont 23, 37, 40, 43, 53, 88, 298
- Fontenay, Marie Magdalena, f. Tigh 52, 87, 89, 124
- Fontenay, Maria Magdalena (1746–1820) 52, 91–100, 140, 156
- Fontenay, Maria Magdalena (1759–1839) 102, 114, 122, 156, 157
- Fontenay, Marie Magdalene (1816–92) 142, 191–192, 217
- Fontenay, M.S. Caroline, f. Lønborg-Jensen 220–223
- Fontenay, Marie S.L.S., f. Krichauff 151–154, 196
- Fontenay, Marie Susette H. (1803–65) 155

- Fontenay, N., f. Drélincourt 17
 Fontenay, Olga, H.A.W., f. Renouard 242, 300
 Fontenay, Oluf Ph. (1885–1944) 245
 Fontenay, Oscar Eugène (1851–51) 195
 Fontenay, Otto, f. 1909 8
 Fontenay, Otto Albrecht (1842–61) 219
 Fontenay, Otto Ernst (1848–1910) 168, 170, 182, 186, 202, 211, 221, 224–229, 246, 273, 276, 300
 Fontenay, Peder Anthonie (1768–68) 101
 Fontenay, Pierre (1781–1857) 103, 108, 122–124, 167
 Fontenay, Reinhart Günther Chr. F. (1851–1921) 7, 155, 168, 182, 199, 201–210, 211, 227, 273, 274, 275, 276
 Fontenay, Robert Antoine (1743–83) 52, 64, 89–91, 114, 140
 Fontenay, Robert Antoine (1778–1857) 98, 99, 114–121, 155, 156, 158, 163, 167, 268, 271
 Fontenay, Robert Théodore (1815–23) 167
 Fontenay, Roberta C.S. (1846–1925) 163, 211–212, 216, 300
 Fontenay, Rozalie Isidore (1806–40) 156–157
 Fontenay, Susanne (1766–1812) 102, 106–108, 122, 155, 158
 Fontenay, Susanne Antoinette (1764–64) 140
 Fontenay, Susanne Marie, f. Hemmert 79–83, 88, 124, 157
 Fontenay, Susanne Marie (1805–85) 171, 172–175, 186, 192, 193, 300
 Fontenay, Suzanne Françoise, f. Jeanty 118–121, 155, 158, 167, 268
 Fontenay, Ulla H., f. Sven 242
 Fontenay, Ulrica Margrethe (1741–1801) 54–69, 89, 91, 101, 122, 141, 195
 Fontenay, Ulrica Margrethe (1775–75) 102
 Fontenay, Valdemar August (1838–1900) 217–218
 Fontenay, Vigo (1879–1968) 170, 246, 271
 Fontenay, Vilhelmine, f. Petersen 195
 Forchhammer, 206, 273
 Forest, Fr. de Suzannet de la 11
 Formont de la Forest, Marie Madeleine, se Fontenay
 Formont de la Forest, Marie, f. Girardot 40, 83, 297, 298
 Formont de la Forest, Marie, se Poumeau
 Formont de la Forest, Nicolas 37, 70, 141, 297
 Formont de la Forest, Nic., seigneur de Vaux 40
 Formont de la Forest, Susanne 40, 54, 88, 297
 Formont la Tour 83
 Frantzen, præst 229
 Frimodt, Johan 185
 Frederik, hertug af Holsten-G ttorp 18, 19
 Frederik, prins 129
 Frederik III 34
 Frederik IV 19, 20, 34, 84, 94
 Frederik V 34, 36, 37, 41, 73, 89, 106
 Frederik VI 109, 113
 Frederik VII 160, 180
 Frederik den Store af Preussen 36
 Friedrich August af Polen-Sachsen 19
 Friis, Aage 250
 Fugger (Wien) 133
 Gabel, Chr. C., adm. 54, 70
 Gabel, oberst 54
 Garboe, Axel 250
 Gazier, A. 168
 Georg III af England 94
 Georg Wilhelm af Brunsvig-Lyneborg 21
 Gerner, H. 59, 60
 Gersdorf 158
 Gillis, Elisabeth, se le Sage
 Girardot, André 83
 Girardot, Marie, se Formont
 Giese 172
 Goethe, August 196
 Goethe, Ottilie, f. v. Pogwisch 196
 Goethe, Wolfgang, 86, 196
 Goos 172
 Gram, F.C. 43, 54, 87, 88
 Gram, frue 53, 88
 Gregory, tysk friherre 133
 Grove 155
 Grubbe, svensk adm. 62
 Grumpelt, Günde Adele 165, 211
 Grønbech 243, 244
 Guichard, Jean 11
 Guldberg 82
 Gustav III af Sverige 62, 90, 109, 125
 Guldencrone, F.J.C. 119, 121, 156, 167, 268, 271
 Gyldenløve 84
 Gyldenløve, U. Chr. 19, 27
 Günthelberg, F. 50
 Günthelberg, H. 106
 Gähler, P.E. 43
 Götzsche, Emma, se Fontenay
 Götzsche, F.H. 227, 229
 Götzsche, Julie, se Fontenay
 Götzsche, Nathalie A., f. Lùplau 227
 Hach, Edith 300

- Hagedorn 28, 53
 Hagemann, G. 128
 Hagen 193
 Hall, C.C. 180
 Hallgrímsson, Jonas 254
 Hammecken, L. de 50, 55
 Hansen, dr. i Tønder 112
 Hansen, justitsraad 50
 Hansen, C.F. 110
 Hansen, Ernst Christoph 158
 Hansen, Karen Margrethe, se Fontenay
 Hansen, O. 71
 Hansen, Thorkild 93
 Harboe, Ludvig 86
 Harsdorff, C.F. 106
 Hauk 267
 Haxthausen 108, 140
 Heckscher, Christiane M., se Fontenay
 Heensen, Franz 133
 Heiberg, J.L. 156, 180
 Heinen, A.C. 82
 Hemmert, f. Hooglant 143
 Hemmert, f. Ross 143
 Hemmert, Charlotte, f. Fabricius 140
 Hemmert, Gysbert 82
 Hemmert, Jean 140
 Hemmert, Joost 80, 81, 82, 88, 124, 137, 140, 143
 Hemmert, Petronelle E. 80, 124
 Hemmert, Pierre 80, 124
 Hemmert, Susanne Marie, se Fontenay
 Hemmert, Susanna 103
 Henk, adm. 24
 Hennings 59
 Henningsen, Elisabeth, se Fontenay
 Henrichsen, Ferdinand 214
 Henrichsen, Frederik 214
 Henrik III af Frankrig 10
 Henrik (IV) af Navarra 10
 Herazcek 300
 Hertz, Henrik 180
 Heseler, Frederikke Ch., se Fontenay
 Hiort-Lorenzen, H.R. 168, 202, 227
 Hoegh, Chr. Fr. 129
 Hoegh, Susanne Caspare M., f. Bertouch 129, 137, 269, 270
 Holberg, Ludvig 41, 42
 Holck-Winterfeldt, C.M., f. Brown 108
 Holck-Winterfeldt, S.L. 108
 Holm, Caren 86
 Holm, V. 223
 Holst, frøken 103
 Holstein, Isidore v., se Krichauff
 Holstein, U.A. 43, 130
 Holstein, kammerh. 108
 Honoré, slægten 12
 Hooglant, kom.dør 103, 143
 Hoppe 28, 36, 70, 112, 140
 Hoste, Paul P. 33
 Hostrup-Schultz, Fr. 214
 Hostrup-Schultz, Frieda I., se Fontenay
 Hostrup-Schultz, Marie, f. Rønchendorff 214
 Hvid, Peter 238
 Høffding, H. 250
 Høpfner, Joh. J. 65
 Ibsen, Henrik 180
 Ingemann, B.S. 240
 Iselin, baron 65, 81, 88, 140, 143
 Iselin, Lise 65
 Jans, Børge 8
 Jardin, N.H. 130
 Jeanty, se Wadskiær
 Jeanty, madame 155
 Jeanty, Suzanne Fr., se Fontenay
 Jensen, Harriet 242
 Jensen, Jens Adolf 243, 244, 245
 Jess, provst 206, 273
 Johan, hertug af Slesvig-Holsten-Sønderborg 159
 Johansen, Ellef 142
 Johnstrup, H.C. 226
 Joncourt, de 84
 Jonquières, de, slægten 14
 Juel, Jens 126, 127, 128
 Juel, Just 24
 Juel, Niels 33
 Juhl, P. 218
 Juliane Marie, dronning 34
 Jägerskiöld, sv. adm. 62
 Jørgensen, Camilla 300
 Jørgensen, C. 244
 Jørgensen Skov, Frederik 82
 Jørgensen, O.Th. 229
 Jørgensen, Wilh. Chr. 186
 Karies, Nikolaus 159
 Karl VI af Østrig 70
 Karl IX af Frankrig 9
 Karl XII af Sverige 19, 21, 24, 25
 Karl, landgreve af Hessen 64, 90, 109, 131
 Katharina af Medici 9
 Katharina I af Rusland 25
 Katharina II af Rusland 36, 62, 109
 Kaup, Betty, A.C.J., f. Krichauff 206, 273
 Keith, eng. gesandt 94

- Kidery, Marianne 300
 Kierulff, Cathrine 231
 Kingo, Thomas 12
 Kirkerup, A.J. 68
 Kjærulf, O. 126
 Klink, Louis 267, 268
 Klitgaard-Nielsen 238
 Knoff 22
 Knuth, Carl C.G. 107, 108, 109, 112, 122, 155, 156, 268
 Knuth, Carl Conrad G. 108
 Knuth, Conrad Ditl. 107
 Knuth, Conradine Augusta 107
 Knuth, Emilie, f. Brüel, 108, 155, 156
 Knuth, Fr. Juliane Chr., se Ely
 Knuth, Susanne, se Fontenay
 Kock 155
 Koefoed, C.A. 114
 Koefoed, Emilie 237, 238
 Koefoed, præst 236, 237
 Koss, kapt. 115
 Krabbe, se Rantzau
 Krabbe, Peter Greis 114, 156
 Krabbe, etatsraad 79, 143
 Krabbe, Ludvig 250
 Kraft, Joh. Christopher 64, 65
 Kragh, J.W. 235
 Krichauff, familie 135, 158, 204
 Krichauff, Betty I.I.S., se Fontenay
 Krichauff, Caroline I.A.B., f. Olshausen 205
 Krichauff, Carl Ferd. G.T. 201, 205
 Krichauff, Ernst 269
 Krichauff, Isidore, f. Holstein 205
 Krichauff, Joh. Carl 130, 138, 151, 269, 270, 275
 Krichauff, J.G. 112
 Krichauff, Julie Fr. Lovise, f. Bertouch 128, 129, 130, 137, 151, 269, 300
 Krichauff, Marie S.L.S., se Fontenay
 Krichauff, O.F. 299
 Krichauff, Theodor G.Fr.S. 201
 Krichauff, Thomas 205
 Krieger, kapt. 138
 Krogh, G.F. de 129
 Krogh, J.G. 122
 Krøjer 236
 Køller-Banner, G.L.v. 133
 Køne, præst 86
 Kaas, F.C. 54, 78, 79, 266, 267
 Kaas, kam.herre 106

 Lalouché du Perron, A. 46
 Larrousse, Pierre 168

 Larsen, Lennart 8
 Lassen, Niels 238
 Lawaetz, Chr. Otto 111, 133
 Lawaetz, Hedevig Ch., se Fontenay
 Lawaetz, Marg. Elisabeth 111
 Ledertoug, Susanne H. 99, 102
 Lehn, Elisabeth, se Bertouch
 Lehn, Poul Abraham 126
 Lemming 117
 Lillie, J.C. 68
 Lillje, adm. 24
 Lindencrone, J.F. 98
 List, Anna, f. Bie 234, 273
 List, Michael 8, 300
 List, Theodor 240
 Lister, baron af 94
 Lorenzen, Vilh. 44
 Louise Augusta, prins. af Danm. 129
 Louise, prins. af Hessen-Cassel 131
 Lous, L. 33, 90
 Ludvig XIII af Frankrig 10
 Ludvig XIV af Frankrig 10
 Luise, prins. af Danm. 90
 Lund, kapt. 123
 Lund, Christiane, se Fontenay
 Lund, S.K. 240
 Lunding 79
 Luplau, Nathalie A., se Götzsche
 Luther, Martin 9, 201
 Luxdorph, Bolle, 36, 82, 86, 125, 137
 Lühe, v.d., mecklenb. kam.herre 133
 Lynar, greve 134
 Lynge, Andrea 175
 Lynge, frue 172
 Lütken, Otto 59, 96
 Lützow, v., mecklenb.hofmarsk. 133
 Lützow, A.F.v. 56, 58, 84, 298
 Lützow, Therese C.J., f. Krichauff 206, 273
 Læssøe-Müller, P. 250
 Lønborg Jensen, M. Sophie Caroline, se Fontenay
 Lønborg Jensen, Peder 220
 Løvenskiold, baron 159
 Løvenørn, P. de 88, 118, 157

 Madsen, gdr. 240
 Magnusson, Arne 34
 Maire, le 14
 Maire, Jean 52
 Maire, Marie B.F. 52
 Malling, O. 86
 Malville 106, 109
 Marezoll, H.D. 111
 Margrethe af Valois 10

- Marie Sophie Fr., kron.prins. 109
 Marie Theresia af Østrig 70
 Marstrand, Wilh. 180
 Matthiesen, amtm. 269
 Mazanti, slægten 190, 273
 Mazar de la Garde, slægten 14, 42, 85
 Mazar de la Garde, Anna Henr., se Mourier
 Mazar de la Garde, Frédéric P.B. 43
 Mazar de la Garde, Louise 88
 Mazar de la Garde, postkass. 98
 Mechlenborg 91
 Mesnard, Philippe 14, 46
 Meyercrone, Henning 11, 46
 Meyern, Charlotte C.W. 211
 Meyern, E.H.W. 211
 Meyern, Ingold H.V.N. 211, 212
 Meyern, Roberta C.S., se Fontenay
 Moltke, adm. 62, 79, 82
 Moltke, W.J.A. 131, 134, 135
 Monod, Jean 155
 Monsoré, Pauline A. 82
 Mourier, slægten 14, 107
 Mourier, G.H. 87
 Mourier, Anna H., f. Mazar 85
 Mourier, Christiane Fr., f. Fabricius 88
 Mourier, Frédéric Guillaume 87
 Mourier, F.L. 42, 129, 144, 156, 167
 Mourier, Frédéric Moise 44, 69, 84–88, 112, 124, 140
 Mourier, Gaspar Frédéric 87
 Mourier, Jean-Ferdinand 70, 84, 85, 88
 Mourier, Louise, f. Rothe 87
 Mourier, Marguerithe Susanne, se Fontenay
 Mourier, Poul 298
 Mourier, Pierre Ferdinand 87
 Mourier, René Pierre 88
 Munch, P. 250
 Mung (Munk?), Mine 171
 Müller, "Lundberg" 236, 238
 Müller, Fr. 13
 Müller, Nic. 13
 Müller, Th.A. 250
 Mynster, fuldm. 193
 Münster, Balthasar 68
 Münster, Frederikke, se Brun
 Møller, Margrethe, se Fontenay
 Mørch, forpagt. 186, 191, 192
 Mørch, overlærer 238
 Møsting, amtm. 76
 Napoleon I af Frankrig 114, 136
 Napoleon III af Frankrig 200
 Niebuhr, Carsten 92, 93
 Nielsen, Ellen Fr., se Fontenay
 Nielsen, Gunver Ingefred 233
 Nielsen, Niels 250
 Numsen, Michael 34
 Nyholm, insp. 172, 192
 Olshausen, Caroline I.A.B., se Krichauff
 Otte, slægten 210
 Paludan-Müller, Fr. 180
 Parker, Hyde 62
 Paulsen, overfører 159
 Pedersen, Johs. 250
 Pedersen, Jørgen 23
 Pedersen, Vilh. 179
 Peray, de 11
 Perronet, madame 84
 Peter III af Rusland 19, 36
 Peter Ulrich, hertug af Holsten-Gottorp 36
 Petersen, præst i Højer 140, 270
 Petersen, præst i Hobro 174
 Petersen, Carl 225
 Petersen, Magdalene, se Fontenay
 Petersen, Vilhelmine, se Fontenay
 Peymann, H.E. 60, 96, 97
 Placette, Jean de la 13, 21 42
 Platen, tysk slægt 133
 Platou, kom.dør 155
 Ployart, N.T. 133
 Ployart, frøken 91
 Plum, kapt. 172
 Pogwisch, Ottilie, se Goethe
 Pontoppidan, C. 98
 Pontoppidan, Henrik 180
 Poumeau, André 298
 Poumeau, Marie, f. Formont 141
 Poumeau, Pierre, købm. 141, 298
 Poumeau, Pierre, general 140, 141, 270
 Pram, justitsr. 157
 Preetzmann "Frisenvold" 236
 Preetzmann, Carl 268
 Preuss, slægten 134
 Pröck, gen.guvern. 35
 Qualen, Fredr. Carl F. von 134
 Qvist, Marie 231
 Raben, Peter 24, 25
 Raben, Gregers 82
 Rchette, Antoine Gaspard 82
 Rchette, Dominique 82
 Raffard, J.A. 82, 158

- Rambouillet de la Sablière, M., f. Henry 46
 Rambouillet de la Sablière, N. 46
 Rantzau, f. Krabbe 43
 Rathgen, depart.chef 148
 Raüter, Metha 231
 Reichar, tysk slægt 133
 Reichardt, J.H. 70
 Reiersen, kom.dør 77, 108
 Renouard, Olga H.A.W., se Fontenay
 Repsold, dr. 112
 Reventlow, C.B., "Christianslund" 236
 Reventlow, Conrad Ditlev 91
 Reventlow, Conradine A., se Knuth
 Reventlow, Ditlev 60, 79
 Reyn, Vilh. 86
 Rindom, præst 182
 Rochefoucauld, F.C. de la 10
 Rosborg, G. 175
 Rosenberg, J.C. 130
 Rosenkrantz, overkrigssekr. 103
 Rosenkrantz, F.C. 60, 79, 94
 Rosenpalm, admiral 33, 53, 70
 Rosenqvist, Jacobine Emilie, se Fontenay
 Rost, frøken 106
 Rosted, frue 173
 Rottbøll-Petersen, Bodil, se Fontenay
 Rothe, C.A. 97
 Rothe, C.P. 88
 Rothe, Louise, se Mourier
 Rotwitt, slægten 142, 186
 Rotwitt, kass. 175
 Rotwitt, C.E. 180
 Rotwitt, Elisabeth, f. Brock 179
 Rotwitt, Elisabeth Ch., se Fontenay
 Rotwitt, J.O. 179
 Rotwitt, Juliane, se Fontenay
 Rotwitt, Vilh. 178, 179, 184
 Roulet de Vereley, Elisabeth, se le Sage
 Rousseau, J.J. 86
 Rumohr, Henning von 300
 Rumohr, kam.herre 103
 Ryberg, Niels 109
 Røder, forpagter 193
 Rømeling, frøken 108
 Rømeling, admiral 36, 58, 77, 91, 94, 103, 140
 Rømer, Ellen, se Fontenay
 Rømer, H.Chr. Thorkild Kofoed 223, 244
 Rømer, Paula 8
- Sage, le, slægten se Fontenay
 Sage, le, docteur en droit 18, 276
 Sage, le Bartholomé 17
 Sage, le, Benjamin 17, 46
- Sage, le, Claire Guillaume 17
 Sage, le, Elisabeth, f. Gillis 17
 Sage, le, Elisabeth, f. Roulet de Vereley 17
 Sage, le, Philibert 17, 272
 Sage, le, Philibert, conseiller du Roi 17
 Sage, le, Robert 17
 Saint Germain (Dijon) 276
 Saint Germain, overgeneral 36, 43
 Salchow, kopist 177
 Saly, J.F.J. 106
 Sames, oberst 158
 Schack, Otto Didr. 134
 Schaffner, Auguste 13
 Schaumburg, frk. 300
 Scherfig, Adolfine P.K. 220
 Scherfig, Fr. 244
 Schetelig, M.C. 135
 Schiller, kaptajn 176
 Schimmelmann, H.C. 65
 Schindel, C. 60, 79, 103, 129, 192
 Schindel, madame 129
 Schlegel, frk. 300
 Schlegel, rektor 177
 Schmidt, Jens 52
 Schmidten, (Hillerød) 171, 193
 Schneider, agent 143
 Schreiber, etatsrådinde 184
 Schulin, J.S. 82
 Schultz, J.H. 214
 Schumacher, apoteker 184
 Schües, Walter 8, 300
 Schütz 82
 Schönballe, kom.dør 122
 Schönheider, adv. 270
 Schönheider, søløjt. 156
 Schønning, kapt. 79
 Sehested, C.T. 24
 Seidelin, kapt. 167
 Seidelin Bøgh, Niels 50
 Selchau, præst 236
 Selchau, Camilla 231
 Sévigné, madame de 86
 Sidi Mahomet 54, 55
 Sidi Soliman 55
 Sievers, G. 50, 70, 73
 Skiöldebrand, A.Fr. 136
 Skov, se Jørgensen
 Smith, F.A.H. 118
 Smith, justitsr. 117
 Sneedorff, H.S. 59, 62, 100, 268
 Sonne, Povl 54
 Sonne, løjtn. 117
 Sophie Magdalene, dronning 14

- Spindler, slægten 12
 Spiridow, russ.adm. 76
 Sprein, justitsr. 108
 Stahl Schmidt, slægten 12
 Steenstrup, Johs. 250
 Steinmann, Anne Charlotte 65
 Stemann, Sophie A., se Dorrien
 Steyn, Ida P.S., se Fontenay
 Stibolt, kapt. 109
 Storch, overlæge 224
 Stricken, Charlotte C.W., se Meyern
 Struensee, J.F. 77, 90, 94, 97, 107
 Strøbel, oberst 71
 Stubenrauch, præst 86
 Studemann, skipper 117
 Suhm, S.E. 43
 Sven, Ulla H., se Fontenay
 Sølling, provst 236
- Tanck, ing.løjtn. 35
 Tettenborn, Fr.C. 136
 Thiset, A. 168, 202, 227
 Thomsen, køb. 184
 Thomsen, Anton 250
 Thomsen, Vilh. 250
 Thorvaldsen, B. 156, 180
 Tigh, Maria Magdalena, se Fontenay
 Tigh, Robert 52, 89
 Timm, Emma C.M., se Fontenay
 Tolstrup, slægten 236
 Torbjørn, kom.dør 106
 Tordenskiold, P. 23, 24, 25, 27, 46, 264, 265
 Torm 267
 Trampe, A.F. 21
 Trampe, Sophie Amalie 21
 Trock-Jansen, Ulla 8
 Trøjel, F. 25
 Trolle, Helle 86
 Tybring, provst 59
 Tønder, Claus 91, 112, 114, 267
 Tønder, madame 112
 Tønsen, M. 112
- Uldal (Hillerød) 186
 Uldrich, Andreas Danielsen 64
 Ulfeldt, Leonora Christina 12
 Ulrich, H.C. 31
 Ursin, kom.dør 156
- Vedel, A.H. 97
 Villars, Jeanne 43
 Visser, Joanna H., se Fontenay
 Vogelio, Frantz 18
- Vosbain, Christian 171
 Voss, J.F. 98
- Wachtmeister, C.H. 19, 24
 Wadskiær, C.F. 65
 Wadskiær, madame, f. Jeanty 167
 Wallmoden, Fr. 126
 Walterstorff, kam.herre 155
 Waskiær, løjtn. 155, 156
 Wedel, feltmarsk. 18
 Welling, Anna K., se Bie
 Werle (Werligh), Marie C., se Fontenay
 Wessel, se Tordenskiold
 Weyse, C.E.F. 118
 Wilbrecht og hustru 108
 Wilhelmi, præst 86
 Wilhelmine Augusta, prins. af Slesvig-Holsten 91
 Winding, apoteker 176
 Winding, fruc 176
 Winterfeldt, Erik 91
 Winterfeldt, Jørgen B., 79, 91–100, 102, 113, 119, 121, 122, 123, 155, 157, 158, 267, 298
 Winterfeldt, Maria Magdalena, se Fontenay
 Winterfeldt, Nille, f. Dalhoff 91
 Winther, Christian 180
 Witth, se Bertouch
 Wittrock, A.J. 197
 Wittrock, Hedvig C.E.A., se Fontenay
 Wittrock, Philip L.Chr. H.E. 197
 Wium, kom.dør 104
 Wleugell, I.P. 60, 117, 122
 Wobeser, oberst 210
 Wobeser, Elisabeth, se Fontenay
 Wobeser, Hans Edgard, se Fontenay
 Wodroff, J.C. 46
 Wulff, kom.dør 158
 Wylich, Emilie 175
- Zedlitz, preuss.komm. 149, 151
 Zimmer, 58
 Zinzendorf, N.L. 48
- Østerdahl Christiansen, Julie, se Fontenay
 Østrup, Johs. 250

SLÆGTSTAVLE

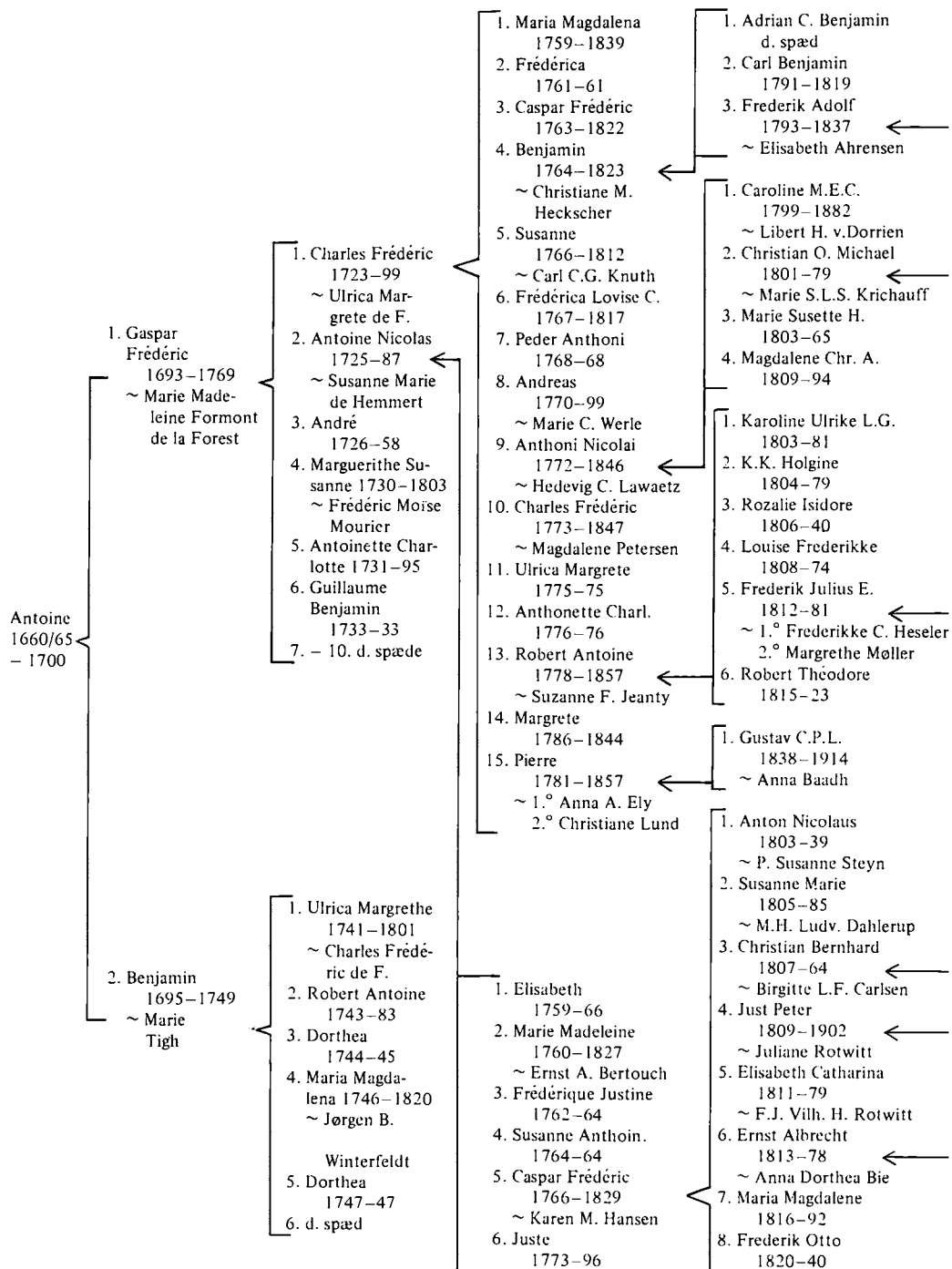
I

II

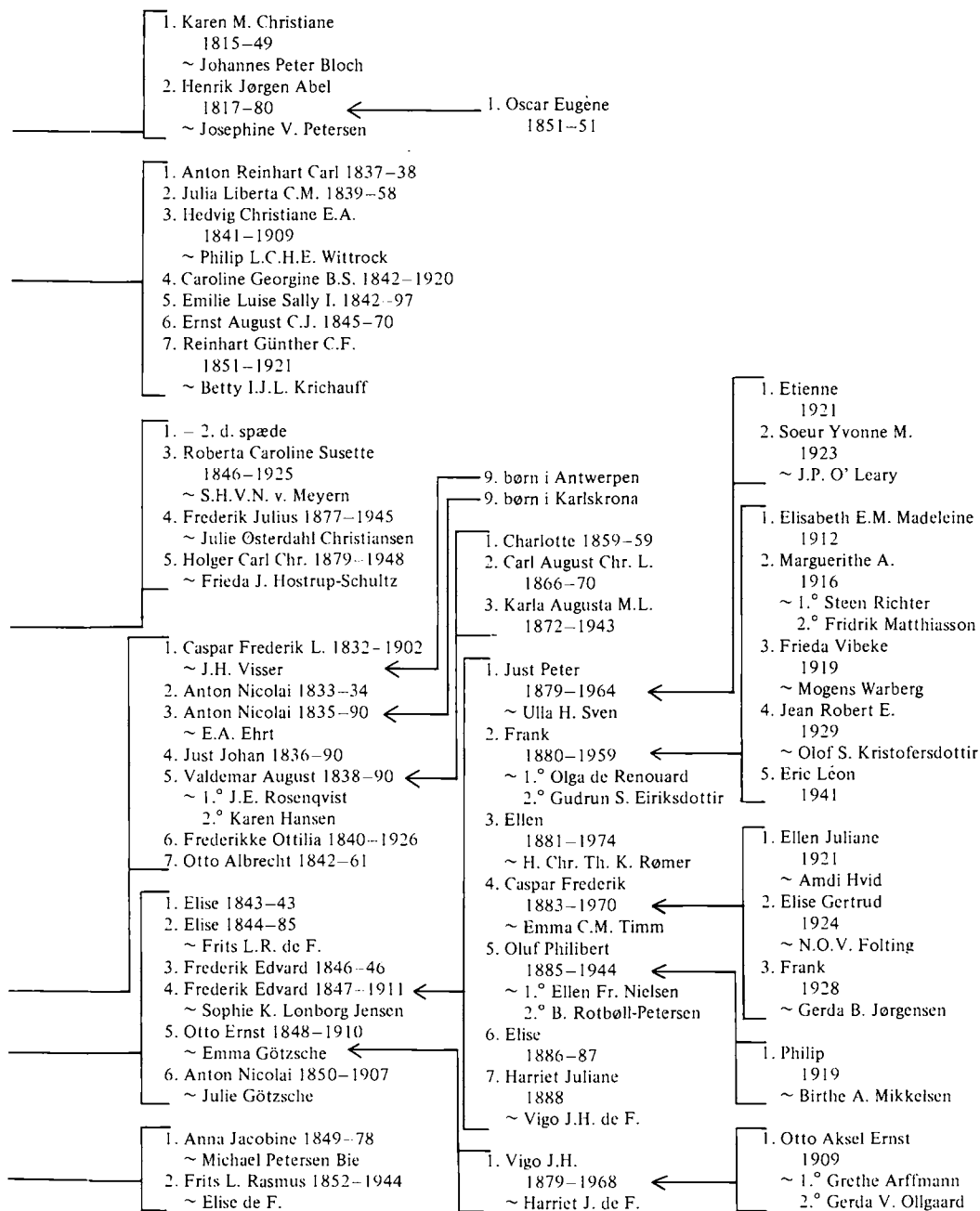
III

IV

V

Tilføjelse til s. 187-190'

Jacob Bie levede til februar 1862, hvor han stille sov ind under et besøg hos sin ene datter på Sandgaarden ved Randers, men hans bære førtes med hest og vogn til Udbyneder, hvor den gamle præst blev bisat fra sin kirke. Jacob Bie havde i maj 1858 mistet sin hustru og desuden virket 50 år i Udbyneder, hvorfor han i 1859 trak sig tilbage fra embedet. Savnet af Anna Bie var stort, man sagde om hende, at "hendes liv havde været en åbenbaring af godhed og kærlighed." Præsten blev dog boende i præstegården, hvor datteren og svigersønnen (Fontenay) overtog det gamle hjem men indrettede et værelse til ham, og ellers førte livet videre efter traditionerne.

Hovedbygningen til Udbyneder præstegård var stor og rummelig men dertil kom mange staldlænger, lader og udhuse. Selve hjemmet bestod af studereværelse, en stor sal, havestue, dagligstue med karnap, spisestue og soveværelse foruden barneværelser, flere gæsteværelser, anretterværelse og spindestue. Flere af stuerne til haven blev forbundet ved en lang gang med røde murstensgulve og på væggene malerier af de oldenborgske konger og to messinglampetter. På kvisten var et stort værelse til haven og nogle mindre til gården. Udover alt dette var et stort køkken med spisekammer, bryggers, mælkestue, rullestue og folkestue; endvidere var der kælder under hele huset med vægge af kampesten, bjælkerne af eg og to bæresøjler af mindre kampesten. I saltkælderen var to udhulede egestammer til flask og stort kød.

I stuerne var gulvene hvidskurede med strandsand, medens man i køkken og yderrum brugte bakkesand; der fandtes hvide gardiner hele året samt mange smukke møbler, hvoraf de fleste endnu er bevaret hos familien. Således fandtes flere chatoller med skabe, sofa med stole uden fjedre og høje skrivepulte foruden rokke til kvinderne. De store ovne var forsynet med kobberør og en kasse, hvor man stegte æbler. Husets hjerte var køkkenet med den åbne skorsten og de mange gryder og pander, alle af kob-

ber. Ilden holdtes vedlige altid, dækkedes om natten med aske og et par tørv; ildens uddøen var en plet på en dygtig køkkenpiges ære...

Alle levnedsmidler og stoffer til klæder forarbejdedes i hjemmet. Man bagte brød og bryggede øl. Køer, faar og svin blev slagtet, og husets frue bestemte selv, hvordan alt kødet skulde skæres ud, hvorefter det blev tilberedt.

En væsentlig del af præstens indtægt var tiende, som bønderne betalte i december måned. Så ryddedes salen, lange borde sattes op, gæsterne modtoges, og store mellemadder blev budt rundt, belagt med faarekød, fed rullepølse og tiendeost med hjemmebagt sigtekage; hertil snaps, brændevin med perikum eller malurt og godt øl. Den alvorlige del bestod i, at mændene gik ind i studerekammeret, hvor præstefruen sad i en lænestol med en læderpose under forklædet og modtog pengene. Beløbet bogførtes, og præsten talte lidt med manden om familien osv. Der skænkedes en lille rød snaps af egen tillavning, og det var tegn på opbrud - så kom den næste. Siden fik man middag: sød grød kogt i mælk med et tykt lag St. Croix-sukker, røget skinke og faar-eseide, stuvet hvidkål, kaffe med julekage - og så farvel. Alle bønder mødte, det var en æressag at betale sin tiende. Kun godsejere og proprietærer udeblev. Denne skik vedligeholdtes af pastor Fontenay og hans hustru helt op til 1870-80. Foruden tiende modtog præsten meget i naturalier ligesom honorarer for kirkelige handlinger også ofte var i fødevarer. Folk havde ingen penge, men rigeligt af mad.

Hvad der her er berettet, stammer fra Anna Kirstine og Jacob Bie's liv i Udbyneder, men da hjemmet videreførtes af datteren Anna Dorthea og Ernst Albrecht Fontenay, kan man vist regne med, at husholdningen i deres tid har været ganske lig den her beskrevne.^{x)}

x) Personalhistoriske optegnelser om slægten Bie. Randers 1957

